

The Project Gutenberg eBook of Samuel Titmarsh: Tarina isosta Hoggartyn timantista, by William Makepeace Thackeray

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Samuel Titmarsh: Tarina isosta Hoggartyn timantista

Author: William Makepeace Thackeray

Translator: Heikki Impivaara

Release date: June 29, 2016 [EBook #52432]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK SAMUEL TITMARSH: TARINA ISOSTA
HOGGARTYN TIMANTISTA ***

Produced by Anna Siren and Tapio Riikonen

SAMUEL TITMARSH

eli

Tarina isosta Hoggartyn timantista

Kirj.

W. M. THACKERAY

Englannista suomentanut Heikki Impivaara

Elämäkerrallisella katsauksella varustettu

Helsingissä, Suomalainen Kustannus-Osakeyhtiö Kansa, 1907.

Lahden Kirjapaino- Ja Sanomalehti Oy.

WILLIAM MAKEPEACE THACKERAY.

Englannille ilmestyi 19:nnen vuosisadan alkupuoliskolla kolme, neljäkin harvinaisen kyvykästä romaani kirjailijaa, jotka pystyivät tekemään itsensä huomatuksi Scottinkin suosituksen romantisen romaanin rinnalla. Se johtui siitä, että he eivät ruvenneet tämän mestarin jäljittelijöiksi ja hänen kunniaan saattamansa romaanilajin enemmän tai vähemmän onnistuneiksi viljelijöiksi, vaan valitsivat huomionsa esineeksi alan, jota ennenkin oli Englannissa menestyksellä muokkailtu, nimittäin yhteiskunnallisen romaanin, ja jakoivat sen sillä tavalla, että Dickens pääasiassa pysytteli Lontoon East Endissä, köyhälistön puolessa, ja Bulwer West Endissä, varakasten parissa, Thackeray taas seurasi ylimystön ja keskisäädyn piirejä ja George Eliot liikkui maaseudulla.

Thackeray kuului syntyperänsä kautta itse tähän samaiseen yläluokkaan, joka oli hänen kuvaustensa aihe ja esine. Hänen isänsä oli ylhäinen virkamies Itä-Intian kauppaseuran palveluksessa. Intiassa syntyi tuleva romaani kirjailija, heinäk. 18 p:nä 1811 Kalkutan kaupungissa. Isä kuoli jo 1815 ja äiti meni pian uusiin naimisiin. Sitten poika kuusivuotiaana lähetettiin sukulaisten luo Englantiin saamaan kotimaassa kasvatuksensa. Hän pantiin Lontoon vanhaan Charter-House -kouluun. Siellä ylemmistä säätyluokista oleville pojille vanhojen perintötapojen mukaan anteliaasti keppiä heilutellen opetettiin kreikkaa ja latinaa eikä muuta mitään. Hyvin vähän kasvoikin Thackerayssä rakkautta tähän oppilaitokseen. Siellä vallitseva raaka henki, kuritusjärjestelmä ja vanhempien oppilasten sortovalta nuorempia kohtaan tympäsivät hänen mieltänsä, ja ruumillisiin leikkeihin hän oli haluton. Oppilaana hän oli varsin keskinkertainen, mutta sen sijaan osasi kaikessa saada näkyviin koomillisen puolen, mitä todistavat hänen siihen aikaan piirtelemänsä kaikenlaiset pilakuvat ja sepittämänsä ivalliset ja ilveelliset runonpätkät. Koulusta päästyään hän vietti lähes pari vuotta Cambridgen yliopistossa lueskellen yhtä ja toista, etupäässä toki kaunokirjallisuutta, mutta ennen kaikkea nauttien elämää ja tutkien ihmisiä ja maailmaa. Täälläkin hän kirjoitteli ylioppilasten kalentereihin onnistuneita ivamukailuja ja suunnitteli suorittamatta jääneitä suuria runoteoksia. Mitään yliopistollista arvoastetta hankkimatta Thackeray 1830 jätti Cambridgen ja lähti matkoille käyden Pariisissa, Roomassa, Dresdenissä ja Weimarissa, missä hän viipyi useita kuukausia ja pääsi vanhan Goethen puheille.

Palattuun Englantiin hän kävi kiinni lakitieteeseen, mutta oikeuskysymykset eivät kauankaan jaksaneet kiinnittää puoleensa hänen mieltänsä, joka yhä paloi kaunokirjallisuuteen, ja kokonaan hän luopui lainopista, kun v. 1832 tuli täysikäiseksi ja sai haltuunsa melkoisen omaisuuden. Siitä hän teki pikaisen lopun. Osaa nielivät hänen useat sanomalehtirytyksensä, toinen osa meni menojaan muutaman intialaisen pankin vararikossa ja loput vei hänen oma kevytmielisyytensä, peli, petturit ja keinottelijat. Näinä vuosina hän eli enimmästä päästä Pariisissa, työskennellen Louvressa. Hän oli näet intohimoisesti mieltynyt maalaustaiteeseen ja kuvitteli osaavansa sitä paremmin kuin mitään muuta. Hyvä koomillinen vaisto hänellä olikin, mutta lahjat muuten siihen suuntaan liika heikot. Ja pettymykset tällä alalla olivatkin yksi syy, joka ohjasi hänet toiseen taidetuotantoon, kirjallisuuteen. Muita syitä olivat jo varhaisesta nuoruudesta asti kytevä mieltymys ja tuo kerrottu aineellisen huolettomuuden äkillinen loppu. Hän rupesi kokonaan kirjailijaksi, ensi aluksi sanomalehtimieheksi, jota tointa hän jo ennen oli menestyksellä koetellut. Pian sen jälkeen, v. 1836, hän Pariisissa meni naimisiin neiti Isabella Shawen, iiriläisen everstin tyttären kanssa, ja huolimatta vähemmän loistavasta aineellisesta asemasta ja perhehuolista olivat seuraavat vuodet onnellisimpia kirjailijan elämässä. Mutta tämä onni oli lyhytikäinen. Neljättä vuotta kestettyään avioliitto särkyi, vaimo asettui maalle asumaan (toisten tietämän mukaan hän oli tullut parantumattomasti mielisairaaksi) ja kirjailija oli jälleen yksin. Isku oli kova Thackeraylle, mutta sekä se että rahatappiot terästyttivät hänen veltonlaista luonnettaan ja saivat hänet yrittämään parastansa hankkiakseen itselleen ja lapsilleen (avioliitosta oli syntynyt kolme tytärtä, joista yksi kuoli pienenä) vahvan ja varman taloudellisen aseman.

Lähes kaksitoista vuotta kesti taistelua tämän päämäärän saavuttamiseksi. Pitkä ja kova oli oppiaika, jonka kuluessa hän leipäkullan edestä kirjoitti aikakauslehtiin ivailuja, piloja, matkakuvauksia, taide- ja kirja-arvosteluja, leikkisiä balladeja, novelleja, miehuullisesti ja väsymättömänä käyden sotaan ja kirjoitukseen aina valmiin sanomalehtimiehen taistelua. Varsinkin hän kirjoitti, erilaisissa valepuvuissa, nimeään ilmaisematta, nyt jo kuolleeseen kuukauslehteen "Fraser's Magazineen", "Timesiin" ja v. 1841 perustettuun pilalehteen "Punch", jonka päätuki hän yhteen aikaan oli. Hänen antamansa avustukset olivat kaikki älykkäitä, sukkelia ja täynnä purevaa ivaa, toisinaan herttaisen leikkillisyyden elävöimiä, ja niin erilaiset kuin ne ovatkin, näkyy jo kuitenkin kaikissa oma omituinen, tarkkapiirteinen henkilöllisyys.

Thackerayn tarkoitus ja päämäärä oli totuuden julistaminen. Hän oli saanut kokea onnettomuutta ja vastoin käymistä. Onnettomuus oli terottanut hänen katseensa. Ihmisten virheet paljastuivat hänen silmälleen. Hän, jossa eli puhdas ja jalo kristillinen henki, näki ihmisten vajonneen tuhansiin heikkouksiin ja isompiin ja pienempiin synteihin. Sen tähden hän ottaa opettaakseen heitä ja valaistakseen heidän mieltänsä. Mutta hän tekee sen ensi aluksi katkerasti, synkkämielisesti. Hän

sairastaa pessimismiä. Siitä hänen ensimmäisen kirjailijakautensa tavattoman mustat yhteiskuntakuvaukset. Tekijälle kuvaavaa kuitenkin on, ettei näissä maalata murhia, raiskauksia ynnä muuta semmoista, vaan toisellaisia inhimillisiä virheitä, kuten voitonhimoa, ulkokultaisuutta, petosta, kavaluutta, kateutta, itsekkäisyyttä. Tekijän tuomiot ovat tosin liialliset. Mutta näissäkin tuotteissa (niitä ovat esim. eri sarjat *Yellowplushin* — herraslakeijan — nimissä sepitettyjä kirjoituksia) on havaittavissa mestarin käsiala ja kuohumistilassa oleva luomiskyky.

Tietenkään ei Thackeray näin ollen voinut noudattaa yleisön makua. Mitä silloin olisi totuuden puhumisesta tullut? Hän päinvastoin kävi sotaa yleisöä ja yleisön lempikirjailijoita, taiteellisia ja yhteiskunnallisia puolijumalia vastaan. Ensinnäkin hän kaunokirjallisessa taistelussaan ahdistaa romantiikan kasvannaisia. Walter Scottin kuulumattoman menestyksen jälkeen oli romantinen romaani tavattomasti sinnyt ja synnyttänyt muutamia omituisia hedelmiä. Näihin kuuluu rikosromaani, yleväsydämisten, jalojen rosvojen ja filosoofisten murhamiesten romaani. Thackeray huomasi näiden mieltäkiinnittävien konnien esityksessä siveellisen erehdyksen ja vaaran, ja hän päätti ajaa pois myrkyt vastamyrykällä. Pienessä "*Catherine*" -nimisessä novellissa (1839-40), jonka esineenä on miehensä surmaajan tarina 18:nneelta vuosisadalta, näytetään meille alaston kuva turmeltuneesta ihmisestä ilman hyveen ja paheen välillä liikkuvia silmäkääntötemppeja, jotka lopuksi panevat lukijan niin pyörälle, ettei hän tiedä, mikä on mitäkin näistä ominaisuuksista, ja tämän kuvan tekee siedettäväksi jännittävä esitystapa ja kertojan sukkeluus ja huumori. Samanlaatuinen teos on "*Memoirs of Barry Lyndon*" (B. L:n muistelmat) (1844), iiriläisen seikkailijan omakertoma elämäkerta. Seikkailija kohottautuu huimapäisten petkutustensa kautta joksikin aikaa vaikuttavaan asemaan, rikastuu ja pääsee parlamentin jäseneksi, mutta lopuksi joutuu ansaan ja köyhänä ja kurjana kuolee velkavankilassa. Hieno, Swiftin suuntainen itse-ivailu käy läpi kertomuksen. Barry pitää itseään gentlemannina, sillä onhan hän valmis ritarilliseen tapaan kaksintaistelussa ampumaan tai pistämään kuoliaaksi jokaisen, joka sitä epäilisi! Ja mitä hänen ammattiinsa, pelaamiseen, tulee, ei hän katso tekevänsä pahemmin kuin kauppamies pörssissä tai asianajaja ja lääkäri virassaan. Vain kamasaksain ennakkoluulo on heittänyt tahrapiilkun tähän jaloon kutsumukseen. — Tässä teoksessa, joka tekijän kiihkeäin vastustajainkin mielestä ei ainoastaan ole hänen paraitaan, vaan todella oivallinen teos, johdonmukaisesti ajan tyyliä noudattava ja kiinteästi sommiteltu, Thackeray osottaa ensi kertaa mestarillista taitoansa 18:nneen vuosisadan sivistysolojen kuvaamisessa, ala, jolla hän liikkui kuin kotonaan.

Totuus pilaan puettuna on johtavana aatteena hänen mainioissa romaanien ivamukailuissaan, joissa hän sattuvasti jäljitteli ajan suosituimpia romaanikirjailijoita Bulweria, Disraelia, Cooperia y.m. Lopuksi hän rohkeni kajota romantisen romaanin suureen taitoteokseenkin, Walter Scottin "*Ivanhoe*". Hän kirjoitti tälle jatkon "*Rebekka ja Rovena*" (1850), jossa sankari uskomattomia sankaritöitä tehtyään ja määrättömästi vuodatettuaan verta lopuksi nai kauniin juutalaistytön, joka tietysti on kääntynyt kristinuskoon, kun taas ylpeä ja kylmä neito Rovena kahden puolison elämän katkeroitettuaan kuolee vankilassa. Tämä erittäin oivasti osattu ivamukailu — paraimpia mitä on kirjoitettu — jossa iva vastoin Thackerayn tapaa on hyvin lievää, eikä tavota Scottia itseään, on vastalause romantiikan epätodellisuutta vastaan, sen väärää raa'an keskiajan ihannoimista, kaikkea tuota kirjavaa kudelmaa vastaan, jossa on niin vähän totuutta ja niin paljon keksittyä, joka kyllä aina ilahuttaa lapsen mieltä, mutta ei voi täysikasvaneille tarjota henkistä ravintoa. Hyvänsävyisen hilpeällä pilalla ahdistessaan historiallis-romantisen romaanin kuolematonta mestariteosta kohottaa hän luonnontotuuden, realismin, lipun.

Mutta hän ei tyydy yksistään kaunokirjalliseen ivailuun, vaan ryhtyy elävää yhteiskuntaa vitsomaan. Varsinkin kohdistaa hän ivansa ylhäisen aateliston ryömivää kunnioittamista vastaan, josta hän kerta murhaavasti sanoo: "Jos saatana itse olisi lordi, luulen, että moni englantilainen äiti mielellään ottaisi hänet vävyypokseen." Tämän aateliston kunnioittamisen ohella Thackeray yleensä ruoskii erästä englantilaisissa tavattoman runsaassa määrässä tapaamaansa pahetta, jolle hän on antanut nimen "Snobbery", mikä suomeksi on tullut käännetyksi sanalla "keikailu". Keikari ("the snob") on Thackerayn määritelmän mukaan henkilö, "joka ihmettelee alhaisia, jokapäiväisiä asioita alhaisella, jokapäiväisellä tavalla". Sellaisia asioita ovat ennen kaikkea raha- ja säätyarvo.

Kaikki Thackerayn tähänastiset teokset olivat ilmestyneet salanimillä — oman nimensä hän vasta 1843 asetti julki eräessä esipuheessa; toinen yhtäläisyys oli ollut se, että ne olivat jääneet yleisöltä kokonaan huomaamatta. Samoin kävi senkin kirjasein, joka nyt niin monen kymmenen vuoden päästä tarjotaan suomenkielisen yleisön käteen, hänen pienen novellinsa "*History of Samuel Titmarsh and The Great Hoggarty Diamond*" [1] (1841), joka ensimmäisenä osottaa, mikä mielen syvyys, todellinen tunnelmarikkaus piili Thackerayn ivallisen naamion takana. Hän kirjoitti tämän pienen kertomuksen kauppapalvelijan iloista ja suruista taidokkaasti kutoen yhteen hienoimman ivan ja syvän myötätunnon, kun hänen elämänsä suuri suru, avioliiton rikkoutuminen, oli hänen sydämensä hellyttänyt. Ja siitä syntyi todellinen taitoteos, oikea ivan ja sukkeluuden helmi. Samuel Titmarsh kertoo itse kipeistä kokemuksistaan suuressa maailmankaupungissa ja tekee sen hänen kaltaiselleen maaseutulaispojalle

ominaisella suoran avomielisellä tavalla. Hän ei milloinkaan mutkittele eikä koreile, vaan käy oikopäätä asioista kiinni, nimittää kaikki oikealla nimellään ja pitää hyvin vähä melua urheasta sydämestään, joka aina on oikealla paikallaan. Tästä esityksen hillitystä sävyistä johtuu, että tämä paikottain syvästi liikuttava, aina viehättävä ja läpeensä lämmittävä kertomus koruttomuudestaan huolimatta pystyy tekemään sellaisen vaikutuksen, että Thackeray itse kerta (v. 1848) kirjoitti, luettuana sen uudelleen: "Kautta kunniani, ellei se saa teitä itkemään, niin täytyy minun uskoa teistä huonoa."

Kertomus ilmestyi ensinnä edellämainitussa "Fraser's Magazinessa". Sitä tuskin huomasi suuri yleisö, joka ei aavistanut, että ihailulle ja juhlitulle Dickensille oli syntynyt tasaväkinen kilpailija. Kuitenkin jo silloin joku sattui panemaan sen merkille. Niinpä John Sterling huudahtaa: "Mitä parempaa on Fielding tai Goldsmith kirjoittanut? Se mies on oikea nero ja voisi, jos saisi viettää rauhallista, huoletonta elämää, luoda mestariteoksia, jotka eläisivät yhtä kauan kuin mikään niistä, joita meillä jo on, ja ilahuttaisivat miljoonia vielä syntymättömiä lukijoita."

Vasta kun vuosina 1847 ja 1848 keltaisissa shillingin hintaisissa vihoissa oli ilmestynyt suuri tapainkuvaus "*Vanity Fair*" (Turhuuden markkinat) — kansilehdellä näkyi nyt ensi kertaa tekijän oma nimi ilman minkään salanimen suojaa — saavutti Thackerayn kyky täyden tunnustuksen, ja sen jälkeen hän myöskin aineellisesti pääsi hyvin "hyville jaloille".

John Bunyanin vertauskuvallisessa kertomuksessa "Kristityn vaellus", kerrotaan, kuinka kristitty matkallaan tuli "Turhuuden markkinain" kaupunkiin. Hän kiihuhtaa nopeaan tämän paikan ohitse, jossa näkyy ilveilijöitä ja apinoita, kauppakojuja ja nukketeattereja, jossa kaikilla maailman kielillä myydään, ostetaan, petetään ja huvitteleidaan. Mutta filosofinen ihmisten tutkija vaeltaa miettien paikan läpi, näkee iloisuuden varjon alla tuskan ja vaivan, korun ja kaunistuksen alla alastomuuden ja rumuuden, näennäisen riemun ja yksimielisyyden alla tämän maailman hyvyksien turhan tavoittelemisen ja intohimojen tappelun, ja ryhtyy sitten kirkastetun kaihoksivassa mielialassa jälleen päivätyöhönsä. Se on perussävel tässä romaanissa, jossa Thackeray kuvaa vuoden 1815 seuraelämää. Hän nimittää teosta "romaaniksi ilman sankaria". Tällä hän tahtoo sanoa, ettei kirjassa ole sankaria sanan hyvässä ja tavallisessa merkityksessä. Sen sijaan on siinä kyllä päälunne, pieni kotiopettajatar Rebekka Sharp, joka viekasten juonien avulla joksikin aikaa pääsee vaikuttavaan asemaan, mutta lopuksi omien vehkeittensä tähden joutuu perikatoon. Hänen ympärilleen ryhmittyvät muut henkilöt, hurjisteleva ja itsekäs aatelisperhe, pöyhkeileviä, rahoillaan komeilevia, kovasydämissä kauppamiehiä, kevytmielisiä upseereja, norkkailijoita, roistomaisia palvelijoita j.n.e. Thackeray on tässä suuremmoisiksi maalaukseksi yhdistänyt kaikki, mitä vastaan hän tähän asti paloitellen oli taistellut. Iva on vielä kylläkin katkerata eikä pahoista ihmisistä ole puutetta, mutta hyvä se lopultakin jää voitolle, joskin sen taistelut ovat olleet pitkät ja vaivaloiset. Ja entiseen verraten on iva jo paljon heltyntyt. Miltei isällisen hyväntahtoisesti hän soimaa ihmisten heikkouksia.

Nyt alkaakin Thackerayn elämässä toinen tuotantokausi, jossa katkeroittuneen vitsojan ääni lievenemistään lievenee. Hänen seuraavat tapainkuvauksensa ovat romaanit "*History of Arthur Pendennis*" (1848-50), "*The Newcomes*" (1853-55) ja "*The adventures of Philip*" (P:n seikkailut) (1862). Pendennis on jonkinlainen ja hyvinkin tarkka tekijän oma elämäkerta. Sankari ei ole mikään ihannehenkilö, pikemmin horjuva lunne, joka hyvää tahtoo, mutta enimmäkseen tekee päinvastoin, mutta lopullisesti pääsee oikealle tielle jalon naisen rakkauden ja vahvan miehen ystävyysavulla. Samanlaiseen puolihämärään tapaan, hienosti liittäen toisiinsa hyvän ja pahan, itsekkäisyyden ja uhrautuvaisuuden, jonkalaista tapaa Thackeray mielellään käyttää, koska se vastaa todellisuutta, on muutkin henkilöt kuvattu.

Romaani "The Newcomes" ("Newcome-suku") on kertomus rikkaasta perheestä, jonka hyörinän ja pyörinän Thackeray on asettanut peiliksi Englannin suku- ja raha-aatelin eteen. Hän ruoskii tämän piirin maailmallisuutta, miesten sydämettömyyttä ja naisten rahanalaisuutta, avioliiton alentamista kauppa-asiaksi, koko sitä onttoutta, joka peittyi "arvokkuuden" kiillon alle. Mutta ei puutu jalompiakaan ilmiöitä, joista etenkin pistävät näkyviin päivänpaisteinen, ilomielinen, jalosydäminen, vaikei suinkaan itsekkyydestä vapaa Ethel Newcome ja eversti Newcome, oikea gentlemanni, jolla on lapsen sydän. Romaani sisältää kauneimpia ja ylentävimpiä kohtia, mitä Thackeray koskaan on kirjoittanut ja ylipäänsä on hänen parhaimpia teoksiaan.

Thackerayn viimeinen tapainkuvaus "Philipin seikkailut", joka ilmestyi hänen 1860 perustamassaan aikakauslehdessä "The Cornhill Magazine", ei ole muiden teosten arvoinen. Juttu on pitkäväteinen, ja tuo 'vanitas vanitatum' (turhuuksien turhuus), josta Thackeray lakkaamatta saarnaa, se väsyttää lukijaa.

Tapainkuvausten ohella on Thackeray luonut eteviiä teoksia historiallisenkin romaanin alalla. Mutta tätäkin romaanilajia hän käyttää tapojen kuvailuun, sillä erotiikalla vain, että nykyajan asemesta pitää silmällä 18:tta vuosisataa. 18:s vuosisata oli Thackerayn toinen henkinen koti. Sen kirjallisuus ja ajatustapa oli monin kohdin hänelle tutumpi kuin hänen omansa. Kirjailijana hän näyttää pikemmin

Addisonin ja Fieldingin nuoremalta veljeltä kuin Tennysonin ja Carlylen aikalaiselta.

Romaani *"Esmond"* (1852) kuvaa tapahtumia kuningatar Annan ajoilta. Se perustuu mitä seikkaperäisimpiin tutkimuksiin ja loihtii silmiemme eteen tuon ajan yhteiskunnan, sen keikarit ja maailmanmiehet, jesuiitat ja jakobiitit, sen tappelusankarit ja kirjailijat, sievistelevät hovinaiset ja arvokkaat maa-aatelisrouvat. Kirjassa esiintyvistä ja toimivista henkilöistä sopii erityisesti mainita tunnetut kirjailijat Addison ja Steele. Mutta nämät sivistyshistorialliset havainnot eivät suinkaan tukehuta puhtaasti inhimillisiä ominaisuuksia. Thackeray on tässä luonut ihmeteltävän todellisia ja sydämellisen runollisen hengen koskettamia henkilöitä. Silmäillessään menneitä aikoja katoaa hänestä katkeruuden tunne, jonka nykyaika hänessä herättää, ja sydämen ja tunteellisuuden runous, joka hänessä uinuu, pääsee paremmin oikeuksiinsa. *"The Virginians"* (Virginalaiset) (1857-59) muodostaa jatkon "Esmondin". Molemmat päähenkilöt, kaksi veljestä, ovat amerikkalaisia ja taistelevat yhdessä Washingtonin johdolla intiaaneja vastaan ja myöhemmin eri puolilla Amerikan vapautussodassa. Me tunnemme itsemme kokonaan siirretyiksi Yrjö III:n aikoihin, puhumme "Pamelan" tekijän, kunnan Richardsonin kanssa, suuren arvostelijan Samuel Johnsonin, älykkään maailmanmiehen, veltostuneen lordi Chesterfieldin ja ritarillisen kenraali Wolfen, Quebecin voittajan kanssa. Me seuraamme suuren kansan syntymistä tuolla puolen valtameren ja ihailimme Yrjö Washingtonin antiikista suuruutta. "Esmond" on kaiketikin etevämpi, eheämpi taideteos, mutta molemmat pystyvät lukijassa herättämään harvinaisen voimakkaan todellisuustunnon. Siinä kyvyssä Thackeray on Scottin vertainen.

Hänen perinpohjaisiin 18:nneen vuosisadan tutkimuksiinsa liittyy jakso luentoja — 18:nneen vuosisadan englantilaisista humoristeista" (1851 ja 52) sekä "Neljästä Yrjöstä" (1855-57). Ne osottavat terävää arvostelukykyä, syventymistä aikaan ja täydellistä tyylin hallitsemista; ovat lähdekirjoina paljon käytettyjä.

Thackerayn viimeinen teos, historiallinen romaani *"Denis Duval"*, on jäänyt keskeneräiseksi tekijänsä ennenaikaisen kuoleman kautta — hän tavattiin jouluk. 24 p:nä 1863 hengettömänä vuoteessaan; kuoleman syy oli verensyöksy aivoihin. Teos herättää "loppumatonta kaipausta". Se oli taaskin Thackerayn mielikkialalta 18:lta vuosisadalta, jolta kirjoittaessaan hän aina noudatti erityistä huolta valmistelussa, suunnittelussa ja toteuttamisessa. Romaanista olisi nähtävästi tullut runoilijan kypsän luoma. Kieli, sommittelu ja luonteenkuvaus on täydellinen ja kaikkea kannattamassa on tuo lämmin tunnelma ja syvä leikkisyys, johon Thackeray oli kohonnut ivallisesta, myrskyisestä nuoruuden mielialastaan.

Thackerayn päälähde oli jokapäiväinen elämä. Hänen romaaninsa ovat sarja tapahtumia siitä, mitä hän saattoi havaita itsessään ja muissa hänen ympärillensä. Ja tällä alalla hän tuntee niin monta eri puolta ja muunnosta, että hänen kuvauksensa eivät koskaan yksitoikkoisuudella pitkästyttä. Ne kuvaukset ovat realistisia, mutta hillittyjä. Ne tavoittelevat vain elämänkuvain esittelemistä, joista kaikki epätosi ja luonnottomuus on poissa. Niinpä ovat hänen henkilönsä suurimmalta osaltaan tavallisia syntisiä ihmisiä, joilla hyvien ominaisuuksien ohella on runsas määrä tavallisia inhimillisiä vikoja ja heikkouksia. Kauniissa sopusoinnussa tämän tosioloisen elämänkuvauksen kanssa on Thackerayn kieli ja tyyli. Se on koristelemattoman yksinkertaista, mutta juuri siitä syystä tavattoman selvää ja tajuttavaa. Mahtavia, kaikkuvia sanoja hän välttää, koska ne hänestä ovat turhamaisia, ja saa kuitenkin yksinkertaisilla ja jokapäiväisillä sanoillaan aikaan mitä erilaatuisimpia vaikutuksia. Kylmä ja kuiva ei hänen tyyliinsä ole koskaan. Ja vielä yksi piirre, joka todistaa tekijän hienoa ja puhdasta mieltä: hän ei milloinkaan vie lukijaa himoja kutkutteleviin kohtauksiin, vaan mitä huolellisimmin niitä välttää.

Thackeray oli ruumiinkooltaan jättiläismäinen mies, hänellä oli mahtava ajattelijan pää ja lapsen kasvot, suun seutuvilla ivallisen vakava hymy. Seurustelussa hän oli miellyttävä mies ja hyvä ystävä, joka mielellään lasketteli hyväntahtoista pilaa, yksityisenä ihmisenä suuresti eroten runoilija Thackeraystä, jota on moitittu ylen kohtuuttomaksi arvostelussaan, yksipuolisen pessimistiseksi. Vaan eihän kenelläkään voi kirjallisuudessa yhtä vähän kuin muutenkaan elämässä olla kaikkia mahdollisesti tarvittavia ominaisuuksia. Kukin näkee tavallaan, tuntee tavallaan ja omalla tavallaan esittää. Me emme toki hyvällä syyllä voi moittia Thackeraytä siitä, että elämä on häneen tehnyt sellaisen vaikutuksen kuin miksi hän sitä kuvaa — koska se semmoinen on. Ja joskin hän etupäässä näkee elämän varjopuolet ja tuo ne esiin kehottaen: elä tee näin! on kuitenkin hänen mieleensä tie avoinna kaikille hellille tunteille ja hänen ivaansa kannattaa luja usko siveelliseen maailmanjärjestykseen ja vahva vakaumus, että elämä on siveellinen koettelemus, alituinen taistelu itsekkäisyyden ja ylpeyden paholaista vastaan.

SUOMENTAJA.

TEKIJÄN ALKULAUSE ENSIMÄISEEN PAINOKSEEN.

Hyvillä ystävilläni, tämän pikku kirjasen julkaisijoilla, näyttää olevan perin korkea käsitys alkulauseitten hyödyistä ja he pyytävät sellaista tätä tilaisuutta varten lausein niin vakavin, että on mahdotonta kieltäytyä myöntymästä heidän pyyntönsä.

Tarina ilmestyi alkuisin *Fraser's Magazines*sa vuonna 1841 ja on kirjoitettu aikaan, jolloin kirjoittajaa itseään painoivat mitä raskaimmat persoonalliset surut ja vastoinkäymiset. Niille, jotka ovat huvitetut tämäntapaisista seikoista kirjailijan elämäkerrassa, saattaa tämä riittävästi selittää sen hillityn ja alakuloisen sävyn, joka on läpikäyvässä tässä pikku kertomuksessa. Lukiessani sitä itse seitsemän vuoden kuluttua minä saatan johtaa muistiini ne olosuhteet, joissa se kirjoitettiin, ja ajatukset, toiset kuin on paperille pantu, jotka seurasivat tekijää hänen teoksensa halki.

Kertomusta, joka aina on ollut kirjoittajansa lemmikkejä, ei otettu erikoisen hyvin vastaan sen ensi ilmestymisen aikaan. Sen otti huomataksensa vain pari henkeä, yksi heistä John Sterling-vainaja [2], joka kirjoitti sen johdosta minulle siihen aikaan paljon iloa ja mielihyvää tuottaneen kirjeen. Toisille kirjallisille alottelijoille olkoon lohdutukseksi omissa epäonnistumisissaan tieto, että eräs aikakauskirja hylkäsi tämän tarinan, ennen kun se sai paikan *Fraser*issa. Ja vasta *Vanity Fair*in menestyksen jälkeen (jonka senkin eräs aikakauskirja hylkäsi) minä löysin tai kenties paremmin sanoen etsin kustantajia kyllin rohkeita uskaltamaan painattaa *Hoggartyn timantin* sen nykyisessä yhtäjaksoisessa asussa.

Nuo yritteliäät miehet pelkälivät sitä, että kertomuksen siveellistä opetusta keinottelujen vaarallisuudesta ja rehellisyyden parhaasta viisaudesta erityisesti terotetaan Britannian yleisön mieleen. Mutta saarnataanhan tätä moraalia tuhanteen kertaan joka vuosi. Eivätkö sanomalehdet ole täynnä kavahdettavia ilmoituksia Kaliforniasta? Eikö rautatieosakeluettelo ole meitä säännöllisesti varoittamassa? Hyvin karvain mielin maksettuaani houkuttelut minä tulin katkerasti ajatelleeksi itseäni — miksi en muistanut *Ison Hoggartyn timantin* viimeistä sivua?

Koska viisaus toisinaan tulee hieman liika myöhään ja koska papit eivät elä saarnojensa mukaan, niin eikö ole enään annettava neuvoja tai pidettävä saarnoja? Oli siitä hyötyä tai ei; ainakaan ei tämä puhe ole ylen pitkä.

W. M. Thackeray.

Kensington, tammikuun 25 p. 1849.

ENSIMÄINEN LUKU

ANTAA KUVAKSEN KYLÄSTÄMME JA VILAUKSELTA NÄYTTÄÄ TIMANTIN.

Kun minä läksin Lontoon kaupunkiin toiseksi vuodekseni, lahjoitti Hoggarty-tätini minulle timanttineulan, tai ei se ollut mikään timanttineula silloin, vaan leveä, vanhanaikainen, Dublinissa v:nä 1795 tehty rintasolki, jolla hra Hoggarty-vainajan oli tapana komeilla kaupunginpäällikön tanssiaisissa sekä muualla. Hän kantoi sitä, sanoi hän, Vinegar Hillin[3] tappelussa, kun hänen kankipalmikkonsa pelasti hänen kaulansa katkeamasta, — mutta eihän se asia oikeastaan kuulu tänne.

Keskellä rintasolkea oli Hoggarty kuvattu nostoväen kaartin punaiseen univormuun puettuna — hän kuului nimittäin tähän aselajiin. Kuvan ympärillä oli kolmetoista hiuskiharaa, jotka olivat vanhan herran yhtä monen sisaren omat.

Ja kun kaikille näille pikku suortuville oli ominaista perheen kirkkaan vaaleanruskea väri, näytti Hoggartyn muotokuva eriskummallisessa asussaan isolta, lihavalta, punaiselta paistilta, jota ympäröi kolmetoista porkkanaa. Ne olivat ladotut siniselle emaljilevyllä, ja kysymyksenalainen hiuskokoelma näytti ikäänkuin kasvavan esiin ISOSTA HOGGARTYN TIMANTISTA (joksi me sitä kutsuimme perheen keskuudessa).

Ei tarvinne sanoakseni, että tätini on rikas. Ja minä harkitsin, että saattaisin periä hänet yhtä hyvin kuin kuka muu. Vapaakuukauteni ajalla hän oli erittäin ystävällinen minulle, vaati minut monasti juomaan teetä kanssaan (vaikka kylässä oli muuan henkilö, jonka kanssa minä noina kultaisina kesäiltoina kernaasti olisin vaeltanut pitkin niittyjä), lupasi aina särpiessäni hänen mustaa teevettänsä tehdä jotakin puolestani, kun palaisin kaupunkiin, — vieläpä kutsui minut kolme neljä kertaa puolisolalle ja sen päälle pelaamaan whistiä tai cribbagea. Minä en pelännyt kortteja, sillä vaikka me aina pelasimme seitsemän tuntia peräkanaa ja minä aina hävisin, eivät tappioni koskaan nousseet enempiin kuin yhdeksääntoista pennyn illassa, mutta vanha rouva tarjosi aina päivälliseksi ja kello kymmenen

teen kanssa erästä kamalan hapanta marjaviiniä, enkä minä uskaltanut kieltäytyä ottamasta, vaikka se, kunniasanallani, teki minulle kovin pahaa.

No niin, kaiken tämän alamaisuuteni ja tätini yhä toistamien lupauksien nojalla minä ajattelin, että hän lahjoittaisi minulle ainakin parikymmentä guineaa[4] (joita hänellä oli iso joukko laatikossa), ja niin varmasti uskoin jonkun tuollaisen lahjan minulle aiotuksi, että eräs nuori nainen, nimeltä neiti Mary Smith, jonka kanssa olin keskustellut asiasta, todella kutoi minulle pienen viheriän silkkipukkaron, jonka hän antoi minulle (Hicksin heinäsuovan takana, siinä missä käännytään suoraan kirkkokujalle) — jonka, sanon minä, hän antoi minulle, käärittynä pieneen hopeapaperipalaseen. Oli siinä kukkarossa jotakin sisälläkin, jos totta puhun. Ensinnäkin paksu kihara kiiltävintä, mustinta tukkaa, mitä ikinä olette nähneet, ja toiseksi kolme pennyä, nimittäin hopeaisen kuuden pennyn rahan puolikas, joka riippui pienessä sinisessä nauhassa. Ah, tiesinpä kylläkin, missä rahan toinen puoli oli, ja minä kadahdin sitä onnellista hopeakappaletta!

Loma-aikani viimeisen päivän tietenkin olin pakotettu omistamaan rouva Hoggartylle. Tätini oli erinomaisen armollinen ja kestitykseksi avasi pari marjaviinipulloa ja pani minut juomaan niistä isoimman osan. Kun illalla kaikki hänen vieraspitoihinsa kokoontuneet naiset olivat menneet puukenkineen ja palvelusneitsyineen, niin rouva Hoggarty, joka merkillä oli käskenyt minua jäämään, ensinnä puhalsi sammuksiin kolme vierashuoneen vahakynttilää, otti neljännen käteensä, meni ja avasi kirjoituspöytänsä.

Saatanpa kertoa teille, että sydämeni pamppaili, vaikka olin näyttävinäni aivan välinpitämättömältä.

"Sam, kultaseni", sanoi hän kopeloidessaan avaimiaan, — kaada itsellesi vielä lasillinen Rosoliota" (sennimelliseksi hän oli ristinyt kirokun juomansa), — se tekee sinulle hyvää."

Minä kaasin lasillisen ja te olisitte voineet nähdä käteni vapisevan, kun pullo kilk—kilk kilahteli lasia vasten. Sillä välin kun minä nieleskelin juomaa, oli vanha rouva saanut puuhansa pöydän ääressä loppuun ja asteli minua päin heiluva vahakynttilä toisessa kädessä ja toisessa iso mytty.

"Nyt on hetki", ajattelin minä.

"Samuel, rakas sisarenpoikani", sanoi hän, — ensimmäisen nimesi sinä sait eno-vainajaltasi, autuaalta mieheltäni, ja kaikista mies-vainajani ja omien sisarteni pojista ja tyttäristä sinä olet ainoa, jonka elämäkäytös on minua erittäin miellyttänyt."

Jos ajattelee, että tätini oli yksi seitsemästä naidusta sisaresta, että Hoggartyt olivat joutuneet naimisiin Irlantiin ja tulleet lukuisan lapsiparven äideiksi, täytyy minun sanoa, että kohteliaisuus, jonka tätini minulle lausui, oli todella sievä.

"Rakas täti", sanoin arasti ja vapisevin äänin, "olen usein kuullut Teidän sanovan, että meitä oli kaikkiaan seitsemänkymmentä kolme, ja uskokaa minua, että pidän Teidän korkeata käsitystänne, minusta todella mairittelevana. Minä en ansaitse sitä, en tosiaankaan."

"Mitä tuohon inhottavaan iiriläiseen joukkokuntaan tulee", sanoo tätini jokseenkin terävästi, "niin älä puhu heistä, minä kammon heitä ja kaikkien heidän äitejäänkin" (seikka on se, että Hoggartyn omaisuudesta oli käyty kärkeä), "mutta kaikista muista sukulaisistani sinä, Samuel, olet ollut uskollisin ja huomaavaisin minua kohtaan. Esimiehesi Lontoossa kiittävät säännöllisyyttäsi ja hyvää käytöstäsi mitä parhaimmaksi. Vaikka sinulla on ollut kahdeksankymmentä puntaa vuodessa (sangen runsas palkka), et ole menettänyt shillinkiäkään yli tulojesi, niinkuin muut nuoret miehet olisivat tehneet. Ja vapaakuukautesi sinä olet omistanut vanhalle tädillesi, joka, vakuutan sen sinulle, on kiitollinen siitä."

"Oh, täti kulta!" sanoin minä. Siinä kaikki, minkä sain virketyksi.

"Samuel", jatkoi hän, — minä lupasin sinulle lahjan, ja tässä se on. Ensinnä arvelin antaa sinulle rahaa, mutta sinä olet säännöllinen poika etkä tarvitse sitä. Sinä et ole riippuvainen rahasta, rakas Samuel. Minä annan sinulle, mitä enimmäin pidän arvossa elämässäni, Hoggarty-vainajani m-mu-muoto-kuvan (*kyyneleitä*) rintasoljessa, jota kaunistaa se kallisarvoinen timantti, mistä useasti olet kuullut minun puhuvan. Pidä sitä, rakas Samuel, minun tähteni, ja ajattele tätä enkeliä taivaassa ja sinun omaa tätiäsi Susyää."

Hän pisti vehkeen käsiini. Se oli jokseenkin parranajorasian kannen kokoinen. Ja minun olisi yhtä helposti pälkähtänyt päähän pitää sitä rinnassani kuin käyttää kolmikolkka hattua ja kankipalmikkaa. Minä tunsin niin suurta harmia ja pettymystä, etten todellakaan pystynyt saamaan suustani halkaistua sanaakaan.

Kun olin hieman saavuttanut mielenmalttini jälleen, otin rintasoljen esiin paperista (rintasolki! kyllä kai, se oli yhtä iso kuin munalukko) ja hitaasti kiinnitin sen paidan rinnukseeni.

"Kiitos, hyvä täti", sanoin mainiosti salaten ivani. — Pidän aina arvossa tätä lahjaa Teidän tähtenne, joka olette sen minulle antanut, ja se on muistuttava mieleeni enoni ja kolmetoista tätiäni Irlannissa."

"Minä en tahdo, että pidät sitä *tuolla* tavalla!" kiljasi rouva Hoggarty. — Ei noiden ilkeitten punatukkaisten naisten hiuksia! Sinun täytyy ottaa pois heidän hiuksensa."

"Mutta sittenhän rintasolki on pilalla, täti hyvä."

"Älä huoli rintasoljesta. Laitata se uuteen malliin."

"Tai kenties", sanoin, "minä en ensinkään sitä muuta — kuva on hieman liika iso nykyisen käsityksen mukaan —, vaan laitatan enon muotokuvan kehyksiin sekä asetan uuninkamanalle, Teidän kuvanne vierelle. Se on hyvin soma pienoiskuva."

"Tämä pienoiskuva", sanoi rouva Hoggarty juhlallisesti, "oli suuren Mulcahyn *chef-d'oeuvre* (lausuttu *shof dööver*), tätini lempisana, joka ynnä sanat *bongtong* ja *allimod de Pariis* muodostikin hänen ranskankielensä koko sanavaraston). Sinähän tunnet tämän säälittävän taiteilija-paran kauhean historian. Kun hän oli saanut valmiiksi tämän ihmeteltävän kuvan edesmenneelle rouva Hoggartylle Castle Hoggartysta, Mayon kreivikunnasta, kantoi rouva Hoggarty sitä rinnassaan kaupunginpäällikön tanssiaisissa, joissa hän pelasi erän pikettiä ylipäällikön kanssa. Mikä oli voinut saada hänet asettamaan typeräin tytärtensä hiukset Mickin muotokuvan ympärille, en pysty käsittämään, mutta sellainen se oli kuin sen nyt tuossa näet. 'Hyvä rouva', sanoo ylipäällikkö, 'ellei tuo ole ystäväni Mick Hoggarty, niin olen minä hölmöläinen!' Nämät olivat hänen ylhäisyytensä omat sanat. Rouva Hoggarty Castle Hoggartysta irroitti soljen rinnastaan ja näytti hänelle sitä.

'Ken on taiteilija?' sanoo armollinen herra. 'Se on ihastuttavin kuva, mitä olen elämässäni nähnyt!'

'Mulcahy, Ormondin rantakadulta', sanoo rouva Hoggarty.

'Jumal'auta, minä otan hänet suojaani', sanoo armollinen herra. Mutta äkkiä hänen kasvonsa synkistyivät ja hän antoi maalauksen takaisin tyytymättömän näköisenä. 'Tässä muotokuvassa on virhe', sanoi hänen ylhäisyytensä, joka oli ankara järjestyksen mies. 'Ja minä ihmettelen, että ystäväni Mick, joka on hyvä sotilas, ei ole huomannut sitä.'

'Mikä se on?' sanoo rouva Hoggarty Castle Hoggartysta.

'Hyvä rouva, hän on maalattu ILMAN MIEKANKANNIKETTA!' Ja hän otti hyvin suuttuneena kortit jälleen käteensä ja lopetti pelin sanaakaan enään sanomatta.

Tapaus kerrottiin herra Mulcahyille seuraavana päivänä, ja onneton taiteilija *tuli hulluksi heti paikalla*. Hän oli pannut koko maineensa tähän pienoiskuvaan ja vakuuttanut, että sen piti olla virheetön. Sellaisen vaikutuksen teki tämä tieto hänen tunteelliseen sydämeensä! Kun rouva Hoggarty kuoli, otti enosi muotokuvan ja aina kantoi sitä itse. Hänen sisarensa sanoivat hänen tekevän sen timantin takia, vaikka — noita kiittämättömiä olentoja — hän teki sen yksinomaan heidän hiustensa vuoksi ja rakkaudesta taiteeseen. Mitä tulee taiteilija-parkaan, hyvä poikani, sanoivat jotkut, että hän oli tullut juoppohulluksi ylenmääräisestä väkijuomain käyttämisestä, mutta sitä minä en usko. Otapa vielä lasillinen Rosoliota."

Tämän jutun kertominen saattoi aina tätini mitä paraimmalle tuulelle. Ja nyt hän sen päätettyään lupasi maksaa timantin uuden sovituksen pyytäen, että minä Lontooseen saavuttuani veisin sen suuren kultasepän, herra Poloniuksen luo, ja lähettäisin hänelle laskun. "Totta kyllä", sanoi hän, "on tämän sovituksen kulta arvoltaan ainakin viisi guineaa ja uuden sovituksen sinä voit saada kahdella. Mutta olkoon, pidä sinä, rakas Samuel, mitä jää ylitse ja osta sillä, mitä mielit."

Ja sitten vanha rouva sanoi minulle hyvästi. Kello löi kahtatoista, kun minä astuin alas kyläntietä, sillä Mulcahyn historian kertomiseen meni aina kokonainen tunti, enkä minä siinä kävellessäni enään ollut aivan yhtä masentunut kuin lahjan saadessani. "On se timanttineula sentään korea kapine", ajattelin, "ja tekee minut 'feinin' näköiseksi, olkoon vaatetukseni kuinka kulunut tahansa" — ja kulunut se tosiaankin oli. "No niin", sanoin minä, "niillä kolmella guinealla, jotka jäävät yli, minä ostan parin nimittämättömiä" — joita minä, *entre nous*, kipeästi kaipasin, kun juuri olin kasvanut mittani täyteen, mutta housuni olivat syntyneet kahdeksantoista kuukautta sitten.

No siis, minä astuin alas kyläntietä, kädet housunlakkarissa. Siellä oli Mary-parkani kukkaro, josta olin ottanut pois ne pienet tavarat, mitkä hän oli antanut minulle edellisenä päivänä, ja asettanut — no samapa tuo minne, mutta katsokaas, siihen aikaan minulla oli sydän ja se hyvin lämmin. Minulla oli Maryn kukkaro valmiina tätini lahjan varalle, jota ei koskaan tullut, ja minä laskin, että maksettua matkani omista pienistä säästövaroistani, jotka rouva Hoggartyn peli-iltoina olivat vähentyneet

kokonaista viisikolmatta shillinkiä, minä pääsisin kaupunkiin kaksi seitsemän shillingin kappaletta taskussani.

Astuin alas kyläntietä hiivatinmoista kyytiä, niin vinhasti, että jos se mahdollista olisi ollut, niin olisin saavuttanut ne kymmenen kellonlyöntiä, jotka olivat kuuluneet kaksi tuntia sitten minun kuunnelllessani rouva Hoggartyn pitkiä historioita ja juodessani hänen kamalaa Rosoliotaan. Sillä asia on niin, että minun oli määrä kello kymmenen saapua erään akkunan alle, jossa erään henkilön siihen aikaan piti istua katselemassa kuuta soma rypyttetty yömyssy päässä ja armaat hiukset paperruksissa.

Akkuna oli nyt sulettu eikä sieltä näkynyt edes kynttilääkään. Ja vaikka minä yskin ja ryin ja viheltelin puutarhan aidan takana ja hyräilin laulua, josta eräs henkilö hyvin paljon piti, vieläpä viskasin akkunaan pienen kivenkin, joka osui suorastaan ristikon väliin — en saanut hereille ketään muuta kuin ison vahtikoiralurjuksen, joka haukkui ja ulisi ja hyppeli aita vasten niin vimmatusti, että pelkäsin sen milloin vain sieppaavan nokkani hampaittensa väliin.

Siten minun täytyi niin joutuin kuin suinkin lähteä tieheni. Ja seuraavana aamuna äiti ja sisaret olivat laittaneet minulle aamiaisen kello neljäksi ja kello viisi tuli Lontooseen menevä tyhjä, kuusi sisäistuinta käsittävä postivaunu "Uskollinen", ja minä kapusin ylös katolle näkemättä Mary Smithiä.

Kun me kuljimme talon sivutse, näytti kyllä siltä kuin olisi hänen huoneensa akkunaverho ollut vedetty sivulle hiukan verran. Varmasti oli akkuna ainakin auki, ja sulettu se oli edellisenä yönä. Mutta vaunu vierii eteenpäin, ja kylä, talo, kirkkotarha ja Hicksin heinäsuovat olivat pian näkymättömissä.

* * * * *

"Äläs! Onpa siinä kroosia!" sanoi ajajalle tallipoika, joka poltteli sikaaria, katsellen minua ja sormella tonkien nokkaansa.

En ollut nimittäin ensinkään riisuutunut tätini kesti-illan jälkeen, ja kun olin pahalla tuulella ja kaikki vaatteet oli vielä sullottava kirstuihin ja paljon muuta ajattelemista, olin kokonaan unhottanut rouva Hoggartyn rintasoljen, jonka edellisenä yönä olin pistänyt paidanrinnukseeni.

TOINEN LUKU

KERTOO, KUINKA TIMANTTI TULEE LONTOOSEEN JA AIKAAN SAA IHMEELLISIÄ ASIOITA SEKÄ CITYSSÄ ETTÄ WESTENDISSÄ.

Tässä tarinassa kerrotut tapahtumat sattuivat parisenkymmentä vuotta sitten, jolloin, kuten lukija mahtanee muistaa, Lontoon Cityn oli vallannut kaikenkaltaisten yhtiöitten perustamiskiihko, mikä moniaille ihmisille tuotti sievät omaisuudet.

Olin tähän aikaan, koska totuus on saatettava ilmi, kolmastoista kirjanpitäjä neljästäkolmatta nuorukaisesta, jotka työskentelivät valtaavan laajassa West Diddlesex Palo- ja Henkivakuutusyhtiössä yhtiön muhkeassa kivitälössä Cornhillissa. Äiti oli eläkerahaa vastaan sijoittanut neljäsataa puntaa tähän yhtiöön, joka maksoi hänelle kokonaista kolmekymmentä ja kuusi puntaa vuodessa — mikään muu Lontoon yhtiöistä ei luvannut enempää kuin kaksikymmentäneljä. Johtokunnan puheenjohtaja oli suuri herra Brough, toiminimestä Brough ja Hoff, Crutched Friarskadulta, jonka laivat purjehtivat Välimeren. Kauppahuone oli uusi, mutta sen viikunain ja pesusienten liike oli mahtava ja Zanten korinttien kaupassa se oli kaikkien Cityn toiminimien edellä.

Brough oli suuri mies eriuskolaisten keskuudessa ja hänen nimensä näkyi aina keräyslistan otsikossa satojen puntien edessä, milloin nämät hyvät ihmiset perustivat jonkun hyväntekeväisyysseuran. Hänellä oli yhdeksän kirjanpitäjää konttorissaan Crutched Friarsilla. Ei yhtään hän suostunut ottamaan vastaan ilman pyrkijän syntymäpaikan koulunopettajan ja papin antamaa todistusta, jossa nämät menivät täyteen takuuseen hänen siveellisyydestään ja uskonnollisuudestaan. Ja paikat olivat niin haluttuja, että hän sai neljän tai viiden sadan punnan hyvityksen jokaisesta nuoresta miehestä, jonka teki orjaksi kymmeneksi tunniksi päivässä ja jolle siitä korvaukseksi paljasti kaikki Välimeren kaupan salaisuudet. Hän oli suuri mies myöskin Lontoon pörssissä. Ja meidän nuoret pojat kuulivat useasti pörssikauppiasten kirjanpitäjiltä (me näetsen tapasimme syödä päivällistä yksissä "Kukossa ja lampaassa", kunnianarvoisessa paikassa, jossa saa mainion palan lihaa, leipää, vihanneksia, juustoa ja puolikkaan portteria, kaikki yhdestä shillingistä ja vielä jää pennyn-lantti juomarahaksi) — nuorten pörssikauppiasten oli siis tapana kertoa meille, mitä äärettömiä eria Brough sijoitti espanjalaisiin,

kreikkalaisiin ja kolumbialaisiin papereihin. Hoff ei niihin puuttunut ollenkaan, hän vain pysyi kotona yksinomaan hoitaen kauppahuoneen asioita. Hän oli nuori mies, hyvin hiljainen ja vakava, uskonnoltaan kveekari. Brough oli ottanut hänet kauppakumppanuuteen kolmisenkymmenen tuhannen punnan hintaa vastaan, ja varsin hyvä kauppa se oli sittenkin. Minulle kerrottiin suurimmassa tuttavallisuudessa, että kauppahuone säännöllisesti joka vuosi jakoi voittoa runsaat seitsemän tuhatta puntaa, josta puolet peri Brough, Hoff kaksi kuudennesta ja viimeisen kuudenneksen vanha Tudlow, joka oli ollut herra Broughin kirjanpitäjä ennen kun uusi yhtiö pantiin alkuun. Tudlow kävi aina kovin kehnosti puettuna, ja me pidimme häntä vanhana saiturina. Muuan meidän miehistämme, Bob Swinney nimeltään, tapasi sanoa, että Tudlowin osuus oli pelkkää lorua ja että se tuli kaikki Brough'ille, mutta Bob tiesi aina asiat vain puoliksi, käytti tavallisesti viheriätä ratsastustakkia ja pääsi vapaasti Covent Gardenin teatteriin. Hän piti aina ääntä putikassa, kuten me sitä kutsuimme (vaikkei se ollut mikään putikka, vaan yhtä pulska konttori kuin mikä muu hyvänsä Cornhillissa) — hän piti aina ääntä Vestriksestä ja neiti Treestä ja lauleli laulua "Peipposesta", erästä Charles Kemblen[5] kuuluisaa laulua "Neito Mariannasta", kappaleesta, johon silloin kaikki olivat hullaantuneet ja joka oli otettu tunnetusta kertomuskirjasta, minkä oli tehnyt muuan Peacock, Itä-Intian komppanian kirjanpitäjä; ja mainion hyvä paikka hänellä onkin.

Kun Brough sai kuulla, millä tavalla nuorukainen Swinney solvasi häntä ja että hänellä oli vapaapaikka teatterissa, niin hän saapui päivänä muutamana alas konttoriin, missä me kaikki neljäkolmatta olimme koolla, ja piti puheen, jonka vertaista kauneudessa minä harvoja olen elämässäni kuullut. Parjauksesta hän ei välittänyt, sanoi hän, panettelu on osa ja kohtalo jokaisen julkisen miehen, jolla on ankarat periaatteet ja joka näitä tinkimättä seuraa, mutta sitä vastoin hän ei voinut olla välinpitämätön jokaisen gentlemannin luonteesta, jotka kuuluivat West Diddlesex-yhtiöön. Tuhansien menestys oli heidän huostassaan, miljoonia puntia kulki joka päivä heidän kättensä kautta, City, koko maa katsoi ylös heihin, järjestyksen, kunniallisuuden, esimerkillisyyden esikuviin. Ja jos hän huomasi, että näiden joukossa, joita hän piti kuin omina lapsinaan — joita hän rakasti kuin omaa lihaansa ja vertansa — oli poikettu pois tästä järjestyksestä, että tätä säännöllisyyttä ei oltu ylläpidetty, että tätä hyvää esimerkkiä ei oltu kannettu korkealla (herra Brough puhui aina tähän juhlalliseen tapaan) — jos hän huomasi lastensa poikenneen pois siveellisyyden, uskonnon ja sopivaisuuden terveellisistä käskyistä — jos hän huomasi ylimmässä tai alimmassa — pääkirjanpitäjästä, jolla on kuusi sataa vuodessa, aina ovimieheen, joka lakaisi portaat — jos hän havaitsi pienimmänkin säädyttömyyden tahran, hän heittäisi rikkojan luotaan — niin, vaikka se olisi hänen oma poikansa, heittäisi hän tämän luotaan.

Kun hän puhui näin, puhkesi Brough kyyneliin; ja me jotka emme tienneet, mitä tuleman piti, katselimme toisiimme kalpeina kuin lakanat; kaikki paitsi Swinney, 12. virkailija, joka oli viheltelevinä. Kun Brough oli pyyhkinyt silmänsä ja toipunut ennalleen, hän kääntyi ympäri; ja ah, kuinka sydämeni tykyttikään hänen katsoessaan minua suoraan kasvoihin! Olipa kuitenkin helpottavaa, kun hän huusi jyrisevällä äänellä:

"Herra Robert Swinney!"

"Sir Teille", sanoi Swinney niin viileästi kuin mahdollista, jolloin muutamat miehistä alkoivat tirskaa.

"Herra Swinney, jyrisi Brough, vielä kovemmalla äänellä kuin aikaisemmin, — kun tulitte tähän toimistoon — tähän perheeseen, sir, sillä sellainen se on, olen ylpeä voidessani niin sanoa — te kohtasitten 23 niin hurskasta ja säännöllistä nuorta miestä kuin koskaan on työskennellyt yhdessä — joille koskaan on uskottu tämän mahtavan pääkaupungin ja kuuluisan imperiumin rikkaudet. Te kohtasitten, sir, kohtuullisuutta, säännöllisyyttä ja hyvää käytöstä; ei mitään säädyttömiä lauluja kuulunut tässä paikassa, joka on pyhitetty — liikeasioille; mitään panetteluja ei kuiskailtu laitoksen johtoa vastaan — mutta ohitan menneet: voin hyvin ohittaa ne, sir — ei mikään maallinen keskustelu tai ruma leikinlasku häirinyt näiden herramiesten huomiota tai pilannut heidän työnsä rauhallista näyttämöä. Kohtasitten kristittyjä ja herrasmiehiä, sir."

"Maksoin paikastani kuten muutkin", sanoi Swinney. "Eikö isäni ostanut osakk—?"

"Hiljaa, sir! Arvoisa isänne kyllä osti tämän yrityksen osakkeita, jotka tulevat jonakin päivänä tuottamaan hänelle suurenmoisen voiton. Hän siis *todellakin* hankki osakkeita, muuten ette olisi koskaan täällä. Voin tyydytyksellä sanoa, että jokaisella täällä olevalla nuorella ystävälläni on isä, veli, rakas sukulainen tai ystävä, jolla on samanlainen suhde yrityksemme; eikä yksikään heistä ole ilman motivaatiota hankkimaan, hyvää komissiota vastaan, muita henkilöitä liittymään mainioon yhdistykseemme. *Mutta*, sir, minä olen sen johtaja. Näette minun allekirjoittaneen työsopimuksenne; ja samalla tavoin minä, John Brough, peruutan sen. Menkää pois, sir! — jättäkää meidät — luopukaa perheestä, joka ei voi enää pitää teitä rinnoillaan! Herra Swinney, olen itkenyt — olen rukoillut, ennenkuin tulini tähän johtopäätökseen; olen kuunnellut neuvoja, sir, ja olen lujasti päättänyt. Lähtekää luotamme!"

"En kuitenkaan ilman kolmen kuukauden palkkaa, herra Brough."

"Se maksetaan isällemme, hyvä herra."

"Vielä mitä! minäpä kerron Teille jotakin, Brough, minä olen täysikäinen, ja jollette Te maksa minulle palkkaani, niin minä laitan Teidät arestiin — lempo soi, sen minä teen! Minäpä tyyrään Teidät tyrmään, taikka ei nimeni ole Bob Swinney!"

"Kirjoittakaa, herra Roundhand, tälle turmeltuneelle nuorelle miehelle kolmen kuukauden palkan määräys."

"Kaksikymmentä yksi puntaa ja viisi, Roundhand, eikä leimasta mitään", huusi julkea Swinney. — Siinä se on, kuitataan! Ei Teidän tarvitse osottaa sitä pankkiirilleni. Ja jos joku Teistä, pojat, haluaa lasillisen punssia tänä iltana kello kahdeksan, niin Bob Swinneyn luo! Maksusta ei puhetta. Jos herra Brough *tahtois*i tehdä minulle sen kunnian ja lyöttäytyisi joukkoon? Tulkaa pois, elkää huoliko kieltäytyä!"

Me emme jaksaneet kestää enään tätä häpeämättömyyttä, vaan purskahdimme nauramaan kuin villityt.

"Ulos huoneesta!" kiljui herra Brough, jonka kasvot olivat menneet aivan sinisiksi. Ja Bob otti naulakosta vaalean hattunsa ja marssi matkaansa, "savipönttönsä", kuten hän sitä nimitti, vahvasti kallellaan. Hänen mentyään herra Brough piti meille toisen luennon, jonka neuvoja me kaikki päätimme käyttää hyväksemme, ja astuen Roundhandin pöydän ääreen, asetti kätensä kassanhoitajan olalle ja katsoi pääkirjaan.

"Paljonko rahaa on tänään tullut, Roundhand?" sanoi hän hyvin ystävällisesti.

"Se leskihän se toi rahansa: yhdeksänsataa ja neljä puntaa kymmenen shillinkiä ja kuusi pennyä. Kapteeni Sparr on maksanut osakkeensa täyteen, mutta hän nurisee ja sanoo, ettei hänellä ole enään mitään; viisikymmentä osaketta, kaksi maksuerää, tekee kolme viideskymmenesosaa, herra johtaja."

"Hän nurisee aina!"

"Hän sanoo, ettei hänellä ole penniäkään, millä ravita ruumisraukkaansa osingon jakopäivään asti."

"Entä mitä muuta?"

Herra Roundhand selaili kirjan läpi ja sai kokoon kaikkiaan yhdeksäntoista sataa puntaa. Meidän liikkeemme luisti erinomaisesti nykyisin. Vaan siihen aikaan kun minä tulin konttoriin, meidän oli tapana istuskella ja naureskella, laskea leikkiä ja lukea lehtiä päivät päästään, ja hirveällä hopulla laittautua paikoillemme, kun joku sattumoisin asioissaan astui sisään. *Silloin* ei Brough koskaan välittänyt naurustamme tai laulustamme ja oli mitä parhaissa väleissä Bob Swinneyn kanssa. Mutta se oli entisiin aikoihin, ennen kun me olimme päässeet oikein varuksiimme.

"Yhdeksäntoista sataa puntaa, ja tuhat puntaa osakkeita! Oivallista, Roundhand — oivallista, hyvät herrat! Muistakaa, että jokainen osake, minkä Te tuotte lisää, tuottaa Teille viisi prosenttia käteistä! Pitäkää mielessä ystäväanne — pysykää uskollisesti paikallanne — eläkää säännöllisesti — toivon, ettei Teistä kukaan unohda käydä kirkossa. Kuka astuu herra Swinneyn paikalle?"

"Herra Samuel Titmarsh."

"Herra Titmarsh, minä onnittelen Teitä. Antakaa minulle kätenne, hyvä herra. Te olette nyt tämän yhtiön kahdestoista kirjanpitäjä ja Teidän palkkanne on niinmuodoin kasvanut viisi puntaa vuodessa. Kuinka jaksaa Teidän arvoisa äitinne, hyvä herra — Teidän kallis ja erinomainen äiti-rouvanne? Hyvässä voinnissa toivoakseni? Ja minä palavasti rukoulen, että tämä konttori kauan, kauan saa maksaa hänelle vuosieläkkeensä! Pankaapa muistiin, että jos hänellä on enemmän rahoja talletettavana, niin hän nyt saa korkeamman koron kuin viimeksi, koska hän on vuotta vanhempi, ja viisi prosenttia Teille, poikaseni! Miksi ette Te yhtä hyvin kuin joku muu? Nuoret miehet ovat aina nuoria miehiä eikä kymmenen punnan paperi ole haitaksi. Vai miten, herra Abednego?"

"Oh, eihän toki!" vastaa Abednego, kolmas kirjanpitäjä, joka juuri oli kielinyt Swinneystä, ja hän rupesi nauramaan, kuten me tosiaan kaikkikin teimme, milloin hyvänsä herra Brough laski jotakin pilan tapaista, emme siksi että se *oli* pilapuhetta, vaan meidän oli tapana nähdä tarkotus hänen kasvojensa ilmeestä.

"Noo, Roundhand", sanoo hän, "sananen Teidän kanssanne muista asioista. Rouva Brough tahtoo tietää, miksi ihmeessä Te ette koskaan eksy Fulhamiin."

"Hyvänen aika, se on liika ystävällistä", sanoi Roundhand perin ihastuneena.

"Mainitkaa joku päivä, ukkoseni. Sanotaan lauantaina, ja ottakaa yömyssy mukaanne."

"Te olette tosiaan liika ystävällinen. Minä olisin ylenmäärin ihastunut, mutta —"

"Mutta — ei mitään muttaa, ukkoseni. Kuulkaapas, kun rahaministeri osottaa minulle sen kunnian, että syö päivällistä kanssamme, ja minä tahdon, että Te kohtaatte hänet. Sillä asia on se, että minä olen Hänen Ylhäisyydelleen kehunut Teitä parhaimmaksi kassanhoitajaksi koko saarivaltakunnassa."

Roundhand ei voinut kieltäytyä seuraamasta *tällaista* kutsua, vaikka, kuten hän oli kertonut meille, rouva Roundhand ja hän olivat aikeissa viettää lauantain ja sunnuntain Putneyssä,[6] ja me, jotka tiesimme minkälaista mies-polosen elämä oli, olimme varmat siitä, että pääkirjanpitäjä saisi koreat haukkumiset vaimoltaan, kun tämä kuulisi, mistä oli kysymys. Hän oli näetsen kovasti nyreissään rouva Broughille, sillä rouva Brough, jolla oli vaunut, väitti, ettei tiennyt, missä Pentonville[7] sijaitisi, eikä siksi voinut käydä tervehtimässä rouva Roundhandia. Vaikka olisihan toki luullut hänen ajajansa löytävän tien.

"Jaha, ja sitten, Roundhand", jatkoi johtajamme, "kirjoittakaa, tehkää hyvin, seitsemän sadan määräys. Hoo, elkäähän repäiskö silmiänne, mies, en ole karkuun lähdessä. Kas niin — seitsemän sataa — ja yhdeksänkymmentä, sanokaamme yksin tein. Meillä on yhtiökokous lauantaina, mutta elkää olko huolissanne, minä kyllä teen niistä tilin, ennen kun ajetaan luokseni. Ministerin otamme vaunuihin Whitehallissa".[8]

Niin sanoen herra Brough käänsi maksuosotuksen kokoon ja hyvin sydämellisesti puristaen herra Roundhandin kättä, nousi nelivaljakon vetämiin vaunuihinsa (hän käytti aina neljää hevosta, Cityssäkin, missä se on niin vaikeata), jotka odottivat häntä konttorin ovella.

Bob Swinneyn oli tapana sanoa, että Brough velkoi yhtiötä kahdesta hevosesta, mutta ei koskaan ollut uskomisen puoliakaan Bobin puheista, hän oli semmoinen koiranleuka ja pilkkakirves.

En tiedä, mitenkä lie ollut, mutta minusta ja eräästä Hoskins nimisestä pojasta (yhdestoista kirjanpitäjä), joka asui kanssani Salisburyn torikorttelissa, Fleet-kadulla, missä meillä oli hauska asumus toisessa kerroksessa, tuntui huilunsoittelumme tavattoman ikävältä tänä iltana, ja kun ehtoo oli hyvin kaunis, lähdimme kuljeksimaan West Endiin[9] päin. Saapuessamme vastapäätä Covent Gardenin teatteria olimme aivan lähellä "Globen krouvia" ja muistimme samalla Bob Swinneyn vieraanvaraisen kutsun. Emme olleet mitenkään kuvitelleet, että hän oli tarkottanut totta kutsullaan, mutta arvelimme, että saattaisi sittenkin pistäytyä sisälle; missään tapauksessa siitä ei voinut vahinkoa olla.

Vaan sielläpä me tapasimmekin Bobin takasalissa, missä hän oli luvannut olla, istumassa pöydän päässä, paksun tupakansavun keskellä, ja kahdeksantoista pojistamme kalistelemassa ja hakkaamassa lasejansa pöytään.

Minkä rähinän he nostivat meidän astuessamme sisään! "Hurraa!" huusi Bob, "tässä tulee kaksi lisää! Vielä kaksi tuolia, Mary, vielä kaksi lasia, vielä lämmintä vettä ja vielä kaksi kippoa viinaa! Kukapa herran nimessä olisi uskonut näkevänsä Titin täällä?"

"Niin", sanoin minä, "me tulimme tänne aivan sattumalta."

Nämät sanat synnyttivät uuden kauhean metakan — seikka oli nimittäin tosiaan se, että joka mies näistä kahdeksastatoista oli sanonut tulleensa sattumalta. Miten olikaan, hupaisen illan se sattuma meille antoikin, ja antelias Bob Swinney maksoi joka killingin.

"Hyvät herrat!" sanoi hän maksettuaan laskun, "olen kutsunut Teidät juomaan kunnioitettavan herra John Broughin terveydeksi, koska minun on kiittäminen häntä siitä kahdenkymmenen yhden punnan ja viiden shillingin lahjasta, minkä hän antoi minulle tänä aamuna. Mitä sanonkaan — kaksikymmentä yksi ja viisi? Ei, vaan sen ja vielä yhden kuukauden palkan, joka minun olisi ollut maksaminen — sakkoa — viimeistä penniä myöden, — lempo soi! siitä että olin lähtenyt paikastani, kuten olin aikonut tehdä huomen-aamulla. Minä olen saanut uuden paikan, erinomaisen paikan, voin vakuuttaa. Viisi guineaa viikossa, kuusi matkaa vuodessa, oma hevonen ja kevät kiesit ja kuljettava Länsi-Englannissa öljyä ja valaanrasvaa tarjoten. Hornaan kaasuyhtiö, ja eläköön herrat Gann ja Kumpp., Thames-kadulla Lontoon Cityssä!"

Olen näin seikkaperäisesti kertonut West Diddlesex vakuutusyhtiöstä ja herra Broughista, sen toimeenpaneavasta johtajasta (vaikkei yhtiötä eikä sen johtajaa, hyvin ymmärrettävästi ole mainittu oikealta nimeltä), sen tähden että minun ja timanttineulani kohtalo oli salaperäisellä tavalla yhteydessä kummankin kanssa, kuten kohta näytän.

Teidän täytyy saada tietää, että West Diddlesexin pojat suuresti kunnioittivat minua, sen tähden, että minä tulin paremmasta perheestä kuin enimmäkseen heistä, olin saanut klassillisen kasvatuksen, ja etenkin, koska minulla oli rikas täti, rouva Hoggarty, josta, täytyy se tunnustakseni, minun oli tapana vankasti kerskailla. Ei ole mitenkään haitallista olla arvossa pidetty tässä maailmassa, mikäli olen huomannut, ja ellei hieman kehuskele puolestaan, niin saattaa olla varma siitä, ettei tuttavista kenkään näe vaivaa toisen tähden eikä kerro maailmalle hänen ansioitaan.

Niin että kun minä kotona käytyäni palasin konttoriin ja asetuin sijalleni vanhan päiväkirjan ääreen vastapäätä Birch-in-kujaa päin antavaa likaista ikkunaa, annoin pianikin poikasten tietää, että vaikka rouva Hoggarty ei ollut suonut minulle suurta rahasummaa, kuten olin odottanut — minä olin todella luvannut tusinalle heistä pitää kekkerit joen varrella, jos luvatut rikkaudet tulisivat minulle — minä annoin heidän tietää, sanon, että vaikka tätini ei ollut suonut minulle yhtään rahaa, hän oli lahjoittanut minulle komean timantin, joka oli ainakin kolmenkymmenen guinean arvoinen, ja että minä jonakuna päivänä prameilisin liikkeessä timantti rinnassani.

"Oo, antakaa nähdä se!" sanoo Abednego, jonka isä oli väärrien jalokivien ja kultaketjujen kauppias Hanway Yardissa, ja minä lupasin, että hänen piti saada se silmätäkseen, heti kun se oli uudessa asussa. Kun kaikki taskurahanikin olivat lopen huvenneet (istuinpaikka vaunuissa kotiin ja takaisin, viisi shillinkiä piikatyölle kotona, kymmenen tätini neitsyelle ja palvelijalle, viisikolmatta shillinkiä häviötä whistipelissä, kuten jo kerroin, ja viisitoista shillinkiä kuusi pennyä pieniin hopeasaksiin erään henkilön armaille pikku sormille), niin Roundhand, joka oli perin hyväsydäminen mies, kutsui minut päivälliselle ja antoi etukäteen kuukauden palkan: seitsemän puntaa yhden shillingin ja kahdeksan pennyä. Roundhandin kotona Myddeltonin torikorttelissa Pentonvillen varrella syötäessä vasikan selkäpaistia ja juotaessa lasillista portteria opin tuntemaan ja näinkin, kuinka pahasti vaimo häntä piteli, niinkuin taannoin kerroin. Poika parka! — meidän kaikkien alakirjanpitäjien mielestä oli mainio asia istua yksinään pöytänsä ääressä ja nostaa viisikymmentä puntaa kuussa, kuten Roundhand, mutta minusta tuntuu, että Hoskinsin ja minun oli, luritellessamme yhdessä huilua toisen kerran kamarissamme Salisburykorttelissa, koko paljoa parempi olla kuin päämiehemme — ja sopusointukin eheämpi, vaikka meidän soittelumme oli kylläkin säällittävää.

Eräänä päivänä Gus Hoskins ja minä pyysimme Roundhandilta lupaa saada lähteä jo kello kolmelta, meillä kun oli *erityistä asiaa* West Endiin. Hän tiesi, että se koski Hoggartyn isoa timanttia, ja antoi luvan, ja me matkaan. Saavuttuamme St. Martin's-kujalle Gus osti sikaarin näyttääkseen juhlalliselta, ja puhalteli sitä koko matkan kujaa ja lehtokujia pitkin Coventry-kadulle asti, missä herra Poloniuksen kauppa on, kuten jokainen tietää.

Ovi oli auki, ja useat vaunut täynnä naisia pysähtyivät ulkopuolelle ja purkivat kuormansa. Gus pisti kädet taskuunsa — siihen aikaan käytettiin hyvin laajoja housuja, joissa oli avarat laskokset ja hyvin kapeat lahkeen suut, mistä saappaat tai puolisaappaat pistettiin ulos (hienostolla oli saappaat, mutta me Cityn puotipojat, joilla oli kahdeksankymmenen punnan vuosipalkka, tyydyimme puolisaappaisiin) —, ja kun Gus levitti housujansa niin kauas lonkistaan kuin mahdollista ja tuprutteli tupakkaansa ja iski katuun kenkiensä raudoitettuja korkoja ja kun hänellä lisäksi oli niin nuoreksi mieheksi perin tuuha poskiparta, niin hän todella näytti oikein komealta pojalta, jota jokainen pitikin merkittävänä henkilönä.

Hän ei kuitenkaan tahtonut tulla puotiin sisälle, vaan jäi ulos katsoa tuijottamaan akkunassa olevia kultaisia patoja ja kattiloita. Minä astuin sisään ja vähän yskittyäni ja ryittyäni, sillä en ollut koskaan ennen käynyt niin hienossa paikassa, pyysin eräältä herrasmieheltä saada puhutella herra Poloniusta.

"Millä saatan Teitä palvella, hyvä herra?" sanoo herra Polonius, joka sattui seisomaan siinä vallan vieressä palvelen kolmea naisihmistä, yhtä hyvin vanhaa ja kahta nuorta, jotka tarkasti tutkivat muuatta helmistä kaulakoristetta.

"Tämä koriste on luullakseni ennenkin ollut Teidän huostassanne, hyvä herra", sanoin minä vetäen esiin solkeni takin taskusta. — Se on kuulunut tädilleni, rouva Hoggartylle Castle Hoggartysta."

Vanha nainen, joka seisoj lähellä, katsahti taakseen, kun tätä puhuin.

"Minä myin hänelle kultaiset kaulavitjat ja lyövän taskukellon vuonna 1795", sanoi herra Polonius, joka tahtoi osottaa muistavansa kaikki, "ja kapteenille hopeaisen punssikauhan. Miten jaksaa majuri — eversti — kenraali — hm! hyvä herra?"

"Kenraali", sanoin minä. "Ikäväkseni täytyy minun sanoa", vaikka olin vallan ylpeä siitä, että tämä hieno mies puhutteli minua tällä tapaa, "herra Hoggartya ei — ole enään. Mutta minun tätini on lahjoittanut minulle tämän — tämän korukalun, joka, kuten näette, sisältää hänen miehensä kuvan. Sitä minä pyydän Teitä, hyvä herra, huolella säilyttämään, ja tätini haluaa, että te laitate tämän timantin sievästi uusiin puitteisiin."

"Sievästi ja soreasti, tietenkin, hyvä herra."

"Niin, nykyaikaiseen tapaan, ja lähettäkää lasku hänelle. Siinähan on tuon korukapineen ympärillä melko määrä kultaa, jonka Te tietenkin suvaitsette laskea pois."

"Viimeistä pennyä myöten", sanoo herra Polonius kumartaen ja katsellen timanttia. "Se on tosiaan ihmeellinen kapine", sanoi hän, "vaikka timantti on todellakin soma pieni kappale. Katsokaahan sitä, mylady. Se on iiriläistä tekoa, leimattu v:lta 95 ja saattaa kenties muistuttaa Teidän Armonne varhaisimman nuoruuden aikoja."

"Olkaa höpsemättä, herra Polonius!" sanoi vanha nainen, pieni kaitakasvoinen vaimo, jonka kasvat olivat tuhansissa rypyissä. "Kuinka Te *rohkenette*, herra hyvä, puhua sellaista hölynpölyä minun kaltaiselleni vanhalle vaimolle. Enkö minä ollut viisikymmenvuotias vuonna 95 ja iso-äiti vuonna 96?" Hän pisti esiin pari kuihtunutta, vapisevaa kättä, avasi kannen, tarkasti sitä hetkisen ja sitten purskahti nauramaan: "Niin totta kuin elän, onhan se iso Hoggartyn timantti!"

Taivasten tekijät! mikä talismani olikaan joutunut käsiini?

"Katsokaa, tytöt", jatkoi vanha nainen, "tämä on koko Irlannin isoin koriste. Tämä punanaamainen mies tässä keskellä on polonen Mick Hoggarty, eräs orpanani, joka oli rakastunut minuun vuonna 84, kun minä juuri olin menettänyt rakkaan isoisä-parkanne. Nämät kolmetoista punaista hiuksenheiskaletta edustavat hänen kolmeatoista kuuluisaa sisartaan — Bidy, Minny, Theddy, Widdy (lyhennys Williaminasta), Freddy, Izzy, Tizzy, Mysie, Grizzy, Polly, Dolly, Neil ja Bell — kaikki naimisissa, kaikki julmia ja kaikki punatukkaisia. Ja kenen heistä Te olette poika, nuori mies? — vaikka oikeus vaatii myöntämään, ettette ole perheen muotoon."

Kaksi kaunista nuorta naista käänsi minuun kaksi kaunista mustaa silmäparia ja odotti vastausta, jonka he olisivat saaneetkin, ellei vanha vaimo olisi ruvennut latelemaan satoja juttuja yllämainituista kolmestatoista naisesta ja kaikista heidän rakastajistaan, kaikista heidän vastoinkäymisistään ja kaikista Mick Hoggartyn kaksintaisteluista. Hän oli viidenkymmenen vuoden roskajutut tietävä kronika. Vihdoin hänet keskeytti ankara yskäkohtaus, jonka loputtua herra Polonius erinomaisen kohteliaasti kysyi minulta, mihin hän saisi lähettää neulan ja tahdoinko pitää hiukset.

"En", sanoin minä, "en välitä hiuksista."

"Entä neula, hyvä herra?"

Minua oli hävettänyt osotteeni ilmoittaminen. "Mutta kissa vieköön!" ajattelin minä, "miksi minä? —"

Saa kuninkaalta aatelin ja arvon kreivi, herttua, on miehen kunto kuitenkin jaella vaikea.

Mitä syytä minun olisi salata näiltä naisilta, missä asun?

"Olkaa hyvä ja lähettäkää kapine, saatuanne sen valmiiksi, herra Titmarshille, n:o 3 Bell-kuja, Salisburyn kortteli, lähellä St. Briden kirkkoa, Fleet-katu. Pyydän, soittakaa toisen kerroksen kelloa."

"Hyvä herra, kuinka?" sanoi herra Polonius.

"*Kuinka!*" huusi vanha vaimo. "Herra Kuinka? *Mais, ma chère, c'est impayable.*[10] Tulkaa pois — tääll' on vaunut! Antakaa käsivartenne, herra Kuinka, nouskaa sisään ja kertokaa minulle kaikki kolmestatoista tädistänne."

Hän tarttui minua käsipuolesta ja hynttäsi puodista niin kerkeään kuin mahdollista, nuorten naisten nauraen seurattessa perästä.

"No, hypätkää sisään, kuuletteko?" sanoi hän pistäen terävän nokkansa ulos vaunun akkunasta.

"En voi, mylady", sanon minä, "minulla on täällä ystävä."

"Vielä vai! mäkeen koko ystäväne ja hypätkää sisään!" Ja ennen kun kerkesin kunnolleen saada sanaa suustani, työnsi muuan iso puuteroitu roikale, keltaiset samettiset polvihousut jalassa, minut vaunujen portaita ylös ja paiskasi oven kiinni perässäni.

Juuri vaunujen vieressä pois ennätin silmätä Hoskinsiin, enkä koskaan unohda hänen muotoansa. Siinä seisoivat Gus, suu ammollaan, silmät pyöreinä muljottaen, savuava sikaari kädessään, ihmetellen minkä jaksoi minulle juuri sattunutta merkkillistä seikkailua.

"Kuka on tämä Titmarsh?" sanoo Gus. "Vaunuihin oli aatelin kruunu maalattu, niin hitto soi olikin!"

KOLMAS LUKU

KUINKA TIMANTIN OMISTAJA VIEDÄÄN POIS UPEISSA VAUNUISSA JA HYVÄ ONNI HÄNTÄ VIELÄ EDELLEEN SEURAA.

Minä istuin vaunujen takaistuimella vierelläni sangen sievä nuori nainen, rakkaan Maryni iässä — nimittäin seitsemäntoista vuotta ja yhdeksän kuukautta; ja meitä vastapäätä istui vanha kreivitär ja hänen toinen pojantyttärensä — kaunis hänkin, vaikka kymmentä vuotta vanhempi. Muistan, että minulla tuona päivänä oli ylläni kiiltonappinen sininen takkini ja nankinihousut, valkea koruliivi ja päässä Dandon silkkihattu, joka juuri oli tullut muotiin vuonna 22 ja näytti melkoista loistavammalta kuin paras majavanhattu.

"Ja kuka oli se kamala olento" — alotti hänen armonsä jälleen — "se kauhean raakamainen, suurikitainen tompperi korkorautaisine kenkineen ja jäljitelttyine kultavitjoineen, joka töllisteli meitä noustessamme vaunuihin?"

Kuinka hän oli saattanut huomata, että Gusin vitjat olivat jäljitellyt, sitä en voi sanoa, mutta niin ne olivat, ja me olimme ostaneet ne viidelläkolmelta shillingillä ja kuudella pennyllä vain viikko takaperin MacPhailin kaupasta St. Paulin kirkkotorin varrelta. Mutta minä en pitänyt siitä, että ystäväni soimattiin ja siksi puhuin hänen puolestaan:

"Rouva hyvä", sanon minä, "se nuori gentlemanni on nimeltään Augustus Hoskins. Me asumme yhdessä eikä löydy parempaa eikä hyväsydämisempää poikaa."

"Te teette aivan oikein puolustaessanne ystäviä, hyvä herra", sanoi toinen naisista, jonka nimi näkyi olevan lady Jane.

"Niin totta vie tekeekin, lady Jane, ja minä pidän uljuudesta nuorena mieheksi. Vai on hänen nimensä Hoskins? Minä tunnen, ystäväiseni, kaikki Englannin Hoskinsit. Niitä on Lincolnshiren Hoskinsit, Shropshiren Hoskinsit — sanotaan, että amiraalin tytär, Bell, oli rakastunut mustaan palvelijaan tai laivamieheen tai johonkin semmoiseen, mutta maailmahan on niin panettelevainen. Niitä on myöskin tohtori Hoskins Bathista, joka hoiti rakasta Drum-parkaa hänen sairastaessaan kurkkumätää. Ja rakas vanha Fred Hoskins-raukka, luovaloinen kenraali. Minä muistan, kuinka hän oli hoikka kuin hämähäkki vuonna 84 ja elävä kuin ammatti-ilveilijä ja rakastunut minuun — oo, kuinka hän oli rakastunut minuun!"

"Sinulla näyttää olleen kokonainen lauma ihailijoita noihin aikoihin, isoäiti?" sanoi lady Jane.

"Satoja, rakkahani — satoja tuhansia! Minä olin koko Bathin suosikki ja suuri kaunotar myöskin. Olisitteko koskaan tullut sitä ajatelleeksi nyt, vastatkaa omantunnonmukaisesti ja imartelematta, herra... kuinka se nimenne kuuluikaan?"

"Tosiaankaan, hyvä rouva, en koskaan", vastasin minä, sillä vanha vaimo oli niin ruma kuin olla saattaa. Ja sen sanoessani molemmat nuoret naiset kirkuen nauramaan, ja minä näin, miten suurine poskipartoineen ylvästelevät lakeijat virnottelivat vaunujen perässä.

"Toden totta, Te olette sangen suorapuheinen, herra... mikä olikaan nimenne — sangen suorapuheinen todellakin, mutta minä pidän suorapuheisista nuorista miehistä. Mutta kaunotar minä olin. Kysykääpä ystäväne sedältä, kenraalilta. Hän kuuluu Lincolnshiren Hoskinsien haaraan. Minä näin, että hänellä oli suuressa määrin perheen sukupiirteet. Onko hän vanhin poika? Se on sievä tila, vaikka pahasti velkaantunut, sillä vanha Sir George oli aika pahuus mieheksi — Hanburyn Williamsin ja Lyttletonin ja noiden muiden kauheitten, ilkeitten, hirveitten ihmisten ystäviä! Kuinka paljon luulette, herraseni, hänen saavan nyt, kun amiraali kuolee?"

"Kas sitä en osaa sanoa, mutta amiraali ei ole ystäväni isä."

"Eikö hänen ystävänsä — mutta *onpahan*, sanon minä, enkä minä ole koskaan väärässä. Kuka hänen isänsä sitten on?"

"Mylady, Gusin isä on nahkakauppias Skinnerkadulta Snow Hillistä, hyvin arvossa pidetty kauppahuone, mylady. Mutta Gus on vain kolmas poika eikä siksi saata odottaa suurta osuutta omaisuudesta."

Molemmat nuoret naiset hymyilivät tälle selitykselle — vanha vaimo sanoi: "Kuinka?"

"Minä pidän siitä, hyvä herra", sanoi lady Jane, "että Te ette häpeä ystäviä, minkälainen heidän asemansa elämässä lieneekin. Onko meidän sallittu päästää Teidät alas jossakin, herra Titmarsh?"

"Ei mitään hätää, mylady", sanon minä. "Meillä on tänään vapaata konttorista — ainakin antoi Roundhand lupaa minulle ja Gusille, ja minun on erittäin mieluista ajella vähäsen puistossa, ellei se ole vaivaksi."

"Epäilemättä se on meille — äärettömän hauskaa", vastasi lady Jane, vaikka pikemmin vakavan muotoisena.

"Oi, aivan varmasti!" vahvistaa lady Fanny paukuttaen käsiään. "Eikö totta, isoäiti? Ja sen jälkeen kun me olemme olleet puistossa, me saatamme ajella Kensingtonin puutarhassa, jos herra Titmarsh ystävällisesti tahtoo olla seuranamme."

"Mutta, Fanny, emme tee sillä tavoin", sanoo lady Jane.

"Mutta me teemme kumminkin!" huusi lady Drum. "Olenhan vallon menehtyä halusta kuulla jotakin hänen enostaan ja kolmestatoista tädistään, ja te nuoret tytöt pärisette vielä siinä niin, etten tässä saa siunattua sanaa vaihtaa nuoren ystäväni kanssa."

Lady Jane kohautti olkiaan eikä virkennyt enään sanaakaan. Lady Fanny, joka oli iloinen kuin kissanpoikanen (jos minun sallitaan sanoa sillä tavoin ylimystöstä), nauroi ja hihitti ja taas punastui, ja näytti olevan kovasti huvitettu sisarensa huonosta tuulesta. Ja kreivitär kävi heti käsiksi Hoggartyn kolmentoista missin historiaan, joka ei ollut läheskään lopussa, kun me saavuimme puistoon.

Ette voi ajatellakaan, mitkä sadat herrat siellä selkähevosella ajoivat vaunujen tykö ja puhuttelivat naisia. Heillä oli kaikilla leikkisana lady Drumille, jolla näkyi olevan omalaatuinen luonne, kumarrus lady Janelle ja, varsinkin nuorilla miehillä, kohteliaisuus lady Fannylle.

Vaikka lady Fanny kumarteli ja punastui, kuten nuoren naisen tulee, näytti hän kuitenkin ajattelevan jotakin muuta, sillä hän ojenteli päätään ulos vaunuista innolla päylen ratsastavien joukkoon, ikäänkuin toivoen näkevänsä jonkun. Ahaa, hyvä lady Fanny, minä kyllä tiesin, mitä merkitsi, että teidän kaltaisenne nuori nainen oli hajamielinen ja vaaniskeli ja vain puolittain vastaili hänelle tehtyihin kysymyksiin. Ei huolta Sam Titmarshista, hän kyllä tietää yhtä hyvin kuin kuka muu hyvänsä, mitä *eräs* henkilö merkitsee, sen takaan. Kun minä näin näiden temppujen jatkuvan, en malttanut olla vihjaisematta lady Janelle osottaakseni, että tiesin mistä päin tuuli kävi.

"Minä arvaan, että nuori neiti etsiskelee 'erästä henkilöä'", sanon minä.

Silloin oli *hänen* vuoronsa näyttää totiselta, sen vakuutan, ja hän karahti punaseksi kuin kukko, mutta hetkisen päästä se hyvänluontoinen tyyppä katsoi sisarensa ja molemmat nuoret naiset nostivat nenäliinat silmilleen ja alkoivat nauraa — nauraa ikäänkuin minä olisin sanonut kaikkein hullunkurisinta maailmassa.

"*IL est charmant, votre monsieur*",[11] sanoi lady Jane isoäidilleen. Johon minä kumarsin ja vastasin: "*Madame, vous me faites beaucoup d'honneur*",[12] sillä minä osaan ranskankieltä ja olin hyvilläni, että nämät hyvät naiset olivat suopuneet minuun. "Minä olen vähäpätöinen poika parka, rouva hyvä, enkä ole tottunut Lontoon hienoon elämään, ja minusta todella te olette hyvin ystävällisiä sillä tavoin ottaessanne minut suojaanne ja antaessanne minun ajella hienoissa vaunuissanne."

Tällä hetkellä kalpeakasvoinen, viiksihuulinen herra mustan hevosen selässä tuli ratsastaen vaunujen luo, ja siitä, että lady Fanny hieman hytkähti ja samassa kääntyi katsomaan muuanne, minä älysin, että eräs henkilö vihdoinkin oli tullut.

"Nöyrin palvelijanne, lady Drum", tervehti hän. "Olen juuri ratsastanut miehen kanssa, joka oli vähillä ampua itsensä rakkaudesta kauniiseen kreivitär Drumiin vuonna — no samapa tuo."

"Oliko se Killblazes?" tiedusti vanha rouva. "Hän on armas vanha äijä, ja minä olen aivan valmis karkaamaan hänen kanssansa tällä samalla hetkellä. Vai oliko se ihastuttava vanha piispa? Hänellä on kihara hiuksistani — hän sai sen ollessaan isän kappalaisena; ja saatanpa sanoa Teille, olisi aika työ löytää toinen semmoinen nyt samalta paikalta."

"Elkää nyt, mylady!" sanon minä, — elkää sanoko niin!"

"Mutta teenpä sen sittenkin, herraseni", sanoo hän, "sillä näin meidän kesken, on minun pääni yhtä paljas kuin tykin kuula — kysykää Fannylta, eikö ole. Mitenkä se lapsirukka säikähtyi kerta pienenä odottamatta tullessaan pukuhuoneeseen, kun minulla ei ollut tekotukkaa päässä!"

"Minä toivon, että lady Fanny on tointunut siitä pelästyksestä", sanoi "eräs" katsoen ensin häntä ja sitten minua sen näköisenä kuin olisi tahtonut syödä minut. Ja uskoisitteko sen? Lady Fanny ei osannut muuta vastata kuin "kiitos, varsin hyvin, mylord", ja sen hän sanoi niin hämillään ja punastuvana kuin meidän oli tapana koulussa lausua Virgiliusta — kun emme sitä osanneet.

Mylord yhä katseli minua ylen tuikeasti ja mutisi jotakin toivoneensa saavansa sijan lady Drummin vaunuissa, kun oli väsynyt ratsastukseen, mihin lady Fanny hänkin mutisi jotakin "isoäidin ystävystä".

"Sinun ystäväsihän, Fanny, pitäisi sinun sanoa", sanoo lady Jane. "Me emme varmaankaan koskaan olisi tulleet puistoon, ellei Fanny ehdottomasti olisi tahtonut tuoda herra Titmarshia tänne. Sallikaa minun esittää kreivi Tiptoff — herra Titmarsh." Mutta sen sijaan että olisi nostanut hattua, niinkuin minä tein, hänen armonsä murahti toivovansa toista tilaisuutta ja nelisti taas pois mustan hevosensa selässä. Miten pirhanassa *minä* olisin häntä loukannut, en ollenkaan osaa ymmärtää.

Mutta näyttipä siltä, että minä olin määrätty sinä päivänä loukkaamaan kaikkia herrasmiehiä, sillä eikös nyt tullut paikalle hänen kunnianarvoisuutensa Edmund Preston, Hänen Majesteettinsa valtioshteerejä (minkä aivan hyvin tiesin konttorimme kalenterista) ja lady Janen herra mies.

Hänen kunnianarvoisuutensa ratsasti pientä vankkaa kimoa ja oli lihava, kalvakka mies, joka näytti siltä kuin ei hän koskaan liikkuisi raittiissa ilmassa.

"Kuka perhana tuo on?" tokasi hän vaimolleen äreästi katsellen minua ja häntä.

"Oh, hän on isoäidin ja Janen ystäviä", ehätti lady Fanny sanomaan samalla silmäten, kuin mikäkin viekas vekkuli kun hän oli, perin veitikkamaisesti sisarensa, joka puolestaan näytti hirveän säikähtyneeltä ja pyytelevästi katsoi sisarensa eikä uskaltanut ääntää sanaakaan. "Niin, todella", jatkoi lady Fanny, "herra Titmarsh on isoäidin serkku, äidin puolelta, Hoggartyn kautta. Etkö tullut tuntemaan Hoggarteja, Edmund, ollessasi lordi Bagwigin kanssa Irlannissa? Salli minun esittää sinulle isoäidin serkku, herra Titmarsh; herra Titmarsh, lankoni, herra Edmund Preston."

Koko ajan koetti lady Jane polkea sisartansa jalalle niin kovaan kuin taisi, mutta se pieni ilkimys ei ottanut sitä miksikään, ja minä, joka en ollut koskaan kuullut tästä orpanuudesta, olin niin hämilläni kuin olla saattaa. Mutta minä en tuntenut kreivitär Drumia läheskään niin hyvin kuin hänen pojantyttärensä, se hurja tyttö. Sillä vanha vaimo, joka juuri oli kutsunut serkukseen Gus Hoskins parkaa, näytti kuvittelevan koko maailman olevan sukulaisuussuhteissa hänen kanssansa, ja sanoi:

"Niin, me olemme sukua, emmekä kovin etäistäkään. Mick Hoggartyn isoäiti oli Millicent Brady, ja hän ja täti Towzer olivat sukua, kuten koko maailma tietää, sillä Decimus Brady Ballybradysta nai täti Towzerin äidin oikean serkun, Bell Swiftin — hän ei ollut sukua tuomioprovastille, rakkaani, jonka perheen laita oli niin ja näin.[13] No, eikö se ole selvä?"

"Oi, täydellisesti, isoäiti", myönsi lady Jane nauraen, mutta kunnianarvoisa herra, joka vielä ratsasti vierellämme, näytti perin äreältä ja happamalta.

"Varmaanhan sinä tulit tuntemaan Hoggartyt, Edmund? — ne kolmetoista punatukkaista tyttöä — yhdeksän sulotarta ja neljä päällisiksi, kuten Clanboy paran oli tapana kutsua heitä. Clan parka! Teidän ja minun serkkuni, herra Titmarsh, ja hirveästi rakastunut minuun hänkin. Etkö nyt muista niitä kaikkia, Edmund? — etkö muista? — et muista Biddyä ja Minnyä, ja Theddyä ja Widdyä, ja Mysiä ja Grizzlyä, ja Pollyä ja Dollyä ja niitä muita?"

"Hiiteen kaikki Hoggartyn missit!" sanoi kunnianarvoisa herra, ja sanoi sen niin pontevasti, että hänen harmaa kimonsa äkkiä potkasi takajaloillaan, jolloin herra oli vähällä lentää päistikkaa maahan. Lady Jane kirkasi, lady Fanny nauroi, vanha lady Drum ei näyttänyt olevan millänsäkään ja sanoi: "Sen olette ansainnutkin siinä kiroillessanne, te ilkeä mies!"

"Eikö Teidän olisi parempi tulla vaunuihin, Edmund — herra Preston?" lausui hänen vaimonsa tuskaisena.

"Minä kyllä nousen heti pois, rouva hyvä", sanon minä.

"Mitä joutavia, pysykää paikallanne!" käski lady Drum, "vaunut ovat minun. Ja jos herra Preston näkee hyväksi kiroilla minun ikäiselleni naiselle tuohon inhottavaan moukkamaiseen tapaan — inhottavaan moukkamaiseen tapaan, sanon vieläkin kerran —, en voi käsittää, mistä hyvästä minun ystäväni näkisivät vaivaa hänen vuoksensa. Antaa hänen istua ajajan kanssa, jos hän haluaa, tai tulla istumaan meidän kahden keskelle." Ilmeistä oli, että lady Drum vihasi sydämensä pohjasta poikansa vävyä, ja minä olen huomannut, ettei tämäntapainen viha ole hienoissa perheissä mitenkään harvinaisen.

Herra Preston, Hänen Majesteettinsa valtioshteerejä, oli totta puhuaksemme kovasti peloissaan hevosensa selässä ja siksi suuresti iloissaan päästessään pois hyppivältä ja potkivalta elukalta. Hänen kalvakat kasvonsa näyttivät vielä kalpeammilta kuin ennen ja hänen kätensä ja jalkansa vapisivat, kun hän kapusi alas kimon selästä ja antoi ohjokset palvelijalleen. Minusta mies — tarkotan isäntää — tuntui vastenmieliseltä heti ensi hetkestä, kun hän tuli luoksemme ja puhutteli niin raa'alla tavalla lempeätä,

suloista vaimoansa, ja mielestäni hän oli kurja pelkuri, niinkuin seikkailu kimon selässä osottikin hänen olevan. Sillähän olisi, lempo soi, lapsikin ratsastanut, ja tuossa iso mies haihatteli sydän kurkussa jo ensi potkauksesta.

"Oo, joutukaa, tulkaa toki sisään, Edmund", sanoi lady Fanny nauraen, ja vaunujen astuimet laskettiin alas ja heittäen minuun tuikean silmäyksen hän astui sisään aikoen asettua lady Fannyn kolkkaan (minäpä en mielinnyt hievahtaa omastani, sen takaan), kun tuo pieni hulivili huudahti: "Oi ei, ei millään muotoa, herra Preston! Sulkekaa ovi, Thomas. Voi, kuinka hauskaa näyttää koko maailmalle kuinka valtiosihteeri istuu penkillä kolmantena!"

Ja koko murjottavalta se valtiosihteeri näyttikin, sen voin vakuuttaa!

"Ottakaa minun paikkani, Edmund, elkääkä välittäkö Fannyn hullutuksista", pyysi lady Jane arasti.

"Oh, ei, pyydän, rouva hyvä, istukaa pois. Minun on tässä varsin mukava, varsin mukava, ja niin toivon, että herra — tämän herrankin on."

"Täydellisesti, sen vakuutan", sanon minä. "Minä olin aikeissa tarjoutua ratsastamaan hevosenne kotiin Teidän puolestanne, koska Te näytitte sitä kovasti pelkäävän, mutta seikka oli se, että minun oli tässä niin mukava, että todellakaan *en voinut* irtautua paikaltani."

Kuinka virnistelikään vanha lady Drum, kun minä puhuin näin! Kuinka hänen pienet silmänsä vilkuttivat ja hänen pieni viekas suunsa liehehti! Minä en voinut olla puhumatta, nähkääs, sillä sisuni kiehui.

"Teidän seuranne on aina meille iloksi, serkku Titmarsh", sanoo hän ojentaen minulle kultaista nuuskarasiaa, josta minä otin hyppysellisen ja aivastin ylväästi kuin lordi.

"Koska olette kutsuneet tämän herrasmiehen vaunuihinne, lady Jane Preston, niin totta kai kutsutte hänet kotiin päivällisellekin," sanoo herra Preston, sinisenä kiukusta.

"Minä kutsuin hänet *minun* vaunuihini", oikasee vanha lady, "ja koska olemme menossa päivälliselle Teidän luoksenne ja Te niin hartaasti haluatte, niin on minun erittäin mieluista nähdä hänet siellä."

"Valitan, että olen lupautunut toisaalle", sanoin minä.

"Oh, tosiaan, mikä vahinko!" sanoo kunnianarvoisa herra Edmund, yhä äkäisenä tuijottaen vaimoonsa. "Mikä vahinko, että tämä herrasmies — en muista nimeä — että Teidän ystäväanne, lady Jane, on lupautunut toisaalle! Teidän olisi varmaankin ollut erinomaisen mieluista nähdä sukulaistenne Whitehallissa."

Lady Drum oli ilmeisesti hassastunut sukulaisuuksien keksimiseen, mutta tämä hänen kunnianarvoisuutensa puhe oli sentään liika paljon.

"Kuules Sam", sanon minä itselleni, "oles mies ja näytä kuntoasi!" Ja niin minä heti puutuin puheeseen ja sanoin: "No koska herra valtiosihteeristä se on niin kovasti tärkeätä, hyvät naiset, niin minä peruutan toisaalle antamani lupauksen, ja todellisella mielihyvällä haukkaan palasen hänen kanssaan. Mikä on Teidän ruokailuaikanne, sir?"

Hän ei alentunut vastaamaan enkä minä puolestani pitänyt sillä väliäkään, sillä nähkääs, ei minulla ollut aikomus syödä miehen kanssa päivällistä, vaan ainoastaan opettaa hänelle ihmistöpoja. Sillä vaikka minä olen vain köyhä poikaparka ja kuulen ihmisten huutavan, kuinka alhaista on syödä herneitä veitsellä tai kolmasti pyytää juustoa tai muuta sentapaista metkua, niin on minun mielestäni olemassa jotakin paljoo alhaisempaa kuin tämä, ja se on häpeämättömyys alempiansa kohtaan. Minä vihaan olentoa, joka täten käyttäytyy, yhtä syvästi kuin halveksin alhaissäätyistä, joka tekeytyy ylhäiseksi, ja siksi minä päätin sanoa suorat sanat herra Prestonille.

Kun vaunut pysähtyivät hänen kotinsa edustalle, autoin minä naiset ulos niin kohteliaasti kuin taisin ja seurasin eteiseen, ja sitten, ovesta ottaen herra Prestonia napista kiinni, sanoin hänelle, naisten ja kahden pitkän palvelijan edessä — kautta kunniani, sen tein — "Herraseni", sanoin minä: "Tämä ystävällinen vanha rouva kutsui minut vaunuihinsa, ja minä ajoin niissä hänen mieliksensä, en omakseni. Kun Te yhdyitte meihin ja kysyitte, kuka perhana minä olin, niin arvelin, että olisitte saattanut asettaa kysymyksenne vähän kohteliaampaan muotoon, mutta minun asiani ei ollut siihen puuttua. Kun Te piloillanne kutsuitte minut päivälliselle, arvelin, että saattaisin piloillani vastata minäkin, ja tässä minä olen. Mutta elkää peljätkö, en minä aio syödä kanssanne päivällistä. Vaan jos Te haluatte käyttää samaa pilapuhetta muille — joillekuille meidän konttorimme pojille esimerkiksi —, niin minä kehotan teitä pitämään varanne, sillä he saattavat *ottaa Teidän sananne todeksi*."

"Onko siinä kaikki, herraseni?" sanoo herra Preston vielä raivoisempana. "Jos olette lopettanut, niin

Te lähdette tästä talosta, tai heittävät minun palvelijani Teidät ulos. Heittäkää ulos tuo mies! Kuuletteko!" ja hän tempautui irti minusta ja julmistuneena syöksyi huoneeseensa.

"Hän on ilkeä, kauhea peto ihmiseksi, tuo sinun herra miehesi!" sanoi lady Drum ottaen vanhempaa pojantytärtään käsivarresta, "ja minä vihaan häntä. Ja kas, mennään nyt, sillä päivällinen odottaa ja jäähtyy." Ja hän oli ilman muuta juoksupoika lady Janen. Mutta tämä ystävällinen rouva astui luokseni hyvin vaaleana ja vapisevana ja sanoi: "Herra Titmarsh, minä toivon, että Te ette ole pahoillanne — minä tarkoitan, että Te voisitte unohtaa, mitä on tapahtunut, sillä uskokaa minua, minun on ollut suuresti —" Suuresti mitä, sitä en koskaan saanut tietää, sillä nais-paran silmät täyttyivät kyynelillä, ja huudahtaen: "so, so, ei mitään tyhmyksiä!" lady Drum veti häntä käsipuolesta portaista ylös. Mutta pikku lady Fanny astui rivakkaasti luokseni, ojensi minulle pienen kätösensä, puristi vankasti käpäläänsä ja sanoi: "hyvästi, rakas herra Titmarsh," niin perin ystävällisesti, että minä totta toisen kerran punastuin korvia myöten ja vereni alkoi suhista korvissani.

No, kun hän oli mennyt, löin hatun päähäni ja astuin ulos ovesta ylpeänä kuin riikinkukko ja tuimana kuin leijona, ja minä vain toivoin että joku noista hävyttömistä, virmottelevista palvelijoista olisi sanonut tai tehnyt minulle jotakin vähimmässäkään määrässä epäkohteliasta, jotta minä olisin ilokseni voinut hieman kurittaa häntä ja lähettää parhaat terveiseni isännälle. Mutta ei kukaan heistä tehnyt sitä palvelusta, ja minä menin pois ja söin kotona keitettyä lammasta ja lanttuja kaikessa rauhassa Gus Hoskinsin kanssa.

En katsonut sopivaksi kertoa Gusille (joka, näin meidän kesken puhuen, on sangen utelias ja taipuvainen lörröttelemään) kaikkia sen perhekiistan yksityiskohtia, jonka syynä ja todistajana minä olin ollut, ja sanoin siksi vain, että vanha rouva — ("se oli Drumin vaakuna", sanoo Gus, "minä kävin samalla hetkellä katsomassa sen Aateliskalenterista") —, että vanha rouva oli sattunut olemaan minulle sukua ja oli ottanut minut ajelemaan puistoon. Seuraavana päivänä me menimme konttoriin tavallisuuden mukaan, ja saatte olla varma siitä, että Hoskins kertoi kaikki mitä oli tapahtunut ja koko joukon enemmänkin, ja miten olikaan, vaikka minä en ollut viiden pennin edestä välittävänäni koko jutusta, täytyy minun tunnustaa, että olin varsin hyvilläni siitä, että toverit konttorissa saisivat kuulla vähän seikkailustani.

Mutta kuvitelkaa hämmästykseni, kun illalla kotiin tullessani tapasin rouva Stokesin, emäntäni, neiti Selina Stokesin, ja nuoren herra Bob Stokesin (laiska nuori vetelehtijä, joka aina oli marmorikuulasilla St. Briden kirkon rappusilla tai Salisburyyn torilla, — kun tapasin heidät suurella touhulla ja tohinalla kapuamasta edelläni ylös portaita huoneisiimme, toiseen kertaan, ja näin siellä, pöydällä, missä huilumme olivat toisella puolen ja toisella albumini, Gusin "Don Juan" ja Aateliskalenteri, seuraavata:

1. Korillisen suuria punaisia persikoita, kauniit kuin rakkaan Mary Smithin posket.
2. Samaten korillisen isoja, lihavia, mehukkaita, raskaita viinirypäleitä.
3. Aikamoisen kimpaleen lampaanlihaa, kuten luulin, mutta rouva Stokes sanoi sen olevan komein hirvipaisti, mitä hän koskaan on nähnyt.

Ja kolme korttia, nimittäin:

leskikreivitär Drum
Lady Fanny Rakes

Herra Preston
Lady Jane Preston

Kreivi Tiptoff

"Mimmottiset vaaknut!" sanoo rouva Stokes (sillä siihen tapaan haastoi se vanha vaimo-parka), "Mimmottiset vaaknut! Kruunui joka paikas! Ja mimmottiset livereijat! Kaks suurt pikenttii ja niil semmottiset punaset pulisonkit ja keltaset samettipöksyt, ja sisäs hyvin vanha frouva, kel oli valkonen olkihattu ja toinen nuari frouva, kel oli iso leekhornihattu ja siniset nauhat, ja pitkä, salskea, kalpeaverinen herra, kel oli partaa huules."

'Pyyrän, frouva hyvä, asuuk herra Titmarsh tääl', sanoo nuari frouva heliäl äänelläns.

'Juu, armollinen frouva', sanon minä. Mut hä on konttoris ny, West Diddlesex palo- ja henkivakuutuskonttoris Cornhillis.'

'Kalle, nosta ulos tavarat', sanoo herra juur förnäämist.

'Kyl, mylord', sanoo Kalle ja tuo minul paistin aviisis ja posliiniastias, just kuin sen näette, ja nua kaks fruktikorii lisäks.'

'Olkai niin ystävällinen, frouva hyvä,' sanoo mylord, 'ja viekäi nämä tavarat herra Titmarshin huaneisiin ja meirän, lady Jane Prestonin terveiset, ja pyytäkää hänet pitämään hyvänäns, ja sit hä telläs kortit pöyräl ja tän spreivin, jos on hänen ylhäisyytensä oma kruunu.'

Ja näin sanoen rouva Stokes antoi minulle kirjeen, jota, sivumennen sanoen, vaimoni säilyttää vielä tänäpäivänä, ja joka kuuluu näin:

"Kreivi Tiptoff on lady Jane Prestonilta saanut toimeksi ilmaista syvän valituksensa ja mielipahansa siitä, että hänellä ei eilen ollut iloa nauttia herra Titmarshin seurasta. Lady Jane on juuri lähtemässä pois kaupungista eikä sen tähden saata ottaa vastaan ystäviään Whiteball Placessa tällä seurakaudella. Mutta kreivi Tiptoff uskoo, että herra Titmarsh ystävällisesti suostuu vastaanottamaan muutamia tuotteita myladyn puutarhasta ja metsästä ja niillä kenties kestitsemään muutamia niistä ystävistä, joiden puolesta hän osaa niin hyvästi puhua."

Kirjeessä oli myöskin paperi, jossa oli sanat: "Lady Drum kotosalla perjantai-iltana kesäk. 17 p:nä". Ja kaikki tämä sen tähden, että tati Hoggarty oli antanut minulle timanttineulan!

Minä en lähettänyt takaisin hirvipaistia. Ja miksikä olisinkaan? Gus olisi tahtonut lähettää sen heti johtajallemme Broughille ja viinirypäleet ja persikat tädilleni Somersetshireen.

"Eipä sentään", sanon minä, "me kutsumme tänne Bob Swinneyn ja puolisen tusinaa muita poikiamme ja pidämme iloisen illan lauantaina." Ja iloinen ilta meillä olikin. Ja vaikka meillä ei ollut viiniä kaapissa, olipa meillä viljalta olutta ja päälliseksi viinapunssia. Ja Gus istui pöydän alapäässä ja minä yläpäässä, ja me lauloimme lauluja, sekä iloisia että surullisia, ja joimme maljoja, ja minä pidin puheen, josta en mitenkään voi tehdä selkoa tässä, koska *entre nous*, aamulla olin kerrassaan unohtanut kaikki, mitä oli tapahtunut vussin ajan jälkeen edellisenä yönä.

NELJÄS LUKU

KUINKA TIMANTIN ONNELLINEN OMISTAJA SYÖ PÄIVÄLLISTÄ PENTONVILLESSÄ.

Maanantaina minä en saapunut konttoriin, ennen kun puolisen tuntia avaamisen jälkeen. Jos totuus on tunnustettava, en ollut pahoillani siitä, että Hoskins ennätti ennen minua ja sai kerrotuksi pojille, mitä oli tapahtunut — sillä kaikillahan meillä on pienet turhamaisuutemme, ja minusta oli mieluista nähdä, että kumppaneilla oli hyvä ajatus minusta.

Kun astuin sisään, näin asiani jo toimitetuksi, siitä tavasta nimittäin, millä pojat katsoivat minuun, etenkin Abednego, joka ensi töiksi tarjosi minulle hyppysellisen kultaisesta nuuskarasiastaan. Roundhandkin puristi lämpimästi kättäni tullessaan katsomaan minun päiväkirjaani, kiitteli käsialaani erinomaiseksi (ja kerskailematta uskon sen niin olevankin) ja kutsui minut päivälliselle ensi sunnuntaiksi Myddelton-kortteliin. "Aivan yhtä upeata kestitystä kuin *ystäväänne luona West-Endissä* Te ette voi saada", sanoi hän erikoisella äänenpainolla, "mutta Amelia ja minä aina mielihyvällä näemme ystävän yksinkertaisessa pöydässämme — kirkasta sherryä, vanhaa portviiniä ja palanen haukattavaa, ja tervetuloa toisten! Vai mitä?"

Minä lupasin tulla ja tuoda Hoskinsin mukaanani.

Hän vastasi, että minä olin hyvin kohtelias ja että hän erittäin mielellään näkisi Hoskinsin luonaan. Me siis olimme paikalla sovittuna päivänä ja hetkenä. Mutta vaikka Gus oli yhdestoista kirjanpitäjä ja minä kahdestoista, niin huomasin, että pöydässä minulle tarjottiin ensimmäiseksi ja parasta. Minulla oli kaksi kertaa niin paljon lihapalleroita valekilpikonnanliemessä ja minä sain milteipä kaikki osterit kastikemaljasta. Kerta Roundhand oli tarjota Gusille ennen minua, kun hänen vaimonsa, joka istui pöydän päässä ja näytti perin ankaralta ja ylväältä punaiseen silkkiharsokankaaseen ja turbaaniin puettuna, kiljasi "*Antony!*", ja Roundhand polonen pudotti lautasen ja lennähti punaiseksi kuin mikäkin. Kyllä vaan rouva Roundhand puhui kanssani West-Endistä! Hänellä oli, selvä se, Aateliskalenteri, ja hän tiesi Drumin perheestä kaikki ihan hämmästyttävällä tavalla. Hän tiedusteli minulta, kuinka paljon lordi Drumilla oli vuodessa, luulinko minä, että hänellä oli kaksikymmentä, kolme- tai neljäkymmentä tai sata ja viisikymmentä tuhatta vuodessa, olinko kutsuttu Drum Castleen, minkälaista pukua perheen nuoret naiset käyttivät ja oliko heillä sellaiset inhottavat pussihiat, jotka silloin olivat juuri tulemassa muotiin, ja siinä rouva Roundhand katsoi pulleihin, kirjaviin käsivarsiinsa, joista hän oli ylen ylpeä.

"Kuulkaas, Sam poikaseni!" huusi keskellä keskusteluumme herra Roundhand, joka oli varsin

anteliaasti antanut portviinin kulkea ympäri, "minä toivon, että Te katsoitte omaakin etuanne ja myitte joitakuita West Diddlesexin osakkeita! Vai miten?"

"Oletteko saattanut viinikannut alas palvelijain luo, herra Roundhand?" huudahti rouva kiukustuneena keskustelun keskeytyksestä.

"En, Milly, minä olen tyhjentänyt ne", sanoo Roundhand.

"Ei millytellä minua hyvä herra! ja suvaitkaa mennä alas ja sanoa Lancylle, kamarineitsyeelleni, (*silmäys minuun*), että hän asettaa teen kirjastohuoneeseen. Meillä on täällä vieraana herra, joka *ei ole tottunut* Pentonvillen tavoille (*toinen silmäys*), mutta hän ei pahastu *ystäviesä* tapoja." Ja tässä rouva Roundhand kohotti leveätä rintaansa ja antoi minulle kolmannen silmäyksen, joka oli niin ankara, että minun, vakuutan sen totisesti, tuli aivan paha olla. Mitä Gusiin tulee, ei rouva puhunut hänen kanssansa halkaistua sanaa koko illassa, mutta Gus lohdutti mielensä syömällä kosolta leipäsiä ja istui melkein koko illan (oli kamalan kuuma kesä) kuistilla vihellellin ja puhellen Roundhandin kanssa. Minä olisin kovin kernaasti ollut heidän kanssansa — sillä huoneessa oli todella ahdasta, kun tuo iso, paksu rouva Roundhand istui sohvalla painautuneena toiseen aivan kiinni.

"Muistatteko, mikä hauska ilta meillä oli täällä viime kesänä?" kuulin Hoskinsin sanovan hänen nojatessaan kuistin rinta-aitaa vasten ja silmillään seuraten kirkosta palaavia tyttöjä. — Te ja minä liivisillämme, viljalti kylmää rommia ja vettä, rouva Roundhand Margatessa[14] ja meillä kokonainen laatikollinen Manilla-sikaareja?"

"Sss! hiljaa!" kielteli Roundhand hädissään. "Milly saattaa kuulla!"

Mutta Milly ei kuullut, sillä hän oli paraikaa kertomassa minulle päättömän pitkää kertomusta siitä, kuinka hän oli valssannut kreivi von Schloppenzollernin kanssa, kun Cityssä pidettiin tanssiaiset liittyneille hallitsijoille, ja kuinka kreivillä oli pitkät tuuheat, vaaleat viikset ja kuinka omituista "hänestä oli pyöriä ympäri huonetta suuren miehen käsivarsi uumalla. "Herra Roundhand ei ole koskaan sallinut sitä avioliittomme aikana — ei koskaan, mutta vuonna 14 sitä pidettiin, katsokaas, sopivana kohteliaisuutena hallitsijoita kohtaan. Ja siten oli kaksikymmentäyhdeksän nuorta naista, Lontoon Cityn parhaimmista perheistä, saatan sen vakuuttaa, herra Titmarsh — heitä olivat pormestarin omat tyttäret, kaupunginvanhin Dobbinin tytär, Sir Charles Hopperin kolme tyttöä, hänen, joka omistaa sen suuren talon Baker-kadulla, ja Teidän nöyryin palvelijanne, joka oli hiukan hoikempi siihen aikaan — kaksikymmentäyhdeksän meistä ahkerasti harjotti erityisen tanssimestarin johdolla valssaamista huoneessa, joka on egyptiläissalin päällä pormestarin palatsissa. Hän oli uljas mies, se kreivi Schloppenzollern!"

"Mutta kylläpä hänellä olikin uljas kumppani!" sanoin minä ja sanojani punastuin hiusmartoa myöten.

"Menkää matkaanne, Te kevytmielinen olento!" torui rouva Roundhand ja viuhkallaan lyöä läiskäsi minua. "Te olette kaikki samallaisia, te West Endin miehet — petteureita kaikki tyyni! Kreivi oli juuri Teidän kaltaisenne. Ohoo! Ennen naimista kaikki on hunajaa ja kohteliaisuutta, mutta kun te olette voittaneet meidät, muuttuu kaikki kylmyydeksi ja välinpitämättömyydeksi. Katsokaa Roundhandia, tuota suurta lasta, kuinka hän koettaa hosua perhosta keltaisella nenäliinallaan! Saattaako *sellainen* mies ymmärtää minua? saattaako hänestä täyttyä tyhjyyttä tunteva sydän? (Sanan selventämiseksi hän asetti käden tarkottamalleen paikalle.) Ah, ei! Tulettekohan *Te* sillä lailla laiminlyömään vaimonne, kun *Te* naitte, herra Titmarsh?"

Hänen näin puhuessaan kellot juuri alkoivat soittaa kansaa kirkosta, ja minun ajatukseni lensivät maalle, rakkaaseen, armaaseen Mary Smithiin, joka palasi kotiin isoäitinsä luo, yksinkertainen harmaa kaapu yllänsä, kun kellot kauniisti kaikuivat ja koko ilma oli täynnä suloista heinän tuoksua ja joki kimalteli päivänpaisteessa vaalean- ja purppuranpunaisena, kultaisena ja hopeaisena. Sadan kahdenkymmenen peninkulman päässä, Somersetshiressa, rakas Maryni palasi kotiin kirkosta tohtori Snorterin perheen mukana, jonka kanssa hän meni ja tuli, ja minä olin kuuntelemassa tämän lihavan, rakastelevan, alhaisen naisen puhetta.

Minä en voinut olla tunnustamatta muuatta kuuden pennyn rahan puolikasta, josta olette kuulleet minun puhuvan, ja konemaisesti nostaessani käden rinnalleni, minä raapasin sormeni uuden *timanttineulani* kärkeen. Herra Polonius oli lähettänyt sen kotiin edellisenä iltana, ja minä prameilin sillä ensi kertaa Roundhandin päivällisillä.

"Se on kaunis timantti", sanoi rouva Roundhand. "Minä olen katsellut sitä koko päivällisen ajan. Kuinka rikas Te mahdattekaan olla, kun pidätte niin komeita koruja ja kuinka Te saatatte pysyä alhaisessa konttorissa Cityssä, — Te, jolla on niin suurellisia tuttavuuksia West Endissä?"

Akka oli viimein saanut minut niin kiihtymään, että minä lensin ylös sohvalta ja sanaa vastaamatta syöksyin kuistille, — niin tosiaan, ja olin vähällä murskata pääni ovenpieleen pyrkiessäni toisten luo

ulkoilmaan. "Gus", sanon minä, "minä voin kovin pahoin. Etkö tahdo tulla kanssani kotiin?" Gus ei pyytänyt parempaa, sillä hän oli silmillään saattanut viimeisen tytön viimeisestä kirkosta ja yö oli alkanut saapua.

"Kuinka! Joko?" sanoi rouva Roundhand. "Kun juuri tulee vähän hummeria — vaatimaton virkistys, ei sellaista, johon hän on totunut, mutta —."

Pahottelen, että täytyy tunnustaakseni olleeni vähällä huutaa "vieköön p— hummerin!", kun Roundhand ennätti kuiskaamaan hänelle, että voin pahoin.

"Jaa, jaa", sanoi Gus paljontietävän näköisenä. "Muistakaa, rouva Roundhand että hän oli torstaina kutsuttu päivälliselle *West Endiin*, rouva hyvä, kaikkein hienoimpain hyvään kanssa. Suotta ei päivällistä syödä West Endissä, eikö totta, Roundhand? Joka peliin antautuu, tiedättehän —"

"Hän pelatkoon loppuun asti", lisäsi Roundhand tuossa tuokiossa.

"Ei minun talossani sunnuntaina", sanoi rouva Roundhand näyttäen hirveän juhlalliselta ja tuikealta. "Ei yhtään korttia liikahuteta *täällä*. Elämmekö protestanttisessa maassa, herraseni? Kristillisessä valtakunnassa?"

"Sinä et ymmärrä meitä oikein, rakkaani. Me emme puhu korttipelistä."

"Ei *mitään* peliä sallita täällä sapatin iltana", sanoi rouva Roundhand, ja hän ryntäsi ulos huoneesta toivottamatta meille edes hyvää yötä.

"Jääkää", sanoi isäntä näyttäen perin pelästyneeltä, "jääkää! Hän ei palaa, niin kauan kun Te olette täällä, ja minä soisin Teidän jäävän."

Mutta me emme halunneet. Ja saapuessamme Salisburykortteliin pidin Gusille ripitykset pyhäpäivän viettämisestä riettaudessa ja luin yhden Blairin saarnoja ennen maata menoa. Vaan kääntäessäni vuoteessa kylkeä en voinut olla ajattelematta, mitä onnea neula oli minulle tuottanut, eikä se vielä nytkään ollut lopussa, kuten saatte nähdä seuraavassa luvussa.

VIIDES LUKU

KUINKA TIMANTTI SAATTAA HÄNET VIELÄ HIENOMPAAN PAIKKAAN.

Mitä neulaan tulee, niin vaikka minä siitä puhuin jokseenkin viimeiseksi edellisessä luvussa, on totuus se, vakuutan sen, ettei se millään muotoa ollut viimeinen esine ajatuksissani. Se oli tullut kotiin Poloniuksesta, kuten sanoin, lauantai-iltana. Gus ja minä olimme sattuneet olemaan huvitteleimassa puolesta hinnasta[15] Sadlers Wellsissä ja kenties me otimme jotakin virvoketta paluutiellä, mutta ei sillä ole mitään tekemistä kertomuksessani.

No niin, pöydällä oli tuo pieni laatikko kultasepältä. Ja kun minä otin timanttineulan esiin, — voi herran terttu! kuinka se kiilsii ja kimalsi ainoan kynttilämme valossa!

"Olenpa varma siitä, että se pystyisi yksinään valaisemaan huoneen", sanoo Gus. "Olen lukenut, että ne niin tekevät, — his-historiassa".

Se oli historiassa Kogia Hassan Alhabbalista, "Tuhannen ja yhden yön" kertomuksissa, kuten vallan hyvin tiesin. Mutta me koetteeksi kuitenkin puhalsimme kynttilän sammuksiin.

"Kas niin, eikös totta vie se valaisekin koko paikkaa!" sanoo Gus. Mutta seikka oli se, että vastapäätä akkunaamme oli kaasulyhty, ja minä luulen, että siinä oli syy, miksi me saatoimme nähdä varsin hyvin. Ainakin sattui niin, että kun minun oli ilman kynttilää meneminen makuuhuoneeseeni, jonka akkuna oli silmättömään seinään päin, en saattanut Hoggartyn timantista huolimatta nähdä hiventäkään, vaan täytyi minun pimeässä hapuillen etsiä neulatyynyä, jonka eräs henkilö oli antanut minulle (miksi empisin tunnustaa, että se oli Mary Smith?) ja johon minä pistin sen yöksi. Mutta miten olikaan, suuria en nukkunut, vaan ajattelin neulaani, ja heräsin hyvin varhain aamulla. Ja, jos totuus on ilmaistava, niin pistin, hupsu, sen yöpaitaani, ja ylenpalttisesti ihailin itseäni kuvastimessa.

Gus ihaili sitä yhtä paljon kuin minä. Sillä kaupunkiin paluuni jälkeen ja nimenomattain sitten kun olin ajellut lady Drumin kanssa ja saanut hirvipäivälliset, hän piti minua hienoimpana poikana

maailmassa ja kaikkialla kopeili "ystävällään West Endistä".

Kun me olimme lähdössä päivälliselle Roundhandiin, eikä minulla ollut mustaa silkkistä kaulahuivia, mihin kiinnittää se, niin olin pakotettu asettamaan sen paraimman paitani röhelykseen, jolloin kangas muuten pahasti repeytyi. Timantilla oli kuitenkin vaikutuksensa isäntäväkeeni, kuten olemme nähneet — toiseen heistä kenties aivan liiaksikin —, ja seuraavana päivänä se oli minulla konttorissakin, niinkuin Gus tahtoi, vaikka se ei näyttänyt läheskään yhtä hyvältä kaksi päivää vanhassa paidassa kuin ensimmäisenä päivänä, jolloin liinavaate oli vallan valkea ja kiiltävä Somersetshiren pesun jäljiltä.

Kaikki West Diddlesexin pojat ihailivat sitä tavattomasti, kaikki paitsi neljäs kirjanpitäjä, äreä skottilainen MacWhirter — pelkästä kateudesta, minä kun en ajatellut suuria isosta keltaisesta kivistä, jonka nimi oli korumgorum[16] tai jotain sentapaista ja joka oli hänen nuuskatoosassaan, kuten hän sanoi — kaikki paitsi MacWhirter, sanon minä, olivat ihastuneet siihen, ja itse Abednego, jonka piti tuntea asiat, koska hänen isänsä oli ammattimies, sanoi minulle, että jalokivi oli vähintään kymmenen punnan arvoinen ja että hänen isänsä kyllä antaisi siitä sen verran.

"Mikä todistaa, että Titin timantti on ainakin kolmenkymmenen punnan arvoinen", sanoi Roundhand ja me nauroimme kaikki ja yhdyimme häneen.

Mutta nyt minun täytyy tunnustaa, että kaikki nämät ylistykset ja se kunnioitus, jota minulle osotettiin, panevat pääni hieman pyörälle, ja kun kaikki pojat sanoivat, että minulla *täytyy* olla musta silkkinen kaulahuivi, mihin kiinnittää neula, niin olin kyllin höpsä ostamaan Ludlamilta Piccadillyssä[17] kaulahuivin, joka maksoi minulle viisikolmatta shillinkiä, sillä Gus sanoi, että minun todella täytyi mennä paraimpaan kauppaan eikä ottaa halpaa ja tavallista East Endin törkyä. Kuudellatoista ja kuudella minä olisin Cheapsidessa[18] saanut joka suhteessa yhtä hyvän, mutta kun nuori mies tulee turhamaiseksi ja tahtoo hienostella, niin nähkääs hän ei saata olla hurvittelematta rahojaan.

Johtajamme herra Brough tuli tietysti hänkin kuulleeksi hirvipaistijutusta ja sukulaisuudestani lady Drummin ja hänen kunnianarvoisuutensa Edmund Prestonin kanssa. Mutta Abednego, joka kertoi sen hänelle, sanoi, että minä olin rouvan oikea serkku, ja siitä Brough sai vain isommat ajatukset minusta eikä suinkaan huonommat kuin ennestään.

Herra Brough oli, kuten jokainen tietää, Rottenburghin edustaja parlamentissa. Ja kun häntä pidettiin Lontoon Cityn rikkaimpina miehinä, oli hänellä tapana ottaa vastaan koko maan suurelliset huvilassaan Fulhamissa,[19] ja me luimme usein lehdistä, miten suuremmissa tilaisuuksia ne olivat.

No niin, neula ilmeisesti sai ihmeitä aikaan. Sillä ei kylliksi siinä, että se oli hankkinut minulle ajeluretken kreivittären vaunuissa, hirvipaistin ja kaksi korillista hedelmiä ja edelläkuvatun päivällisen Roundhandissa, oli timantillani minulle varalla vielä muita arvonosotuksia ja tuotti se minulle sen kunnian, että minut kutsuttiin johtajamme, herra Broughin, kotiin.

Kerta vuodessa, kesäkuussa, tämä arvon herra piti suuret tanssiaiset kotonaan Fulhamissa. Ja päättäen niistä kestikuvauksista, joita yksi tai pari sinne kutsutuista pojistamme tiesi sepittää, olivat ne komeimpia tilaisuuksia koko Lontoossa. Siellä näkyi parlamentin jäseniä niin tiheässä kuin herneitä heinäkuussa ja lordeja ja ladyja loppumattomiin. Siellä oli jokainen ja joka lajia hienoimmista huipuista, ja minä olen kuullut, että herra Gunter Berkeley-kadulta hankki jäätelöt, illalliset ja palvelijat, sillä vaikka Broughilla näitä viimemainituista oli kosolta, ei niitä sentään ollut kylliksi palvelemaan sitä ihmispaljoutta, joka sinne saapui. Pidot olivat, se täytyy muistaa, *rouva* Broughin, ei isännän, hän kun, eriuskolaisiin kuuluvana, tuskin saattoi hyväksyä senkaltaisia kestityksiä. Mutta hän kertoi ystävilleen Cityssä, että hänen vaimonsa johti häntä kaikessa, ja yleensä saattoi panna huomiolle, että enimmäst heistä kyllä sallivat, tytärtensä mennä tanssiaisiin, jos saivat kutsun, sen vuoksi että johtajamme luo kerääntyi niin tavaton määrä jalosukuisia. Rouva Roundhand, tiiämmä, vain yhden esimerkin mainitakseni, olisi antanut vaikka toisen silmänsä sinne päästäkseen, mutta, kuten olen enemmän kertonut, ei mikään voinut taivuttaa Broughia kutsumaan häntä.

Ainoat meidän miehistämme kutsutut olivat Roundhand itse ja Gutch, yhdeksästoista kirjanpitäjä, Itä-Intian komppanian johtajista muutaman veljenpoika, minkä me varsin hyvin tiesimme, sillä he olivat saaneet kutsut jo monta viikkoa sitten eivätkä olleet niinkään vähää rehennelleet niillä. Mutta kaksi päivää ennen tanssiaisia ja sen jälkeen kun timanttineulani oli tehnyt asianmukaisen vaikutuksen konttorin henkilökuntaan, Abednego, joka oli ollut johtajan huoneessa, tuli pöytäni ääreen makea hymy huulilla ja sanoi: "Tit, herra Brough sanoo, että hän tahtoo sinun tulevan Roundhandin kanssa tanssiaisiin torstaina." Minä arvelin sen Mooseksen laskevan leikkiä — ainakin oli minusta herra Broughin ilmoitus omituinen, sillä eivät ihmiset tavallisesti lähetä kutsujaan tuollaiseen töykeään, ehdottomaan tapaan. Mutta eikös mitä! hän tuli itse kohta sen perästä ulos ja vahvasti kutsun sanoen konttorista mennessään: "Herra Titmarsh, tulette kai torstaina rouva Broughin pitoihin; tapaatte siellä muutamia sukulaisianne."

"Taaskin West End!" sanoo Gus Hoskins. Ja niinmuodoin minä läksin sinne ajaen Roundhandin kanssa ajopeleissä, jotka hän oli vuokrannut itseänsä, Gutchia ja minua varten ja joista hän perin jalomielisesti maksoi kahdeksan shillinkiä.

Ei ole tarpeen kuvata pitojen upeutta, ei lamppujen lukua huvimajoissa ja puutarhassa, ei sitä vaunujen joukkoa, joka ajoi sisään porteista, eikä uteliasten parvia ulkopuolella, ei jäätelöitä, soittajia, kukkaiskiehkuroita, eikä kylmää illallista sisällä. Koko kuvaus oli sirosti luettavana muutamassa hienossa lehdessä, jonka kertoja teki havaintonsa "Keltaisesta leijonasta" tien toiselta puolen ja kertoi ne lehdessään mitä tarkimmalla tavalla. Vallasväen puvuista hän sai selonteon näiden palvelijoilta ja ajomiehiltä, jotka tulivat oluttupaan portteriansa juomaan. Mitä vierasten nimiin tulee, niin ne, uskokaa pois, löysivät tiensä samaan sanomalehteen, ja suuri nauru nostettiin minun kustannuksellani, kun kaikkien mainittujen hienojen ihmisten joukossa minun nimeni löytyi "jalosukuisten" luettelossa. Seuraavana päivänä Brough lehdissä lupasi "sadan viidenkymmenen guinean palkinnon smaragdikaulavitjoista, jotka kadotettiin John Broughin pidoissa Fulhamissa". Tosin moniaat meidän miehistämme sanoivat, ettei mitään sellaista kapinetta oltu kadotettu ja että Brough vain halusi osottaa, kuinka hänen kestiseuransa oli suuremmoinen — mutta tämän epäilyksen lausuivat henkilöt, joita ei oltu kutsuttu ja jotka epäilemättä olivat kateellisia.

No niin, minulla oli timantti rinnassani, kuten voitte arvata, ja olin vetänyt ylleni paraimmat vaatteeni, nimittäin sinisen kiiltonappisen takkini, nankinihousuni ja silkkisukkani, valkean liivin ja parin tilaisuutta varten ostetuita valkeita hansikkaita. Mutta takki oli maalaistekoa, hyvin lyhyt edestä ja hiat lyhyet, ja minä lienen näyttänyt perin merkilliseltä joittenkuitten saapuvilla olleitten ylhäisten mielestä, sillä he katsoa tirrottivat minuun vahvasti ja vallan tuuppautuivat näkemään minun tanssiani, jonka minä suoritin paraimpani mukaan ottaen kaikki askeleet täsmällisesti ja suurella vilkkaudella, niinkuin tanssimestari maalla oli opettanut.

Ja kenen kanssa arvelette minulla olleen kunnian tanssia? Ei kenenkään vähemmän henkilön kuin lady Jane Prestonin kanssa, joka ei näyttänytäkään lähteneen pois kaupungista ja joka minut nähdessään erinomaisen ystävällisesti otti minua kädestä ja pyysi tanssimaan kanssansa. Vastaparina meillä oli lordi Tiptoff ja lady Fanny Rakes.

Olisittepa nähneet, kuinka ihmiset tungeksivat katsomaan meitä ja myöskin ihmettelemään minun tanssiani, sillä minä tein mitä paraimpia hyppyjä, aivan erilaisia kuin muut (mylord siinä joukossa), jotka astelivat koko katrillin ajan juuri kuin olisivat pitäneet sitä vaivana ja silmät pystyssä töllistelivät minun elävyyttäni. Mutta kun minä tanssin, niin minä tahdon pitää iloa, ja Mary Smith sanoi useasti, että minä olin kaikkein paras kumppani tanssitilaisuuksissamme. Pyöriessämme minä kerroin lady Janelle, kuinka Roundhand, Gutch ja minä olimme ajaneet sinne kärryissä kolmisin, paitsi ajajaa, ja vakuutanpa, että kertomukseni seikkailuistamme sai hänet nauramaan. Onneksi minulle oli, etten palannut takaisin samoissa ajopeleissä, sillä ajaja otti ja joi itsensä humalaan "Keltaisessa leijonassa", kaatoi Gutchin ja pääkirjanpitäjämme paluumatkalla, rupesipa vielä oikein tappelemaan Gutchin kanssa, jonka silmän hän löi mustaksi, koska, kuten hän sanoi, Gutchin punainen samettiliivi oli pelottanut hevosen.

Mutta lady Jane säästi minut sellaisesta epämurkavasta kotimatkastasta, sillä hän sanoi, että hänellä oli vaunuissa neljäs paikka tyhjä, ja kysyi, tahtoisinko ottaa sen vastaan. Ja tottastenkin ajoin minä kello kaksi aamusella, sen jälkeen kun naiset ja mylord olivat astuneet pois, Salisbury-kortteliin jyrisevissä vaunuissa leyhyvin lyhdyin ja saattajina kaksi pitkää palvelijaa, jotka olivat melkein kaataa koko tuvan ja katupahasen kolistelleessaan portinkolkuttimella. Olisittepa nähneet Gusin pään kurkkailevan akkunasta valkean yömyssyn alta! Hän valvotti minua koko yön ja kerrotti kaikki tanssiaisista ja niistä isoisista, joita olin siellä nähnyt, ja seuraavana päivänä toisti konttorissa kaikki puheeni lisäten niihin omat tavanmukaiset koristuksensa.

"Herra Titmarsh", sanoi lady Fanny nauraen minulle, "kuka on tuo iso, lihava, kummallinen mies, talon isäntä? Tiedättekö, hän kysyi, ettekö ole sukua meille, ja minä vastasin, että kyllä Te olette."

"Fanny!" sanoi lady Jane.

"No", vastasi toinen, "eikö isoäiti sanonut, että herra Titmarsh on hänen serkkunsa?"

"Mutta tiedäthän sinä, että isoäidin muisti ei ole aivan hyvä."

"Nyt tosiaan olette väärässä, lady Jane," sanoo mylord. "Minusta se on kerrassaan hämmästyttävä."

"Kyllä, mutta ei aivan — ei aivan täsmällinen."

"Eipä kyllä, mylady!" sanon minä. "Sillä hänen ylhäisyytensä, kreivitär Drum, sanoi, jos muistatte, että ystäväni Gus Hoskins —"

"Jota Te niin urhoollisesti puolustitte", huudahti lady Fanny.

"— että ystäväni Gus myöskin on hänen ylhäisyytensä serkku, mikä ei voi olla totta, sillä minä tunnen hänen koko perheensä. He asuvat Skinner-kadulla St. Mary Axen luona eivätkä ole — eivät ole aivan yhtä *kunnianarvoisia* kuin *minun* sukulaiseni."

Tälle kaikki nauroivat, mutta mylord sanoi sangen ylävästi:

"Luottakaa siihen, herra Titmarsh, että lady Drum ei ole sen enempää Teidän serkkunne kuin Teidän ystävännekään, herra Hoskinsonin serkku."

"Hoskins, mylord — ja niinhän minäkin sanoin Gusille, mutta katsokaas, hän pitää kovasti minusta ja *tahtoo* välttämättömästi minua olemaan sukua lady Drumille, ja vaikka minä sanon mitä hyvänsä, kertoo sitä tarua kaikkialla. Vaikka, totta puhuakseni", lisäsin naurahtaen, "se ei ole vallan vähän auttanut minua." Ja sitten minä kuvasin kuulijakunnalleni päivällisemme rouva Roundhandin kotona, mikä kaikki tapahtui timanttineulani vuoksi, ja maineestani, että olin suhteissa ylimysten kanssa. Sitten minä sievästi kiitin lady Janea hänen komeasta hedelmä- ja paistilahjastaan ja kerroin hänelle, että niillä oli kestetty monta hyvää ystävääni, jotka olivat suurimmalla kiitollisuudella juoneet hänen armonsa terveydeksi.

"Hedelmiä — paisti!" huudahti lady Jane tuiki kummissaan. "Nyt en tosiaankaan ensinkään ymmärrä Teitä, herra Titmarsh."

Kun me juuri satuimme kulkemaan kaasulampun ohitse, näin lady Fannyn tavallisuuden mukaan nauraen kääntävän suuret veitikkamaiset, säkenöivät mustat silmänsä lordi Tiptoffiin.

"No niin, lady Jane", sanoi tämä, "jos totuus on saatettava julki, oli hirvipaistin lähetys tämän nuoren naisen keksintöjä. Asianlaita on nimittäin se, että minä olin saanut edellämmainitun paistin lordi Guttleburyn metsästä ja tietäen, että Prestonilla ei ole mitään Guttleburyn hirviä vastaan, minä kerroin lady Drumille (jonka vaunuissa minulla oli sija sinä päivänä, kun herra Titmarsh ei ollut tiellä), että aioin paistia Teidän puolisonne pöytään. Jolloin lady Fanny, paukuttaen yhteen pieniä kätösiään, selitti ja juhlallisesti vakuutti, että hirvi *ei* menisi Prestonille, vaan oli lähetettävä eräälle herralle, jonka seikkailuista edellisenä päivänä me juuri olimme puhuneet — herra Titmarshille todellakin, jota kohtaan, kuten Fanny vakuutti, Preston oli ollut hyvin julma ja jolle, hän sanoi, oltiin hyvityksen velassa. Niin siis lady Fanny vaatii meitä ajamaan suoraan asuntooni Albanyssä (Te tiedätte, että minun enää vain kuukaudeksi on jääminen nuorenmiehen kotiini —)"

"Joutavia!" sanoo lady Fanny.

"— vaatii meitä ajamaan asuntooni Albanyssä noutamaan sieltä yllämainittua paistia —"

"Isoäiti hyvin pahoillaan erkani siitä", huudahti lady Fanny.

"— ja sitten hän käskee meidän mennä herra Titmarshin kotiin Cityssä, jonne hirvi jätettiin sekä kaksi hedelmäkoria, jotka lady Fanny itse osti Grangelta."

"Ja vieläkin enemmän", sanoi lady Fanny, "minä sain isoäidin lähtemään Ti— lordi Tiptoffin huoneisiin ja omasta päästäni sanelin kirjeen, jonka hän kirjoitti, ja käärin hirvipaistin, jonka hänen kauhea emännöitsijänsä meille toi — minä olen vallan mustasukkainen hänelle — käärin hirvipaistin 'John Bullin' numeroon."

Minä muistan, että siinä oli muuan Ramsbottom-kirje,[20] jota Gus ja minä luimme sunnuntaina aamiaisen aikana ja olimme läikähtyä nauruun. Naiset nauroivat samoin, kun kerroin heille tämän, ja hyvänluontoinen lady Jane sanoi antavansa anteeksi sisarelleen ja toivovansa, että minä tekisin samaten, minkä minä lupasinkin tehdä niin useasti kuin hänen armonsa suvaitsee rikkoo.

En enään koskaan saanut heiltä hirvipaisteja, mutta kerronpa, *mitä* sain. Suunnilleen kuukausi myöhemmin tuli kortti "lordi ja lady Tiptoffilta" ja iso palanen hedelmäkakkua, josta Gus, sen pahempi, söi aivan liika paljon.

KUODES LUKU

Eikä neulan taikavoima vieläkään ollut ohitse. Aivan pian rouva Broughin suurten pitojen jälkeen johtajamme kutsui minut huoneeseensa West Diddlesexissä ja sanoi tarkastettuaan minun laskuni ja hetken puhuttuaan liikeasioista: "Todella hieno timanttineula, paras Titmarsh" (hän puhui vakavaan, suojelemaan tapaan), "ja minä kutsuin Teidät tarkotuksessa puhua siitä asiasta. Minulla ei ole mitään sitä vastaan, että tämän liikkeen nuoret virkamiehet käyvät hyvin ja siististi puettuina, mutta minä tiedän, että heidän palkkansa eivät riitä tuontapaisiin koristuksiin, ja minua surettaa nähdä Teidän rinnassanne tuonarvoinen kapine. Te olette maksanut sen, hyvä herra, — minä toivon, että Te olette maksanut sen, sillä ennen kaikkia, kallis — kallis nuori ystäväni, välttää velkoja."

En voinut ymmärtää, miksi Brough piti minulle tätä luentoa velasta ja siitä, että muka olisin ostanut timanttineulan, kun tiesin, että hän jo oli sitä kysynyt ja miten se oli joutunut minulle — Abednego sen oli minulle kertonut.

"Mutta, herra johtaja", sanon minä, "herra Abednego kertoi minulle, että hän on kertonut Teille, että minä olin kertonut hänelle —"

"Ai niin — tosiaan, nyt minä muistan, herra Titmarsh — nyt todellakin muistan! Mutta minä otaksun Teidän käsittävän, että minulla on muita tärkeämpiä asioita pidettävä muistissa."

"Kyllä, tietenkin, herra johtaja", sanon minä.

"Minä muistan, että joku kirjanpitäjistä puhui jotakin neulasta, että jollakin herroista oli sellanen. Jaha, Te olette siis saanut neulan, vai miten?"

"Olen saanut tädiltäni, rouva Hoggartyilta Castle Hoggartysta", sanoin minä kohottaen ääntäni, sillä minä olin hieman ylpeä Castle Hoggartysta.

"Hän mahtaa olla hyvin rikas antaakseen tuollaisia lahjoja, Titmarsh?"

"Kiitos kysymästä, kyllä, herra johtaja", sanon minä, "hän on koko hyvissä varoissa. Neljäsataa puntaa vuodessa korkorahoja, tila Sloppertonissa, kolme taloa Squashtailissa ja kolmetuhatta kaksisataa puhdasta rahaa pankkiirinsa takana, kuten olen tullut tietämään, — *siinä kaikki*, herra johtaja."

Minä olin tullut tietämään tämän, nähkääs, siten, että Somersetshiressä ollessani herra MacManus, tätini asiamies Irlannissa, kirjoitti ilmoittaen, että kiinnitys, joka hänellä oli lordi Brallaghanin tilaan, vastikään oli maksettu ja että rahat oli talletettu Couttsille. Irlanti oli kovin levottomassa tilassa siihen aikaan, ja tätini järkevästi päätti olla enään sijoittamatta rahojaan siihen maahan, vaan hakea jotakin varmaa vakuutta Englannissa. Vaan kun hän oli aina saanut kuusi prosenttia Irlannissa, niin ei hän tahtonut kuulla puhuttavankaan vähemmästä korosta ja oli penännyt minua, liikemies kun olin, Lontooseen tultuani tiedustamaan jotakin sijoituskeinoa, jolla hän saisi ainakin tuon koron rahoilleen.

"Ja mitenkä Te olette niin tarkalleen tullut tietämään rouva Hoggartyn omaisuuden?" sanoi herra Brough, ja minä kerroin hänelle sen.

"Mitä kummia? mies! tarkotatteko todellakin, että Te, kirjanpitäjä West Diddlesex Vakuutusyhtiössä, kunnianarvoisan naisen pyytämänä tiedustamaan, millä tavoin hän sijoittaisi omaisuutensa, ette koskaan ole puhunut hänelle yhtiöstä, jota Teidän on kunnia palvella? Tarkotatteko Te, hyvä herra, että Te, tietäen saavanne viiden prosentin hyvityksen ostetuista osakkeista, ette ole taivuttanut rouva Hoggartya meidän liikkeeseemme?"

"Herra johtaja", sanon minä, "minä olen kunniallinen mies enkä tahdo ottaa hyvitystä omilta sukulaisiltani."

"Kunniallinen tiedän Teidän olevan, poikaseni — antakaa minulle kätenne. Niin olen minäkin kunniallinen — niin on joka mies tässä liikkeessä kunniallinen, mutta meidän täytyy olla viisaita yhtä kaikki. Meillä on kirjoissamme viiden miljoonan pääoma, kuten näette — viisi miljoonaa *bona fide* maksettu *bona fide*, hyvä herra, — siinä ei ole mitään epäkunniallista siinä. Mutta miksi meillä ei olisi kaksikymmentä miljoonaa — sata miljoonaa? Miksi tämä ei olisi suurin liikeyhtiö koko maailmassa? niinkuin se vielä onkin, hyvä herra, — vielä onkin, niin totta kuin nimeni on John Brough, jos taivas siunaa kunnialliset pyrkimykseni siinä suhteessa! Mutta kuvitteletteko sen voivan siksi tulla, ellei joka mies meistä ponnista viimeisiä voimiansa edistääkseen yrityksemme menestystä? Ei koskaan, herra — ei koskaan, ja minä puolestani puhun näin kaikkialla. Minä ylpeilen siitä, mitä teen. Ei ole taloa, johon minä käyn sisälle ja johon en jättäisi West Diddlesexin prospektia. Ei ole ainoatakaan kauppiasta, jota minä käytän ja jolla ei olisi siinä joku määrä osakkeita. Palvelijani, herra — palvelijainikin ja tallirenkini ovat siinä kiinni. Ja ensimmäinen kysymys, minkä teen jokaiselle, joka anoo paikkaa minulta, on: 'oletteko vakuutettu tai osakas West Diddlesexissä?' — toinen: 'onko Teillä hyvät mainetodistukset?' Ja jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi, niin minä sanon sille henkilölle: 'ruvetkaa siis osakkaaksi, ennen kun pyydätte paikkaa minun perheessänne.' Ettekö ole nähnyt minun — minun, John

Broughin, jonka nimi painaa miljoonia — nousevan nelivaljakon vetämistä vaunuistani tähän konttoriin, kädessäni neljä puntaa yhdeksäntoista shillinkiä, hinta, jonka minä maksoin herra Roundhandille puolesta osakkeesta, minkä huvilani portinvartija oli ottanut? Huomasitteko, että minä vedin pois yhden shillingin niistä viidestä punnasta?"

"Kyllä, herra. Se oli samana päivänä, kun Te otitte ulos kahdeksansataa seitsemänkymmentä kolme puntaa kymmenen shillinkiä ja kuusi pennyä — torstaista viikko", sanon minä.

"Ja miksi minä vedin pois sen shillingin, hyvä herra? Siksi että se oli *minun välityspalkkioni* — John Broughin viisi prosenttia suuri välityspalkkio, jonka hän kunniallisesti oli ansainnut ja jonka hän avonaisesti otti. Oliko siinä mitään teeskentelyä? Ei. Teinkö minä sen rahanhimosta? En", sanoo Brough nostaen käden sydämelleen. "Minä tein sen *periaatteen* vuoksi — siitä vaikuttimesta, joka johtaa jokaista minun tekoani, niinkuin saatan silmät taivaaseen luotuina sanoa. Minä haluan, että kaikki nuoret mieheni näkevät minun esimerkkini ja seuraavat sitä, minä toivon — minä rukoilen, että he sen tekevät. Ajatelkaa tätä esimerkkiä, hyvä herra. Minun portinvartijallani on sairas vaimo ja yhdeksän pientä lasta, hän on itsekin sairas mies ja hänen elämänlankansa on heikko. Hän on säästänyt, hyvä herra, säästänyt rahoja minun palveluksessani — päälle kuudenkymmenen punnan — siinä kaikki, mitä hänen lastensa on odottaminen — kaikki. Ilman sitä he hänen kuollessaan kodittomina kerjäläisinä joutuisivat maantielle. Ja mitä minä olen tehnyt tämän perheen puolesta, hyvä herra? Minä olen ottanut nämät rahat pois Robert Gatesin huostasta ja sijoittanut ne niin, että ne ovat siunaukseksi hänen perheelleen, kun hän kuolee. Joka penni on sijoitettu tämän yhtiön osakkeihin. Ja Robert Gates, minun portinvartijani, omistaa kolme osaketta West Diddlesex-yhtiössä ja on siinä asemassa Teidän ja minun isäntäni. Luuletteko, että minä haluan *pettää* Gatesia?"

"Oo, herra!" sanon minä.

"Pettää tuota avutonta mies-polosta ja noita hentoja, viattomia lapsia! — Te ette voi niin ajatella, hyvä herra. Minä olisin häpeäksi ihmissuvulle, jos sen tekisin. Mutta mitä hyödyttää kaikki tarmoni ja sitkeyteni? Mitä vaikka minä sijoitan liikkeeseen ystäväni rahat, perheeni rahat, omat rahani — omistan sille toivoni, toiveeni, toivotukseni, pyyteeni — omistan kaikki tähän yritykseen? Te nuoret miehet ette tahdo tehdä niin. Te, joita minä kohtelen rakkaudella ja luottamuksella kuin omia lapsiani, ette tue *minua*. Kun minä hommaan ja puuhaan, pysytte Te hiljaa; kun minä kaikin voimin ponnistelen, katselette Te päältä. Sanokaa vain suoraan — Te *epäilette* minua! Oi taivas! että *tämän* piti olla kaiken huolenpitoni ja rakkauteni palkka!"

Tässä herra Brough tuli niin liikutuksi, että todella purskahti kyyneleihin, ja minä tunnustan, että näin oikeassa valossa sen huolimattomuuden, johon olin tehnyt itseni vikapääksi.

"Herra johtaja", sanon minä, "olen kovin — kovin pahoillani. Herkkätunteisuus pikemmin kuin mikään muu esti minua puhumasta tädilleni West Diddlesexistä."

"Herkkätunteisuus, rakas, rakas poikaseni — ikäänkuin mikään herkkätunteisuus estäisi Teitä rakentamasta tätinne onnea! Sanokaa välinpitämättömyys, sanokaa kiittämättömyys, mielettömyys — mutta elköö sanoko herkkätunteisuus — ei, ei, ei herkkätunteisuus. Olkaa rehellinen, poikaseni, ja mainitkaa asiat oikealla nimellään — tehkää niin aina."

"Se *oli* mielettömyys ja kiittämättömyys, herra Brough", sanon minä. "Näen sen nyt kerrassaan. Ja minä kirjoitan tädilleni jo tänä päivänä."

"Teidän olisi parempi olla tekemättä niin", sanoo Brough katkerasti. "Osakkeet ovat yhdeksänkymmenen arvossa, ja rouva Hoggarty voi saada kolme prosenttia rahoilleen."

"Minä *kirjoitan*, herra — kunniasanallani, minä kirjoitan."

"No hyvä, koska Te annatte kunniasananne, niin Teidän arvatakseni täytyy, sillä elköö koskaan rikkoko sanaanne — ei, ei pikku asioissakaan, Titmarsh. Laittakaa kirje minulle, kun olette saanut sen valmiiksi, ja minä lähetän sen perille — kunniasanallani, sen teen", sanoo herra Brough nauraen ja ojentaen kättänsä minulle.

Minä tartuin siihen, ja hän puristi hyvin ystävällisesti kättäni. — "Te voitte yhtä hyvin istuutua tänne", sanoo hän pitäen kättäni omassaan. "Täällä on kyllä paperia."

Ja siten minä istuuduin ja veistin sukevan kynän, alotin ja kirjoitin "West Diddlesex-yhtiö, kesäkuulla, 1822" ja "Rakas Täti" mahdollisimman koreasti. Sitten pysähdyin hetkeksi miettimään, mitä nyt sanoisin, sillä se on minulle aina ollut vaikeata kirjeitten kirjoittamisessa. Päivämäärän ja "Rakas se ja se" kirjoittaa rapsahuttaa suoraa päätä — jatko se on hankala. Ja minä pistin kynän suuhuni, heittäysin taaksepäin tuolillani ja rupesin miettimään sitä.

"No", sanoi Brough. "Aiotteko laatia sitä kirjettä koko päivän, poikaseni? Antakaa minä sanelen sen Teille, ja se on silmänräpäyksessä valmis." Ja sitten hän alotti:

"Rakas Täti —

"Minun on todella suuri ilo kertoa Teille, että palattuani Somersetshirestä olen siinä määrässä voittanut yhtiömme toimitusjohtajan ja johtokunnan suosion, että he ovat hyväntahtoisesti siirtäneet minut kolmanneksi kirjanpitäjäksi —"

"Herra Brough!" sanon minä.

"Kirjoittakaa, mitä sanon. Johtokunta on eilen päättänyt, että herra Roundhand jättää kirjanpitäjän paikan ja saa sihteerin ja kassanhoitajan nimen. Herra Highmore saa hänen paikkansa, häntä seuraa herra Abednego, ja minä asetan Teidät kolmanneksi kirjanpitäjäksi —"

"kolmanneksi kirjanpitäjäksi (kirjoittakaa) sadan ja viidenkymmenen punnan palkalla vuodessa. Tiedän, että tämä uutinen ilahuttaa rakasta äitiäni ja Teitä, joka olette kautta koko elämäni ollut minulle kuin toinen äiti.

Viimeksi kotona ollessani muistan Teidän kyselleen, mitenkä voisitte parhaiten sijoittaa erään rahasumman, joka hyödyttömänä makaa pankkiirinne takana. En ole siitä pitäen jättänyt käyttämättä mitään tilaisuutta kaikkien mahdollisten tietojen saavuttamiseksi, ja kun olen täällä, kerrassaan liike-elämän keskuksessa, luulenkin, vaikka olen vallan nuori, voivani yhtä hyvin antaa neuvon kuin moni muu iäkkäämpi ja korkea-arvoisempi.

Minä olin monasti ajatellut yhtiömme suosittelemista Teille, mutta herkkätunteisuussyöt estivät minua tekemästä sitä. En tahtonut antaa kenellekään oikeutta otaksua, että itsekkäisyyden varjokaan määräsi toimintaani!

Mutta ilman kaikkea epäilystä uskon, että West Diddlesex-yhtiö tarjoaa omaisuudellenne parhaimman vakuuden, mitä odottaa voitte, ja samalla kertaa korkeimman koron, mitä missään voitte saada.

Yhtiön asema, kuten *parhaimmasta lähteestä* (alleviivatkaa se) olen saanut tietää, on seuraava:

Merkitty ja *bona fide* pääoma on *viisi miljoonaa puntaa sterlinkiä*.

Johtajakunnan Te tunnente. Riittää kun sanon, että toimitusjohtaja on John Brough, Esq., toiminimestä Brough ja Hoff, parlamentin jäsen, ja yhtä hyvin tunnettu mies Lontoon Cityssä kuin herra Rothschild. Hänen yksityinen omaisuutensa, kuten tiedän, nousee puoleen miljoonaan, ja West Diddlesex-yhtiön osakkaille viimeksi maksetut osingot tekivät 6 1/8 prosenttia vuodessa.

(Tämän tiesin meillä ilmoitetun osingon olevan.)

Vaikka osakkeet kaupassa ovat hyvin korkeassa hinnassa, on neljän ensimmäisen kirjanpitäjän etuoikeus myydä vissi määrä osakkeita, 5,000 puntaa kukin, nimellisarvosta. Ja jos Te, rakkahin tätini, haluaisitte 2500 punnan arvosta, niin minä toivon, että Te sallitte minun tarjota käytettäväksenne tämän osan uusista etuoikeuksistani.

Antakaa minun viipymättä kuulla mielipiteenne asiasta, minulla kun jo on tarjolla koko osakemääräni sijoitus markkinahintoihin."

"Mutta minulla ei ole, herra", sanon minä.

"Teillä on, herra hyvä. *Minä* otan osakkeet, mutta minä tarvitsen *Teitä*. Minä tarvitsen niin monta kunnioitettavaa henkilöä yhtiössä kuin suinkin. Minä tarvitsen Teitä, siksi että pidän Teistä, enkä epäile kertoa Teille, että minulla on omat tarkotukseni siinä samassa, sillä minä olen kunniallinen mies ja suoraan lausun, mitä tarkotan, ja minä kerron, *miksi* minä tarvitsen Teitä. Yhtiön sääntöjen mukaan minulla ei voi olla enempää kuin vissi määrä ääniä, mutta jos Teidän tätinne ottaa osakkeita, niin minä toivon — en epäile myöntää sitä —, että hän äänestää minun puolellani. Ymmärrättekö minua *nyt*? Tarkotukseni on päästä kaikeksi kaikessa tässä yhtiössä, ja kun siksi tulen, niin teen siitä loistavimman yrityksen, mitä koskaan on johdettu Lontoon Cityssä."

Minä siis allekirjoitin kirjeen ja annoin sen herra Broughin lähetettäväksi.

Seuraavana päivänä otin ja asetuin paikalleni kolmannen kirjanpitäjän pöytään. Minut johti sinne herra Brough, joka piti puheen muille pojille, jotka äkeissään mutisivat omista palveluksistaan. Mutta mitä siihen seikkaan tulee, olivat meidän palveluksemme hyvin yhtäläiset. Yhtiö oli vasta kolme vuotta vanha, eikä vanhin kirjanpitäjä ollut siinä ollut kuutta kuukautta minua kauemmin. "Kuulkaas", sanoi tuo kateellinen MacWhirter minulle. "Oletteko saanut rahaa tai onko jollakin sukulaisistanne rahaa vai

onko joku heistä aikeissa panna rahansa liikkeeseen?"

Minä en katsonut otolliseksi vastata hänelle, vaan otin hyppysellisen hänen rasiastaan ja olin aina ystävällinen hänelle, ja hänkin, totta puhuakseni, oli aina sangen kohtelias minulle. Mitä tulee Gus Hoskinsiin, niin hän rupesi uskomaan minua joksikin korkeammaksi olennoiksi. Ja minun täytyy sanoa, että muut pojat käyttäytyivät hyvin ystävällisesti ja sanoivat, että jos joku oli ennen muita nostettava toisten ohitse, he olisivat valinneet minut, sillä minä en ollut koskaan loukannut ketään heistä, vaan tehnyt joillekuille pieniä ystävänpalveluksia.

"Minä tiedän, kuinka saitte sen paikan", sanoo Abednego. "Minä hankin sen Teille. Minä kerroin Broughille, että Te olette sukua Prestonille, rahaministerille, saatte häneltä hirvipaistia ja kaiken tuon, ja uskokaa pois, hän odottaa, että Te puolestanne osaatte tehdä hänen hyväkseen jotakin sillä taholla."

Minä luulen, että Abednegon puheissa oli paljon totta, sillä ukko, joksi me häntä kutsuimme, puhui useasti minulle sukulaisistani, haasteli siitä, että täytyi saada liikkeemme kotiutuneeksi West Endiinkin, saada niin monta aatelista vakuutetuksi kuin suinkin, ja niin edespäin. Turhaan minä sanoin, etten mahda Prestonille mitään. "Nah, nah!" sanoo herra Brough, "elkää puhuko *minulle*. Ei sitä suotta lähetetä hirvipaisteja joka miehelle." Ja minä olen vakuutettu siitä, että hän luuli minua varovaiseksi, viisaaksi nuoreksi mieheksi, koska en ylvästellyt isoisilla heimolaisillani, vaan pidin salassa sukulaisuuteni. Tosin hän olisi voinut saada tietää totuuden Gusilta, joka eli yhdessä minun kanssani, mutta Gus piti tiukasti kiinni siitä, että minä olin hyvin tuttavallisissa väleissä koko ylimystön kanssa, ja kerskaili minulla kymmenen kertaa niin paljon kuin minä itse.

Poikien oli tapana kutsua minua "West Endiläiseksi".

"Katsos", ajattelin minä, "mitä minä olen voittanut sillä, että täti Hoggarty antoi minulle timanttineulan! Mikä onnellinen seikka, ettei hän antanut minulle rahaa, kuten toivoin hänen tekevän! Ellei minulla olisi ollut neulaa, — jos olisin vienyt sen muuanne kuin herra Poloniuksen luo, ei lady Drum olisi koskaan pannut minua merkille; ellei lady Drum koskaan olisi pannut minua merkille, ei herra Broughkaan olisi sitä koskaan tehnyt eikä minusta olisi koskaan tullut West Diddlesexin kolmatta kirjanpitäjää."

Tämä kaikki antoi minulle rohkeutta, ja minä kirjoitin heti nimityspäiväni iltana rakkaalle Mary Smithilleni, antaen hänen tietää, että "muuan tapahtuma", jota toinen meistä oikein hartaasti ikävöi, saattoi sattua pikemminkin kuin olimme odottaneet. Ja miksikä ei? Neiti Smithin omat tulot tekivät seitsemänkymmentä puntaa vuodessa, minun tuloni olivat sata ja viisikymmentä puntaa, ja me olimme aina luvanneet mennä naimisiin, kun tulomme nousisivat kolmeen sataan puntaan. "Ah!" ajattelin minä, "jospa vain voisin nyt lähteä Somersetshireen, niin saattaisin urheasti käydä vanhan Smithin pakeille (hän oli Maryn isoisä, puolta palkkaa nauttiva meriväen luutnantti), saattaisin kolkuttaa ovelle ja nähdä rakastetun Maryni asuinhuoneessa tarvitsematta hiipiä heinäsuovain takana vaanimassa hänestä silmäystä tai keskellä yötä nakella kivillä hänen akkunaansa."

Moniaan päivän perästä kirjoitti tätini kirjeeseeni perin armollisen vastauksen. Hän ei vielä ollut päättänyt, sanoi hän, mihin tapaan hän käyttäisi kolme tuhatta puntaansa, mutta lupasi ottaa harkitakseen tarjoustani pyytäen minua pitämään osakkeeni vapaana jonkun aikaa, kunnes hän oli tehnyt päätöksensä.

Mitä silloin tekee herra Brough? Myöhemmin, vuonna 1830, kun hän ja West Diddlesex-yhtiö olivat molemmat kadonneet, sain tietää, miten hän oli menetellyt.

"Kutka ovat asianajajat Slopertonissa?" sanoo hän minulle huolettomasti.

"Herra Ruck", sanon minä, "on tory-puolueen miesten asianajaja, herrat Hodge ja Smithers ovat vapaamielisiä." Minä tunsin heidät vallan hyvin, sillä seikka on se, että ennen kun Mary Smith ilmestyi meidän ilmoillemme, olin pahasti pikiintynyt neiti Hodgeen ja hänen suuriin punavärisiin kiharoihinsa, mutta Mary saapui ja pian löi hänet laudalta, kuten sanotaan.

"Ja mitä puoluetta Te olette?"

"Me, — me olemme vapaamielisiä." Minä olin hieman häpeissäni tästä, sillä herra Brough oli puhdasverinen tory; mutta Hodge ja Smithers on kerrassaan kunnioitettava toiminimi. Minulla oli heiltä lähetys Hickson, Dixon, Paxton ja Jacksonille, *meidän* asianajajillemme, jotka ovat heidän Lontoon-asiamiehensä.

Herra Brough sanoi vain: "Vai niin!" eikä puhunut siitä asiasta sen enempää, vaan alkoi tavattomasti ihaila minun timanttiani.

"Titmarsh, rakas poikaseni", sanoo hän, "minulla on Fulhamissa nuori nainen, jota kannattaa nähdä,

vaikka sen itsekin sanon, ja joka on niin paljon kuullut Teistä isältään (sillä minä pidän Teistä, poikaseni, en epäile sitä tunnustaa) ja myöskin on hyvin kernas näkemään Teidät. Eikö totta, Te tulette luoksemme viikon päiviksi? Abednego saa tehdä Teidän työnnne."

"Oh, hyvä herra, Te olette erittäin ystävällinen", sanon minä.

"No siis, Te tulette, ja minä toivon, että pidätte punaviinistäni. Mutta kuulkaapa! En luule, rakas ystäväni, että Te olette aivan kyllin sirosti — aivan kyllin hyvästi puettu. Ymmärrättekö minua?"

"Minulla on kotona sininen, kiiltonappinen takkini, herra johtaja."

"Mitä! Tuo kapine, jonka liivinkappale on olkapäitten välillä, se, joka Teillä oli päällänne rouva Broughin pidoissa?" (Se *oli* kovin lyhyt edestä, se kun oli kaksi vuotta takaperin tehty maalla.) "Ei — ei, se ei käy laatuun. Hankkikaa jotkut uudet vaatteet, herraseni, — kahdet uudet vaatteet."

"Hyvä herra", sanon minä, "totta puhuakseni ei minulta tällä neljänneksellä paljon liikene rahoja, enkä voi moneen aikaan hankkia itselleni uutta pukua."

"Kas, kas, elköö huolehtiko siitä. Tässä on kymmenen punnan paperi. Vaan ei, paremmin kun ajattelen, saatatte yhtä hyvin mennä minun räätäliini. Minä kyyditsen Teidät sinne, elköökä koskaan ajatelko laskua, pojuseni!" Ja todellakin hän kyyditsi minut nelivaljakon vetämissä vaunuissaan herra von Stiltzille Cliffordkadulle, joka otti minusta mitan ja lähetti kotiini kaksi hienointa takkia, mitä koskaan olen nähnyt, frakin ja käyntitakin, samettiliivin, silkkiliivin ja kolmet housut mitä kauneinta kuosia. Brough pani minut vielä ostamaan saappaita ja puolikenkiä ja silkkisukkia iltasiksi, niin että kun tuli aika lähteä Fulhamiin, olin yhtä siistissä ulkoasussa kuin koskaan joku nuori aatelismies, ja Gus sanoi, että minä "lempo soi, näytin kerrassaan mitä hienoimmalta keikarilta".

Sillä välin oli seuraava kirje lähetetty Hodge ja Smithersille:

'Ram Alley, Cornhill, Lontoo heinäkuulla 1822.

Hyvät Herrat,

(Tämä osa kun on yksityisasiota ja koskee Dixonin juttua Haggerstonya ja Snodgrassin juttua Rubidgea ja erästä toista vastaan, ei minun ole sallittu jäljentää siitä otetta.)

Samaten pyydämme saada lähettää Teille vielä muutamia West Diddlesex Palo- ja Henkivakuutusyhtiön prospekteja, jonka yhtiön asianajajia Lontoossa meidän on kunnia olla. Me kirjoitimme Teille viime vuonna ja pyysimme Teitä ottamaan vastaan sen asioimiston Sloopertonissa ja Somersetissä ja olemme muutaman aikaa odotelleet joko osakkeitten tai vakuutusten saapumista kauttanne.

Yhtiön pääoma on, kuten tiedätte, viisi miljoonaa puntaa sterlinkiä (sanoo 5,000,000 £), ja meillä on tilaisuus tarjota enemmän kuin tavallinen palkkio oikeuskuntaan kuuluville asiamiehillemme. Meidän on mieluista antaa 6 prosentin hyvitys osakkeelta tuhanteen puntaan asti ja 6 1/2 prosentin yli tuhannen, maksettava viipymättä osakkeiden merkittyä.

Omassa ja liiketovereini nimessä piirrän suurimmalla kunnioituksella

Samuel Jackson.'

Tämä kirje, kuten sanottu, joutui käsiini monias aika myöhemmin. Minä en tiennyt siitä mitään vuonna 1822, kun minä, ylläni uusi pukine, läksin viettämään viikon Harakkalassa, Fulhamissa, huvilassa, jossa vallitsi John Brough, Esquire, M.P.[21]

SEITSEMÄS LUKU.

KUINKA SAMUEL TITMARSH SAAVUTTI ONNEN YLIMMÄN HUIPUN.

Jos minulla olisi George Robinsin kynä, niin kuvaisin asianmukaisesti Harakkalan. Mutta olkoon kylliksi, kun sanon, että se on hyvin kaunis maanpaikka: kauniit, joelle päin viettävät nurmikentät, kauniit pensasistutukset ja ansarit, hienot tallit, ulkokuoneet ja kyökkitarhat, ja kaikki mitä kuuluu ensi luokan maa-asuntoon, *rus in urbe*, kuten mahtava huutokaupanpitäjä sitä kutsui, kun se muutaman

vuoden päästä joutui vasaran alle.

Minä saavuin Harakkalaan lauantaina puoli tuntia ennen päivällistä. Vakava herrasmies, ilman livreaa, osotti minut huoneeseeni. Mies yllä suklaatinkarvainen, kultanauhoilla koristettu takki, jonka napeissa näkyi Broughin vaakunakoristeet, toi minulle hopeatarjottimella hopeisen partavesiastian. Ja kello kuusi oli valmiina muhkea päivällinen, jonne minun oli kunnia ilmestyä puettuna von Stiltzin frakkiin sekä uusiin silkkisukkiini ja puolikenkiini.

Brough otti minua kädestä, kun astuin sisään, ja esitti minut puolisolleen, pullealle, vaaleatukkaiselle naisihmiselle, joka oli puettu himmeänsiniseen silkkipukuun, ja sitten tyttärelleen, noin kahdeksantoistavuotiaalle, pitkälle, laihalle, mustasilmäiselle tytölle, jolla oli tuuheat kulmakarvat ja joka näytti perin pahantuuliselta.

"Belinda, armaani", sanoi hänen pappansa, "tämä nuori herra on eräs minun kirjanpitäjäni, joka oli tanssiaisissamme."

"Vai niin!" sanoo Belinda nykäisten päätänsä.

"Mutta ei mikään tavallinen kirjanpitäjä, neiti Belinda — niin että, jos suvaitsette, te ette näytä hänelle noita ylimyksellisiä eleitäne. Hän on kreivitär Drumin sisarenpoika, ja minä toivon, että hän pian pääsee hyvin korkealle yhtiössämme ja Lontoon Cityssä."

Kuullessaan kreivittären nimen (minä olin kaiketi jo kymmenen kertaa oikaissut sukulaisuuttamme koskevan erehdyksen) neiti Belinda syvään niiasi ja tuijotti minuun kiinteästi ja sanoi koettavansa tehdä Harakkalan mieluisaksi jokaiselle pappansa ystävälle. "Meillä ei tänään ole paljon *monde*", jatkoi neiti Brough, "ja olemme vain *en petit comité*, mutta minä toivon, että ennen kun Te lähdette meiltä, Te saatte tavata *société*, joka tekee Teidän *séjour agreable*".[22]

Minä näin heti, että hän oli hienosti sivistynyt tyttö, kun hän näin käytti ranskaa puheessaan.

"Eikö hän ole hieno tyttö?" sanoi Brough kuiskaten minulle ja ilmeisesti niin ylpeänä hänestä kuin olla saattaa. "Eikö hän ole hieno tyttö — häh, mies? Nähdäänkö Somersetshiressä sellaista sivistystä?"

"Ei, hyvä herra, toden totta ei!" vastasin minä perin viekkaasti, sillä minä ajattelin koko ajan, mitenkä eräs henkilö oli tuhat kertaa kauniimpi, miellyttävämpi ja hienempi.

"Ja mitä on kulta lintuseni tehnyt koko päivän?" kysyi hänen pappansa.

"Oh, pappa. Minä olen vähän *pincérannut* harppua ja *accompagnérannut* kapteeni Fizgigin huilua. Enkö olekin, kapteeni Fizgig?"

Jalosukuinen kapteeni Fizgig sanoi salaisella pilkalla: "Kyllä, Brough, Teidän kaunis tyttärenne on *pincérannut* harppua ja *touchérannut* pianoa ja *égratignérannut* kitaraa ja *écorché*rannut parisen laulua, ja sitten me huviksemme teimme *un promenade à l'eau*, kävelyretken veden päällä."

"Herra jes! kapteeni!" huudahti rouva Brough. "Kävelyretken veden päällä!"

"Vaiti, mamma, sinä et ymmärrä ranskaa!" sanoo neiti Belinda nyrpistäen nenäänsä.

"Se on paha vahinko, rouva hyvä", sanoo Fizgig vakavasti, "ja minä kehotan Teitä ja Broughia tässä, joka on pääsemässä suureen maailmaan, ottamaan joitakin oppitunteja tahi ainakin opettelemaan pari tusinaa puheenpartta ja käyttämään niitä siellä täällä keskustelussanne. Otaksun, herraseni, että Te tavallisesti puhutte sitä konttorissa, tai miksi sitä nimitätte?" Ja herra Fizgig asetti monokkelin silmäänsä ja katsoi minuun.

"Me puhumme englantia, hyvä herra", sanon minä, "koska osaamme sitä paremmin kuin ranskaa."

"Jokaisella ei ole ollut Teidän tilaisuuksianne, neiti Brough", jatkoi kapteeni. "Jokainen ei ole *voyage* kuten *nous autres*, vai mitä? *Mais que voulez-vous*, paras herraseni? Teidän täytyy istua kököttää inhottavain pääkirjainne ja muitten sellaisten ääressä. Mitä on pääkirja ranskaksi, neiti Belinda?"

"Kuinka saatatte sellaista kysyä? *Je n'en sçais rien*, tietysti", vastasi neiti virheellisesti ääntäen.

"Teidän pitäisi oppia, neiti Brough," sanoi hänen isänsä. "Brittiläisen kauppiaan tyttären ei ole tarvis hävetä sitä tapaa, millä hänen isänsä ansaitsee leipänsä. *Minä* en häpeä — minä en ole ylpeä. Ne, jotka tuntevat John Broughin, tietävät, että hän kymmenen vuotta takaperin oli köyhä kirjanpitäjä kuten ystäväni Titmarsh tässä, ja nyt hän painaa puolen miljoonaa. Onko alahuoneessa ketään, jota kuunnellaan tarkkaavammin kuin John Broughia? Onko maassa yhtään herttuaa, joka osaa pitää paremmat päivälliset kuin John Brough taikka antaa runsaammat myötäjäiset kuin John Brough? Jaa, hyvä herra, se vaatimaton henkilö, joka nyt puhuu Teille, kykenisi lunastamaan monen saksalaisen

herttuan! Mutta minä en ole ylpeä — ei, ei, en ylpeä. Tuossa on tyttäreni — katsokaa häntä —, kun minä kuolen, saa hän omaisuuteni haltuunsa. Mutta olenko minä ylpeä? En! Naikoon hänet, ken hänet voittaa, sen sanon. Olkoon hän Te, herra Fizgig, ylähuoneen jäsenen poika, tai Te, Bill Tidd. Olkoon hän herttua tai kengänkiillottaja, mitä minä siitä huolin, häh? — mitä minä siitä huolin?"

"O-o-oh!" huokasi Bill Tiddiksi nimitetty olento, kovin kalpea nuori mies, jolla oli kaulahuivin asemesta musta nauha kaulansa ympärillä ja kaulus alespäin käännetty kuin lordi Byronin. Hän nojasi uninkamanaa vastaan ja suurin viheriöin silmin katsoa tirrotti heltiämättä neiti Broughiin.

"Oi, John — rakas John!" huudahti rouva Brough tarttuen miestänsä kädestä ja suudellen sitä, "sinä olet enkeli — enkeli sinä olet!"

"Isabella, elä imartele minua, minä olen *mies* — yksinkertainen, suora Lontoon porvari, ilman ylpeyden merkkiäkään, paitsi mitä tulee sinuun ja tyttäreeni tässä. Tähän tapaan me elämme, Titmarsh pojuseni. Kotimme on onnellinen, nöyrä, kristillinen koti, ja siinä kaikki. Isabella, päästä käteni!"

"Mamma, sinun ei pidä tehdä noin seurassa, se on niin vastenmielistä!" kirkasi neiti Belinda ja mamma siivosti päästi käden irti ja puhalsi avarasta povestaan raskaan, äänekään huokauksen. Minä tunsin myötätuntoa tätä yksinkertaista vaimoa ja myös kunnioitusta Broughia kohtaan. Hän ei *voanut* olla paha mies, kun vaimonsa häntä noin rakasti.

Pian meidät kutsuttiin aterialle, ja minulla oli kunnia taluttaa neiti Belindaa, joka katsoi taaksensa kovin julmana luullakseni kapteeni Fizgigiin, tämä herra kun oli tarjonnut käsivartensa rouva Broughille. Hän istuutui rouvan oikealle puolelle, ja neiti lentää pyrähti hänen viereiselle sijalleen, antaen minun ja herra Tiddin asettua vastapäiselle puolelle pöytää.

Päivälliseksi oli ensinnä kampelaa ja lientä ja sitten, tietystikin, keitettyä kalkkunaa. Mistä se tulee, että kaikilla isoilla päivällisillä on tuota ikuista keitettyä kalkkunaa? Oli vielä oikeata kilpikonnanlientä, jota nyt maistoin ensi kertaa eläissäni, ja minä huomasin, mitenkä rouva Brough, joka ehdottomasti tahtoi itse nostaa kullekin, antoi kaikki viheriät rasvaiset my'yt miehelleen ja piiloitti muutamia viipaleita linnun rinnasta, kunnes oli hänen vuoronsa saada osansa.

"Minä olen yksinkertainen mies", sanoo John, "ja syön yksinkertaisen päivällisen. Minä vihaan noita konstikkaita laitteita, vaikka pidän ranskalaista kokkia niiden varalta, jotka eivät ajattele minun laillani. Minä en ole itsekäs, nähkääs, eikä minulla ole ennakkoluuloja. Ja neiti tuossa saa pitää *béchamelinsa* ja korunsa makunsa mukaan. Kapteeni, maistakaa *vollivongia*."

Samppanjaa ja madeiraa oli viljalta päivällispöydässä ja isoja hopeisia portterikannuja, joista halulliset saattoivat kaataa itselleen. Brough varsinkin kerskasi tämän juoman nauttimisella, ja naisten poistuttua hän sanoi: "Hyvät herrat, Tiggins antaa Teille lisää viiniä niin paljon kuin halutaan; täällä ei kitsastella." Ja sitten hän asettui nojatuoliinsa ja nukahti.

"Hän tekee aina noin", kuiskasi herra Tidd minulle.

"Antakaa tänne vähän sitä keltalakkaista viiniä, Tiggins", sanoo herra kapteeni. "Tuo toinen punaviini, jota meillä oli eilen, on väkevöityä ja saattaa minulle helkkarin pahan olon."

Minun täytyy sanoa, että pidin keltalakasta paljon enemmän kuin täti Hoggartyn Rosoliosta.

Pianpa sain tietää, mikä mies Tidd oli ja mitä hän ikävöiden halasi.

"Eikö hän ole ihastuttava olento?" sanoo hän minulle.

"Kuka, hyvä herra?" sanon minä.

"Neiti Belinda, tiiämmä!" huudahti Tidd. "Onko kukaan kuolevainen koskaan nähnyt hänen kaltaisiaan silmiä tai sellaista keijukaisen vartaloa?"

"Hänellä saattaisi olla vähän enemmän lihaa, herra Tidd", sanoo kapteeni, "ja vähän vähemmän kulmakarvoja, ne näyttävät työllä inhottavilta, tuollaiset paksut kulmakarvat. *Qu'en-dites vous?* herra Titmarsh, kuten neiti Brough sanoisi."

"Minusta tämä on kiitettävän hyvää punaviiniä, herra kapteeni", sanon minä.

"Hiisi vie, Te olette oikeata sorttia!" sanoo kapteeni. "*Volto sciolto*, niinkö? Te pidätte arvossa nukkuvaa isäntäänne tuossa?"

"Niin teen, hyvä herra, hän kun on ensimmäinen mies Lontoon Cityssä ja minun toimitusjohtajani."

"Ja niin teen minäkin", sanoo Tidd, "ja tästä päivästä kahden viikon päästä, kun tulen täysikäiseksi, minä osotan luottamustani minäkin."

"Millä muotoa?" sanon minä.

"Kas, asianlaita on niin, herra Titmarsh, että minä saan — höm — heinäkuun 14 päivänä melkoisen omaisuuden, jonka minun isäni on hankkinut — liikeyrityksillä."

"Sanokaa suoraan, että hän oli räätäli, Tidd."

"Hän *oli* räätäli, herra kapteeni — entä sitten? Minä olen saanut yliopistosivistyksen ja minulla on gentlemannin tunteet, yhtä hyvin ja kentiespä paremminkin kuin muutamilla turmeltuneen ylimystön jäsenillä."

"Elkää olko ankara, Tidd!" sanoo kapteeni tyhjentäen kymmenennen lasin.

"Niin, herra Titmarsh, kun tulen täysikäiseksi, saan minä haltuuni melkoisen omaisuuden. Ja herra Brough on hyväntahtoisesti luvannut hankkia minulle kaksitoistasataa vuodessa kahdellekymmenelle tuhannelle punnalleni, ja minä olen luvannut sijoittaa ne."

"West Diddlesexiinkö?" sanon minä. "Meidänkö liikkeeseemme?"

"Ei, erääseen toiseen yhtiöön, jonka johtaja herra Brough on ja joka on yhtä varma laitos. Herra Brough on hyvin vanha perheemme ystävä ja kovasti kiintynyt minuun ja hän sanoo, että minun, jolla on semmoiset lahjat, pitäisi päästä parlamenttiin, ja sitten — ja sitten! saatuani suojaan perintöni, saatan ruveta puuhaamaan itseäni suojaan, — avioliittoon, katsokaas!"

"Kas, sitä viekasta veitikkaa!" sanoi kapteeni, "Kukapa olisi saattanut luulla, että kun minä koulussa löylyytin sinua, höyhensinkin vastaista valtiomiestä?"

"Puhukaa pois, pojat!" sanoi Brough heräten unestaan. "Minä nukun vain toisella korvalla ja kuulen kaikki. Niin, Te tulette parlamenttiin, Tidd, ystäväiseni, taikka ei nimeni ole Brough! Te saatte kuusi prosenttia rahoillenne taikka saatte olla koskaan uskomatta minuun! Mutta mitä tulee tyttäreeni — kysykää *häneltä*, elkää minulta. Te taikka kapteeni taikka Titmarsh saakoon hänet, jos voi voittaa hänet. Vävypojaltani en muuta vaadi kuin että hän on, mitä Te olette jokainen, kunniallinen ja ylevämielinen mies!"

Tidd näytti tätä sanottaessa ylen tarkottavalta, ja kun isäntämme uudelleen uinahti, niin hän veitikkamaisesti viittasi kulmakarvoihinsa ja puisti päätään kapteenille.

"Kas sitä!" sanoo kapteeni. "Minä sanon, mitä ajattelen. Ja Te voitte kertoa sen neiti Broughille, jos Teitä haluttaa." Ja siihen keskustelu päättyi, ja meidät kutsuttiin kahville. Sitten kapteeni lauloi lauluja neiti Broughin kanssa, ja Tidd katseli neitiä eikä sanonut mitään, ja minä katselin kuvateoksia, ja rouva Brough istui kutoen sukkaa köyhille. Kapteeni peittelemättä pilkkasi neiti Broughia ja hänen teeskenneltyä käytöstään ja puhettaan, mutta kapteenin kovakouraisesta, halveksivasta menettelystä huolimatta näytti minusta neiti pitävän häntä suuressa arvossa ja nöyrästi kärsivän hänen pilkkansa.

Kello kaksitoista kapteeni läksi kasarmeilleen Knightsbridgeen ja Tidd ja minä menimme huoneisiimme. Kun seuraava päivä oli sunnuntai, herätti meidät iso kello lyönnilleen kahdeksan, ja kello yhdeksältä me kaikki kokoonnuimme aamiaishuoneeseen, jossa herra Brough luki saarnoja ja luvun raamatusta ja piti sitten kehotuspuheen meille ja kaikille perhekunnan jäsenille, paitsi ranskalaiselle kokille, monsieur Nontongpoolle, jonka minä tuolistani käsin saatoin nähdä käyskentelevän istutusten seassa, päässä valkea yömyssy ja sikaari hampaissa.

Joka arki-aamu, täsmälleen kello kahdeksan, herra Brough suoritti saman tempun ja kuletti perheensä rukouksille. Mutta vaikka tämä mies oli ulkokullattu, kuten myöhemmin tulin tietämään, en aio nauraa perhehartauksia taikka väittää hänen olleen ulkokullattu *sentähden* että hän piti niitä. Monikaan huono ja hyväkään mies ei ensinkään suorita sitä toimitusta. Mutta minä olen varma siitä, että hyvät ihmiset tulisivat siitä paremmiksi, enkä minä ole kutsuttu ratkaisemaan kysymystä, mitä huonoihin tulee, ja siksi olen sivuuttanut ison osan herra Broughin käytöstävän uskonnollisesta puolesta. Riittääköön, kun sanon, että uskonto oli aina hänen huulillaan, että hän kävi kolmasti kirkossa pyhäpäivisin, ellei hänellä ollut kutsuja, ja joskaan hän ei puhunut meille uskonnosta, kun oltiin yksiksemme, oli hänellä siitä asiasta paljon sanomista erinäisissä tilaisuuksissa, kuten havaitsin eräänä päivänä, kun meillä oli joukko kveekareita ja eriuskolaisia päivällisellä, jolloin hänen puheensa oli yhtä vakavan juhlallinen kuin kenenkään läsnä olevan saarnamiehen. Tidd ei ollut saapuvilla sinä päivänä, — sillä ei mikään saanut häntä luopumaan Byron-nauhastaan tai heittämään pois aleskäännettyä kaulustaan, ja siksi hänet lähetettiin pikku rattailta Astleyn sirkukseen. "Ja kuulkaahan, Titmarsh, pojuseni", sanoi hän, "jättäkää timanttinne ylös. Tämänpäiväiset ystävämmme eivät pidä sellaisesta

korutavarasta. Ja vaikken minä puolestani vihaa viattomia koristuksia, en kuitenkaan tahtoisi loukata niitä, joilla on ankarammat mielipiteet. Saatte nähdä, että vaimoni ja neiti Brough noudattavat minun toivomuksiani tässä suhteessa."

Ja niin he tekivätkin, — sillä he tulivat kumpikin ales päivälliselle puettuina mustiin nauhoitettuihin hameisiin, jota vastoin neiti Belindan vaatteet tavallisissa oloissa puoliksi paljastivat olkapääät.

Kapteeni ratsasti useat kerrat katsomaan meitä, ja neiti Brough näytti aina olevan ihastunut hänen tulostaan. Kerta minä kohtasin kapteenin ollessani yksin käyskentelemässä jokivartta pitkin, ja meidän kesken sukeusi pitkä keskustelu.

"Herra Titmarsh", sanoo hän, "siitä vähästä, minkä olen Teitä nähnyt, näytätte olevan rehellinen, suoramielinen nuori mies, ja minä haluan muutamia tietoja, jotka Te voitte antaa. Kertokaa minulle ensinnäkin, olkaa niin hyvä — ja kunniani kautta, se ei mene edemmäksi — tuosta teidän vakuutusyhtiöstänne. Te olette Cityssä ja näette, mitenkä asiat käyvät. Onko liikkeenne varma?"

"Hyvä herra", sanoin minä, "suoraan ja kautta kunniani puhuen, uskon sen niin olevan. Totta on, että se pantiin pystyyn vasta neljä vuotta sitten. Mutta kun se perustettiin, oli herra Broughilla jo suuri nimi ja laajat suhteet. Jokainen konttorin kirjanpitäjä on tosin tavallaan maksanut paikastaan joko itse ottamalla osakkeita tai siten, että hänen sukulaisensa ovat tehneet sen. Minä sain paikkani sen kautta, että äitini, joka on hyvin köyhä, käytti pienen perimämme rahasumman vuosirahan hankkimiseen itselleen ja paikan lunastamiseen minun puolestani. Asia sovittiin meidän perheen asianajajain Hodge ja Smithersin kautta, jotka ovat hyvin tunnettuja meidän puolellemme, ja joka taholla oli mielipide se, ettei äitini saattanut meille kaikille edullisemmin käyttää rahojaan kuin sijoittamalla ne tällä tapaa. Brough itse painaa puolen miljoonaa, ja hänen nimensä vastaa monta muuta yhteensä. Eikä siinä vielä kaikki. Tässä äskettäin kirjoitin tädilleni, jolla on melkoinen rahasumma tallella ja joka oli kysynyt minulta neuvoa sen sijoittamisen suhteen, että hän kiinnittäisi ne meidän liikkeeseemme. Saatanko paremmin todistaa uskoani sen vakavaraisuuteen?"

"Oliko Brough jollakin tavoin taivuttanut Teidät tähän?"

"Kyllä, kyllä hän puhui kanssani, mutta hän kertoi minulle hyvin rehellisesti vaikuttimensa ja kertoo ne rehellisesti meille kaikille. 'Hyvät herrat', sanoo hän, 'tarkoitukseni on saada yhtiömme liiketuttavain piiri kasvamaan mahdollisimman paljon. Minä haluan musertaa kaikki muut Lontoon yhtiöt. Meidän hintamme ovat alemmat kuin minkään muun yhtiön, ja me saatamme pitää niitä alhaisina, ja sillä tavoin saavutamme suuren liikemenestyksen. Mutta meidän täytyy sittenkin tehdä työtä. Jokaikaisen osakkeenomistajan ja konttorin jäsenen täytyy ponnistaa voimiaan ja tuoda meille liikeystäviä — ei väliä sillä, kuinka vähästä heidät saadaan kiinnitetyiksi — pääasia on kiinnittää heidät.' Ja sen mukaisesti johtajamme tekee osakkaiksi kaikki ystävänsä ja palvelijansa; hänen portinvartijansakin on osakas. Ja samalla tapaa hän pyytää vangita jokaisen, jonka kanssa tulee tekemisiin. Minä esimerkiksi olen juuri siirretty muiden meikäläisten ohitse paljoa paremmalle paikalle kuin millä ennen olin. Minut on kutsuttu tänne ja kestitetty ruhtinaallisesti. Ja miksi? Sen tähden että tädilläni on kolmetuhatta puntaa, jotka herra Brough haluaa hänen sijoittamaan meidän liikkeeseemme."

"Se hajahtaa epäilyttävältä, herra Titmarsh."

"Ei mitenkään, herra kapteeni. Hän ei ensinkään salaa asiaa. Kun juttu on ratkaistu tavalla tai toisella, en luule herra Broughin piittaavan minusta enään yhtään. Mutta hän tarvitsee minua nyt. Tämä paikka sattui joutumaan tyhjäksi juuri sillä hetkellä, jolloin minä olin hänelle tarpeen, ja hän toivoo minun kauttani voittavansa sukulaiseni. Hän kertoikin sen minulle tänne ajaessamme. 'Te olette ymmärtäväinen mies, Titmarsh', sanoi hän. 'Te käsitätte, että minä en anna Teille tätä paikkaa siitä syystä että olette rehellinen poika ja kirjoitatte kaunista käsialaa. Jos minulla olisi ollut tällä erää joku vähäisempi tarjous, millä lahjoa Teidät, niin olisin antanut Teille vain sen. Mutta minulla ei ollut valittavana ja minä annoin, mitä vallassani oli.'"

"Se on kaunista kyllä. Mutta mikä saattaa Broughin niin innolla tavoittelemaan niin pientä summaa kuin kolmeatuhatta puntaa?"

"Jos niitä olisi ollut kymmenen, herra kapteeni, ei hän olisi ollut hiventäkään vähemmän innokas. Te ette tunne Lontoon Cityä ettekä tiedä, kuinka kiihkeästi meidän suuret pörssimiehemme tavoittelevat suhteittensa laajentumista. Liikeasiain vuoksi herra Brough mairittelisi ja pyydystelisi nokikolariakin. Nähkääs tätä Tidd polosta kymmenine tuhansineen. Johtajamme on anastanut hänet valtaansa juuri samalla tapaa. Hän tahtoo saada käsiinsä niin isot rahat kuin suinkin."

"No hyvä. Entä jos hän karkaa rahoineen?"

"Herra Brough, toiminimestä Brough ja Hoff? Karkaako ehkä Englannin pankki? Mutta tässähän me olemme portinvartijan asunnolla. Kysytäänpä Gatesilta, joka hänkin on herra Broughin kiinnittämiä." Ja

me astuimme sisään puhelemaan vanhan Gatesin kanssa.

"No, herra Gates", sanon minä sukkelasti alottaen asian, "Tehän olette yksi isäntiäni, West Diddlesexissä nimittäin?"

"No niinhän ollaan", sanoo vanha Gates leveästi hymyten. Hän oli entinen palvelija, joka vanhoilla päivillään oli saanut ison perheen,

"Saanko kysyä, minkälainen Teillä on palkka, herra Gates, kun Te voitte panna syrjälle niin paljon rahaa ja hankkia osakkeita meidän yhtiössämme?"

Gates ilmoitti meille palkkansa. Ja kun me kysyimme, maksettiinko se säännöllisesti, niin hän vannoen vakuutti, että hänen isäntänsä oli paras herra maailmassa, ja kertoi, kuinka hän oli hankkinut kahdelle hänen tyttäristään palveluspaikan ja pannut kaksi hänen poikaansa köyhäinkouluun ja yhden oppiin, ja luetteli sata muuta hyvää työtä, mitä isäntäväki oli hänelle tehnyt. Rouva Brough vaatetti puolet lapsista, isäntä antoi heille peitteitä ja takkeja talvella ja lihaa ja lientä koko vuoden umpeen. Ei todellakaan ollut koskaan löytynyt niin jalomielistä isäntäväkeä sitten maailman alun.

"No, herra kapteeni", sanoin minä, "tyytyttääkö se Teitä? Herra Brough antaa näille ihmisille viisikymmentä kertaa niin paljon kun hän saa heiltä, ja kuitenkin hän panee herra Gatesin ottamaan osakkeita yhtiössämme."

"Herra Titmarsh", sanoo kapteeni. "Te olette rehellinen mies, ja minä myönnän, että Teidän todisteenne kuulostavat hyviltä. Kertokaapa minulle, tiedättekö mitään neiti Broughista ja hänen myötäjaisistään?"

"Brough jättää hänelle kaikki — ainakin sanoo niin." Mutta minä otaksun, että kapteeni näki jonkin erikoisen ilmeen minussa, sillä hän naurahti ja sanoi:

"Minä arvaan, hyvä mies, Teidän ajattelevan, että hän on kallis siitä hinnasta. No niin, enpä usko Teidän olevan pahasti väärässäkään."

"Miksi siis, jos rohkenen kysyä, kapteeni Fizgig, Te aina olette hänen kintereillänsä?"

"Herra Titmarsh", sanoo kapteeni, "minulla on kaksikymmentätuhatta puntaa velkoja." Ja hän palasi suoraa päätä taloon ja kosi tytärtä.

Minusta tämä oli kovin julmaa ja halpamaista menettelyä sen herrasmiehen puolelta, sillä hän oli tutustunut perheeseen herra Tiddin kautta, joka oli hänen koulukumppaninsa ja jonka hän kokonaan oli syrjäyttänyt suuren perijättären suosiossa. Brough pauhasi ja riehui ja kiroilikin tytärtään (kuten kapteeni jälestäpäin kertoi minulle), kun hän kuuli, että tämä oli myöntynyt herra Fizgigin kosintaan, ja tavatessaan kapteenin pani hänen lupaamaan, että kihlaus pidettäisiin salassa vielä muutaman kuukauden. Ja kapteeni teki uskotukseen ainoastaan minut ja pöytäkumppaninsa kasarmissa, mutta sen vasta sitten kun Tidd oli johtajallemme maksanut ne kaksikymmentätuhatta puntaa, minkä hän teki tismalleen samana päivänä kun tuli täysikäiseksi. Samana päivänä hän myös kosi nuorta neitiä ja — tarvinnan tuskin sanoa — sai rukkaset. Nyt alkoi kuulua kuiskeita kapteenin kihlauksesta. Kaikki hänen suuret sukulaisensa, Duncasterin herttua, Cinqbarin kreivi, Crabsin kreivi y.m. kävivät tervehdysvierailulla Broughin perheessä, jalosukuinen Henry Ringwood rupesi osakkaaksi yhtiössämme ja Crabsin kreivi lupasi ruveta. Osakkeittemme hinta nousi yli nimellisarvon, johtajamme rouvineen ja tyttärineen esitettiin hovissa ja suuri West Diddlesex-yhtiö oli toivossa päästä valtakunnan etumaiseksi vakuutusyhtiöksi.

Varsin pian sen jälkeen, kun olin vierailut Fulhamissa, kirjoitti rakas tätini minulle sanoakseen, että hän oli neuvotellut asianajajiensa, herrojen Hodgen ja Smithersin kanssa, jotka vakavasti kehottivat häntä sijoittamaan rahansa niinkuin minä olin esittänyt. Summa sijoitettiinkin minun nimelleni, ja hän kiitteli runsaasti minun rehellisyyttäni ja taitoani, josta, hän sanoi, herra Brough oli kertonut mitä imartelevimmin sanoin. Ja samalla tätini ilmoitti minulle, että osakkeet hänen kuollessaan joutuisivat minun omikseni. Tämä antoi minulle suuren painavuuden yhtiössä, kuten voitte otaksua. Seuraavassa vuosikokouksessa minä olin läsnä osakkeenomistajana ja suureksi mielihyväkseni kuulin herra Broughin suuremmoisesta loistavasta puheesta selittävän, että jaettavaksi tulee kuusi prosenttia, jotka me kaikki saimme kassasta.

"Te onnellinen nuori veijari!" sanoi Brough minulle. "Tiedättekö, mikä sai minut antamaan Teille paikkanne?"

"No, tätini rahat, arvaan ma", sanoin minä.

"Ei sinnepäinkään. Uskotteletteko Te, että minä välitin noista vaivaisista kolmestatuhannesta

punnasta? Minulle oli kerrottu, että Te olitte lady Drumin sisarenpoika, ja lady Drum on lady Jane Prestonin isoäiti, ja herra Preston on mies, joka saattaa tehdä meille koko joukon hyvää. Minä tiesin, että he olivat lähettäneet Teille paisteja ja lempo ties mitä kaikkea, ja kun minä näin lady Janen meidän kutsuissamme puristavan Teitä kädestä ja niin ystävällisesti puhuttelevan Teitä, pidin Abednegon puheita sulana totena. *Siitä syystä* Te saitte paikan, huomатkaas, ettekä noiden mitättömien kolmentuhannen punnan takia. No, herraseni, pari viikkoa sen jälkeen kun Te olitte luonamme Fulhamissa, kohtasin Prestonin alahuoneessa ja kiittelin itseäni siitä, että olin antanut paikan hänen sukulaiselleen. 'P— periköön sen hävyttömän veijarin!' sanoi hän. '*Hän* minun sukulaiseni! Otatteko Te kenties todeksi kaikki Drumin eukon jutut? Äh, mies, hän on sellaiseen hassastunut! Jos kehen hän vain tutustuu, niin heti keksimään sukulaisuussuhteita, ja tietenkään ei tuon Titmarsh juuttaan voinut käydä toisin!' 'Vai niin', sanoin minä nauraen, 'tämä juutas on siitä hyvästä saanut oivallisen paikan eikä asia ole enään korjattavissa.' 'Joten näette', jatkoi johtajamme, "että Teidän ei ole paikastanne kiittäminen tätinne rahoja, vaan —"

"Vaан TÄTINI TIMANTTINEULAA!"

"Onnellinen vekkuli!" sanoi Brough pukaten minua kylkeen ja meni tiehensä. Ja onnellinen tosiaankin luulin olevani.

KAHDEKSAS LUKU

KERTOO ONNELLISIMMASTA PÄIVÄSTÄ SAMUEL TITMARSHIN ELÄMÄSSÄ.

En tiedä, mistä johtui, että herra Roundhand, kassanhoitaja, joka oli niin syvästi ihailtu herra Broughia ja West Diddlesex-yhtiötä, seuraavan kuuden kuukauden kuluessa odottamatta riitaantui kummankin kanssa, otti pois rahansa liikkeestä, myi hyvällä voitolla viidentuhannen punnan osakkeensa ja meni matkoihinsa puhuen kaikenlaista pahaa sekä yhtiöstä että johtajasta.

Sihteeriksi ja kassanhoitajaksi tuli nyt herra Highmore, herra Abednego ensimmäiseksi kirjanpitäjäksi ja toisena miehenä konttorissa oli Teidän nöyrin palvelijanne, jonka palkka oli kaksisataa viisikymmentä puntaa vuodessa. Kuinka perusteettomat herra Roundhandin parjaukset West Diddlesexiä vastaan olivat, nähtiin aivan selvästi tammikuun kokouksessa 1823, kun johtajamme loistavimmassa puheessa, mitä koskaan on kuultu, ilmoitti, että jaettavaksi tulee neljä puntaa sadalle puolelta vuodelta, vastaten kahdeksan punnan osinkoa vuodelta. Ja minä lähetin tädilleni sata ja kaksikymmentä puntaa sterlinkiä minun nimelleni asetetun pääoman korkorahoina.

Oivallinen tätini rouva Hoggarty, ylenmäärin ihastuneena, lähetti minulle takaisin kymmenen puntaa omiksi taskurahoikseni ja kysyi, eikö hänen ollut parempi myydä pois Slopperton ja Squashtail ja asettaa kaikki rahansa tähän erinomaiseen liikkeeseen.

Tässä kohdin en tietenkään osannut tehdä paremmin kuin kysyä herra Broughin mielipidettä. Herra Brough sanoi, että osakkeita ei ollut saatavissa kuin yli nimellisarvon. Mutta kun minä huomautin tietäväni, että kaupassa oli muutamia, viidentuhannen punnan arvosta *al pari*, niin hän sanoi, että jos niin oli asianlaita, niin hän saattaa antaa kohtuullisesta hinnasta omiaan, luovuttaa vaikkapa viidentuhannen punnan arvosta, koska hänellä oli melkein ylenpalttisesti West Diddlesexin osakkeita ja hänen muut liikkeensä tarvitsivat puhdasta rahaa ruokokseen. Päättyessään keskustelumme, jonka sisällyksen minä lupasin kertoa rouva Hoggartylle, johtaja suvaitsi ystävällisesti ilmoittaa päättäneensä ottaa toimitusjohtajalle yksityissihteerin ja antaa minulle tämän toimen, josta tulisi lisäpalkkaa sata ja viisikymmentä puntaa.

Minulla oli kaksisataa viisikymmentä puntaa vuodessa, neiti Smith sai myötäjäisrahoilleen korkoa seitsemänkymmentä puntaa vuodessa. Minkä elämänsäännön Olinkaan sanonut toteuttavani, kun tuloni nousisivat kolmeensataan puntaan vuodessa?

Luonnollisesti Gus, ja hänen kauttansa kaikki konttorimme pojat tiesivät kihlaukseni Mary Smithin kanssa. Hänen isänsä oli ollut laivaston kapteeni, ja hyvin kunnioitettu upseeri, ja vaikka Mary, kuten olin sanonut, toi matkassaan vain seitsemänkymmenen punnan vuosikorot ja minä, niinkuin jokainen sanoi, katsoen nykyiseen asemaani konttorissa ja Lontoon Cityssä, olisin hyvällä syyllä saattanut katsella paljon rahakkaampaa vaimoa, oli ystäväni yhteinen mielipide kuitenkin se, että kauppa oli sangen kunnioitettava, ja minä olin tyytyväinen — ja kuka ei olisi ollut tyytyväinen sellaiseen kultamuruseen kuin Mary? Minä puolestani en olisi Maryn sijasta ottanut pormestarin omaa

tytärtäkään ja hänen lihavia myötäjäisiään päällisiksi.

Hyvin ymmärrettävästi herra Brough tuli tietämään naimisaikeeni samoin kuin kaiken muun, mikä koski jokaista konttorin kirjanpitäjää; luulenpa, että Abednego kertoi hänelle, mitä meillä milloinkin oli päivälliseksikin. Todellakin hän ihmeteltävän hyvin tiesi meidän asiamme.

Hän kysyi minulta, mitenkä Maryn rahat oli sijoitettu. Ne olivat kolmen prosenttien valtionpapereissa — kaksituhatta kolmesataa kolmekymmentä kolme puntaa kuusi shillinkiä ja kahdeksan pennyä.

"Muistakaa, poikaseni", sanoi hän, "että tuleva rouva Titmarsh voi saada rahoilleen ainakin seitsemän prosenttia ja ne parempaa vakuutta vastaan kuin Englannin pankissa. Sillä eikö yhtiö, jonka päämiehenä on John Brough, ole parempi kuin mikään muu yhtiö Englannissa?" Enkä minä todellakaan uskonut hänen olevan pahastikaan väärässä ja lupasin siis puhua asiasta Maryn holhoojalle ennen naimistamme. Luutnantti Smith, hänen isoisänsä, oli aluksi ollut kovasti meidän liittoamme vastaan. (Minun täytyy tunnustaa, että kun hän eräänä päivänä tapasi minut yksinäni Maryn kanssa ja suutelemassa, luulen minä, hänen pienten sormiensa neniä, hän koppasi minua kauluksesta ja työnsi ulos ovesta.) Mutta Sam Titmarsh, jolla oli palkkaa kaksisataa viisikymmentä puntaa vuodessa ja luvassa sadan viidenkymmenen tulo lisää, ja joka oli Lontoon John Broughin oikea käsi, oli aivan toinen mies kuin köyhä kirjanpitäjä Sam, köyhän pappismiehen lesken poika, ja vanha herra kirjoitti minulle varsin ystävällisen kirjeen ja pyysi minua hankkimaan hänelle Romanikselta kuusi paria lampaanvillasukkia ja neljä samallaista liiviä, ja ottipa ne minulta lahjaksikin, kun minä saavuin sinne kesäkuussa — onnellisessa kesäkuussa 1823 — noutamaan pois rakkaan Maryni.

Herra Brough samaten ystävällisesti huolehti tätini tiloista Slopertonissa ja Squashtailissa, joita hän ei vielä ollut myynyt, niinkuin oli luvannut tehdä. Ja kuten herra Brough huomautti, synti ja häpeä oli, että henkilö, jota kohtaan hän tunsu sellaista osanottoa kuin rakkaan nuoren ystävänsä kaikkia sukulaisia kohtaan, saisi rahoilleen ainoastaan kolmen prosenttien koron, kun kuitenkin toisaalla voisi saada kahdeksan. Hän nimitti minua nyt aina Samiksi, ylisteli minua toisille tovereille (jotka säännöllisesti kertasivat ylistykset minulle), sanoi, että Fulhamissa oli aina sija pöydässä minua varten ja moneen toviin vei minut sinne: Siellä oli minun käydessäni vain pieni seura, ja MacWhirterin oli tapana sanoa, että hän kutsui minut luokseen vain silloin, kun hänellä oli alhaisia vieraita. Mutta en minä piitannut isoisista ihmisistä, kun en ole syntynyt sellaisesta piiristä, enkä totta puhuen paljoa piitannut koko talostakaan. Neiti Belinda ei ensinkään ollut mieleisiäni. Sen jälkeen kun hän oli kihlautunut kapteeni Fizgigin kanssa ja herra Tidd oli maksanut kaksikymmentätuhatta puntaansa ja Fizgigin suurelliset sukulaiset olivat liittyneet moniaihin johtajamme yhtiöihin, selitti herra Brough uskovansa, että kapteeni Fizgigin tarkotusperät olivat rahanhimoiset, ja pani hänet heti koetukselle ilmoittaen, että hänen täytyi ottaa neiti Brough ilman penniäkään tai sitten ei ensinkään. Senpä perästä kapteeni Fizgig tuli nimitetyksi siirtomaihin, ja neiti Brough oli pahemmalla tuulella kuin koskaan. Mutta minä en voinut olla ajattelematta, että hän oli päässyt irti huonosta kaupasta, enkä liioin säälimättä Tidd parkaa, joka palasi asemalleen takaisin entistään rakastuneempana, mutta jonka neiti Belinda säälimättä työnsi pois. Hänen isänsäkin suoraan sanoi Tiddille, että hänen vierailunsa olivat Belindalle epämieluisia ja että vaikka hänen aina täytyy rakastaa ja kunnioittaa häntä, hän kuitenkin pyysi häntä lopettamaan käyntinsä Harakkalassa. Poika parka! Hän oli maksanut kaksikymmentätuhatta puntaansa suotta! Sillä mitä olivat hänellä kuusi prosenttia verrattuina kuuteen prosenttiin ja neiti Belinda Broughin käteen?

No niin, herra Brough siihen määrään sääli rakastunutta nuorukais-polosta, joksi hän minua kutsui, ja niin lämpimällä myötätunnolla huolehti minun hyvinvoinnistani, että hän pakotti minut matkustamaan Somersetshireen parin kuukauden lomalle. Ja minä matkustinkin, iloisena kuin leivonen, matkalaukussani parit uuden uutukaiset vaatteet von Stiltzin tekoa (minä olin teettänyt ne mielessä muuan vastainen tapahtuma), ja laukussa luutnantti Smithin villasukat ja niihin käärittyinä nippu prospektejamme ja kaksi kirjettä herra John Broughilta, toinen äidilleni, arvoisalle vakuutetullemme, ja toinen rouva Hoggartylle, kunnioitettavalle osakkeenomistajallemme. Herra Brough kirjoitti, että minä olen mitä hellin isä suinkin saattaa toivoa, että hän piti minua kuin omana poikanaan ja että hän hartaasti pyysi rouva Hoggartya olemaan lykkäämättä tuonnemmaksi pienen maaomaisuutensa myyntiä, maalla kun nyt on korkea hinta, jonka *täytyy aleta*, jota vastoin West Diddlesex-yhtiön osakkeet olivat (verrattain) alhaisessa arvossa ja vuoden parin kuluessa ehdottomasti nousisivat kaksin-, kolmin-, nelinkertaiseen nykyisestä arvostaan.

Siten minä olin varustettu ja siten minä sanoin jäähyväiset kiltille Gusille. Kun me erosimme "Tynnyrintapin" pihamaalla Fleet kadulla, tunsin minä, etten koskaan palaisi Salisbury-kortteliin, ja olin niinmuodoin antanut pikku lahjoja emäntäni perheelle. Hän sanoi, että minä olin kunnioitettavin herra, mitä hänellä koskaan oli ollut talossaan; vaikkei tämä merkinnyt järin paljoa, sillä Bell-kuja on Fleetvankilan aluetta ja hänen vuokralaisensa tavallisesti olivat valvonnanalaisia vankeja siitä paikasta. Mitä tulee Gusiin, jolisi ja nyyhki se poika parka niin, ettei hän saanut alas kurkustaan palastakaan savustetusta kinkusta ja sämpylöistä, joilla minä kestitsin häntä murkinaksi "Tynnyrintapin"

ravintolassa. Ja kun minun tuli lähtö, heilutti hän niin innokkaasti hattuaan ja nenäliinaansa ilmoituskonttorin porttikäytävässä, että minä luulen "Uskollisen" pyörien ajaneen hänen varpaittensa yli, sillä minä kuulin hänen mölähtävän, kun me kuljimme portin läpi. Mutta kuinka erilaiset olivatkaan tunteeni nyt kopeana istuessani siinä etupenkillä Jim Wardin, ajajan, rinnalla, verrattuina niihin, joiden vallassa olin viimeksi ajaessani näissä vaunuissa, kun minä läksin pois rakkaan Maryni luota ja suuntausin Lontooseen rinnassa TIMANTTINEULA!

Kun minä ennätin lähelle kotia (Grumpleyhin, kolmen peninkulman päähän meidän kylästä, jossa "Uskollinen" tavallisesti pysähtyy naukkasemaan lasin olutta "Poppletonin vaakunassa"), näytti siltä kuin olisi meidän edusmiehemme, herra Poppleton itse, saapunut paikkakunnalle, niin runsaasti oli joukkoa kerääntynyt ravintolan tykö. Siellä oli ravintolan isäntä ja koko kylän väki. Siellä oli myös Tom Wheeler, postipoika rouva Rincerin postitalosta meidän kaupungista, ja hän ratsasti vanhoja punaisia postihevoseja, jotka, taivas varjelkoon! vetivät tätini keltaisia juhlavaunuja, joissa hän ei koskaan liikkunut ulkosalla useammasti kuin kolmasti vuodessa ja joissa hän nyt istui yllään komea kashmirsaali ja päässä uusi sulkahattu. Hän huiskutti valkoisella nenäliinalla ajovehkeittensä akkunasta, ja Tom Wheeler kirkasi "hurraa!" ja samoin teki parvi pieniä Grumpleyn poikavekaroita, jotka muuten olisivat hurranneet vaikka mille. Mutta mikä muutos Tom Wheelerissä! Muistanpa, miten hän vain monias vuosi takaperin oli hosunut minua kuskipukiltaan, kun minä riipuin rattaitten takana.

Tätini vaunujen jälissä tulivat meriväen luutnantti Smithin nelipyöräiset kaleskat, joissa isäntä itse rouvansa rinnalla ajoi lihavaa ponyaan. Minä vilkasin kaleskain takaistuimelle ja tunsin pientä pettymystä, kun en nähnytäkään *erästä* henkilöä siellä. Mutta minua typerää poikaa! siellähän olikin eräs henkilö keltaisissa koruvaunuissa tätini kanssa punastuen kuin mansikka ja näyttäen ylen onnelliselta — oi kuinka onnelliselta ja somalta! Hänellä oli valkea hame yllään ja vyötehinen, väriltään kirkkaansininen ja keltainen, jotka tätini sanoi olevan Hoggartien värit, vaikka minä en tänäpäivänäkään käsitä, mitä tekemistä Hoggarteilla on heleänsinisen ja keltaisen kanssa.

No niin, "Uskollisen" kuski puhalsi kuuluvan törähdyksen sarveensa, kun hänen neljä hevostansa kopistivat matkaansa. Pojat hurrasivat jälleen. Minut asetettiin rouva Hoggartyn ja Maryn väliin. Tom Wheeler iski ruskojaan. Luutnantti (joka oli sydämellisesti ottanut minua kädestä ja jonka iso koira ei tällä kertaa yrittänytäkään puraista minua) suomi ponyaan, kunnes sen lihavat sivut vaahtosivat. Ja siten minä tässä, saattanen sanoa, tavattomassa juhla-kulkuessa kuin riemusaatossa saavuin meidän kylään.

Rakas äitini ja tytöt — Jumala siunatkoon heitä! — kaikilla yhdeksällä päällä keltainen nankinitakki (minulla oli kullekin heistä laukussani jotakin kaunista) — eivät voineet kustantaa itselleen ajoneuvoja, vaan olivat asettuneet maantielle lähelle kylää. Ja siinäkö heilutettiin kättä ja nenäliinaa! Ja vaikka tätini ei pannut heihin paljoa huomiota, lukuunottamatta majesteetillista niskannykäystä, mikä on anteeksi annettavaa hänen varaiselleen naiselle, niin teki Mary Smith sen sijaan enemmän kuin minä ja huiski kättään yhtä paljon kuin ne kaikki yhdeksän. Voi, kuinka rakas äitini itki ja siunasi minua, kun me sitten tavattiin, ja nimitti minua "sielunsa lohdutukseksi" ja "kulta poikasekseen" ja katsoi minuun ikäänkuin olisin ollut jokin hyveen ja neron esikuva, vaikka minä olin vain hyvin onnellinen nuori poika, joka hyvien ystävien avulla nopeasti olin päässyt kapuamaan varsin otolliseen asemaan.

Minun ei ollut määrä asua äitini luona, — siitä oli sovittu jo ennakolta. Sillä vaikka äitini ja rouva Hoggarty eivät olleet erikoisen hyviä ystäviä, oli äitini mielestä kuitenkin minulle eduksi asua tätini tykönä, ja niin hän luopui ilosta pitää minua luonaan. Ja vaikka hänen talonsa oli näistä kahdesta vaatimattomampi, ei minun ole tarvis sanoa, että minä pidin sitä paljoa parempana kuin rouva Hoggartyn komeata kotia, ollenkaan katsomatta kauheaan Rosolioon, jota minun nyt täytyi juoda saavittain.

Me ajoimme siis rouva Hoggartyn luo. Hän oli valmistanut suuret päivälliset siksi illaksi ja vuokrannut ylimääräisen palvelijan. Ja astuessaan ulos vaunuista hän antoi kuuden pennyn rahasena Tom Wheelerille, sanoen, että se oli hänelle ja että hän jälestäpäin suorittaisi hevosista rouva Rincerille. Jolloin Tom nakkasi rahasensa maahan ja kiroili kauheasti, niin että täti aivan syystä kutsui häntä "häpeämättömäksi mieheksi".

Täti oli niin kovasti mieltynyt minuun, että tuskin päästi minua näkyvistään. Meidän oli tapana harva se aamu istua hänen laskujensa ääressä tuntikaudet yhdessä pohtien Slopertonin tilan myynnin sopivaisuutta (mutta mitään sopimusta ei ollut vielä syntynyt, kun Hodge ja Smithers eivät voineet saada hänen haluamaansa hintaa). Ja toisekseen hän vakuutti kuollessaan jättävänsä joka penningin minulle.

Hodge ja Smithers samaten pitivät suuret pidot ja kohtelivat minua huomattavalla kunnioituksella, kuten teki jok'ikinen kylän asukas. Ne jotka eivät pystyneet pitämään päivällisiä, kutsuivat teelle, ja kaikki joivat nuoren parin terveydeksi. Ja monta kertaa päivällisten tai illallisten perästä saatiin Maryni punastumaan viittaamalla hänen elämässään pian tapahtuvaan muutokseen.

Tämän seremonian onnen päivä määrättiin nyt, ja heinäkuun 24 päivänä 1823 minusta tuli Somersetshiren kauneimman tytön onnellinen aviomies. Häät pidettiin äitini kotona — se oli ollut hänen vaatimuksensa joka tapauksessa — ja yhdeksän sisartani olivat morsiusneiteinä. Niin, ja Gus Hoskins tuli kaupungista vartavasten minun todistajakseni, ja asui vanhassa huoneessani äitini luona ja viipyi siellä viikon, olipa paistanut silakoita neiti Winny Titmarshin, rakkaan neljännen sisareni kanssa, kuten myöhemmin tulin tietämään.

Tätini todellakin hyvin ystävällisesti auttoi häitten pitoa. Hän oli muutamia viikkoja varemmin käskenyt minun tilata Marylle kolme upeata pukinetta kuuluisalta madame Mantalinilta Lontoosta ja muutamia hienoja korukapineita ja korko-ommeltuja nenäliinoja Howell ja Jamesilta. Ne lähetettiin minulle, niiden oli määrä olla *minun* lahjani morsiamelle. Mutta rouva Hoggarty antoi minun ymmärtää, ettei minun koskaan tarvinnut huolehtia laskun maksamisesta, ja minä pidin hänen menettelyään hyvin jalomielisenä. Hän lainasi meille myöskin juhlavaununsa hääpäiväksi ja omin käsin teki kauniin punaisen silkisen työlaukun rakkaalle sukulaiselleen, rouva Mary Titmarshille. Se sisälsi neuloilla y.m. täydellisesti varustetun ompelurasian, sillä hän toivoi, ettei rouva Titmarsh koskaan laiminlöisi neulaansa, ja joitakuuta hopeakolikoita sisälläpitävän kukkaron ja perin kummallisen talletusrahan. "Niin kauan kun säilytätte nämät, rakkaani", sanoi rouva Hoggarty, "ette koskaan ole puutteessa, ja hartaasti — hartaasti minä rukoilen teitä säilyttämään ne." Vaunujen laatikosta me tapasimme pussillisen pikku leipiä ja Rosolio-pullon. Me nauroimme sille ja luovutimme sen Tom Wheelerille, joka ei kuitenkaan näyttänyt pitävän siitä paljoa enemmän kuin mekään.

Minun ei ole tarvis sanoa, että minulla oli vihillä von Stiltzin takki (kolmas ja neljäs takki, Herra armahtakoon! vuoden kuluessa) ja että rinnassani välkkyi ISO HOGGARTYN TIMANTTI.

YHDEKSÄS LUKU

TUO SAMIN, HÄNEN VAIMONSA, TÄTINSÄ JA TIMANTTINSA TAKAISIN LONTOOSEEN.

Kuherruskuukauden kuluessa me huviksemme suunnittelimme elämäämme Lontoossa, ja kauniinpa paratiisin me rakensimmekin itsellemme! Kas, me olimme vain neljäkymmentä vuotta vanhat yhteensä, enkä minä puolestani ole huomannut mitään vahinkoa olevan tuulentupain rakentamisesta, mutta kyllä paljon hupia.

Totta puhuakseni olin ennen Lontoosta lähtöäni katsastellut kelvollista asuntoa, joka soveltuisi meidän vähille tuloillemme. Ja Gus Hoskins ja minä, jotka yhdessä olimme laukkailleet konttoriajan jälkeen, olimme lopulta valinneet oikein sievän pienen talon Camden Townissa, jossa oli puutarha, missä eräs *pikku väki* saattoi leikkiä, kun sitä ilmestyisi, vaunuliiteri ja talli hevoselle, jos koskaan tulisin sellaista pitämään — ja miksikä en muutaman vuoden perästä — ja mainion terveellinen ilma, kohtuullisen matkan päässä pörssistä, kaikki kolmestakymmenestä punnasta vuodessa. Minä olin kuvannut tätä pikku tilaa Marylle yhtä innokkaasti kuin Sancho kuvaa Liziasta Gil Blasille, ja minun rakas vaimoni oli aivan ihastunut ajatellessaan emännöivänsä siellä, vakuutti itse keittävänsä kaikki parhaat ruuat, etenkin hedelmävanukasta (josta tunnustan kovasti pitäväni), ja lupasi, että Gus saisi syödä kanssamme clematis-lehdossa päivällistä joka sunnuntai, ellei hän polttaisi noita kauheita sikaareja. Mitä tulee Gusiin, vakuutti hän hankkivansa huoneen naapuristosta, sillä hän ei saattanut enään palata Bell-kujaan, jossa me molemmat olimme olleet niin onnelliset, ja siihen hyvänluontoinen Maryni lupasi pyytää Winny-sisartani tulemaan pitämään seuraa hänelle. Jota sanaa Hoskins punastui ja sanoi: "Mitä hupsutuksia!"

Mutta kaikki toiveemme onnellisesta, sievästä kodista clematis-puutarhassa romahtivat maahan, kun palatessamme pieneltä hääretkeltämme rouva Hoggarty ilmoitti meille olevansa kyllästynyt maaseutuun ja päättäneensä lähteä Lontooseen rakkaan sisarenpoikansa ja hänen vaimonsa kanssa hoitamaan heidän talouttaan ja esittämään heidät ystävilleen pääkaupungissa.

Mitä saatoimme tehdä? Toivotimme häntä sinne missä pippuri kasvaa, mutta ei suinkaan Lontooseen. Mutta ei siihen ollut apua. Ja meidän oli täytyminen viedä hänet mukanamme. Sillä, kuten äitini sanoi, jos loukkaisimme häntä, niin perheemme menettäisi hänen omaisuutensa, ja emmekö me nuori pariskunta kylläkin olleet sen tarpeessa?

Siten meille tuli kaupunkiin jotensakin ikävä matka tädin koruvaunuissa. Koko aika ajettiin postihevosella, sillä juhlavaunun piti saada mukaan, kun henkilö tätini yhteiskunnallisessa asemassa ei saattanut matkustaa postivaunuissa. Ja minun oli maksaminen neljätoista puntaa postihevosista, mikä

milteipä kokonaan tyhjensi pienen rahavarastoni.

Ensinnä me asetuimme kalustettuihin huoneisiin — kolme asumusta kolmessa viikossa. Ensimmäisessä paikassa jouduimme riitaan emännän kanssa siitä syystä, että tätini väitti hänen leikanneen kappaleen lihaa lampaanjalasta, joka oli pantu meille päivälliseksi; toisesta asunnosta läksimme pois sen tähden, että tätini vannoi piikatyön varastavan kynttilöitä; ja kolmannen heitimme siksi, että täti Hoggarty tuli murkinalle aamulla muuttomme jälkeen kasvot kauhean turvonneina ja — samapa se, minkä puremista. Lyhyeen lopettaakseni pitkän jutun, minä olin menettää järkeni kaikesta alituisesta muuttelemisesta ja tätini pitkistä voivotuksista ja motkotuksista. Mitä hänen suurellisiin tuttaviansa tulee, ei ketään heistä ollut Lontoossa, ja hän otti riidellä jankatakseen minun kanssani siitä, etten ollut esittänyt häntä herra edusmies John Broughille enkä lordi ja lady Tiptoffille, hänen sukulaisilleen.

Herra Brough oli Brightonissa, kun me saavuimme kaupunkiin. Enkä minä hänen palattuaan heti tahtonut kertoa johtajallemme, että olin tuonut tätini kanssani tai että olin rahapulassa. Hän näytti kovin vakavalta, kun minä vihdoinkin sain puhutuksi hänelle tästä jälkimäisestä ja pyysin palkkaa vähän etukäteen.

Mutta kun hän kuuli, että rahojen puutteeni oli aiheutunut tätini tuomisesta Lontooseen, vaihtui siinä samassa hänen puheensa sävy. "Se muuttaa asian, rakas poikaseni. Rouva Hoggarty on iässä, jossa kaikki on sallittava hänelle. Tässä on sata puntaa, ja minä pyydän turvautumaan minuun, milloin vain olette rahojen tarpeessa." Näin pääsin minä vähän hengähtämään, kunnes täti maksaisi osansa talousmenoista. Ja jo seuraavana päivänä herra ja rouva Brough komeissa nelivaljakon vetämissä vaunuissaan kävivät tervehtimässä rouva Hoggartya ja vaimoani asunnossamme Lamb's Conduit-kadulla.

Se oli juuri samana päivänä, kun täti raukkani kasvot olivat niin surkeassa tilassa, eikä hän suinkaan jättänyt mainitsematta syytä rouva Broughille ja selittämättä, ettei hän ollut Castle Hoggartyssa tai maatilallaan Somersetshiressä koskaan kuullut eikä uneksintukaan sellaisista hirveän inhottavista asioista.

"Herra armahtakoon!" huudahti kauhuissaan John Brough, Esquire, "mitä kärsimyksiä Teidän arvoisellenne rouvalle — rakkaan poikani Titmarshin kunnioitetulle sukulaiselle! Ei koskaan, rouva hyvä — ei koskaan saatako sanoa, että rouva Hoggartyn Castle Hoggartysta on täytynyt alistua sellaiseen kauhistuttavaan nöyryytykseen, niin kauan kun John Broughilla on tarjottavana hänelle koti — vaatimaton, onnellinen, kristillinen koti, rouva hyvä, vaikka kenties ei verrattava siihen loistoon, johon Te olette tottunut ylhäisen elämänne kulussa! Isabella, armaani! — Belinda! — puhukaa rouva Hoggartylle. Sanokaa hänelle, että John Broughin talo on hänen kokonaan, ullakosta kellariin asti. Toistan sen, rouva hyvä, ullakosta kellariin asti. Minä toivon — minä vaadin — minä käsken, että rouva Hoggartyn Castle Hoggartysta matkalaukut tällä samalla hetkellä tuodaan minun vaunuihini! Olkaa hyvä ja järjestäkää ne itse, rouva Titmarsh, ja katsokaa, että rakkaan tätinne mukavuuksista pidetään paremmin huolta kuin on tehty."

Mary meni hyvästi kummastellen tätä käskyä. Mutta olihan herra Brough suuri mies ja hänen Saminsa hyväntekijä. Ja vaikka se hupsu lapsi pisti vallan itkuksi hikipäissä pakatessaan tädin mahdolloman suuria matka-arkkuja, suoritti hän työn kuitenkin loppuun ja tuli ales kauniisti hymyillen tädilleni, joka paraikaa pitkälti ja yksityiskohtaisesti teki selkoa herra ja rouva Broughille tanssiaisista Dublinin linnassa lordi Charlevillen aikaan.

"Minä olen sullonut laukut, täti, mutta en jaksa kantaa niitä ales", sanoi Mary.

"Ei tietenkään, ei tietenkään", sanoi John Brough, kenties hieman häpeissään. "Halloo! George, Frederic, Augustus, tulkaa heti ylös kantamaan alas rouva Hoggartyn Castle Hoggartysta matkalaukut, jotka tämä nuori rouva teille näyttää."

Olipa herra Brough niin alentuvainen, että kun toiset hänen hienoista palvelijoistaan kieltäisivät puuttumasta laukkuihin, hän itse tarttui kaksin käsin pariin niistä, kantoi ne vaunuihin, ja huusi niin lujaan, että sen kuulisi koko Lamb's Conduit-katu: "John Brough ei ole ylpeä — ei, ei. Ja jos hänen palvelijansa ovat liika kopeat ja mahtavat, saattaa hän opettaa heille nöyryyttä."

Rouva Brough lähti hänkin juoksujalassa alas ottaakseen laukut mieheltään, mutta ne olivat liika painavat hänelle. Siksi hän tyytyi istuutumaan toiselle niistä kysellen joka ihmiseltä, joka kulki sivuitse, eikö John Brough ollut enkeli.

Tällä tavalla tuli tätini lähteneeksi meiltä. Minulla ei ollut tietoa hänen lähdestään, sillä minä olin konttorissa siihen aikaan. Ja kun minä Gusin kanssa maleksin viiden jälkeen kotiin, näin minä rakkaan Maryni nauravan ja niaailevan akkunassa ja viittovan meitä molempia ylös. Tämä oli minusta perin omituista, sillä rouva Hoggarty ei voinut kärsiä Hoskinsia ja todella oli monasti manannut minulle, että

joko hänen tai Gusin täytyi pois talosta. No niin, me nousimme ylös, ja siellä Mary, joka oli kuivannut kyynelensä, otti meidät vastaan loistavin kasvoin ja nauroi ja paukutti käsiään ja tanssi ja puristi Gusia kädestä. Ja mitä luulette sen pikku etanan ehdottaneen? Enpä ole kristitty ihminen, ellei hän sanonut haluavansa lähteä Vauxhalliin![23]

Kun päivällinen oli katettu ainoastaan kolmelle hengelle, asettui Gus pelolla ja vavistuksella paikalleen. Ja sitten rouva Mary Titmarsh kertoi, mitä oli tapahtunut ja miten rouva Hoggarty oli lennätetty pois Fulhamiin herra Broughin komealla nelivaljakolla. "Antaa mennä!" täytyy minun valittaa sanoneeni. Mutta tosiaan maistui meille vasikankotlettimme ja hedelmävanukkaamme paljoa paremmalta kuin rouva Hoggartylle hänen päivällisensä Harakkalan hopea-astioista.

Meillä oli hyvin hupainen hetki Vauxhallissa, jossa Gus välttämättömästi tahtoi tarjota. Ja saatatte uskoa, että tätini, jonka poissaoloa pitkittyi kolme viikkoa, kaikesta sydäimestä toivotettiin pysyvän tiessään, sillä meillä oli paljoa hauskeampi ja sopuisampi ilman häntä. Pikku Maryni oli tapana valmistaa murkinani, ennen kun läksin konttoriin aamusin, ja sunnuntaisin meillä oli vapaata ja me kävimme löytölastenkodissa katsomassa, kuinka armaat pikku lapset söivät keitettyä lihaansa ja perunoitansa, ja kuulemassa kaunista soittoa. Mutta niin kaunista kuin se onkin, olivat minusta kuitenkin lapset paljoa kauniimpi näkö ja heidän viattomat, onnelliset kasvonsa puhuivat paremmin kuin paras saarna. Arkipäivinä rouva Titmarsh halusi tehdä retken kello viiden aikaan illalla Lamb's Conduit-kadun *vasenta* puolta pitkin (Holborniin päin) — niin, ja toisinaan ulottaa retkensä aina Snow Hilliin saakka, jolloin kaksi nuorta miestä West Diddlesex-yhtiöstä varmasti tiesi tapaavansa hänet. Ja kuinka onnellisina me kolmisin sitten astua kapistimme päivälliselle! Kerta me saavuimme paikalle, kun muuan otus mieheksi, jalassa korkeakantaiset kengät ja kädessä kultapäinen keppi ja koko naama täynnä partaa, virnisteli Maryn hatun alla ja laverteli hänelle aivan lähellä Dayn ja Martinin kiilloitusmestetehdasta (joka ei ollut silloin läheskään niin korea laitos kuin nyt) — siinä mies parhaimpansa mukaan laverteli ja kurkisteli, kun Gus ja minä paraiksi saavuimme paikalle. Tuossa tuokiossa oli herran hyväistä kopattu takin kauluksesta, ja siinä hän makasi potkia sätkytellen vuokra-ajurin ajopelien alla, ja kaikki juottomiehet[24] nauraa hohottivat hänelle. Parasta kaikesta oli, että hiukset ja parta jäivät minun käteeni. Mutta Mary pyysi: "Elä tee hänelle pahaa, Samuel, se on vain eräs ranskalainen." Ja me annoimme siis hänelle tekotukan takaisin, jonka yksi nauravista ajuripojista pisti päähänsä ja siten vei ranskalaiselle, joka yhä makasi oljissa.

Hän huuteli jotakin, että *arrétez* ja *Français* ja *champ-d'honneur*, mutta me menimme menojamme, Gus pistäen peukalon nenälleen ja levittäen sormiaan haralleen munsöörille. Se pani jokaisen nauramaan, ja niin se seikkailu päättyi.

Kymmenisen päivää tätini lähdön jälkeen tuli häneltä kirje, jonka tähän jäljennän:

'Rakas sisarenpoikani,

Harttain toivoni on ollut jo tätä ennen palata Lontooseen, jossa minä tiädän sinun ja vaimosi kovasti minua kaippaavan ja jossa hän, nais rauka, vallan tottumattomana 'suuren metripolin' tapoihin ja ikanomiaan ja kaikkiin ominaisuuksiin, joita vaaditaan hyvältä vaimolta ja perheen emänältä, tuskin varmaankaan osaa huushollata ilman minua.

Sano hänelle että hän *ei millään ehdolla* maksa enempää kuin 6 1/2 pennyä priima palasista ja 4 3/4 pennyä soppalihasta, ja että parasta Lontoon voita saa 8 1/2 pennyllä; tietysti te puddinkeihin ja köökissä käytätte halvempaa sorttia. Rouva Titmarsh pakkasi kapsäkkini hyvin huanosti ja nahkalaukun lukon haka on tehnyt reijän keltaseen satenkiini. Minä olen kuronnut sen kiini ja olen kantannut sitä jo kaksi kertaa kahdessa ilikantissa (vaikka siistissä) soareessa, jotka kestiystävällinen isäntäni on antannut, ja herneenvihriäistä samettiani Lauvantaina suurilla päivällisillä, kun Lordi Scaramouch talutti minut pöytään. Kaikki oli *suuremμοista*. Soppaa leipäviipaleista (valkosia ja ruskeita) ja lisäksi kampelaa ja lohta *äärettömään hummerisoosiskoolien* kanssa. Hummeri yksistään maksoi 15 shillinkiä. Kampela kolme guineaa. Lohi oli kokonnainen ja painoi ainakin 15 naulaa, mutta sitä *ei koskaan nähty* pöydässä enään, ei palastakaan pikkelsilohta koko viikossa. Tämönen ekstravakanssi olisi justiin rouva Titmarshin mieleen, joka, niinkun minä aina olen sanonnut, polttaa *kynttilää molemmista päistä*. Onneksi teillä on vanha täti, joka tietää paremmin ja jolla on paksu kukkaro, ilman sitä *eräät* ihmiset, se on totta se, olisivat iloset, jos hän olisi pois. Minä en meinaa sinua, Samuel, joka aina, täytyy minun sanoa, olet ollut kuuliainen sisarenpoika minulle. No, enpä tainne elää pitkältä, eikä eräiden ihmisten tule surku saadessaan minut hautaan.

Sunnuntaina minulla tosiaankin oli vatsa hyvin kipeä, ja minä ajattelin, että se tuli hummerisoosista, mutta Tohtori Blogg, joka kutsuttiin minua katsomaan, sanoi kovasti pelkäävänsä, että se oli *keuhkotautia*; mutta hän antoi minulle pillereitä ja mitisiiniä, joka teki minut paremmaksi. Ole hyvä, käy hänen luonaan — hän asuu Pimlicossa, ja sinä saatat

käydä sinne konttorista tultuasi — ja viä hänelle 1 punta 1 shillinki ja minun komplimankini. Minulla ei ole täällä muuta rahaa kuin 10 punnan seteli, loput on laatikossani Lamb's Cundit kadulla.

Vaikka lihaa ei ole laiminlyäty herra Broughin suuremmissa talossa, on *hengestä* pidetty yhtä hyvää hualta, sen takaan. Herra Brough lukee ja selittää joka aamu, ja mitenkä hänen puheensa ravitsevat isooaista sialua suuruksen edellä! Joka asia kauneinta styyliä, — hopea- ja kulta-astiat suuruksena, välipalana ja päivällisenä, ja hänen vaapeninsa ja tiviisinsä, piikuupa, ja siinä Latinskalainen sana *Industria*, tarkottaen teollisuutta, *joka paikassa* — posliinitavaroissakin makuuhuoneessani. Sunnuntaina meitä kestitsi erityisellä saarnalla pastori Grimes Wapshot, tækäläisestä Amapaptistien seurakunnasta, ja hän puhui 3 tuntia iltapualella herra B:n yksityisessä kapellissa. Hoggartyn leskenä minä olen aina ollut Englannin ja Irlannin valtiokirkon varma kannattaja, mutta minun täytyy sanoa, että herra Wapshotin saarnastyyli oli paljoa etevämpää kuin pastori Bland Blenkinsopin valtiokirkosta, joka kohotti äänensä päivällisen jälkeen, ja piti lyhven kahden tunnin selityksen.

Rouva Brough on meidän kesken sanoen vaivanen nolla, jolla ei ole omaa mielipidettä. Neiti B. taas on niin turski, että minä kerran lupasin häntä korvalle, ja olisin lähtenyt pois koko talosta, ellei herra B. olisi ruvennut minun pualelleni ja pakottannut häntä pyytämään anteeksi.

En tiädä, koska minä palaan kaupunkiin, koska minua pidetään todella niin hyvänä täällä. Tohtori Blogg sanoo, että Fulhamin ilma on maailman paras minun sinttooneilleni, ja koska talon naisväki ei viitsi kävellä minun kanssani, on pastori Grimes Wapshot ystävällisesti kyllä usean kerran tarjonut minulle käsivartensa, ja ihanata on sellaisen oppaan kanssa promuneerata Putneyhen ja Wandsworthiin ja studeerata luonnon ihmeellisiä töitä. Minä olen puhunnut hänelle tilastani Sloopertonista, ja hän ei ole samaa mieltä kuin herra B., että minä myisin sen, mutta siinä asiassa minä seuraan omaa päätäni.

Sillä välin teidän täytyy muuttaa mukavampaan lukaaliin ja lämmittää minun sänkyäni joka ilt ja pitää praasu joka toinen päivä, ja anna rouva Titmarshin ratkoa sininen silkki-klänninkini ja kääntää se kunnekka minä tulen takasin, ja sen punasen liivini hän voi saada, ja minä toivon, ettei hän pidä niitä kolmea muhkeata klänninkiä, jotka sinä annot hänelle, vaan säästää ne *parempiin aikoihin*. Pian minä esitän hänet ystävälleni herra Broughille ja muille tuttavuuksilleni ja olen aina

sinun
rakas
Tätisi.'

Minä olen käskennyt lähettää Somersetshirestä laatikon Rosoliota. Kun se tulee, niin ole hyvä lähetä pualet tänne (maksu tietysti frahti). Siitä saa ystävällinen isäntäni, herra B., tervetulleen lahjan."

Tämän kirjeen toi minulle konttoriin herra Brough itse, joka pyyteli anteeksi, että oli epähuomiossa murtanut sinetin, sillä kirje oli eksynyt muutamien hänen omiensa joukkoon, ja hän oli aukaissut sen katsomatta päällekirjoitusta. Tietysti hän ei ollut lukenut sitä, ja minua se ilahutti, sillä en minä olisi mielelläni suonut hänen nähneen tätini mielipidettä hänen tyttärestään ja vaimostaan.

Seuraavana päivänä lähetti eräs herrasmies "Tomin kahvilasta" Cornhillissa minulle sanan konttoriin, että hän halusi tärkeässä asiassa puhua kanssani. Minä astahdin sinne ja tapasin vanhan ystäväni Smithersin, toiminimestä Hodge ja Smithers, joka juuri oli saapunut postivaunuilla ja istui siellä matkalaukku raajojensa välissä.

"Sam poikaseni", sanoi hän, "Te olette tätinne perijä, ja minulla on Teille muutamia hänen omaisuuttaan koskevia uutisia, jotka Teidän tulee tietää. Hän kirjoitti meille pyytäen laatikollisen tuota kotitekoista viiniä, jota hän kutsuu Rosolioksi ja jota hänen huonekalujensa ohessa säilytetään meidän tavarahuoneessa."

"Jaha", sanon minä nauraen, "Rosoliota hän minun puolestani vieköön niin paljon kuin lystää. Minä luovun kaikista oikeuksistani."

"Lorua!" sanoo Smithers. "Ei asia siinä ole, vaikka, totta puhuakseni, hänen tavaransa ovat meille hiivatinmoiseksi vastukseksi. Ei, ei asia siinä ole, mutta kirjeensä jälkikirjoituksessa hän käskee meidän kuuluttaa Sloopertonin ja Squashtailin tilat heti myytäväiksi, hän kun aikoo sijoittaa pääomansa muualle."

Minä tiesin, että Sloopertonin ja Squashtailin maatilat olivat olleet varsin sievä tulolähde herroille Hodgelle ja Smithersille, sillä täti oli aina riidassa vuokramiestensä kanssa ja sai kalliisti maksaa

riidanhaluisen luonteensa. Niin että herra Smithersin huolet niiden myyntiin nähden eivät näyttäneet aivan epäitsekäiltä.

"Ja tulitteko, herra Smithers, Lontooseen vartavasten ilmoittamaan minulle tätä asiaa? Minusta Teidän olisi ollut paljon parempi heti totella tätini ohjeita taikka mennä hänen luoksensa Fulhamiin ja neuvotella hänen kanssaan asiasta."

"Vaan ettekö huomaa, herra Titmarsh, että jos hän myy maatilansa, hän antaa rahat pois Broughille, ja jos Brough saa ne rahat, niin hän —"

"Antaa niille seitsemän prosenttia kolmen sijaan — siitä ei toki ole mitään vahinkoa."

"Mutta katsokaas, on olemassa jotakin, jota sanotaan vakuudeksi. Hän on äveriäs mies — hyvin äveriäs — perin kunnioitettava — epäämättömästi. Kerrassaan kunnioitettava. Mutta ken tietää? Saattaa sattua paniikki, ja silloin kaikki ne sadat yhtiöt, joissa hän on kiinni, kukistavat hänet. Epäilyttäviä huhuja liikkuu esimerkiksi Inkivääriolut-yhtiöstä, jonka johtaja Brough on. Baffinin lahden muhvi- ja kauluriyhtiön osakkeet ovat kovin alhaalla, ja sielläkin on Brough johtajana. Patenttipumppuyhtiön osakkeet 65:ssä, uusi osakkeitten jako, joka ei saa ostajia."

"Joutavia, herra Smithers! Eikö herra Broughilla ole viiden sadan tuhannen punnan arvosta osakkeita *West Diddlesexissä*, ja onko se heikossa tilassa? Kuka kehotti minun tätiäni panemaan rahansa tähän yritykseen, pyydän saada tietää?" Siinäpä oli mies satimessa.

"No niin, no niin, se on tosiaan hyvä yritys ja on hankkinut Teille kolme sataa vuodessa, Sam poikaseni. Ja Teidän sopii kiittää meitä osottamastamme huomaavaisuudesta Teitä kohtaan (todellakin me rakastimme Teitä kuin omaa poikaamme eikä neiti Hodge ole vielääkään tointunut erään avioliiton kautta saamastaan iskusta). Te ette toki mieline moittia meitä siitä, että olemme rakentaneet onnenne?"

"En, totta vie, en teekään!" sanoin minä ja puristin hänen kättänsä ja suostuin ottamaan vastaan lasillisen sherryä ja leipäsiä, jotka hän tilasi heti.

Smithers palasi kuitenkin uudelleen asiaan. "Sam", sanoi hän, "huomatkaa sanani ja *viikkää pois tätinne Harakkalasta*. Hän kirjoitti rouva Smithersille pitkän rimssun eräästä pappismiehestä, jonka kanssa hän käyskentelee ulkosalla siellä — pastori Grimes Wapshotista. Se mies on iskenyt silmänsä häneen. Hän oli vuonna 14 Lancasterissa syytteessä väärennyksestä ja nipin napin pelasti niskansa. Kavahtakaa häntä — hän on iskenyt silmänsä tätinne rahoihin."

"Näinköhän?" sanoin minä ottaen esiin rouva Hoggartyn kirjeen.

"Luekaa itse."

Hän luki sen hyvin tarkkaan ja näytti olevan siitä huvitettu. Antaessaan sen minulle takaisin hän sanoi: "No niin, Sam, sitten on minulla vain kaksi asiaa pyydettyinä Teiltä: toinen, ettette yhdellekään olennolle ilmoita minun olevan kaupungissa, ja toinen, että kutsutte minut päivälliselle oivallisen vaimonne kanssa Lamb's Conduit-kadulle."

"Molemmat lupaan Teille mielelläni", sanoin minä nauraen. "Mutta jos Te syötte kanssamme päivällistä, tulee Teidän saapumisenne kaupunkiin ehdottomasti tunnetuksi, sillä ystäväni Gus Hoskins aterioi samaten luonamme ja on tehnyt niin lähes joka päivä tätini lähdettyä."

Hänkin nauroi ja sanoi: "Gusin täytyy vanna äänettömyyttä viinipullon ääressä." Ja sillä me erosimme päivällisajaksi.

Väsytön lakimies jatkoi hyökkäyksiään päivällisajan jälkeen ja sai kannatusta Gusilta ja vaimoltanikin, joka varmaan oli asiassa puolueeton — enemmänkin kuin puolueeton, sillä Olisipa hän antanut koko paljon säästyäkseen tätini seuralta. Mutta hän sanoi käsittävänsä herra Smithersin todistusten painavuuden, ja huoaten minäkin myönsin, että ne olivat oikeassa. Mutta sittenkin minä nousin takajaloilleni ja vannoin, että tätini saakoon rahoillaan tehdä mitä ikinä tahtoo ja että minä ainakaan en millään tavalla pyydä vaikuttaa häneen niiden sijoittamisessa.

Teen jälkeen molemmat miehet yksissä menivät pois, ja Gus kertoi minulle sitten perästäpäin, että Smithers oli udellut häneltä senkin seitsemän seikkaa, konttorista, Broughista, minusta ja vaimostani ja kaikesta meitä koskevasta. "Te olette onnellinen poika, herra Hoskins, kun näytte olevan tämän miellyttävän nuoren pariskunnan ystävä", sanoi Smithers. Ja Gus myönsi niin olevan ja sanoi syöneensä meillä päivällistä viisitoista kertaa kuudessa viikossa ja että parempaa ja hyväntahtoisempaa poikaa ei löydy kuin minä. Tätä minä en mainitse omaa kiitosta toivotukseni — en, en, vaan sen takia, että näillä Smithersin kysymyksillä oli melko paljon tekemistä niiden tapahtumain kanssa, joita tässä pikku kertomuksessa myöhemmin kerrotaan.

Kun me seuraavana päivänä istuimme päivällispöydässä lopettaen sitä lampaanjalkaa, jota Smithers niin suuresti oli ihastellut edellisenä päivänä, ja Gus tavallisuuden mukaan oli joukon jatkona, pysähtyi ajuri ovelle, mitä me emme panneet suuresti huomiolle, porstuassa kuului askeleita, joiden me toivoimme pyrkivän toiseen kertaan, mutta kuka syöksähtääkään huoneeseen muu kuin rouva Hoggarty itse! Gus, joka paraikaa puhalteli pois vaahtoa porterikipposesta ottaakseen suloisen siemauksen juomaa, ja joka oli jutuillaan ja ilveillään tappaa meidät nauruun, pani pois tinakipposensa, kun rouva Hoggarty astui sisälle, ja näytti tuiki kalpealta ja onnettomalta. Meidän oli todella kaikkienkin vähin tukala olla.

Tätini silmäsi ylväästi Maryä ja sitten tuimasti Gusia ja sanoen: "se on liika totta — poika parkani, *jo nyt!*" hän hysteerisesti heittäysi syliini ja melkein tukehtumaisillaan kyyneliin vannoi, ettei hän koskaan, ei koskaan jättäisi minua.

Minä en voinut ymmärtää, mitä tämä eriskummallinen mielenliikutus rouva Hoggartyssa merkitsi, eikä sitä ymmärtänyt kukaan muukaan meistä. Hän ei suostunut ottamaan Maryä kädestä, kun se lapsi parka vallan pelokkaana tarjosi hänelle sitä, ja kun Gus arasti sanoi: "Minä luulen, Sam, että olen vähän tiellä täällä ja ehkä minun — on paras mennä", katsoi rouva Hoggarty häntä suoraan silmiin, majesteettillisesti viittasi etusormella ovea kohti ja sanoi: "Minä luulen, herraseni, että Teidän *on* paras mennä."

"Minä toivon, että herra Hoskins viipyy niin kauan kuin häntä haluttaa", sanoi vaimoni vähän tulissaan.

"*Tietysti* Te toivotte niin, rouvaseni", vastasi rouva Hoggarty perin purevasti. Mutta sekä Maryn että tätini sanat menivät hukkaan Gusilta, sillä hän oli siinä samassa siepannut hattunsa, ja minä kuulin hänen harpata kolistavan ales portaita.

Tora päättyi, tavallisuuden mukaan, sillä, että Mary ratkesi kyneleihin ja että tätini uudelleen lausui toivovansa, ettei olisi vielä liian myöhäistä, ja siitä päivästä hän ei enään koskaan, ei koskaan jättäisi minua.

"Mikä on voinut saada tädin palaamaan ja niin vihaisena?" sanoin minä Marylle, kun me illalla olimme omassa huoneessamme. Mutta vaimoni ei sanonut tietävänsä sitä. Ja vasta monias aika myöhemmin minä tulin tietämään tämän toran ja rouva Hoggartyn äkillisen palaamisen syyn.

Ilettävä, paksu, törkeä pikku Smithers kertoi minulle asian perin hyvänä pilana, silloin muutamana vuonna, kun hän näytti minulle sen Hicksonin, Dixonin, Paxtonin ja Jacksonin kirjeen, joka varemmin on esitetty muistelmistani.

"Sam poikaseni", sanoi hän, "Te olitte päättänyt jättää rouva Hoggartyn Broughin kynsiin Harakkalaan, ja minä olin päättänyt saada hänet sieltä pois. Minä otin, niin sanoakseni, yhdellä iskulla tappaakseni kaksi Teidän verivihollistanne. Minä olin aivan selvillä siitä, että pastori Grimes Wapshot oli iskenyt silmänsä tätinne omaisuuteen ja että herra Broughilla oli samallaiset saaliinhimoiset aiheet sen suhteen. Saaliinhimoiset on lievä sana, Sam; jos olisin sanonut suorastaan voromaiset, olisin ilmaissut tarkotukseni selvemmin.

No niin, minä läksin postivaunuissa Fulhamiin ja sinne saavuttuani suuntausin oikopäätä herra pastorin asunnolle. 'Hyvä herra', sanoin minä tavatessani sen arvon herran — hän ryyppi totia, Sam, kello kaksi päivällä, tai ainakin tuoksui huone vahvasti sille juomalle —, 'hyvä herra', sanon minä, 'Te olitte vuonna 14 Lancasterissa oikeudessa vastaamassa väärennyksestä.'

'Ja vapautettiin, herra. Itse Kaitselmus todisti viattomuuteni', sanoi Wapshot.

'Mutta Teitä ei vapautettu kavalluksesta vuonna 16, hyvä herra', sanon minä, 'ja vietitte sen johdosta kaksi vuotta Yorkin vankilassa.' Minä tunsin miehen historian, sillä minä olin laatinut syytöskirjoituksen häntä vastaan, kun hän oli pappina Cliftonissa. Ja minä iskin jälleen. 'Herra Wapshot', sanoin minä, 'Te mielitelette kunnianarvoista naista, joka nykyisin oleilee herra Broughin talossa. Jollette lupaa kokonaan luopua hänen pyydystamisestään, niin minä paljastan Teidät.'

'Minä *olen* luvannut', sanoi Wapshot koko lailla kummissaan ja näyttäen rauhallisemmalta. 'Olen antanut juhllallisen lupaukseni herra Broughille, joka oli luonani tänä aamuna ja pauhasi ja kiljui ja kiroili. Oi, hyvä herra, Te olisitte säikähtynyt kuullessanne kristityn ihmisen, kuten hänen, kiroovan niinkuin hän teki.'

'Onko herra Brough ollut täällä?' kysyn minä vallan ihmeissäni.

'On. Minä otaksun, että Te olette molemmat täällä samalla jahdilla', sanoo Wapshot. 'Haluatte kai naida lesken, joka omistaa Sloopertonin ja Squashtailin? Hyvä, hyvä, tehkää tahtonne. Minä olen

luvannut heittää kaikki tekemiset lesken kanssa, ja Wapshotin kunniasana on pyhä!'

'No, minä oletan, hyvä herra', sanon minä, 'että herra Brough on uhannut potkaista Teidät ulos ovesta, jos vielä sinne ilmestytte.'

'Te *olette* tavannut hänet, näen mä', sanoo herra pastori kohottaen olkiaan. Ja silloin minä muistin, mitä Te olitte kertonut kirjeenne sinetin murtamisesta, enkä vähintäkään epäillyt, ettei Brough ollut sitä avannut ja lukenut joka sanaa.

No hyvä, ensimmäinen lintu oli korjussa. Sekä Brough että minä olimme siihen ampuneet. Nyt minun oli pamahuttaminen alas koko harakanpesä, ja minä läksin teilleni täydessä latingissa, hyvä herra — täydessä latingissa.

Kello oli yli kahdeksan, kun jouduin perille, ja kuljettuani porttien läpi minä näin olennon, jonka hyvin tunsin, käyskentelevän istutusten keskellä — se oli Teidän kunnioitettava tätinne, herra Titmarsh. Mutta minä halusin tavata talon rakastettavia naisia, ennen kun puhuin hänen kanssaan, sillä katsokaas, Titmarsh ystäväni, minä näin rouva Hoggartyn kirjeestä, että hän ja he olivat valmiit käymään tukkanuottasille ja toivoin oitis saavani hänet pois talosta sytyttämällä sodan heidän keskenä."

Minä nauroin ja tunnustin, että herra Smithers oli aika kettu.

"Onnellinen sattuma oli", jatkoi hän, "että neiti Brough paraikaa näppäili kitaraa salissa ja ja lauloi kauhean väärin. Mutta kun minä saavuin ovelle, tuiskasin minä palvelijalle 'sh!' niin ääneen kuin mahdollista, seisoin hiljaa kuin patsas ja astuin sitten varpaillani eteenpäin. Neiti Brough saattoi kuvastimesta nähdä jokaisen liikkeeni, mutta ei ollut näkevinään ja lopetti laulunsa oikealla juoksutuksella.

'Taivaan nimessä!' sanoin minä, 'antakaa anteeksi, armollinen neiti, että tulen keskeyttämään tämän hurmaavan musiikin — että tietämättä, että kutsumatta olen rohjennut kuunnella sitä!'

'Tuletteko hakemaan mammaa, hyvä herra?' sanoi neiti Brough niin suopeasti kuin hänen ulkomuotonsa salli. 'Minä olen neiti Brough.'

'Sallikaa, armollinen neiti, etten hiisku sanaakaan asioistani, ennen kun olette laulanut vielä uuden ihastuttavan sävelmän.'

Hän ei laulanut, mutta näytti olevan hyvillään ja sanoi: 'Oo herra, mikä on Teidän asianne?'

'Asiani koskee erästä rouvaa, joka on kunnioitettavan isänne vieraana tässä talossa.'

'Soo, rouva Hoggartya!' sanoo neiti Brough, kimmahdaen soittamaan kelloa. 'John, lähettäkää kutsumaan rouva Hoggartya kasvitarhasta. Täällä on herra, joka tahtoo tavata häntä.'

'Minä tunnen', jatkoin minä, 'rouva Hoggartyn luonteenlaadun yhtä hyvin kuin kuka muu, armollinen neiti. Ja minä arvaan, että se ja hänen kasvatuksensa eivät ole sitä laatua, että hän voisi olla sopivaa seuraa Teille; minä tiedän, että Te ette pidä hänestä; hän on kirjoittanut meille Somersetshireen, että Te ette pidä hänestä.'

'Mitä! onko hän parjannut meitä ystävilleen?' huusi neiti Brough (juuri sitä minä halusin saada hänen uskomaan). 'Jollei hän pidä meistä, niin miksi hän ei siis lähde pois?'

'Hän *on* tosiaan venyttänyt vierailuaan hyvin pitkälle', sanoin minä, 'ja minä olen varma siitä, että hänen sisarenpoikansa vaimoineen kaipaa hänen palaamistaan. Pyydän, armollinen neiti, elkkää poistuko, sillä Te saatatte auttaa minua saavuttamaan tarkotukseni.'

Tarkotus, jossa olin tullut, oli saada aikaan oikein kunnan tappelu molempien naisten kesken, jonka loputtua minun oli aikomus vedota rouva Hoggartyyn ja sanoa hänelle, ettei hänen todellakaan pidä enään jäädä taloon, jonka jäsenten kanssa hän on joutunut niin kireisiin väleihin. No niin, tappelu tapeltiin. Neiti Belinda alotti tulen sanoen saaneensa kuulla, että rouva Hoggarty on panetellut häntä ystävilleen. Mutta vaikka ottelun lopuksi neiti raivoissaan pyrähti ulos huoneesta vannaen, että hän jättäisi kotinsa, ellei tuo inhottava nainen lähtisi sieltä, sanoi rakas tätinne: 'Hahaa! Minä tunnen sen lutkan rumat metkut. Mutta, kiitos Jumalan, minulla on hyvä sydän ja uskontoni tekee minulle mahdolliseksi antaa hänelle anteeksi. Minä en lähde hänen erinomaisen isänsä talosta enkä poistumisellani tahdo haavoittaa sen arvoisan, ihailtavan miehen mieltä.'

Sitten minä koetin koskettaa rouva Hoggartyn osanottavaisuutta. 'Sisarenpoikanne vaimo, rouva Titmarsh', sanoin minä, 'on viime aikoina, sanoo Sam, ollut varsin huonovointinen — paha olo aamusin, rouva hyvä — hieman hermostunut ja alakuloinen mieleltään — merkkejä, joita tuskin nuoreen naituun

vaimoon nähden voi selittää väärin.'

Rouva Hoggarty sanoi, että hänellä on ihmeteltävän hyvää rohtonestettä, jota hän lupasi lähettää rouva Titmarshille, ja oli aivan varma siitä, että sillä olisi hyvä vaikutus.

Hyvin vastenmielisesti minun täytyi nyt viedä tuleen viimeinen varaväkeni ja saatan nyt kertoa Teille, Sam poikaseni, kun asiasta on niin kauan. 'Hyvä rouva', sanoin minä, 'eräästä asiasta minun täytyy kertoa, vaikka minä tuskin rohkenen sen tehdä. Olin eilen päivällisellä veljenpoikanne luona ja tapasin hänen pöydässään nuoren miehen —, miehen, jolla on hyvin alhaiset tavat, mutta joka nähtävästi on sokaissut sisarenpoikanne, ja jonka minun kovasti täytyy pelätä osanneen tehdä vaikutuksen hänen vaimoonsakin. Hänen nimensä on Hoskins, hyvä rouva, ja kun minä mainitsen, että hän, joka ei Teidän siellä ollessanne koskaan käynyt talossa, on syönyt päivällistä liika luottavaisen sisarenpoikanne luona kuusitoista kertaa kolmessa viikossa, saanen antaa Teidän päättää, mitä en ole tohtinut, en rohjennut itse päättää.'

Se kuula sattui. Tätenne ponnahti siinä hetkessä pystyyn ja oli kymmenen minuutin päästä vaunuissani, matkalla takaisin Lontooseen. Eikö se ollut kenraalin temppu, herra hyvä?"

"Ja Te teitte sen kauniin kepposen vaimoni kustannuksella, herra Smithers", sanoin minä.

"Vaimonne kustannuksella, totta kyllä, mutta Teidän molempain eduksi."

"Kiittäkää onneanne, hyvä herra, että olette vanha mies", vastasin minä, "ja että asia on sattunut kymmenen vuotta sitten. Sillä, kautta' taivasten, herra Smithers, minä olisin antanut Teille sellaisen selkäsaunan, että olisitte sen ikänne muistanut!"

Mutta tällä tavalla rouva Hoggarty joutui takaisin sukulaisiinsa ja tästä syystä me vuokrasimme sen huoneuston Bernard-kadulta, jonka kuulumisia nyt on käytävä kertomaan.

KYMMENES LUKU

SAMIN YKSITYISISTÄ ASIOISTA JA BROUGHIN JA HOFFIN TOIMINIMESTÄ.

Me vuokrasimme upean huoneuston Bernard-kadulta Russel-korttelissa, ja tätini tuotti maalta kaikki huonekalunsa, jotka olisivat täyttäneet kaksi sellaista huoneustoa, mutta jotka me nuoret vastaanainet saimme hyvin huokealla, meidän kun oli vain maksaminen tavarain kuljetusmaksu Bristolista.

Kun minä neljään kuukauteen saamatta penniäkään rouva Hoggartyn rahoista esitin hänelle kolmannen puolivuosi-osuuden, niin hän tosiaankin antoi minulle viisikymmentä puntaa kahdeksankymmenen sijasta ja selitti, että se oli runsas hinta vanhan vaimo polosen asunnosta ja ruuasta, joka ei ollut isompi erä kuin varpusen.

Olin itse maalla nähnyt hänen syövän yhdeksän varpusta leivoksessa, mutta hän oli rikas eikä minun auttanut valittaa. Jos hän säästää kuusisataa puntaa vuodessa asuessaan meillä, niin kas! joutuisivathan hänen kaikki säästönsä minulle, ja niin Mary ja minä lohdutimme mieltämme ja koetimme tulla toimeen parhaan taitomme mukaan. Ei ollut helppo työ pitää asuntoa Bernard-kadulla ja säästää rahoja neljästäsadasta seitsemästäkymmenestä punnasta, jotka olivat vuosituloni. Mutta mikä onnen poika minä Olinkaan, jolla oli sellaiset tulot!

Rouva Hoggartyn lähtiessä Harakkalasta Smithersin vaunuissa ajoi herra Brough juuri portista sisään nelivaljakollaan. Ja minä olisin kernaasti tahtonut nähdä näiden kahden herrasmiehen naamat, kun toinen paraikaa kyyditsi pois saalista ihan toisen nokan editse.

Herra Brough tuli seuraavana päivänä tapaamaan tätiäni ja vakuutti, ettei poistuisi talosta ennen kun tati lähtisi mukaan, että hän oli kuullut tyttärensä häpeämättömästä menettelystä ja oli nähnyt hänen kylpevän kyynelissä — "kylpevän kyynelissä, hyvä rouva, ja polvillaan rukoilevan taivaalta anteeksi-antoa". Mutta herra Broughin oli pakko lähteä talosta ilman tatiä, jonka *causa major*[25] velvoitti jäämään ja joka tuskin päästi silmistään Mary rukkaa — avasi kaikki vaimolleni osotetut kirjeet ja epäili kaikkia, jotka hän kirjoitti. Mary ei koskaan kertonut minulle kaikesta tästä piinasta, ennen kun monta, monta vuotta myöhemmin, vaan näytti aina iloiselta, kun hänen miehensä tuli kotiin työstä. Mitä tulee Gus parkaan, oli tätini niin kerrassaan pelottanut hänet, ettei hän näyttänyt nokkaansa siinä paikassa

koko sillä aikaa, minkä me siellä asuimme, vaan tyytyi uutisiin Marystä, johon hän oli mieltynyt yhtä suuresti kuin minuun.

Kun tätini oli lähtenyt Harakkalasta, tuli herra Brough kauhean äreäksi minua kohtaan. Hän löysi minussa moittimista kymmenesti päivässä ja teki sen julkisesti, konttorin henkilökunnan kuullen. Mutta muutamana päivänä minä nasevasti annoin hänen tietää, etten ollut ainoastaan yhtiön palvelija, vaan myöskin jokseenkin suuri osakas, että minä kielsin häntä moittimasta työtäni tai säännöllisyyttäni ja että minä en aikonut sietää solvaavaa puhetta häneltä enkä keneltään muultakaan. Hän sanoi, että näin käy aina, että milloin vain hän on hellinyt nuorta miestä sydämellään, tämä kiittämätön on kääntynyt häntä vastaan, että hän oli tottunut vääryyteen ja kovakorvaisuuteen lastensa puolelta ja että hän rukoili Jumalaa antamaan minulle anteeksi tämän synnin. Silmänräpäystä varemmin hän oli kironnut ja manannut minua ja puhutellut minua ikäänkuin minä olisin ollut hänen kengänharjaajansa. Mutta katsokaas, minä en mielinnyt suostua mihinkään korskeuksiin hänen taikka rouva Broughin puolelta. Tehkööt *minulle* miten hyväksi näkivät, mutta en aikonut suvaita, että he kohtelisivat törkeästi vaimoani, kuten oli tehty viedessä tätiäni vierailulle Fulhamiin.

Lopuksi Brough varoitti minua Hodge ja Smithersistä. "Kavahtakaa niitä miehiä", sanoi hän. "Ilman minun rehellisydentunnettani nuo ahmatit olisivat nielleet tätinne maaomaisuuden. Ja kun minä hänen edukseen — jota Te, itsepintainen nuori mies, ette tahdo käsittää — tahdoin myydä hänen maansa, hänen asianajajillansa tosiaankin oli rohkeutta — epäkristillistä ahnehtivaisuutta, saattaa sanoa — pyytää kymmenen prosentin palkkiota kaupasta."

Arvelin, että tässä voipi olla jotain tottakin. Joka tapauksessa tietää, että kun konnat hyppäävät toistensa silmille, saavat kunnialliset ihmiset pitää omansa. Ja nyt minä, tunnustan sen surulla, rupesin epäilemään, että sekä asianajajassa että johtajassa oli vähän konnaa. Minun vaimoni myötäjais-asiassa etenkin herra Brough tuli paljastaneeksi pukinsorkkansa. Kun hän tavallisuuden mukaan ehdotteli, että minä niillä lunastaisin osakkeita yhtiössä, selitin minä hänelle, että vaimoni oli vielä alaikäinen ja että hänen pikku omaisuutensa siten oli kokonaan minun valtani ulkopuolella. Hän ryöpsähti kiukkuisena tiehensä, ja Abednegon tavoista minua kohtaan minä pian näin, ettei hän enään piitannut minusta. En saanut enään vapaapäiviä, en enään rahaa etukäteen, päinvastoin yksityissihteerin paikka puolentoista sadan punnan palkkoineen lakkautettiin, ja minä olin taaskin kahden ja puolen sadan punnan vuosipalkalla. No entä sitten? Hyvä tulo se oli sekin, ja minä tein velvollisuuteni ja nauroin johtajalle.

Tähän aikaan, vuoden 1824 alulla, Jamaikan inkivääriolut-yhtiö lopetti liikkeensä — räjähti, kuten Gus sanoi, niin että räiskähti. Patenttipumppu-yhtiön osakkeet, nimeltään kuudenkymmenen viiden punnan hintaiset, olivat viidentoista punnan arvossa. Meidän osakkeemme olivat vielä korkeassa hinnassa, ja West Diddlesex piti päänsä niin ylväästi pystyssä kuin mikä muu Lontoon yhtiö. Roundhandin parjaukset olivat, totta kyllä, vähän vahingoittaneet johtajaa, sillä hän oli viittaillut osakkeiden kavallukseen, mutta yhtiö itse oli vielä varma ja vankka, ettei toista parempaa.

Palatkaamme katsomaan, miten eletään Bernard-kadulla Russel-korttelissa. Tätini vanhoista huonekaluista tulivat pienet huoneemme tupaten täyteen, ja hänen suunnaton vanha rämisevä vääräjalka pianonsa, jonka jänteistä puolet olivat murtuneet, vei kolme neljännestä pienen salimme tilasta. Siellä oli rouva Hoggartyn tapana istuskella ja tuntikaudet soittaa meille lordi Charlevillen aikaan muodissa olleita sonaatteja ja laulaa särkyneellä äänellä, niin että meidän lopuksi oli täysi työ naurun pidättämisessä.

Ja omituista oli panna merkille, mikä muutos nyt oli tapahtunut rouva Hoggartyn luonteessa. Sillä hän, joka maalla oli kuulunut kylän hienostoon sittenkin tyytyen teekesteihin kello kuusi ja kahdenpennyn whistipeliin sen päälle, ei Lontoossa koskaan suostunut syömään päivällistä ennen kello seitsemää ja tahtoi erityisissä vuokravaunuissaan ajella puistossa kahdesti viikossa, ja hän silpoi ja leikkeli ja ratkoi ja käänsi moneenkin kertaan kaikki vanhat vaippansa, nauhansa, myssynsä ja korukapistuksensa ja aamusta iltaan istutti Mary parkaani uusimassa niitä ajan asuun. Hankkipa rouva Hoggarty uuden tekotukankin ja, vaikka sen ikävällä mielellä sanon, käyskenteli posket punaisempina kuin mitä ne luonnostaan koskaan olivat olleet, niin että häntä ällistelivät kaikki Bernard-kadulla, missä ei vielä ole totuttu sellaisiin tapoihin.

Vieläpä hän lisäksi välttämättömästi tahtoi, että meille hankittiin livreapukuinen palvelija — nimittäin kuusitoistavuotias poika — joka puettiin yhteen niistä vanhoista livreoista, joita täti oli tuottanut Somersetshirestä ja jotka koristettiin uusilla käänteillä ja kauluksilla ja uusilla napeilla; näihin viimemainittuihin oli kuvattu Titmarshien ja Hoggartien yhteiset vaakunat, nimittäin hyökkäykseen valmis peukalolintu ja haarniskoitu karju. Minusta tämä livrea ja vaakunanapit, se täytyy tunnustaakseni, olivat jokseenkin joutavat, vaikka sukuni *on* hyvin vanha. Ja voi taivas, mikä naurun hohotus syntyi konttorissa, kun eräänä päivänä pikku palvelija iso livrea yllään ja kädessä mahdoton sauva astui kopisti sisälle ja toi minulle sanan rouva Hoggartyta Castle Hoggartyta! Ja vielä edelleen, kaikki kirjeet tuotiin hopeatarjottimella. Jos meille olisi tullut pienokainen, niin luulen, että Täti olisi

senkin asettanut tarjottimelle, mutta vielä ei ollut mitään aihetta herra Smithersin viittailuihin siihen suuntaan enempää kuin hänen muihinkaan, ylempänä kerrottuihin sepityksiinsä. Tädin ja Maryn oli tapana arvokkaina kävellä New Roadia edes ja takaisin ja heidän jälissään asteli palvelijapoika iso kultapäinen keppi kädessä. Mutta kaikesta tästä seremoniasta ja paraadista huolimatta ja vaikka Täti alituisen puhui tuttavuuksistaan, vieri viikko viikon perästä meidän näkemättä ainoatakaan henkeä luonamme, ja ikävämpää kotia kuin meidän tuskin löytyi koko Lontoon kaupungissa.

Sunnuntaisin rouva Hoggartyn oli tapa käydä Pyhän Pankratiuksen kirkossa, joka oli silloin rakennettu ja oli yhtä kaunis kuin Covent Gardenin teatteri, ja iltasin anabaptistien kokoushuoneessa. Ja *sen* päivän ainakin Mary ja minä saimme pitää omanamme, — sillä me istuimme mieluummin löytölasten kodissa kuulemassa suloista soitantoa, ja minun vaimoni oli tapana kaivaten katsella sieviä lapsia siellä — ja niin tein muuten minäkin. Kuitenkin hän vasta vuosi naimisiin menomme jälkeen puhui jostakin, joka tässä jätettäkään mainitsematta, mutta joka täytti sekä hänet että minut sanomattomalla ilolla.

Minä muistan, että hän kertoi sen uutisen juuri samana päivänä kuin Muhvi- ja Kauluriyhtiö meni nurin nieltyään kolmensadan tuhannen punnan pääoman, kuten moniaat sanoivat, ja saattamatta esittää muuta vastinetta kuin jonkin sopimuksen intiaanien kanssa, jotka sittemmin olivat nutistaneet yhtiön asiamiehen hengiltä. Mutta jotkut ihmiset sanoivat, ettei niitä intiaaneja ollut olemassakaan eikä mitään nutistettavaa asiamiestä, vaan että koko juttu oli tekaistu eräässä talossa Crutched Friarsissa. No niin, minun oli sääli Tidd polosta, jonka kaksikymmentä tuhatta puntaa olivat siten menneet yhdessä vuodessa ja jonka minä kohtasin sinä päivänä Cityssä vallan hirvittävän näköisenä. Hän oli tuhannen punnan velassa, sanoi hän, ja puhui itsensä ampumisesta, mutta hän vain vangittiin ja sai viettää monet ajat Fleet-vankilassa. Mutta Maryn suloiset uutiset piankin karkottivat päästäni sekä Tiddin että Muhvi- ja Kauluriyhtiön, kuten saatatte arvata.

Nyt sattui Lontoon Cityssä muita tapahtumia, jotka näyttivät osottavan, että meidän johtajamme oli aika jorpiska — sanaa ei löytyne sanakirjassa. Kolme hänen yhtiöistään oli romahtanut kumoon, neljä muuta oli tiettävästi maksukyvyttömässä tilassa, ja lausuttiinpa West Diddlesexinkin johtajien kokouksissa moniaita kivakoita sanoja, jotka päättyivät sillä, että muutamia erosi johtokunnasta. Herra Broughin ystävät täyttivät heidän paikkansa. Herra Puppet, herra Straw, herra Query ja muut arvossa pidetyt herrat astuivat esiin ja liittyivät yhtiöön. Brough ja Hoff purkivat yhtiökumppanuutensa, ja herra Brough sanoi, että hänellä oli kylliksi tekemistä West Diddlesexin hoitamisessa ja että hän aikoi vähitellen vetäytyä pois muista liikkeistä. Todella antoikin sellainen yhtiö kuin meidän riittävästi työtä kenelle vain, ja olihan Broughilla sitä paitsi edusmiesvelvollisuutensa täytettävänä ja lisäksi ne seitsemänkymmentäkaksi oikeusjuttua, jotka joutuivat hänen, yhtiövainajien pääjohtajan, niskoille.

Ehkä minun olisi tässä kerrottava niistä epätoivoisista yrityksistä, joiden kautta rouva Hoggarty koetti päästä ylhäisön seuraan. Vaikka meille oli tietty lordi Tiptoffin päinvastainen sana, niin hän kummallista kyllä kiven kovaan väitti olevansa läheistä sukua lady Drumin kanssa. Ja heti kun hän "Morning Postista" oli lukenut hänen armonsa pojantytärineen saapuneen Lontooseen, kutsutti hän sillä hetkellä edellämainitut vuokravaunut ja jätti kortit heidän kaikkien kotiin, nimittäin oman korttinsa — "RVA HOGGARTY CASTLE HOGGARTYSTA", komeasti goottilaiskirjaimin ja monin kiekuroin kaiverrettu, ja meidän "Hra ja Rva S. Titmarsh", jonka hän oli painattanut tarkotusta varten.

Hän olisi väkiryynnäköllä tunkeutunut sisälle lady Jane Prestonin ovesta ja raivannut itselleen tien ylös, Maryn kaikista estelyistä ja pyytelemisistä huolimatta, jos palvelija, joka otti vastaan hänen korttinsa, vähimmälläkään tavalla olisi rohkaissut häntä. Mutta tämä virkailija, epäilemättä vieroen hänen omituista ulkoasuun, asettui rintamaan oven eteen ja selitti saaneensa nimenomaisen käskyn olla päästämättä ketään tuntematonta rouvansa tykö. Siitä hyvästä rouva Hoggarty heristi hänelle nyrkkiä vaunujen akkunasta ja lupasi ajattaa hänet pois paikastaan.

Keltahousu vain räjähti nauramaan tälle. Ja vaikka tätini kirjoitti äärettömän kiukustuneen kirjeen herra Edmund Prestonille, valittaen tämän hyvin kunnianarvoisen herran palkollisten hävyttömyyttä, ei herra Preston kiinnittänyt kirjeeseen sen enempää huomiota kuin että palautti sen takaisin lausuen haluavansa, ettei häntä vasta häiritä sellaisilla julkeilla vierailuilla. Koreanpa päivän me saimme, kun tämä kirje saapui. Arvaa tätini pettymyksen ja raivostuksen sen sisällyksen luettua. Sillä kun Salomon toi kirjeen hopeaisella teetarjottimella, kuten tavallista, niin tätini, nähdessään herra Prestonin sinetin ja nimen kirjeen nurkassa (yleinen kirjoitustapa, minkä nuo viralliset henkilöt ovat omaksuneet) — niin tätini, sanon minä, nähdessään hänen sinettinsä ja nimensä, huusi: "No Mary, kuka on oikeassa?" ja löi vetoa vaimoni kanssa kuuden pennyn hopearahasta, että kuori sisälsi päivälliskutsun. Hän ei koskaan maksanut hopearahaa, vaikka hävisi vedossa, vaan tyytyi parhaamaan Maryä koko päivän ja huusi, että minä olen vaivainen jänishousu, kun en siinä hetkessä mennyt antamaan herra Prestonille perinpohjaista selkäsanaa. Soma leikki tosiaan! Minut olisi tuossa tuokiossa ripustettu hirteen, niinkuin tehtiin sille, joka ampui herra Percevalin.[26]

Ja nyt minun olisi ilo käydä laveasti tarinoimaan kokemuksistani ylhäisön seuraelämästä, johon minä rouva Hoggartyn hellittämättömän sitkeyden kautta jouduin. Mutta minun on tunnustaminen, että niitä tilaisuuksia oli vain vähän, ainoastaan lyhyen kuusikuisen vaihekauden ajalta. Ja siksi toiseksi ovat ylhäisön elämää täydellisesti kuvanneet useat romaanikirjailijat, joiden nimiä ei tässä ole tarvis julkaista, mutta jotka, koska itse suhteissa ylimystön kanssa — nimittäin ollen ylhäisten perheitten jäseniä tai palkkollisia tai norkkailijoita — luonnollisesti taisivat asiansa koko paljoo paremmin kuin nuori palovakuutuskonttorin kirjanpitäjä polonen.

Niitä kokemuksiani oli kuuluisa seikkailumme Ooperassa, jonne rouva Hoggarty ehdottomasti tahtoi saattaa meidät. Siellä, eräässä talon huoneessa, jota kutsutaan lämpiöksi, missä naiset ja herrat soiton ja tanssin jälkeen odottavat vaunujansa (korealapa otukselta näytti pikku Salomomme isoine sauvoineen huoneeseen kokoontuneitten olkanauhaväen herrasmiesten seassa!) — siellä, sanon minä, lämpiössä, rouva Hoggarty ryntäsi lady Drumin luokse, jonka minä hänelle osotin, ja rupesi tolkkaamaan sukulaisuudestaan hänen armonsa kanssa. Mutta arvon lady Drum muisti vain silloin kuin häntä halutti, saan luvan sanoa, ja oli tällä kertaa nähnyt hyväksi kokonaan unohtaa heimolaisuutensa Titmarshien ja Hoggartien kanssa. Kaukana siitä, että olisi meidät tuntenut, hän kutsui rouva Hoggartya "kauheaksi nais-ihmiseksi" ja kirkui poliisia niin ääneen kuin taisi.

Tämä ja muut tölmäykset saivat tätini ymmärtämään tämän jumalattoman maailman turhuudet, kuten hän sanoi, ja hakemaan yhä enemmän todella vakavaa seuraa. Hän solmi muutamia hyvin arvokkaita tuttavuuksia, sanoi hän, independenttien kappelissa, ja muun muassa kohtasi ystävänsä Harakkalasta, herra Grimes Wapshotin. Me emme silloin tunteneet keskustelua, jossa hän oli ollut herra Smithersin kanssa, ei myöskään Grimes katsonut sopivaksi esittää meille sen yksityiskohtia. Mutta vaikka minä selvitin rouva Hoggartylle, että hänen lempisaarnaajansa oli ollut syytteessä väärennyksestä, vastasi hän pitävänsä sitä juttua inhottavana panetteluna, ja pastori taas sanoi, että Mary ja minä olimme sääliittävässä pimeydessä ja että meidän tiemme ehdottomasti veisi erääseen pohjattomaan kuiluun, josta hän näytti tuntevan koko paljon. Herra pastorin ohjauksesta ja neuvosta tätini jonkun ajan kuluttua kokonaan erosi Pyhän Pankratiuksen seurakunnasta, *istui hänen jaloissaan*, kuten sana kuuluu, kolmasti viikossa — alkoi tehdä käännöstyötä Bloomsburyn ja St. Gilesin köyhien keskuudessa ja neuvoi lastenvaatteita jaettavaksi näille pimeydessä vaeltaville. Mutta mitään hän ei valmistanut rouva Titmarshille, josta nyt alkoi näkyä, että sellaisia kohdakkoin tarvittaisiin, vaan antoi Maryn (ja äitini ja sisareni Somersetshiressä) hankkia, mitä tulevan tapahtuman varalle vaadittiin. Enkä ole aivan varma siitä, ettei hän sanonut olevan väärin, että me teimme sellaisia valmistuksia lainkaan ja että meidän pitäisi antaa huomisen huolehtia itsestään. Joka tapauksessa pastori Grimes Wapshot joi melko lailla totia meidän talossamme ja söi siellä päivällistä useamminkin kuin Gus parka tapasi tehdä.

Mutta minulla oli vain vähän aikaa omistaa hänelle ja hänen tekemisilleen. Sillä minun täytyy tunnustaa, että olosuhteeni alkoivat tähän aikaan käydä hyvin hankaliksi ja että minä sekä yksityisenä että julkisena miehenä olin kovassa jännityksen tilassa.

Mitä edelliseen puoleen tulee, oli rouva Hoggarty antanut minulle viisikymmentä puntaa, mutta siitä viidestäkymmenestä minun oli maksaminen matka Somersetshirestä, hänen kaikkien tavarainsa kuletukselta maalta, huoneittemme maalaaminen ja paperoiminen ja lattiamatot, konjakki ja muut väkevät juomat, joita pastori Grimes ja hänen ystävänsä joivat (sillä herra pastori sanoi, ettei hän sietänyt Rosoliota), ja lopuksi tuhannet pikku laskut ja menot, joita Lontoon kaupungissa lankeaa jokaiselle taloudelle.

Lisätkää tähän, että juuri kun minä olin paraimmassa rahojen tarpeessa, sain laskuja madame Mantalinilta, herroilta Howell ja James, parooni von Stiltziltä ja herra Poloniukselta (timanttineulan uusimisesta). Kaikki nämät laskut tulivat viikon kuluessa, niinkuin niiden hauska tapa on. Ja kuvaillan kummastustani, kun minä esitin ne rouva Hoggartylle ja tämä sanoi: "Jaa, rakkaani, sinulla on varsin kauniit tulot. Jos sinä näet hyväksi tilata vaatteita ja jalokiviä ensi luokan liikkeistä, saat niistä maksaakin. Eläkö odota, että *minä* rupean edistämään turhuuksiasi tai antamaan shillinkäkään yli sen runsaan summan, minkä minä maksan sinulle ruuasta ja asunnosta."

Kuinka minä olisin saattanut kertoa tästä rouva Hoggartyn menettelystä Marylle, joka oli niin arkaluontoisessa tilassa? Ja jos asiat olivat vaikeat kotona, niin alkoivat ne, sen pahempi, konttorissa näyttää vielä huonommilla.

Ei sillä hyvä, että Roundhand läksi pois, meni nyt Highmorekin menojaan. Abednego tuli ensimmäiseksi kirjanpitäjäksi, ja eräänä päivänä vanha Abednego saapui sinne ja osotettiin johtajan yksityishuoneeseen. Kun hän lähti sieltä, tuli hän alas vavisten, mutisten ja manaten ja oli juuri alkanut: "hyvät herrat!" puhuakseen konttorin kirjanpitäjille, kun herra Brough pyytävän näköisenä huudahti: "odottakaa lauantaihin!" ja vihdoinkin sai hänet ulos kadulle.

Lauantaina nuorempi Abednego jätti meidät iäksi, ja ensimmäiseksi kirjanpitäjäksi tulikin minä neljänsadan punnan vuosipalkalla. Se oli kovaonninen viikko yhtiölle. Kun minä maanantaina saavuin konttoriin ja asetuin paikalleni pääpöydän ääreen ja heitin silmäykseni lehtiin, niinkuin oikeuteni oli, oli

ensi lukemani: "Kamala tulipalo Houndsditchissa! Hra Meshachin lakkatehdas ja hra Shadrachin läheinen vaatetusvarasto kokonaan hävitetyt. Edellisessä oli kahdenkymmenen tuhannen punnan arvosta hienointa Saksan vahaa, jonka raivoava elementti nieli silmänräpäyksessä. Viimeksimainittu kunnianarvoisa herra oli juuri valmistanut neljäkymmentä tuhatta vaatetusta Hänen Korkeudelleen Poyaisin katsiken[27] ratsuväelle."

Molemmat juutalaisherrat, herra Abednegon liiketuttavia, olivat vakuutetut yhtiössämme tappionsa koko määräst. Onnettomuuteen selitettiin syypääksi eräs juoppo iiriläinen yövahtiroikale, joka oli juutalaisten palveluksessa ja oli kaatanut whiskypullon hra Shadrachin tavarahuoneeseen ja sitten varomattomasti sytyttänyt kynttilän sitä hakeakseen. Juutalaisherrat toivat miehen konttoriimme, ja hän oli *silloinkin*, kuten me saatoimme kaikki todistaa, täydellisesti humalassa.

Ikäänkuin ei tässä olisi ollut kylliksi, ilmoitettiin samassa numerossa raatimies Pashin kuolema — oltermanni Cally-Pash, kuten meillä iloisina hetkinämme oli tapana kutsua häntä tuntien hänen mieltymyksensä tuoreeseen rasvaan; mutta oliko sellainen hetki sopiva pilantekoon? Hän oli vakuutettu yhtiössämme viidestätuhannesta punnasta. Ja nyt minä vallan hyvin älysin Gusin huomautuksen oikeaksi — että nimittäin henkivakuutusyhtiö menestyy erinomaisesti vuoden tai kaksi perustamisensa jälkeen, mutta että niitä on paljon vaikeampi saada kannattaviksi, kun vakuutetut alkavat kuolla.

Juutalaistulipalot olivat ankarin isku, mikä oli kohdannut meitä. Sillä vaikka Waddingleyn puuvillakutomot olivat palaneet v. 1822 tuottaen yhtiölle kahdeksankymmenen tuhannen punnan menetyksen ja vaikka Herostratus-patenttitulitikkutehdas oli räjähtänyt ilmaan samana vuonna maksaen yhtiölle neljätoista tuhatta puntaa, väittivät jotkut, ettei vahinko ollut ollut läheskään niin tuntuva kuin oli otaksuttu — vieläpä että yhtiö oli pistänyt tuleen yllämainitut tehdaslaitokset vain ilmoitustarkoituksissa. Näistä asioista en kuitenkaan osaa sanoa mitään varmaa, kun en koskaan ole nähnyt yhtiön varhaisempia kirjoja.

Päinvastoin kaikkien miestemme odotuksia — me olimme totisia kuin ruumisvaunujen ajaja — herra Brough saapui konttoriin nelivaljakollaan, nauraen ja laskien leikkiä erään ystävän kanssa, kun hän astui ales ovella.

"Hyvät herrat!" sanoi hän. "Te olette lukeneet lehdet. Ne ilmoittavat erään tapauksen, jota minun täytyy syvästi valittaa. Minä tarkotan kunnan raatimies Pashin, erään vakuutettumme, kuolemaa. Mutta jos mikään saattaa lohduttaa minua tämän arvoisan miehen kadottamisesta, on se ajatus, että hänen lapsensa ja leskensä ensi lauantaina kello yksitoista saavat nostaa viisituhatta puntaa ystävältäni, herra Titmarshilta, joka nyt on ensimmäinen kirjanpitäjä täällä. Mitä tulee onnettomuuteen, joka on kohdannut herroja Shadrachia ja Meshachia, — niin *siinä* ainakaan ei ole mitään, joka saattaisi ketään huolettaa. Ensi lauantaina tahi niin pian kun heidän tappionsa yksityiskohdat tyydyttävästi voidaan saada selville, ystäväni, herra Titmarsh, maksaa heille pöytänsä takaa neljäkymmentä, viisikymmentä, kahdeksankymmentä, sata tuhatta puntaa — heidän vahinkojensa suuruuden mukaan. *He* ainakin saavat riittävän korvauksen. Ja vaikka meno osakkeenomistajille epäilemättä on oleva melkoinen, niin me saatamme sen suorittaa, hyvät herrat. John Brough saattaa suorittaa sen yksinään, jos niiksi tulee, eikä olla siitä millänsäkään, ja meidän täytyy oppia kantamaan vastoinkäymiset niinkuin olemme tähän asti kantaneet myötäkäymiset ja aina näyttää, että olemme miehiä!"

Herra Brough lopetti muutamin viittauksin, joita minä en kernaasti kerro tässä, sen tunnustan. Sillä puhua taivaasta tavallisten maallisten asiain ohessa on minusta aina ollut epäkunniallista, ja ottaa se todistamaan suunsa valheita, kuten ulkokullattu teeskentelijä tekee, on niin hirvittävä synti, että pitäisi varoa viittailemistakin sinnepän.

Jollakin tapaa löysi herra Broughin puhe tiensä sanomalehtiin jo samana iltana. Vaan en minä voi arvata, kuka sen ilmoitti, sillä ei kukaan miehistämme lähtenyt konttorista sinä päivänä, ennen kun iltalehdet olivat ilmestyneet. Mutta siellä puhe oli — niin, ja viikon lopulla, vaikka Roundhandin oli kuultu pörssissä sinä päivänä selittävän panevansa vetoa viisi yhtä vastaan, ettei raatimies Pashin rahoja koskaan maksettaisi; — viikon lopulla minä maksoin pöytäni takaa rahat rouva Pashin asiamiehelle ja Roundhand epäilemättä menetti vetonsa.

Kerronko, miten rahat hankittiin? Eihän voi olla mitään haittaa asian puhumisesta nyt, kahdenkymmenen vuoden perästä, kun se sitä paitsi on suureksi kunniaksi kahdelle, nyttemmin kuolleelle henkilölle.

Minä kun olin ensimmäinen kirjanpitäjä, oli minulla tilaisuus useasti päästä Broughin huoneeseen, ja hän näytti nyt vielä kerran haluavan ottaa minut uskotukseen.

"Titmarsh, poikani", sanoi hän eräänä päivänä minulle, katsoen minua tiukasti silmiin, "oletteko koskaan kuullut suuren Silberschmidtin kohtalon?" Tietysti minä olin kuullut. Herra Silberschmidt, aikansa Rothschild (olenpa kuullut senkin, että tämä jälkimäinen mainio mies alkuisin oli kirjanpitäjänä

Silberschmidtin konttorissa Lontoossa) — luullen, ettei voisi suorittaa sitoumuksiaan, Silberschmidt teki itsemurhan, ja jos hän olisi elänyt kello neljään sinä päivänä, niin hän olisi huomannut olevansa neljänsadan tuhannen punnan arvoinen. "Suoraan kertoakseni Teille totuuden", sanoo herra Brough, "olen minä Silberschmidtin asemassa. Entinen yhtiökumppanini Hoff on toiminimen nimissä kirjoittanut vekseleitä äärettömään summaan, ja minä olen ollut pakotettu lunastamaan ne. Minä olen tuon kirotnut inkivääriolut-yhtiön tähden saanut neljätoista juttua silmilleni, ja kaikki velat on asetettu minun vastattavakseni, kun tunnetaan minun varallisuuteni. Jos nyt en voita aikaa, en voi maksaa, ja asia on sen pituinen, että jos minä en voi hankkia viittätuhatta puntaa ennen lauantaita, *on yhtiömme perikadossa*

"Mitä! West Diddlesex perikadossa?" sanon minä ajatellen äitiparkani vuosirahaa. "Mahdotonta! Asemamme on loistava."

"Meidän täytyy saada viisituhatta puntaa lauantaiksi, niin me olemme pelastetut, ja jos Te tahdotte hankkia ne minulle, niinkuin tiedän Teidän voivan, annan minä Teille kymmenentuhatta puntaa niistä rahoista!"

Sitten Brough näytti minulle viimeistä myöten yhtiön ja omat tilinsä todistaen epäämättömän selvästi, että liikkeemme niillä viidellätuhannella punnalla pääsee jalkeille jälleen, mutta ilman niitä kukistuu. Vähät siitä, mitenkä hän sen todisti. Sillä tunnettehan erään valtiomiehen sanan, että antakaa hänen vain käyttää numeroita, niin hän todistaa vaikka mitä.

Minä lupasin vielä kerta pyytää rouva Hoggartyta rahoja eikä hän näyttänyt olevan vastahakoinen. Minä kerroin sen Broughille, ja samana päivänä hän kävi tervehtimässä tätiäni, hänen vaimonsa kävi tervehtimässä tätiäni, hänen tyttärensä kävi tervehtimässä tätiäni, ja taaskin kerta nähtiin Broughin nelivaljakko ovemente edessä.

Mutta rouva Brough oli huono asiantoimittaja. Sen sijaan että olisi nostanut nokkansa korkealle, hän kauniisti pyrähti itkuun, lankesi polvilleen ja rukoili rouva Hoggartya pelastamaan hänen rakkaan Johninsa. Tämä herätti heti tätini epäluulot, ja sen sijaan että olisi luovuttanut rahansa, hän kirjoitti herra Smithersille pyytäen tätä viipymättä tulemaan hänen luokseen, vaati minua antamaan pois ne kolmen tuhannen punnan osakkeet, jotka oli minun nimissäni, kutsui minua kauheaksi petkuttajaksi ja sydämettömäksi huijariksi ja vannoi ja vakuutti, että minä olin ollut syynä hänen häviöön.

Mitenkä siis herra Brough tuli saaneeksi rahat? Minä kerron sen teille. Kerta ollessani hänen huoneessaan saapui sinne vanha Gates, Fulhamin portinvartija, ja toi herra Ballsilta, panttilainajaalta, kahdentoista sadan punnan summan. Rouva oli käskenyt häntä, sanoi hän, viemään hopeat herra Ballsille, ja annettuaan pois rahat vanha Gates pitkän aikaa kopeloi taskujaan ja veti viimein esiin viiden punnan setelin, jonka hän sanoi Jane-tyttärensä juuri lähettäneen palveluspaikastaan, ja pyysi herra Broughilta saada vielä yhden osakkeen yhtiössä.

Hän oli tuiki varma siitä, että kaikki kääntyisi hyväksi jälleen. Ja kun hän kuuli herran huutavan ja manaavan hänen ja rouvan kävellessä kasvitarhassa ja sanovan, että muutaman punnan — muutaman shillingin — puutteessa suurin omaisuus Europassa menisi mäkeen, niin silloin olivat Gates ja hän vaimonsa ajatelleet, että heidän pitää tehdä kaikki mitä voivat auttaakseen parhainta herraa ja rouvaa mitä koskaan on löytynyt.

Sellainen oli Gatesin puheen sisällys, ja herra Brough puristi hänen kättänsä ja — otti ne viisi puntaa. "Gates", sanoi hän, "ette ole koskaan elämässänne käyttänyt viiden punnan rahaa paremmin!" Enkä epäile, ettei niin ollut, — mutta vasta taivaassa oli vanha Gates riepu saapa korkoa rovolleen.

Eikä tämä ollut ainoa esimerkki. Rouva Broughin sisar, neiti Dough, joka oli ollut kireissä väleissä johtajan kanssa melkein siitä asti, kun tämä oli kohonnut suureksi mieheksi, tuli konttoriin mukanaan kirjallinen valtakirja ja sanoi: "John, Isabella oli luonani tänä aamuna ja sanoi, että Te tarvitsette rahoja, ja tässä tuon Teille neljä tuhatta puntaa. Siinä kaikki mitä minulla on, John. Ja rukoilkaa Jumalaa, että ne olisivat Teille hyväksi — Teille ja rakkaalle sisarelleni, joka oli minulle paras sisar maailmassa — sitten muutamaan aikaan."

Ja hän laski pois paperin ja minut kutsuttiin todistamaan sitä, ja kyynelsilmin Brough kertoi minulle hänelle sanansa, sillä hän saattoi luottaa minuun, sanoi hän. Ja siten minä tulin olleeksi läsnä vanhan Gatesin puhuessa isäntänsä kanssa, joka tapahtui vain hetkinen sen perästä. Kunnon rouva Brough! Kuinka hän teki työtä miehensä hyväksi! Hyvä, hellä vaimo, *sinulla* oli uskollinen sydän ja ansaitsisit paremman kohtalon! Vaan miksi sanoa niin? Vielä tänä päivänäkin hän pitää miestänsä enkelinä ja rakastaa häntä vain tuhat kertaa enemmän hänen onnettomuuksiensa tähden.

Lauantaina minä maksoin pöytäni takaa raatimies Pashin asiamiehelle, kuten sanoin. "Elkää välittäkö tätinne rahoista, Titmarsh, poikani, — elkää välittäkö siitä, että hän on ottanut osakkeensa takaisin. Te

olette rehellinen kunnan poika. Te ette ole koskaan parjannut minua, niinkuin nuo koirat tuolla alhaalla, ja minä vielä rakennan Teidän onnenne!"

* * * * *

Kun minä eräänä päivänä seuraavalla viikolla kaikessa rauhassa join teetä vaimoni, herra Smithersin ja rouva Hoggartyn seurassa, kuului ovella nopusus, ja muuan herra pyysi saada puhua kanssani vierashuoneessa. Se oli herra Aminadab Chancery-kujalta, joka vangitsi minut West Diddlesex-yhtiön osakkeenomistajana[28] von Stiltzin, Clifford-kadun räätälin ja kangaskauppiaan vaatimuksesta.

Minä kutsuin Smithersin ja pyysin häntä herran tähden olemaan kertomatta Marylle mitään. "Missä on Brough?" kysyy herra Smithers. "Häinkö?" sanoo herra Aminadab. "Hän on vielä kerran toiminimessä Brough ja Off,[29] hyvä herra — hän murkinoi Calaisissa tänä aamuna!"

YHDESTOISTA LUKU

JOSSA NÄHDÄÄN, ETTÄ MIES SAATTAO OMISTAA TIMANTIN, JA ATERIAN SAAMINEN KUITENKIN OTTAA KOVILLE.

Tuona onnettomana lauantai-iltana minut vietiin löytölastenkodilta tuoduilla ajurinrattailla pois mukavasta kodistani ja rakkaan pikku vaimoni tyköä, jota herra Smithers sai jäädä lohduttamaan niin hyvin kuin taisi. Hän sanoi, että minä olin pakotettu lähtemään matkalle konttorin asioissa, ja Mary raukkani käärysi vähän vaatteita käsilaukkuun ja kietoi shaalin ympärilleni ja pyysi erityisesti saattajaani pitämään vaunujen akkunoita kiinni, mitä huomautusta se virnistelevä roikale lupasi totella. Matkamme ei ollut pitkä, ja yhden shillingin vain maksoi kyyti Cursitor-kadulle Chancery-kujan alueelle, jossa minä sain nousta pois.

Paitsi taloa, jonka eteen rattaat pysähtyivät, näytti saman kadun varrella olevan puoli tusinaa muita, joita käytettiin samaan tarkotukseen. Ei kenkään, olkoon kuinka rikas, saata pöyristymättä kulkea noiden synkkäin talojen ohitse, luulisin minä. Kadunpuoleiset akkunat ovat varustetut ristikoilla, ja ovella näkyi likaisessa ovipielessä kiiltävä messinkilevy, ilmoittaen, että "Aminadab, Middlesexin viskaalin virkamies" asui siellä. Pieni punapäinen Israelin lapsi avasi ulko-oven, kun vaunumme pysähtyivät sen eteen, ja otti vastaan minut ja matkalaukkuni.

Heti kun me olimme astuneet sisälle ovesta, hän sulki sen, ja minä huomasin olevani toisen, mahdolloman suuren ja lujalukkoisen oven edessä. Ja kun me olimme astuneet sen kautta, olimme vihdoinkin talon porstuassa.

Ei ole tarvis kuvata sitä taloa. Se on aivan samallinen kuin kymmenen tuhatta muuta taloa Lontoon pimeässä Cityssä. Siellä oli lokainen käytävä ja lokaiset portaat, ja käytävästä johti kaksi lokaista ovea kahteen saastaiseen huoneeseen, joiden akkunoissa oli vankat ristikot ja jotka kuitenkin tavottelivat jonkinlaista kauhistuttavaa hienoutta, mikä karmii selkääni vieläkin sitä ajatellessani. Seinillä riippui kirjavissa puitteissa kaikenkaltaisia roskamaalauksia (kuinka suuresti ne erosivatkaan serkkuni Michael Angelon erinomaisista luomista!), uuninkamanalla mahdolloman suuria ranskalaisia kelloja, vaaseja ja kynttiläjalkoja, seinäkaapeissa pitkät rivit Birminghamin hopeoituja remuja, sillä herra Aminadab ei ainoastaan vanginnut niitä, jotka eivät voineet maksaa, vaan myöskin lainasi sellaisille, jotka voivat sen tehdä, ja niin hän oli jo monta kertaa, kauppa harjottaen, myynyt ja ostanut nämät tavarat.

Minä suostuin ottamaan pihanpuoleisen huoneen yöksi, ja sillä välin kun hebrealainen neitsyt teki minulle tilaa pieneen ikävään vetosohvaan (voi sitä, kenen on siinä nukkuminen!), kutsuttiin minut etuhuoneeseen, jossa herra Aminadab, kehottaen minua rohkaisemaan mieleni, ilmoitti, että minä saisin päivällisen ilmaiseksi muutaman seurueen kanssa, joka oli juuri tullut. Minä en kaivannut päivällistä, mutta olin iloissani, ettei minun tarvinnut olla yksin — yksin, kunnes saapuisi Gus, jonka luo minä olin lähettänyt sanan, hänen asuntonsa kun oli aivan lähellä.

Etuhuoneessa minä tapasin kello kahdeksan illalla neljä herrasmiestä juuri istuutumassa pöytään. Kummallista! Siellä oli herra B., hienostoon kuuluva mies, joka vain puoli tuntia sitten oli tullut sinne postivaunuissa saattajansa, herra Lockin, Horsham-vankilan virkamiehen seurassa. Herra B. oli vangittu seuraavalla tavalla: Hän oli huoleton, hyvinluontoinen herrasmies ja oli kirjoittanut isoon summaan nousevia vekseleitä eräälle ystävälle, ylhäisen perheen jäsenelle ja moitteettoman kunnialliselle miehelle, joka oli monilla ja mitä juhlallisimmilla valoilla vannonut maksavansa

kysymyksenalaiset vekselit. Paperit kirjoitettuaan nuori herra B. mainiossa ajattelelmattomuudessaan oli unohtanut ne kokonaan, ja niin teki, jonkin sattuman kautta, ystäväkin, jota hän oli auttanut, sillä sen sijaan että olisi ollut Lontoossa ja suorittanut sitoumuksensa, tämä jälkimäinen herrasmies matkusteli ulkomailla eikä ollut sanallakaan vihjaissut herra B:lle, että paperit jäisivät hänen selvitettäväkseen. Nuori herra B. makasi Brightonissa potien kuumetautia. Oikeudenpalvelija raastoi hänet pois vuoteesta ja eräänä sateisena päivänä vei Horshamin vankilaan. Siellä hän sairastui uudelleen tautiinsa, ja kun hän oli riittävästi korjaantunut, tuotiin hänet Lontooseen, herra Aminadabin taloon, jossa minä tapasin hänet — kalpeana, laihana, hyväntuulisena, *myytyinä* miehenä. Hän makasi sohvalla ja oli tilannut sen päivällisaterian, jolle minä olin kutsuttu. Tuskallista oli katsoa poika polosen kasvoja, sillä mahdotonta oli olla näkemättä, että hänen hetkensä olivat luetut.

Herra B:llä ei tosin ole mitään tekemistä vaatimattoman tarinani kanssa, mutta minä en voi olla mainitsematta häntä, kun tulin hänet nähneeksi. Hän kutsutti luokseen asianajajansa ja lääkärinsä. Edellinen suori pian hänen tilinsä oikeudenpalvelijan kanssa ja jälkimäinen järjesti kaikki hänen maalliset tilinsä. Sillä päästyään pois oikeudenpalvelijan talosta hän ei enään koskaan toipunut saamistaan kolauksista, vaan muutaman viikon kuluttua *kuoli*. Ja vaikka tämä asia tapahtui monta vuotta sitten, en minä voi sitä unohtaa kuolinpäivääni saakka. Minä näen useasti herra B:n kuoleman aiheuttajan — hyvin menestyvän herrasmiehen, ratsastavan kauniilla hevosella puistossa tai vetelehtivän klubin akkunassa. Hänellä on epäilemättä paljon ystäviä ja hyvä maine. Mutta minä ihmettelen, nukkuuko se mies hyvästi ja syökö hyvällä ruokahalulla? Minä ihmettelen, onko hän maksanut herra B:n perijöille sen summan, jonka tämä herra maksoi rahallaan ja *hengellään*?

Jos herra B:n tarinalla ei ole mitään tekemistä omani kanssa ja liitetään siihen vain moraalin vuoksi, niin mitä asiata minun sitten on kertoa yksityiskohtia niistä päivällisistä, jotka minulle tämä herra tarjosi Cursitor-kadun velkavankilassa? Kas moraalin vuoksi sekin, ja sen takia yleisölle täytyy kertoa, minkälaiset nämät päivälliset totuudenmukaisesti olivat.

Pöytävieraita oli viisi, ja aluksi tarjottiin kolmessa hopeamaljassa lientä, nimittäin jäljiteltä kilpikonnanlientä, häränhännänlientä ja linnunlientä. Sitten tuli iso kimpale lohta, samaten hopea-astialla, paistettu hanhi, paistettu lampaan selkäpala, paistettu metsälintu ja kaikenlaista muuta asiaankuuluvata. Tähän tapaan saattaa herrasmies elää velkavankilassa, jos hänessä on sellaisia taipumuksia, ja sellaisen aterian ääressä (johon minä, totta puhuen, en saattanut koskeakaan, sillä paitsi sitä että olin jo syönyt, oli sydämeni täynnä huolia) — tämän aterian ääressä tapasi minut ystäväni Gus Hoskins saatuaan sen kirjeen, jonka olin hänelle lähettänyt.

Gus, joka ei koskaan ennen ollut käynyt vankilassa ja jonka sydän pysähtyi, kun punatukkainen nuori mooses avasi ja sulki kaikki ne monet rautaiset ulko-ovet, tyrmistyi kerrassaan nähdessään minut edessäni pullo punaviiniä kullattujen lamppujen häikäisevästi valaisemassa huoneessa. Uutimet oli laskettu ales, niin ettei voinut nähdä akkunain ristikoita. Ja herra B., herra Lock Brightonista, herra Aminadab ja eräs toinen rikas herrasmies samaa ammattia ja uskonnollista vakaumusta, rupattelivat niin hilpeästi ja näyttivät niin arvokkailta kuin kukaan aatelismies hyvänsä maassa.

"Tulkoon sisälle", sanoi herra B., "jos hän on herra Titmarshin ystävä. Sillä saakeli soikoon, tahdonpa nähdä oikean kelmin, ja Jumal'avita, Titmarsh, minusta Te olette kaikkein paraita Lontoossa. Te voitatte Broughin, sen teette, kautta Jupiterin! Sillä hän näyttikin kelmiltä — jokainen olisi voinut sen vanhoa. Mutta Te, kautta Jupiterin! Te näytätte rehellisyyden perikuvalta!"

"Se poika kelpaa!" sanoi Aminadab viittoen minuun ja iskien silmää ystäväilleen herra Jehoshaphatille.

"On siinä miestä!" sanoo Jehoshaphat.

"Kiinni kolmesta sadasta tuhannesta punnasta!" sanoo Aminadab.

"Broughin oikea käsi, ja vain kolmenkolmatta vanha."

"Herra Titmarsh, terveydeksenne, herra Titmarsh!" huudahtaa herra Lock hurmaantuneena, "Toivotan Teille kaikkein totisimmasti terveyttä ja parempaa onnea seuraavalla kerralla."

"Mitä vielä! Hän pärjää kyllä", sanoo Aminadab. "Ei *hänellä* hätää."

"Kiinni *mistä*?" kiljasin minä aivan ällistyneenä. "Tehän vangitsitte minut yhdeksänkymmenen punnan tähden!"

"Niin kyllä, mutta Te olette kiinni puolesta miljoonasta — senhän tiedätte. *Noita* velkoja minä en laske — noita vaivaisia kauppiasten laskuja. Minä tarkotan Broughin liikettä. Se on ruma juttu, mutta Te kyllä läpäisette. Me tunnemme Teidät kaikki. Ja minä annan vaikka henkeni, että kun Te pääsette oikeudesta, rouva Titmarshilla on sievä erä jossakin tallella."

"Rouva Titmarshilla on pieni omaisuus", sanon minä. "Entä sitten?"

Herrat rähähtivät kaikki kovaan nauruun, sanoivat, että minä olin "mainio mies" — "oivallinen otus", ja tekivät muita viittauksia, joita minä en silloin ymmärtänyt, mutta joiden merkityksen minä sittemmin opin tuntemaan. Sillä he pitivät minua, sen pahempi, suurena roistona ja luulivat, että minä olin varastanut West Diddlesexiä ja saadakseni saaliini talteen siirtänyt sen vaimolleni.

Keskellä tätä keskustelua astui Gus sisälle, kuten sanoin. Ja hui! minkä vihellyksen hän päästi nähdessään, mitä oli tekeillä!

"Herra von Joel, kautta Jupiterin!" sanoo Aminadab. Mille kaikki nauroivat.

"Istukaa alas", sanoo herra B., "istukaa alas ja kostuttakaa vihellyspilliänne, hyvä piiparini. Tehän olette se piipari, joka soitti Mooseksen edessä! Siinäpä saitte, Dab. Dab, tuokaa uusi pullo Burgundia herra Hoskinsille." Ja ennen kun Gus sanaakaan haastoi, oli hän jo ensi kertaa elämässään juomassa Clos-Vougeota. Gus sanoi, ettei hän ollut koskaan ennen maistanut Bergamya, mille oikeudenpalvelija halveksivasti hymähti ja ilmoitti hänelle viinin nimen.

"*Vanhaa Clota!*[30] Mitä?" sanoo Gus, ja me nauroimme, mutta hebrealaiset eivät tällä kertaa yhtyneet meihin.

"Sho, sho, herra!" sanoo herra Aminadabin ystävä. "Me ole kaikki shentlemen täällä eikä shentlemn koshka kyshy toishee shentlemen ushko."

Kun tämä juhla oli lopetettu, vetäysimme Gus ja minä huoneeseeni neuvottelemaan asioitten johdosta. Mitä tulee vastuunalaisuuteen, johon minä West Diddlesexin osakkeenomistajana olin joutunut, ei se minua huolestuttanut. Sillä vaikka asia aluksi saattaisi vähän vaivata minua, tiesin, etten ollut osakkeenomistaja, että osakkeet olivat nimellisiä ja määräisivät osingon maksettavaksi niiden esittäjälle, ja minun tätini oli peruuttanut osakkeensa ja minä niinmuodoin olin vapaa. Mutta minun oli kovin epämieluisa ajatella, että minä olin lähes sadan punnan velassa kauppamiehille, pääasiassa rouva Hoggartyn toimesta, ja kun hän oli luvannut vastata niistä laskuista, päätin minä lähettää hänelle kirjeen muistuttaen häntä lupauksestaan ja pyytäen häntä samalla lunastamaan minut herra von Stiltzin velasta, josta minut oli vangittu ja johon minä tosin en ollut joutunut hänen, vaan herra Broughin tahdosta, enkä olisi koskaan joutunutkaan ilman tämän herrasmiehen ehdotonta vaatimusta.

Sen tähden minä kirjoitin hänelle pyytäen häntä maksamaan kaikki nämät velat ja toivoin maanantai-aamuna jälleen olevani rakkaan vaimoni luona. Gus vei kirjeen ja lupasi jättää sen Bernard-kadulle kirkonmenojen jälkeen, mutta niin että Mary ei saisi tietää mitään siitä, missä kiusallisessa asemassa minä olin. Oli melkein puoliyö, kun me erosimme, ja minä koetin nukkua niin hyvin kuin taisin herra Aminadabin pihahuoneen pienessä likaisessa vetosohvassa.

Aamu oli kaunis ja päivänpaisteinen, ja minä kuulin kellojen riemuisasti kutsuvan kirkkoon ja olisin kernaasti suonut käveleväni vaimoni kanssa löytölastenkodille. Mutta kolme rautaovea oli minun ja vapauden välillä, enkä minä voinut muuta tehdä kuin lukea rukouksia omassa huoneessani ja perästäpäin astella edestakaisin talon pihalla. Uskonetteko sen? Tämä pihakin oli kuin mikäkin häkki! Paksut rautaristikot saarsivat sen joka puolelta, ja siellä herra Aminadabin tyrmälinnut hengittivät raitista ilmaa.

He olivat huoneeni akkunan kautta nähneet minun lukevan rukouskirjaani ja kaikki päästivät kamalan naurun rähäkän, kun minä tulin kävelemään häkissä. Yksi heistä kiljasi "amen" nähdessään minun, toinen kutsui minua lampaaksi (joka hänen kielessään merkitsi hyvin typerää miestä), kolmas ihmetteli, että minä *jo nyt* turvausin rukouskirjaan.

"Milloin sitten minun teidän mielestänne pitää tehdä se?" sanon minä miehelle — raakamaiselle hevossaupiaalle.

"No kun teidät viedään *hirtettäväksi*, nuori teeskentelijä!" sanoo mies. "Mutta se on aina Broughin miesten tapa", jatkoi hän. "Minä olin kerta hankkinut hänelle neljä kimoa — aimo hinnasta, mutta hän ei lähtenyt niitä katsomaankaan Tattersalliin, ei tahtonut puhua halkaistua sanaa koko kaupasta, koska oli sunnuntai."

"Sen tähden että on teeskentelijöitä, herraseni", sanon minä, "ei uskontoa ole pidettävä huonona asiana. Ja jos herra Brough ei tahtonut käydä kauppaa kanssanne sunnuntaina, niin hän epäilemättä teki velvollisuutensa."

Miehet vain sitä enemmän nauroivat tälle moitteelle ja ilmeisesti pitivät minua suurena pahantekijänä. Minä olin iloissani päästessäni heidän seurastaan, kun Gus ja herra Smithers saapuivat paikalle. Molempain naamat olivat hyvin pitkät. Heidät saatettiin minun huoneeseeni, ja ilman tilausta toi herra Aminadab meille pullon viiniä ja leipäsiä, mikä minusta oli hyvin ystävällisesti tehty hänen puoleltaan.

"Juokaa lasi viiniä, herra Titmarsh", sanoo Smithers, "ja lukekaa tämä kirje. Kauniinpa tunnustuksen Te lähettitte tädillenne tänä aamuna, ja tässä Teillä on vastaus siihen."

Minä join viinin ja vapisin hyvänlaisesti lukiessani, niinkuin seuraa:

'Hhyvä herra,

Jos Te, koska tiäsitte, että olin aikonnut jättää Teille omaisuuteni, tahdoitte murhata minut ja sillä tavalla päästä siihen kiini, Te olette pettyneet. Teidän *hävittömyytenne ja kiittämättömyytenne olisi* murhannut minut, jollen minä, taivaallisen armon kautta, olisi osannut hakea lohdutusta *muualta*.

Melkein kokonaisen vuaden minä olen kärsinyt *marttyyrin* tuskia Teidän tähtenne. Minä heitin kaikki — onnellisen kotini maaseudulla, jossa kaikki pitivät kuniassa Hoggartyn nimeä; kalliit mööpelini ja viinini, hopeani, klasini ja posliinini, kaikki minä toin — kaikki tehdäkseni kotinne onnelliseksi ja värteeratuksi. Minä olen kärsinyt rouva Titmarshin *miinit ja nääsviisaudet*, minä olen tuhlanut Teille ja hänelle lahjoja ja palveluksia. Minä olen uhrannut itseni; minä olen heittänyt parhaan seuran maalla, johon minä olen tottunut, ollakseni vartiana ja apuna Teille ja estääkseni, jos mahdollista, sen *tuhlauksen ja ekstravakanssin*, johon minä *profeteerasin* Teidän hukkuvan. Sellaista tuhlausta ja ekstravakanssia minä en koskaan, en koskaan, en koskaan ole nähnyt. Voita on tuhlatu niinkuin se olisi lantaa, kivihiilet on viskattu pellolle, kynttilät poltettu *molemmista päistä*, tee ja liha samalla tapaa. Tämän talon lahtarinlaskulla olisi saattanut elättää kuusi perhettä.

Ja nyt Te julkeatte, kun aivan oikein olette rikostenne tähden joutunut vankeuteen, — koska olette pettänyt minulta 3000 puntaa, ryvävänyt äidiltänne mitättömän summan, joka hänelle, vaimo raukalle, oli kaikki (vaikka hän ei voi tuntea vahinkoaan niinkuin minä, koska hän kaiken ikänsä on ollut vaivanen kitupiikki), koska olette tehnyt velkoja, joita ette jaksaks maksaa, vaikka tiäsitte, että Teidän vaivaset tulonne eivät ollenkaan voineet kestää sellaista ekstravakanssia — Te tulette pyytämään minua maksamaan Teidän velkanne! Ei, herrani, se riittää aivan hyvästi, että Teidän äitinne saa mennä köyhäinhuaneeseen ja että Teidän vaimonne saa laasta katuja, mihin Te justiin olette saattanut heidät. *Minä* toki saatan peräytyä ja pitää vähän niitä mukavuuksia, joihin minun arvoni minut oikeuttaa, vaikka Te olette pettänyt minulta suuren summan ja minä olen pakotettu viättämään päiväni verrattain köyhästi. Huanekalut tässä talossa ovat minun, ja kun minä otaksun, että Te meinaatte lähettää *rouvanne* nukkumaan kadulle, minä ilmoitan, että minä vian kaikki pois huamana.

Herra Smithers saa kertoa Teille, että minä olin meinannut jättää Teille kaiken omaisuuteni. Minä olen tänä aamuna hänen läsnäollessaan juhlallisesti repinnyt rikki testamenttini, ja täten kiällän kaiken yhteyteni Teidän ja Teidän kerjäläisperheenne kanssa.

Susan Hoggarty.

P.S. Minä otin kärkeen povelleni *ja se pisti minua*.'

Minä tunnustan, että kun ensi kertaan luin tämän kirjeen, olin niin raivoissani, että melkein unohdin sen tuskallisen tilan, johon se minut syöksä, ja minua uhkaavan perikadon.

"Mikä hupsu Te olitte, Titmarsh, kun kirjoititte sellaisen kirjeen!" sanoi herra Smithers. "Olette nyt itse katkaissut kaulanne, hyvä herra, — menettänyt kauniin omaisuuden — kirjoittaa raapaissut pois itsellänne viisisataa puntaa vuodessa. Rouva Hoggarty, minun suojattini, toi testamentin alas ja paiskasi sen, kuten hän sanoo, tuleen meidän nähtemme."

"Siunattu asia on, että vaimosi ei ollut kotona", lisäsi Gus. "Hän oli mennyt kirkkoon tänä aamuna tohtori Saltsin perheen kanssa ja lähetti sanan, että hän viettäisi päivän heidän luonaan. Hänhän oli aina iloissaan päästessään rouva Hoggartyn seurasta."

"Hän ei koskaan älynnyt, millä puolella hänen etunsa oli", sanoi herra Smithers. "Olisitte odottanut, kunnes rouva Hoggarty olisi oikealla tuulella, ja lainannut rahat muualta. Olinhan minä jo melkein saanut hänet sulattamaan vahinkonsa tuossa kiroissa yhtiössä. Minä näytin hänelle, miten olin pelastanut Broughin kynsistä koko jälellä olevan omaisuuden, jonka se roisto olisi nielaissut yhdessä päivässä. Ja jos Te olisitte jättänyt asian minun huostaani, herra Titmarsh, olisin minä kokonaan sovittanut Teidät ja rouva Hoggartyn, minä olisin poistanut kaikki vaikeudet, minä olisin itse lainannut Teille sen vaivaisen erän."

"Teettekö sen?" sanoo Gus. "Te kunnan ukko!" ja hän tempasi Smithersin käden ja likisti sitä niin, että vedet nousivat lakiherren silmiin.

"Jalomielinen mies!" sanoin minä. "Lainatkaa minulle rahat, koska tiedätte, missä tilassa minä olen enkä voi maksaa!"

"Jaa, hyvät herrat, siinäpä on pulma!" sanoo herra Smithers. "Minä sanon, että minä *olisin* lainannut rahat, ja sen minä olisin tehnyt rouva Hoggartyn tunnustetulle perijälle — olisin tällä hetkellä, sillä ei mikään ilahuta Bob Smithersin sydäntä enemmän kuin ystävyyspalvelusten tekeminen. Minun olisi ollut ilo tehdä se, ja pelkkä tunnustus tämän kunnioitettavan rouvan puolelta olisi kyllin riittänyt. Mutta nyt, hyvä herra, on asia muuttunut — Teillä ei ole mitään vakuutta tarjottavana, kuten aivan oikein huomautitte."

"Ei vähintäkään, se on totta."

"Ja ilman vakuutta, herra Titmarsh, tietysti ei voi odottaa rahoja — tietysti ei. Te olette ymmärtäväinen mies, herra Titmarsh, ja minä näen, että meidän mielipiteemme täydellisesti käyvät yhteen."

"Onhan hänen vaimollaan omaisuus", sanoo Gus.

"Vaimolla omaisuus? Turhia! Rouva Titmarsh on alaikäinen eikä voi liikuttaa siitä shillinkiäkään. Ei, ei, minä en puutu alaikäisten rahoihin. Mutta kuulkaas! — äidillännehän on talo ja puoti kylässämme. Antakaa minulle kiinnitys siihen —"

"Sitä minä en tee, hyvä herra", sanon minä. "Äitini on jo saanut kylliksi kärsiä minun takiani ja sisaretkin on hänen elätettävänä, ja minä olen kiitollinen Teille, herra Smithers, jos ette sanallakaan ilmaise hänelle mitään nykyisestä tilastani."

"Te puhutte kuin kunniallinen mies, hyvä herra", sanoo herra Smithers, "ja minä lupaan tismalleen täyttää Teidän toivomuksenne. Teenpä enemmänkin, herra Titmarsh. Minä esitän Teidät eräälle täkäläiselle toiminimelle, arvoisille ystäville, herroille Higgs, Biggs ja Blatherwick, jotka tekevät kaiken voitavansa palvellakseen Teitä. Ja nyt, hyvä herra, minä toivotan Teille hyvää huomenta."

Ja näin sanoen herra Smithers otti hattunsa ja lähti huoneesta. Ja vielä kerta neuvoteltuaan tätini kanssa, kuten perästäpäin kuulin, hän matkusti Lontoosta postivaunuissa samana iltana.

Minä lähetin uskollisen Gusin vielä kerran varovaisesti ilmoittamaan asian vaimolleni, peläten, että rouva Hoggarty kertoisi sen töykeästi hänelle, kuten tiesin hänen kiukuissaan voivan tehdä. Mutta läähättäen hän tuli tunnin perästä takaisin ilmoittamaan, että rouva Hoggarty oli pakannut ja lukinnut matkalaukkunsa ja ajurinrattaissa ajanut pois. Siten tietäen, ettei Mary parkani palaisi ennen iltaa, Hoskins jäi luokseni siihen saakka ja vietettyään kanssani murheellisen päivän poistui jälleen kello yhdeksän viedäkseen hänelle surulliset uutisemme.

Kello kymmenen kuului sinä iltana kiivasta kolistelua ja soittamista ulko-ovella, ja pian tyttö poloseni lankesi syliini, ja Gus Hoskins vetisteli jossakin nurkassa minun koettaessani parhaimpani mukaan lohduttaa vaimoani.

* * * * *

Seuraavana päivänä kunnioitti minua käynnillään herra Blatherwick, joka, kuultuaan, että minulla oli vain kolme guineaa lakkarissa, kursailematta sanoi, että lakimiehet elävät vain palkkioistaan. Hän kehotti minua lähtemään pois Cursitor-kadulta, koska eläminen siellä tuli varsin kalliiksi. Ja minun siinä istuessani kovin murheissani, tuli vaimoni (oli ollut hyvin vaikeata saada hänet lähtemään luotani edellisenä yönä).

"Ne kauheat miehet tulivat kello neljä tänä aamuna", sanoi hän, "neljä tuntia ennen päivän valkenemista."

"Mitkä kauheat miehet?" kysyn minä.

"Ne jotka tulivat viemään pois tätisi huonekalut", sanoi hän. "He olivat pakanneet kaikki, ennen kun minä tulin. Ja minä annoin heidän viedä kaikki. Olin liika suruissani voidakseni katsoa, mikä oli meidän, mikä ei ollut. Se illettävä herra Wapshot oli heidän mukanaan, ja kun minä läksin, jäi hän katsomaan, kuinka viimeinen tavarakuorma ajoi pois. Minä toin vain sinun vaatteesi", lisäsi hän, "ja muutamia omiani, ja joitakuuta kirjoja, joita sinä kernaasti lueskelit ja vähän — vähän tarpeita, joita olen valmistanut — pienokaiselle. Palkollisen palkka oli maksettu jouluun, ja minä maksoin lopun. Ja katsos, juuri kun minä olin poislähdössä, tuli posti ja toi minulle puolenvuoden korkoni — kolmekymmentäviisi puntaa; rakas Sam. Eikö se ole siunattu asia?"

"Tahdotteko maksaa laskuni, herra, mikä se Teidän nimenne on?" kiljasi tähän herra Aminadab lennättäen oven auki (oletan, että hän oli neuvotellut herra Blatherwickin kanssa). "Minä tarvitsen tätä huonetta *gentlemannia* varten. Minä arvaan, että se on liika kallis Teidän laisellenne." Ja sen sanoen — kukapa sen uskoisi? — mies tuikkasi minulle kolmen guinean laskun kahden päivän ruuasta ja asunnosta hänen kauheassa pesässään.

* * * * *

Parvi laiskoja tyhjääntoimittajia tunkeili oven edessä, kun minä tulin siitä ulos. Ja jos olisin ollut yksin, olisin hävennyt heidän näkemistään. Mutta nyt ajattelin vain rakasta, rakasta vaimoani, joka luottavasti nojasi käsivarteeni ja hymyili minulle kuin taivas — niin ja *toikin* taivaan mukaani Fleet-vankilaan — tai ainakin taivaan enkelin. Ah, minä olin rakastanut häntä ennen, ja onnellista on rakastaa, kun on nuori ja toivorikas ja näkee naurua ja päivänpaistetta. Mutta ole *onneton*, ja tiedä silloin mitä on olla hyvän vaimon rakastama! Taivaan kautta minä julistan, että kaikista niistä iloisista ja onnellisista hetkistä, mitä se on minulle antanut, se oli kaikista korkein — se pieni ajomatka alas Holbornin vankilaan, vaimoni poski nojaten olkaani vastaan! Luuletteko, että piittäsin oikeudenpalvelijasta, joka istui vastapäätä? En totta jumaliste! Minä suutelin vaimoani ja syleilin häntä — niin ja itkinkin hänen kanssansa. Mutta ennen kun matkamme oli päättynyt, kuivuivat hänen silmänsä ja hän astui alas ajoneuvoista vankilan portilla punastuvana ja onnellisena, ikäänkuin olisi ollut hovijuhlaan menevä prinsessa.

KAHDESTOISTA LUKU

JOSSA SANKARIN TÄDIN TIMANTTI TUTUSTUU SANKARIN SETÄÄN.[31]

Suuren Diddlesex-yhtiön kukistus tuli pian puheenaiheeksi kaikissa sanomalehdissä ja jokainen henkilö, joka oli ollut siinä osallisena, kerkeästi kuvattiin roistoksi ja huijariksi, yleisen inhon ansaitsevaksi. Sanottiin, että Brough oli karatessaan vienyt yhden miljoonan. Ja vihjailtiinpa, että minäkin polonen olin lähettänyt satatuhatta puntaa Amerikkaan ja odotin vain oikeudesta selviämistä elääkseni rikkaana miehenä loput päivistäni. Tällä mielipiteellä oli muutamia kannattajia vankilassa, jossa se, kummallista kyllä, tuotti minulle arvoa ja kunnioitusta — jota minä, kuten arvattane, olin varsin vähän halukas käyttämään hyväkseni. Herra Aminadab, joka tavan takaa pistäysi Fleetissä, kuitenkin vakuutteli, että minä olin vaivainen nahjus, sokea välikappale Broughin käsissä, enkä ollut korjannut talteen shillinkiäkään. Mielipiteet kävivät kuitenkin eri suuntiin, ja minä luulen, että vanginvartijat pitivät minua erinomaisen taitavana teeskentelijänä, joka oli olevinaan köyhä vain sitä paremmin johtaakseen yleisön harhaan.

Herrat Abednego ja poika samaten tulivat julkisesti leimatuiksi. Ja totta on, että minä en ole koskaan pystynyt käsittämään, minkälaiset näiden herrojen asiat herra Broughin kanssa olivat. Kirjat osottivat, että yhtiö oli maksanut suuria summia herra Abednegolle, mutta hän esitti herra Broughin nimellään vahvistamia asiapapereita, jotka saattoivat tämän jälkimäisen ja West Diddlesex-yhtiön hänelle vielä suurempaan velkaan. Kun minä saavuin konkurssioikeuteen tutkittavaksi, olivat läsnä myöskin herra Abednego ja ne kaksi Houndsditchin herrasmiestä vannomassa valojaan, ja he pitivät kovaa melua ja sadoin valoin todistivat vaatimustensa oikeutta. Mutta herrat Jackson ja Paxton toivat häntä vastaan juuri saman iiriläisen vahtimiehen, jonka sanottiin olleen syynä tulipaloon, ja viittailivat, kuten minulle on kerrottu, sinnepäin, että he tiesivät seikkoja, jotka veisivät hirteen herrat juutalaiset, jos nämä pysyisivät vaatimuksissaan. Silloin he katosivat kerrassaan eikä sitten koskaan kuultu mitään heidän vahingoistaan. Minä olen taipuvainen uskomaan, että johtajamme oli saanut rahaa Abednegolta, oli antanut hänelle osakkeita vakuudeksi, oli sitten äkkiä ollut pakotettu ostamaan nämä osakkeet takaisin käteisellä rahalla, ja siten jouduttanut omaansa ja yhtiön häviöitä.

Tarpeetonta on kertoa, kuinka monessa yhtiössä Brough oli osallisena. Se, johon Tidd parka oli sijoittanut rahansa, ei maksanut kahta pennyä puntaa kohti, ja se oli suurin osinko, minkä niistä mikään maksoi.

Mitä tulee meidän yhtiöömme — hohoo, olipa siinä kaunis näky, kun minut, West Diddlesex-yhtiön entinen ensimmäinen kirjanpitäjä ja kassanhoitaja, tuotiin Fleet-vankilasta konkurssioikeuteen antamaan todistukseni.

Vaimo raukkani, jonka aika silloin oli hyvin lähellä, tahtoi ehdottomasti saattaa minua Basinghallkadulle, ja niin teki myöskin rakas ystäväni Gus Hoskins, se uskollinen kunnan poika. Olisittepa nähneet

siihen kerääntyneen ihmisjoukon ja sen hälinän, joka syntyi, kun minut tuotiin esiin!

"Herra Titmarsh", sanoo tuomari, kun minä astuin pöydän luo, ja panee erikoisen ivallisen korostuksen tavulle Tit — "herra Titmarsh, Te olitte herra Broughin uskottu, herra Broughin ensimmäinen kirjanpitäjä ja melkoinen osakkeenomistaja yhtiössä?"

"Ainoastaan nimellinen, herra tuomari", sanoin minä.

"Tietysti ainoastaan nimellinen", jatkoi tuomari ja kääntyi virkaveljeensä pilkallisesti hymyillen, "ja suureksi lohdutukseksi mahtaa Teille olla ajatus, että Te saitte osan saa— voitosta ja nyt saatatte välttää vahingot sanomalla olevanne vain nimellinen osakkeenomistaja."

"Se helvetin kanalja!" kiljahti ääni joukosta. Se oli raivoisa eläkkeellä oleva upseeri ja yhtiömme entinen osakkeenomistaja, kapteeni Sparr.

"Hiljaa oikeudessa!" jatkoi tuomari. Ja kaiken aikaa Mary tuskallisena katsoi silmiin häntä ja sitten minua, kalpeana kuin kuolema, jota vastoin Gus oli punainen kuin kukko. "Herra Titmarsh, minun on onnistunut nähdä velkojenne luettelo konkurssiselvityksessä ja olen havainnut, että olette velkaa sievän summan herra Stiltzille, suurelle räätätille, herra Poloniukselle, tunnetulle jalokivikauppiaille samaten, lisäksi hienoille muotikauppiaille ja ompelijoille — ja kaikki tämä kahden sadan punnan vuosipalkalla. Täytyy tunnustaa, että Te niin nuoreksi mieheksi olette hyvin käyttäneet aikanne."

"Onko tällä mitään tekemistä asian kanssa, herra tuomari?" sanon minä. "Olenko minä täällä tekemässä tiliä yksityisistä veloistani vai kertomassa mitä tiedän yhtiön asioista? Mitä minun osallisuuteeni siinä tulee, herra tuomari, on minulla äiti ja monta sisarta."

"Se saatanan ryökäle!" kiljasee kapteeni.

"Hiljaa se mies siellä!" ärjäsee Gus tuikeana kuin kiiltonappi, ja koko huone purskahti nauruun ja minä sain rohkeutta jatkaa.

"Neljä vuotta sitten saatuaan neljänsadan punnan perinnön äitini tiedusti lakimieheltään, herra Smithersiltä, kuinka hän sijoittaisi tämän summan, ja kun West Diddlesex-yhtiö juuri silloin oli perustettu, lunastettiin sillä rahalla vuosieläke tältä liikkeeltä, johon minä pääsin kirjanpitäjäksi. Te saatatte pitää minua perin paatuneena pahantekijänä siitä syystä, että olen tilannut vaatteita herra von Stiltziltä. Mutta Te voitte tuskin olettaa, että minä, yhdeksäntoistavuotias poika, olisin mitään tietänyt yhtiöstä, jonka palvelukseen minä tulin kahdenneksikymmenenneksi kirjanpitäjäksi, mikä paikka tavallaan maksettiin äitini rahoilla. No niin, herra tuomari, yhtiön tarjoama korko oli niin houkutteleva, että eräs varakas sukulaiseni saatiin ostamaan joukko sen osakkeita."

"*Kuka* sai hänet tekemään sen, jos rohkenen tiedustaa?"

"En voi olla myöntämättä, herra tuomari", sanon minä punastuen, "että minä kirjoitin kirjeen itse. Mutta ajatelkaa, sukulaiseni oli kuusikymmentä, minä yksikolmatta vuotta vanha. Minun sukulaiseni mietti asiaa useita kuukausia ja neuvotteli asianajajansa kanssa, ennen kun suostui ehdotukseeni. Ja minä tein sen herra Broughin kehotuksesta. Hän saneli kirjoittamani kirjeen ja minä todella luulin silloin hänen olevan niin rikas kuin itse herra Rotschild."

"Sukulaisenne asetti rahansa Teidän nimellenne, ja Te, herra Titmarsh, äkkiä siirrettiin, ellen erehdy, kahdentoista kumppaninne ohitse palkkioksi niiden hankkimisesta?"

"Se on aivan totta, herra tuomari" — ja kun minä sen myönsin, alkoi Mary parka pyyhkiä silmiään ja Gusin korvat (en voinut nähdä hänen kasvojaan) olivat punaiset kuin keitetty rapu — "se on aivan totta, ja koska asiat ovat käyneet näin, olen tekemistäni kovin pahoillani. Mutta siihen aikaan minä luulin voivani hyödyttää tätiäni samalla kuin itseänikin, ja Teidän täytyy muistaa, kuinka korkealla osakkeemme silloin olivat."

"No niin, herra Titmarsh, kun Te olitte hankkinut nämät rahat, Te oikopäätä pääsitte herra Broughin suosioon. Teidät kutsuttiin hänen kotiinsa ja kolmannesta kirjanpitäjistä nopeaan kohositte ensimmäiseksi, jossa asemassa olitte arvoisan isäntänne kadotessa."

"Hyvä herra, Teillä ei tosin ole mitään oikeutta kysellä näitä asioita, mutta täällä on satoja osakkaitamme, eikä minulla ole mitään sitä vastaan, että he saavat tietää totuuden", sanoin minä puristaen Maryn kättä. "Totta, että minä *olin* ensimmäinen kirjanpitäjä. Ja miksi? Siksi, että muut lähtivät pois konttorista. Totta että minut kutsuttiin herra Broughin kotiin. Ja miksi? Siksi, että *tädillääni oli enemmän rahaa annettavana*. Minä huomaan sen selvästi nyt, vaikka en silloin voinut sitä ymmärtää. Ja että herra Brough halusi tätini rahoja eikä minua, todistaa se, että kun tätini tuli kaupunkiin, johtajamme väkisin vei hänet asunnostani Fulhamiin eikä ajatellutkaan minun tai vaimoni kutsumista

sinne. Niin, ja hän olisi vienyt tätini loputkin rahat, ellei hänen asianajajansa maalta olisi ehkäissyt sitä. Ennen kun yritys kokonaan luhistui ja heti kun hän kuuli epäilyksiä sen suhteen, hän otti pois osakkeensa — nimellisiä osakkeitaan ne olivat, kuten tiedätte, — ja on niille tehnyt, kuten on sopivaksi nähnyt. Näin on, hyvät herrat, koko historia, mikäli se minua koskee. Auttaakseen ainoan poikansa toimeentuloille äitini sijoitti vähät rahansa yhtiöön — ne ovat menneet. Tätini sijoitti siihen suurempia summia, jotka kerta olisivat joutuneet minulle — nekin ovat menneet, ja tässä minä olen neljän vuoden perästä kunniattomana ja köyhtyneenä miehenä. Onko ketään läsnäolevista, kuinka paljon hän lieneekin kärsinyt yhtiön kukistumisen kautta, pahemmin kolhittu sen tähden kuin minua?"

"Herra Titmarsh", sanoo tuomari paljoa ystävällisemmin ja samalla heittäen silmäyksen sanomalehden kertojaan, joka istui siinä vierellä, "kertomuksenne tuskin joutuu sanomalehtiin, sillä, kuten sanotte, se on yksityinen asia, josta Teidän ei tarvinnut puhua, ellette itse sitä halunnut, ja sitä voidaan pitää tuttavallisena keskusteluna meidän ja muiden täällä olevain herrojen välillä. Mutta jos se *voitaisiin* julkaista, niin se saattaisi vaikuttaa jotakin hyvää ja varoittaa yleisöä, jos se *tahtoo* ottaa varoituksia varten, sellaisista mielettömistä yrityksistä, kuin se on, jonka toimesta Te olette ollut. Kertomuksenne osottaa aivan selvästi, että Teidät on petetty yhtä törkeästi kuin kukaan läsnäolijoista. Mutta katsokaas, herra Titmarsh, jos Te ette olisi niin kärkkäästi tavoitellut voittoa, luulen minä, että Te ette olisi antanut pettää itseänne, vaan olisitte antanut sukulaisenne rahojen olla ja, kertomuksenne mukaan, jonakin päivänä perinyt ne. Heti kun ihmiset odottavat saavansa runsaan koron, näyttävät he menettävän arvostelukyvyyn ja koska he haluavat voittoa, niin he luulevat olevansa siitä varmat ja ylenkatsovat kaikkia varoituksia ja järkisyitä. Paitsi niitä satoja kunniallisia perheitä, jotka ovat joutuneet vararikkaan pelkästään sen vuoksi, että ovat luottaneet Teidän yhtiöönne, ja jotka ansaitsevat syvintä sääliä, on toisia satoja, jotka ovat, kuten Te itse, antautuneet siihen sulan keinottelun takia, ja ne, totta tosiaan, ansaitsevat kohtalon, johon ovat joutuneet. Niin kauan kun osingot maksetaan, ei kukaan nosta kysymystä, ja herra Brough olisi saattanut ottaa rahat osakkailleen vaikka maantieltä, ja he olisivat pistäneet ne taskuihinsa eivätkä osottaneet liikaa uteliaisuutta. Mutta mitä maksaa vaivaa puhua?" sanoo herra tuomari tulistuneena. "Tässä on nyt yksi konna paljastettu ja tuhannen ihmistä peijattu. Mutta jos huomenna tulee toinen huijari, istuu hänen pöytänsä ääressä vuoden perästä toinen tuhat uhreja, ja niin kaiketi loppuun asti. Ja nyt käydään asiaan, hyvät herrat, ja suokaa saarna anteeksi."

Minun tehtyä selkoa kaikesta, minkä tiesin, ja sitä oli hyvin vähän, tutkittiin muita yrityksessä toimineita, ja minä palasin vankilaan taluttaen pientä vaimo raukkaani käsikynässäni. Meidän oli käyminen tungoksen läpi huoneissa, ja sydäntäni kirveli monien muitten joukossa nähdessäni Gates rukan, Broughin portinvartijan, joka oli luovuttanut joka penninsä isännälleen, ja nyt, vanhalla iällään, oli kymmenen lapsensa kanssa joutunut katottomaksi. Häntä lähellä oli kapteeni Sparr, mutta ei suinkaan yhtä ystävällisenä mieleltään, sillä sen sijaan että Gates nosti hattuaan ikäänkuin minä olisin ollut jokin lordi, astui pieni kapteeni minua kohti uhaten bambukepillään ja karkeasti vannaen, että minä olin Broughin rikoskumppani. "Senkin vietävä sileänaamainen roisto!" sanoo hän. "Mikä asia Teidän oli nylkeä paljaaksi englantilainen gentlemanni, kuten olette minulle tehnyt?" Ja taas hän kohotti keppiään. Mutta silloin sieppasi Gus häntä kauluksesta, niin upseeri kuin hän olikin, ja työnsi hänet takaisin ja sanoi: "Katsokaa naista, senkin nauta, ja pitäkää kitanne!" Ja kun kapteeni Sparr huomasi vaimoni tilan, niin hän punastui häpeästä punaisemmaksi kuin oli ennen ollut kiukusta. "Minua surettaa, että hän on naimisissa tuollaisen kelvottoman kanssa", mutisi hän ja poistui, ja vaimo parkani ja minä astuimme ulos oikeudesta ja palasimme synkkään huoneeseemme vankilaan.

Se oli kova paikka sellaiselle hennolle olenolle kuin hän oli, ja minä olisin kovin kernaasti suonut, että joku omaisistani olisi hänen kanssansa, kun hänen aikansa tulisi. Mutta hänen isoäitinsä ei voinut jättää luutnanttia, ja minun äitini oli kirjoittanut sanoen, että koska rouva Hoggarty oli kanssamme, niin oli hänen yhtä hyvä pysyä kotona tyttöjensä luona. "Mikä onni teille onkaan onnettomuudessanne", jatkoi se jalo sielu, "että saatatte turvautua tätinne aina avoimeen kukkaroon!" Tätini avoin kukkaro — kait maar! Missähän rouva Hoggarty mahtoi olla? Selvää oli, ettei hän ollut kirjoittanut kenellekään ystävälleen maalla eikä lähtenyt sinne, kuten oli uhannut.

Mutta koska äitini jo oli menettänyt liika paljon rahoja minun onnettoman onneni kautta ja hänellä oli kylliksi tekemistä pienillä varoillaan elättääkseen sisariani, ja koska hän olisi, saadessaan kuulla asemani, varmasti myynyt viimeisen hameensa auttaakseen minua, niin Mary ja minä sovimme siitä, ettemme ilmoittaisi hänelle oikeata tilaamme, joka, herra tietköön, oli kylläkin vaikea, surullinen ja iloton. Vanhalla luutnantti Smithillä ei myöskään ollut muuta kuin eläkkeensä ja luuvalonsa, niin että me todella olimme aivan ystävittä.

Tämä kausi elämässäni ja tämä kauhea vankila tuntuvat minusta nyt jonkinlaisilta kuumehoureilta. Mikä pöyristyttävä paikka! — eikä, kummallista kyllä, synkeytensä, kuten luulisi, vaan iloisuutensa tähden, sillä minä muistan, että vankilan pitkät käytävät olivat täynnä elämää ja jonkinlaatuista puolivillaista koreutta. Päivät ja yöt pääksytysten ovia paiskottiin auki ja kiinni ja kuului äänekästä puhetta, kirouksia, jalan kapsetta ja naurua. Meidän viereisessä huoneessa muuan mies möi viinaa

"kuusenjuuren" nimellä, ja siellä vietettiin aamusta iltaan kamalata elämää ja laulettiin — monastikin saastaisia lauluja, joiden ruokottomuuksista, Jumalan kiitos, rakas pieni tyttöseni ei ymmärtänyt enintä osaa. Hänen ei ollut tapana koskaan mennä ulos ennen kun illan hämyssä, ja koko päivän hän istui ommellen pieniä myssyjä ja vaatteita odotetulle vieraalle — eikä koskaan ollut onneton, kuten hän sanoo vielä tänäpäivänäkin. Mutta huoneisiin suljettu elämä rasitti häntä, joka oli tottunut raittiiseen maa-ilmaan, ja hän vaaleni päivä päivältä.

Akkunoitamme vastapäätä oli pallopelipiha, ja siellä minun oli tapana, ensin hyvin vastenmielisesti, mutta sittemmin, tunnustan sen, sangen innokkaasti, joka päivä urheilla parisen tuntia. Oh! olipa se omituinen paikka! Siellä oli ylimystö niinkuin muuallakin — muiden muassa lordi Deuceacen poika, ja moni mies vankilassa yhtä innokkaasti käyskenteli hänen kanssansa ja puheli hänen perheestään yhtä suurella asiantuntemuksella kuin jos he olisivat olleet Bond-kadun keikareita. Tidd parka esimerkiksi oli yksi heitä. Kaikesta omaisuudestaan ei hänelle ollut jäänyt jällelle muuta kuin pukulipas ja kukillinen yönuttu, ja tämän omaisuutensa lisänä hänellä oli pari siroja viiksiä joilla se poika polonen pöyhkeili ympärinsä, ja vaikka kiroillen huonoa onneansa hän oli, kun ystävät joskus toivat hänelle guinean, yhtä onnellinen, luulen minä, kuin oli ollut lyhyen muotiherra-kautensa ajalla. Minä olen nähnyt vetelehtiväin teikkarien kylpylaitoksissa tirkistelevän naisia ja odottelevan höyrylaivoja ja postivaunuja niin innokkaasti kuin olisi heidän elämänsä riippunut niistä sekä koko päivät astella kepsuttavan julkisilla kävelypaikoilla. No niin, sellaisia olentoja on vankiloissakin, yhtä hupsuja ja keikarimaisia, vain vähän ränsistyneempiä — keikareita ruokkoamattomin poskin ja reikäisin kyynäspäin.

Minä en koskaan lähestynyt vankilan niinkutsuttua köyhälistön puolta — minä en *rohjennut*, siinä se syy. Mutta meidän pieni rahavarastomme hupeni hupenemistaan, ja sydämeni hyytyi ajatellessani, mikä olisi rakkaan vaimoni kohtalo ja minkälaisessa vuoteessa lapsemme syntyisi. Mutta taivas säästi minulta sen tuskan — taivas ja minun rakas hyvä ystäväni Gus Hoskins.

Asianajajat, joille herra Smithers oli suositellut minua, sanoivat, että minä voisin saada luvan asua Fleet-vankilan alueilla, jos voisin hankkia vankilan johtajalle takauksen siitä summasta, jonka tähden minua pidettiin kiinni. Mutta vaikka minä katsoin herra Blatherwickiä tiukasti silmiin, ei hän ottanut tarjotakseen takuuta minun puolestani, enkä minä tietänyt Lontoossa ketään, joka hankkisi sen minulle. Olipa kuitenkin joku, jota minä en tuntenut, — ja se oli vanha herra Hoskins, Skinner-kadun nahkakauppias, ystävällinen lihava herrasmies, joka toi lihavan vaimonsa katsomaan rouva Titmarshia. Ja vaikka se arvoisa nainen tekeytyi hyvin suojelevan näköiseksi (hänen miehensä kun oli nahkurien ammattikunnan johtomiehiä ja toivossa päästä raatimieheksi, vieläpä pormestariksi maailman ensimmäisessä kaupungissa) näytti hän sydämestään pitävän meistä, ja hänen miehensä hommasi ja puuhasi niin kauan, kunnes vaadittu lupa saatiin, ja minä pääsin suhteellisesti vapaaksi.

Asunto, se saatiin pian. Minun vanha emäntäni, rouva Stokes, lähetti Jemimansa sanomaan, että hänen ensi kerroksensa oli meidän käytettävänämmä. Ja kun me olimme asettuneet sinne, ja minä tarjouduin viikon lopulla maksamaan hänen laskunsa, niin se kunnan sielu, vedet silmissä, sanoi, ettei hän tarvinnut rahoja nyt ja että hän tiesi, miten minun ilmankin oli tarpeeksi ahdasta. Minä en hylännyt hänen ystävällisyyttään, sillä minulla ei tosiaan ollut enempää kuin viisi guineaa jällellä, eikähän minun oikeastaan olisi pitänyt ensinkään ajatella niin kalliita huoneita kuin hänen olivat, mutta minun vaimoni aika oli jo hyvin lähellä, enkä minä jaksanut sietää ajatusta, että häneltä puuttuisi mitään mukavuutta, sillä aikaa kun hän makaisi.

Tämä ihailtava nainen, jonka kanssa Hoskinsin neidet tulivat joka päivä pitämään seuraa — ja kovin kilttiä, ystävällistä naisväkeä he ovatkin — toipui koko lailla, kun hän nyt oli päässyt pois tuosta inhottavasta vankilasta ja saattoi liikkua ulkosalla. Kuinka iloisina me käyskentelimmekään edes ja takaisin Bridge-katua ja Chatham-toria! Ja kuitenkin minä olin kerjäläinen ja toisinaan häpesin onnellisuuttani.

Mitä tulee yhtiön asioihin, niin niistä minun mieleni oli nyt päässyt aivan rauhaan, sillä velkojat saattoivat käydä ainoastaan johtajiemme kimppuun, ja heitä oli varsin vaikea löytää. Herra Brough oli vetten takana, ja minun täytyy tämän herrasmiehen puolustukseksi sanoa, että vaikka jokainen uskoi hänen karatessaan vieneen monta sataa tuhatta puntaa, hän asusti Boulognessa ullakosuojassa tuskin shillinkiäkään taskussa ja vain valmiina koettamaan onneaan uudelleen. Hyvänä kunnan vaimona rouva Brough pysyi uskollisena hänelle ja lähti Fulhamista siposillänsä, eikä neiti Belindan ollut laita parempi, mutta hän napisi ja oli hirveän häijyllä päällä. Mitä muihin johtajiin tulee — niin kun tultiin Edinburghiin hakemaan herra Mullia, asianajajaa, kävi selville, että senniminen herrasmies todella *oli* toiminut Edinburghissa vuoteen 1800 ja ollut hyvässä maineessa, mutta sitten vetäytynyt pois Skyen[33] saarelle; ja kun häneltä tiedusteltiin asiaa, ei hän tietänyt West Diddlesex-yhtiöstä enempää kuin kuningatar Anna. Kenraali Sir Dionysius O'Halloran oli äkkiarvaamatta poistunut Dublinista ja palannut Guatemalan tasavaltaan. Herra Shick oli vararikossa. Herra Macrawilla, parlamentin jäsenenä ja neuvosherralla, ei ollut yhtä ainoata guineaa paitsi minkä hän sai johtokunnan jäsenyydestä, ja ainoa mies, johon voitiin päästä käsiksi, oli herra Manstraw, kuten oli luultu, varakas laivaston

tavaranhankkija Chathamissa. Hänen havaittiinkin olevan pieni merenkulktavarain kaupustelija, jonka koko tavaravarasto ei ollut kymmenen punnan arvoinen. Herra Abednego oli toinen johtaja, ja me olemme jo nähneet, miten *hänen* kävi.

"No, koska West Diddlesexistä ei mikään vaara uhkaa", esitteli herra Hoskins vanhempi, "niin ettekö nyt koettaisi järjestää asioita velkamiestenne kanssa? Ja kuka saattaisi toimittaa sen paremmin kuin kaunis rouva Titmarsh, jonka suloiset silmät pehmittäisivät kovanahkaisimmankin räätälin ja muotikaupiaan sydämen?"

Niinpä siis armas tyttöseni muutamana kirkkaana helmikuun päivänä puristi minua kädestä, ja kehottaen minua rohkaisemaan mieleni, lähti ajurinrattaila Gusin kanssa käydäkseen näiden henkilöiden puheilla. Vähänpä minä ajattelin vuosi sitten, että urhean luutnantti Smithin tyttären koskaan olisi pakko kumarrella räätäleitä ja kaunekauppiaita. Mutta *hän*, Jumala häntä siunatkoon! ei tuntenut ensinkään sitä häpeää, joka kiusasi minua, tai ainakaan ei sanonut tuntevansa, ja lähti anomusretkelleen mitään epäilemättä.

Illalla hän palasi, ja jyskyttävin sydämin minä odotin kuulumisia. Hänen kasvoistaan näin, että ne olivat huonoja. Johonkin aikaan hän ei puhunut mitään, vaan näytti kalman kalpealta ja itki suudellensa minua. "Puhukaa Te, herra Augustus", sanoi hän viimein nyyhkien, ja sitten Gus kertoi minulle tämän surullisen päivän tapahtumat.

"Voitko ajatella, Sam", sanoo hän, "että sinun hävytön tätisi, joka oli toimittanut sinulle ne kapineet, on kirjoittanut kauppiaille, että sinä olet huijari ja petturi, että sinä olet uskotellut *hänen* tilanneen tavarat, että hän on valmis siihen paikkaan menehtymään ja raamatun kautta vannomaan, ettei hän ole koskaan sitä tehnyt ja että heidän on odottaminen maksua sinulta yksin. Ei yksikään heistä tahtonut kuullakaan sinun vapaaksi päästämisesestäsi, ja Mantalini roisto rupesi niin törkeäksi, että minä löin häntä korvalle ja olin vähällä tappaa, mutta Mary parka, — rouva Titmarsh, tarkotan — kirkasi ja pyörtyi. Minä vein hänet pois, ja tässä hän on, niin huonona kuin olla mahtaa."

Sinä yönä väsymättömän Gusin täytyi kiiruimman kautta juosta hakemaan tohtori Saltsia, ja seuraavana aamuna syntyi pieni poika. Minä en tiennyt, ollako surullinen vai iloinen, kun minulle näytettiin se pieni hento olento. Mutta Mary sanoi olevansa onnellisin vaimo maailmassa ja unohti kaikki huolensa ruokkiessaan poikastansa. Hän voitti aikansa hyvästi ja vakuutti, että poika oli suloinen lapsi maailmassa ja että vaikka lady Tiptoffilla, jonka me olimme lukeneet saaneen esikoisensa samana päivänä, mahtoi olla silkkivuode ja upea koti Grosvenor-korttelissa, hänellä ei koskaan, ei koskaan saattanut olla niin kaunista lasta kuin meidän rakas pikku Gusimme, sillä kenen mukaan me olisimme nimittäneet pojan, ellei hyvän, kiltin ystävämme? Meillä oli pienet ristiäiskemut ja teenjuonti kävi oikein iloisesti, sen vakuutan.

Äiti oli, Herralle kiitos! hyvin reipas, ja sydäntä hyväili nähdä hänet siinä asennossa, jossa mielestäni jokainen nainen, olkoon kuinka tavallinen, näyttää kauniilta — nimittäin lapsi rinnassa. Lapsi oli kivulias, mutta hän ei huomannut sitä. Me olimme kovin köyhiä, mutta mitä hän siitä huoli? Hänellä ei ollut aikaa surra, kuten minä tein. Minulla oli nyt viimeinen guinea lakkarissa, ja kun se oli mennyt — ah! sydäntäni ahdisti ajatus, mitä oli tulossa, ja minä rukoilin voimaa ja johtoa, ja keskellä hätääkin minä sentään tunsin kiitollisuutta siitä, että synnytys vaaroineen oli ohi ja että rakas vaimoni ainakin oli voimissaan ja terveydeltään korjaantunut pahemman kohtalon varalle, joka oli osaksemme tuleva,

Minä puhuin rouva Stakesille, että hänen täytyi antaa meille huokeampi huone — ullakkokamari, joka maksaisi vain moniaan shillingin. Ja vaikka se hyvä nainen pyysi minua jäämään siihen huoneustoon, jossa olimme, niin minä kuitenkin harkitsin, että nyt, kun vaimoni vointi oli hyvä, olisi väärin riistää ystävälliseltä emännältäni hänen paras toimeentulonsa lähde. Ja lopuksi hän lupasikin antaa minulle ullakkokamarin, kuten halusin, ja laittaa sen niin mukavaksi kuin suinkin, ja pikku Jemima selitti, että olisi äärettömän hauskaa auttaa äitiä ja lasta.

Huone laitettiin siis kuntoon. Ja vaikka minä vähin koettelin olla liika äkillisesti ilmaiseematta hanketta Marylle, ei siinä tarvittukaan mitään peittelemistä ja arvelemista, sillä kun minä viimeinkin puhuin hänelle siitä, niin hän sanoi vain: "Siinäkö kaikki?" ja otti käteni suloisimmasti hymyten ja vakuutti, että hän ja Jemima laittaisivat huoneen niin siistiksi ja sieväksi kuin mahdollista. "Ja minä keitän ruokasi", lisäsi hän, "sillä tiedäthän sinä sanoneesi, että minä laitan maailman paraita hedelmävanukkaita". Jumala siunatkoon häntä! Minä luulen, että jotkut naiset melkein rakastavat köyhyyttä. Mutta minä en kertonut Marylle kuinka köyhä olin, eikä hänelläkään ollut aavistustakaan siitä, kuinka vankila ja lakimiehen ja lääkärin maksut olivat vähentäneet sitä rahasummaa, jonka hän toi minulle tullessaan Fleet vankilaan.

Ei kuitenkaan ollut määrätty, että hänen tai lapsen oli asuminen pienessä ullakkokamariissa. Meidän oli puhe maanantai-aamuna lähteä huoneistamme, mutta lauantai-iltana lasta rupesi ankarasti kouristelemaan, ja koko sunnuntai-päivän äiti sitä hoiti ja vaali ja rukoili sen puolesta, mutta Jumala näki

hyväksi ottaa meiltä pois sen viattoman lapsen, ja sunnuntaina keskiyöllä se makasi ruumiina äitinsä povella. Amen. Meillä on nyt ympärillämme toisia lapsia, onnellisia ja terveitä, ja isän sydäimestä tämän pienen olennon muisto on melkein haihtunut. Mutta minä luulen, että äiti joka elämänsä päivä ajattelee esikoistaan, joka oli hänen luonansa niin lyhyen ajan. Ja monen monta kertaa hän on vienyt tyttärensä Saint Briden kirkkomaalle, jonne hän on mullattu, ja kantaa vieläkin povellaan pienen pientä kultakiharaa, jonka hän leikkasi lapsen päästä, kun se hymyävänä makasi arkussaan. Minä olen sattunut toisinaan unohtamaan lapsen syntymäpäivän, mutta hän ei koskaan, ja useasti keskellä jokapäiväistä puhetta sattuu jotakin, joka osottaa hänen vieläkin ajattelevan lasta — joku pieni viittaus, joka minusta on sanomattoman liikuttava.

En yritä kuvata hänen suruaan, sillä sellaiset asiat ovat pyhät ja salaiset, eikä miehen asia ole asettaa niitä paperille kaiken maailman luettavaksi. Enkä minä olisi lainkaan maininnut lapsen menetystä, ellei juuri tämä menetys olisi tuottanut suurta maallista siunausta meille, kuten vaimoni monasti on kyynelin ja kiitoksin tunnustanut.

Häpeäkseni minun täytyy myöntää, että vaimoni itkeskellessä lastansa toisenlaiset tunteet, paitsi surua sen menetyksestä, huolestuttivat minua, ja minä olen sittemmin useasti ajatellut, kuinka suuresti puute hillitsee, vieläpä tukehuttaa rakkauden tunteita, ja olen kokemuksesta oppinut olemaan kiitollinen *jokapäiväisestä leivästä*. Tämä heikkouden tunnustus, jonka me teemme rukoillessamme, että meidät säästettäisiin nälästä ja pahasta, on tosiaankin syystä saanut sijansa jokapäiväisessä rukouksessamme. Ajatelkaa sitä te, jotka olette rikkaita, ja kavahtakaa, kuinka karkotatte kerjäläisen luotanne.

Lapsi makasi punotussa kehdoissaan suloinen kangistunut hymy kasvoissaan (arvelen, että taivaan enkelit lienevät iloisesti tervehtineet tätä kaunista viatonta hymyä), ja vasta seuraavana päivänä, kun vaimoni oli mennyt hetkeksi lepäämään ja minä istuin vartioimassa lasta, minä muistin sen vanhempien tilan ja ajattelin, en osaa sanoa, millä tuskalla, ettei minulla enään ollut rahaa, millä haudata se pieni olento, ja vuodatin katkeria epätoivon kyyneliä. Nyt viimeinkin, ajattelin minä, minun täytyi turvautua äiti raukkaani, sillä tämä oli pyhä hätä, ja minä otin paperia ja kirjoitin hänelle kirjeen poikasen ääressä ja kerroin hänelle tilastamme. Mutta, Jumalan kiitos, minä en koskaan lähettänyt sitä kirjettä, sillä kun minä menin pöydältä hakemaan lakkaa sulkeakseni tämän surullisen kirjeen, sattui silmäni timanttineulaan, jonka olin kokonaan unohtanut ja joka makasi siellä pöytälaatikossa.

Minä vilkasin makuuhuoneeseen — vaimo poloseni nukkui. Hän oli valvonut kolme yötä ja päivää ja oli sulasta väsymyksestä vaipunut uneen. Ja minä juoksin timantin eräälle panttilainajaalle ja sain siitä seitsemän guineaa, ja palattuani minä pistin rahat emännän käteen ja pyysin häntä hankkimaan, mitä oli tarpeen. Vaimoni oli vielä nukuksissa, kun minä palasin, ja kun hän heräsi, taivutimme hänet menemään alas emännän huoneeseen, ja sillä välin suoritettiin tarpeelliset valmistukset ja lapsi parka asetettiin arkkuunsa.

Kun seuraavana päivänä kaikki oli ohi, antoi rouva Stokes minulle kolme guineaa takaisin niistä seitsemästä, ja silloin minä en voinut olla nyyhkien ilmaisematta hänelle epäilyksiäni ja surkeuttani ja sanoin hänelle, että nämät olivat viimeiset rahani, ja kun ne ovat menneet, en tiennyt, miten kävisi paraimman vaimon, mitä koskaan on miehelle suotu.

Vaimoni oli alhaalla. Gus parka, joka oli luonani ja oli aivan yhtä suuresti liikutettu kuin kukaan meistä, otti minua käsipuolesta ja saattoi minut ales, ja me unohdimme vankilan ja sen alueen kokonaan ja teimme pitkän, pitkän retken Blackfriars Bridgen toiselle puolelle, ja se ystävällinen poika koetti mahdollisimman mukaan lohduttaa minua.

Kun me palasimme, oli ilta jo tullut. Ensimmäinen henkilö, jonka minä kohtasin kotona, oli armas äitini, joka lankesi syliini ja monin kyynelin hellästi moitti minua, etten ollut hänelle ilmaissut hätääni. Hän ei koskaan olisi tullutkaan sitä tietämään, sanoi hän, mutta hän ei ollut kuullut minusta siitä pitäen, kun kirjoitin hänelle ilmoittaen lapsen syntymän, ja oli alkanut olla huolissaan minun äänettömyyteni takia. Ja kun hän kadulla kohtasi herra Smithersin, kysyi hän tältä uutisia minusta, jolloin tämä herra, hieman näyttäen hämmentyneeltä, kertoi hänelle luulevansa, että hänen miniänsä oli synnyttänyt jossakin epämieluisessa paikassa, että rouva Hoggarty oli lähtenyt luotamme, vihdoinkin että minä olin vankilassa. Nämät uutiset ajoivat äitini heti matkalle, ja hän oli vastikään tullut vankilasta, jossa oli saanut tietää osotteeni.

Minä kysyin, oliko hän nähnyt vaimoani ja miten tämän oli ollut laita. Suureksi kummakseni hän sanoi, että Mary oli ulkona emännän kanssa, kun hän oli saapunut, ja kello tuli kahdeksan — tuli yhdeksän, ja hän pysyi poissa yhä vielä.

Kello kymmenen palasi — ei vaimoni, vaan rouva Stokes ja hänen kanssansa muuan herra, joka puristi kättäni astuessaan huoneeseen ja sanoi: "Herra Titmarsh, en tiedä, muistanetteko minua; nimeni on Tiptoff. Minä olen tuonut Teille kirjelijun rouva Titmarshilta ja tervehdysten vaimoltani, joka

sydämestään valittaa menetystänne ja pyytää, ettette olisi levoton rouva Titmarshin poissaolon vuoksi. Hän on ystävällisesti luvannut viettää yön lady Tiptoffin kotona, ja minä olen varma siitä, että Te ette pane pahaksenne hänen poissaoloaan luotanne, koska hän siten tuottaa onnea sairaalle äidille ja sairaalle lapselle." Vielä vaihdettuamme muutamia sanoja mylord läksi pois. Vaimoni kirjelippu sanoi vain, että rouva Stokes kertoisi minulle kaikki.

KOLMASTOISTA LUKU

JOSSA OSOTETAAN, ETTÄ HYVÄ VAIMO ON PARAS TIMANTTI, MIKÄ MIEHEN POVELLA SAATTAA OLLA.

"Hyvä frouva Titmarsh", sanoo rouva Stokes, "ennen kun tyydytän uteliaisuutenne, niin sallikaa minun huomauttaa, että enkeleitä on harvassa, ja että harvoin on yksi, vielä vähemmin kaksi enkeliä perheessä. Mutta Teidän poikanne ja miniänne ovat tätä tavatonta lajia, niin totisesti ovatkin, frouva hyvä."

Äitini sanoi kiittävänsä Jumalaa meistä molemmista, ja rouva Stokes jatkoi:

"Kun maahanpanijaiset olivat ohi tänä aamuna, niin Teidän miniänne oli iloinen päästessään huoahamaan minun yksinkertaisessa huoneessani, jossa hän itki ja kertoi tuhansia kertomuksia pienestä enkelistä, joka oli lentänyt pois. Herra siunatkoon, sehän oli täällä vain kuukauden eikä kukaan olisi voinut ajatella, että se osasi niin monenlaista siinä ajassa. Mutta äidin silmät ovat tarkat, frouva hyvä, ja minulla oli juuri toinen sellainen enkeli, rakas pikku Antonyni, joka syntyi ennen Jemimaa ja olisi nyt täyttänyt kaksikymmentä kolme, jos olisi elänyt tässä jumalattomassa maailmassa. Mutta nyt ei minun pidä puhua hänestä, vaan siitä mitä tapahtui, frouva hyvä."

Tietäkää, frouva hyvä, että frouva Titmarsh istui alhaalla sillä aikaa kun Samuel herra puheli ystävänsä, herra Hoskinsin kanssa, eikä se nais-parka tahtonut ottaa ruuan kipenettäkään, vaikka me olimme laittaneet koko hyvästi. Ja vasta päivällisen jälkeen minä vaivoin sain hänen maistamaan tilkan viiniä ja vettä ja kastamaan siinä leipäpalasen. Ja moneen pitkään tuntiin ei muuta murusta oltu saatu hänen suuhunsa, frouva hyvä."

No niin, hän ei halunnut puhua, ja minä ajattelin, että oli parasta antaa hänen olla. Mutta hän istui ja katseli kahta nuorimpaani, jotka leikkivät matolla. Ja juuri kun herra Titmarsh ja hänen ystävänsä Gus menivät ulos, toi poika sanomalehden — se tulee aina kolmen ja neljän välillä, ja minä rupesin lukemaan sitä. Mutta minä en voinut lukea paljokaan, sillä minä ajattelin, kuinka surulliset Sam herran kasvot olivat, kun hän meni ulos, ja kuinka surullisen kertomuksen hän oli kertonut minulle, että hänen rahansa olivat niin vähissä, ja silloin tällöin minä keskeytin lukemiseni ja pyysin frouva Titmarshia, ettei hän ottaisi sitä niin kovasti, ja kerroin hänelle yhtä ja toista rakkaasta pikku Antonystani.

"Ah", sanoo hän nyyhkien ja katsoen pienokaisiani, "teillä on muita lapsia, frouva Stokes, mutta hän — hän oli minun ainoani!" ja hän heitti itsensä taaksepäin ja itki, niin että sydän oli pakahtua. Mutta minä tiesin, että itku tekisi hänelle hyvää, ja otin taas käsiini lehteni — se on *Morning Post*, frouva hyvä; minä luen aina sitä, sillä minusta on hauska tietää, mitä tapahtuu West Endissä."

Ensimmäinen, mihin silmäni osuivat, oli ilmoitus: 'Palvelukseen halutaan — kunnioitettava henkilö imettäjäksi nyt heti. Lähemmin n:ro — Grosvenor-kortteli.' 'Siunaa ja varjele!' sanon minä. 'Nythän on lady Tiptoff parka sairas!' sillä minä tunsin hänen armonsa osotteen ja että hän oli synnyttänyt samana päivänä kuin frouva Titmarsh, ja siksi toiseksi tuntee hänen armonsa *minunkin* osotteeni, koska hän on käynyt täällä."

Äkillinen tuuma pisti päähäni. 'Paras frouva Titmarsh', sanoin minä, 'Te tiedätte, kuinka köyhä ja kuinka hyvä Teidän miehenne on.'

'Niin', sanoo hän hyvin kummissaan.

'No, rakas ystävä', sanon minä katsoen häntä suoraan silmiin, 'lady Tiptoff, joka tuntee hänet, haluaa imettäjää pojalleen, lordi Poyningsille. Tahdotteko olla kunnon vaimo ja hakea paikkaa ja mahdollisesti saada korvatuksi sen pienokaisen, jonka Jumala on ottanut Teiltä?'

Hän rupesi vapisemaan ja punastui. Ja sitten minä kerroin hänelle, mitä Te, Sam herra, taannoin, olitte kertonut minulle rahahuolistanne, ja juuri että hän oli sen kuullut, hän juoksi noutamaan hattunsa ja sanoi: 'Tulkaa, tulkaa!' ja viidessä minuutissa hän sai minut mukaansa ja me läksimme yhdessä

Grosvenor-kortteliin. Ilma ei tehnyt hänelle muuta kuin hyvää, Sam herra, ja koko matkalla hän ei itkenyt muuta kuin kerran, nähdessään torilla lapsenhoitajan hoidettavineen.

Iso livreapukuinen mies avaa oven ja sanoo: 'Te olette neljäskymmenesviides tämän paikan hakija, mutta antakaa minun ensin kysyä jotakin. Oletteko iiriläinen?'

'En, herra', sanoo frouva Titmarsh.

'Se riittää, frouvaseni', sanoo verkaherra. 'Aksangistanne kuulen, että Te ette ole iiriläinen. Tulkaa tätä tietä, hyvät naiset. Te tapaatte siellä joitakuuta muita tuota paikkaa hakevia, mutta minä olen lähettänyt pois neljäkymmentäneljä hakijaa, siksi että he *olivat* iiriläisiä.'

Meidät vietiin ylös hyvin pehmeitä mattoja ja saatettiin huoneeseen, jossa muuan vanha nainen pyysi meitä puhumaan hyvin hiljaa, sillä mylady oli vain kahden huoneen takana. Ja kun minä kysyin, kuinka lapsi ja hänen armonsa jaksoivat, se vanha nainen kertoi minulle, että molemmat voivat hyvin, mutta lääkäri oli sanonut, että lady Tiptoff oli liian heikko itse ruokkimaan lastansa, ja niin oli katsottu välttämättömäksi hankkia imettäjä.

Huoneessa oli toinenkin nuori naisihminen — pitkä, komea nainen kuin olla saattaa —, joka katsoi hyvin kiukkuisesti ja halveksivasti frouva Titmarshiin ja minuun ja sanoi: 'Minulla on kirje herttuattarelta, jonka tyttäätä minä imetin, ja minä arvelen, että lady Tiptoff saa hakea koko kaukaa löytääkseen toisen sellaisen kuin minä. Viisi jalkaa kuusi tuumaa pitkä, ollut rokossa, naimisissa henkivartioväen korpraalin kanssa, erinomainen terveys, parhaat todistukset, juo ainoastaan vettä, ja mitä lapseen tulee, niin jos hänen armollaan olisi kuusi, on minulla kylliksi heille kaikille.'

Kun hän oli pitämässä tätä puhetta, tuli viereisestä huoneesta mustapukuinen herra astuen hiljaa kuin sametilla. Nainen nousi seisomaan, niiasi hänelle syvään ja asettaen käsivarret ristiin leveälle rinnalleen toisti vastikään pitämänsä puheen. Frouva Titmarsh ei noussut ylös tuoiltaan, vaan teki vain jonkinlaisen kumarruksen, mikä minusta tosiaankin oli pahasti tehty, koska herra selvästi oli tohtuori. Hän katsoi tarkasti frouva Titmarshiin ja sanoi: 'No, ystävä hyvä, oletteko Tekin täällä sen paikan takia?'

'Olen, herra', sanoo hän punastuen.

'Te näytätte kovin hennolta. Kuinka vanha on lapsenne? Kuinka monta Teillä on? Minkälainen todistus Teillä on?'

Teidän vaimonne ei vastannut sanaakaan, niin että minä astuin esiin ja sain: 'Tämä frouva', sanon minä, 'on juuri menettänyt ensimmäisen lapsensa, herra tohtuori, eikä ole tottunut hakemaan paikkoja, sillä hän on meriväen kapteenin tytär, niin että Te saatte suoda anteeksi, että hän epäkohteliaasti kyllä ei noussut ylös, kun Te tulitte.'

Tämän kuultuaan tohtuori istui alas ja alkoi hyvin ystävällisesti puhella hänen kanssansa. Hän sanoi pelkäävänsä, että hän ei onnistuisi saamaan paikkaa, koska frouva Hornerilla oli erittäin hyvät todistukset Doncasterin herttuattarelta, jonka sukulainen lady Tiptoff oli. Ja pian saapui siihen mylady itse näyttäen hyvin sievältä, hieno pitsimyssy päässä ja yllä kaunis mustiini pinjoaari.

Hoitajatar tuli hänen armonsa kanssa ulos huoneesta, ja sillä välin kun mylady puheli kanssamme, käveli hän edes ja takaisin viereisessä huoneessa jotakin käsivarsillaan.

Ensin hänen armonsa puhui frouva Hornerin ja sitten frouva Titmarshin kanssa, mutta koko ajan hänen puhuessaan frouva Titmarsh, hyvin epäkohteliaasti minun mielestäni, katseli viereiseen huoneeseen, katseli katselemistaan lasta siellä. Hänen armonsa kysyi hänen nimeään ja oliko hänellä todistusta, ja kun hän ei vastannut, niin puhuin minä hänen puolestaan ja sain, että hän oli maailman paraimman miehen vaimo, että hänen armonsa tuntee sen herran ja on tuonut hänelle hirvipaistin. Silloin lady Tiptoff katsoi minuun kovin kummissaan, ja minä kerroin hänelle koko historian, kuinka Te olitte ollut ensimmäinen kirjanpitäjä ja kuinka se konna Brough oli saattanut Teidät perikatoon. 'Voi polosta!' sanoi hänen armonsa. Frouva Titmarsh ei sanonut mitään, vaan katseli yhä vain lasta, ja frouva Horner, se suuri husaari, katsoi vihaisena häneen.

'Voi polosta!' sanoo hänen armonsa hyvin ystävällisesti ottaen frouva Titmarshia kädestä. 'Hän näyttää kovin nuorelta. Kuinka vanha olette, ystäväiseni?'

'Viisi viikkoa kaksi päivää!' sanoo vaimonne nyyhkien.

Frouva Horner räjähti nauramaan, mutta kyynel näkyi hänen armonsa silmässä, sillä hän tiesi, mitä se polonen ajatteli.

'Hiljaa, olento!' sanoo hän suuttuneena sille suurelle husaarille, ja samalla lapsi viereisessä

huoneessa alkoi huutaa.

Heti kun vaimonne kuuli sen äänen, hän hypähti ylös tuoliltaan ja astui askeleen eteenpäin ja asetti kädet rinnalleen ja huusi: 'Lapsi, lapsi — antakaa se minulle!' ja rupesi jälleen itkemään.

Hänen armonsa katsoi häneen hetkisen ja riensi sitten viereiseen huoneeseen ja toi hänelle lapsen, ja lapsi painautui häneen ikäänkuin olisi tuntenut hänet, ja kaunis näky olikin nähdä se armas nainen lapsi povellaan.

Kun hänen armonsa näki sen, mitä Te luulette hänen tehneen? Katsottuaan häntä vähän aikaa hän kiersi käsivartensa Teidän vaimonne kaulalle ja suuteli häntä.

'Armas vaimo!' sanoi hän, 'Te olette varmasti yhtä hyvä kuin kauniskin ja Te saatte pitää lapsen, ja minä kiitän Jumalaa siitä, että hän on lähettänyt Teidät minulle!'

Nämät olivat hänen omat sanansa, ja tohtuori Bland, joka seisoj siinä vierellä, sanoo: 'Se on toinen Salomonin tuomio!'

'Sitten minä arvaan, että Teidän Armonne ei tarvitse *minua?*' sanoo husaari syvään niiaten.

'Ei ensinkään!' sanoo hänen armonsa ylpeästi, ja husaari lähti huoneesta. Ja sitten minä kerroin koko teidän historianne täydellisesti, ja frouva Blenkinsop tarjosi minut teelle, ja minä näin sen kauniin huoneen, aivan lady Tiptoffin huoneen vieressä, jossa frouva Titmarsh saa asua, ja kun mylord tulee kotiin, niin eikö hän kiven kovaan tahdo tulla minun kanssani tänne ajurin rattailta, koska hän sanoi täytyvänsä pyytää anteeksi, että Teidän vaimonne pidetään poissa."

Minä en voinut mielessäni olla asettamatta ihmeellistä tapahtumaa, joka keskellä suruamme tuli lohduttamaan meitä ja köyhyydessämme antamaan meille leipää — minä en voinut olla asettamatta sitä yhteyteen *timanttineulan* kanssa ja kuvittelematta, että tämän koristuksen katoaminen oli tavallaan tuonut toisenlaisen ja paremman onnen perheeseeni. Ja vaikka jotkut herrat, jotka lukevat tämän, mahtavat kutsua minua vaivaiseksi mieheksi, koska sallin vaimoni mennä palvelukseen, hänen, joka oli sivistynyt nainen ja olisi itse ansainnut palvelijat, niin minä puolestani tunnustan, etten sittenkään tuntenut hetkeäkään empimistä tai tunnontuskia siinä suhteessa. Jos rakastaa jotakin henkilöä, niin eikö ole nautinto tuntea olevansa hänelle kiitollisuuden velassa? Ja tätä juuri minä tunsin olevani. Minä olin ylpeä ja onnellinen voidessani ajatella, että rakas vaimoni kykenisi tekemään työtä ja ansaitsemaan minun edestäni, nyt kun kova onni oli vienyt minulta mahdollisuuden elättää häntä ja minua. Ja ryhtymättä nyt esittämään omia mietteitäni vankila-laitoksesta, minä suljen lukijan huomioon sen ihailtavan luvun herra Pickwickin[34] elämässä, jossa käsitellään samaa asiaa ja joka osottaa, kuinka typerää on riistää kunniallisilta ihmisiltä työnteon mahdollisuus juuri sillä hetkellä, jolloin he sitä paraiten tarvitsevat. Mitä minä saatoin tehdä? Yksi tai pari miestä vankilassa pystyi työhön (he olivat kirjallisia miehiä — toinen kirjoitti siellä "Matkustuksia Mesopotamiassa" ja toinen "Kuvauksia Almack'sista",[35] mutta minä en osannut keksiä muuta tointa kuin kävellä alas Bridge-katua ja taas takaisin Bridge-katua ja töllistellä raatimies Waithmanin akkunoihin ja sitten mustaan mieheen, joka lakasi katua. Minä en koskaan antanut hänelle mitään, vaan minä kadehdin hänen ammattiaan ja luutaansa ja rahoja, joita yhtenäen rapisi hänen vanhaan hattuunsa. Mutta minä en saanut liikuttaa luutaakaan.

Kahdesti tai kolmasti — sillä lady Tiptoff ei halunnut antaa pikku poikansa useasti hengittää sellaisen ummehtuneen paikan kuin Salisburykorttelin ilmaa — rakas Maryni jyrisevin vaunuin tuli minua katsomaan. Ne olivat hauskoja kohtauksia. Ja — jos tunnustan totuuden — kahdesti, kun ketään ei ollut saapuvilla, minä hyppäsin vaunuihin ja ajelin hänen kanssansa, ja kun olin nähnyt hänen kotiutuvan, hyppäsin ajurinrattaille ja ajoin takaisin. Mutta ainoastaan kahdesti, sillä keino oli vaarallinen ja olisi saattanut aiheuttaa minulle ikävyyksiä, ja hinta on kolme shillinkiä Grosvenor-korttelista Ludgate Hilliin.

Täällä hyvä äitini sillä välin piti minulle seuraa, ja mitäpähän me muutamana päivänä saimme lukea muuta kuin että rouva Hoggarty ja pastori Grimes Wapshot olivat menneet naimisiin! Äitini, joka ei koskaan ollut pitänyt rouva Hoggartysta, sanoi nyt katuvansa koko elämänsä, että oli antanut minun kuluttaa niin paljon aikaa tuon inhottavan, kiittämättömän naisen vuoksi, ja lisäsi, että hän ja minäkin olimme syystä saaneet rangaistuksen väärän mammonan palvelemisesta ja luonnollisten tunteitten unhottamisesta tätini joutavien rahojen takia. "Amen!" sanoin minä. "Siinä kaikkien koreitten suunnitelmaimme loppu! Tätini rahat ja tätini timantti ovat olleet perikatomme syy, ja nyt ne ovat, Jumalan kiitos, hyvästi menneet, ja minä toivon, että se vanha vaimo tulee onnelliseksi, mutta minun täytyy sanoa, etten kadehdi pastori Grimes Wapshotia." Ja niin me karkotimme rouva Hoggartyn ajatuksistamme ja järjestimme olomme niin hauskesti kuin suinkin.

Rikkaat ja isoiset ihmiset ovat hitaampia tekemään kristityitä lapsistaan kuin me köyhät, ja pikku

lordi Poynings ristittiin vasta kesäkuussa. Joku herttua oli mieskummina ja herra Edmund Preston, valtiosihtööri, toisena, ja ystävällinen lady Jane Preston, josta minä olen puhunut varemmin, oli sisarenpoikansa naiskummina. Hänet oli jo kauan sitten tutustutettu vaimoni tarinaan, ja sekä hän että sisarensa rakastivat häntä sydämestään ja olivat hyvin ystävälliset hänelle. Tosiaankaan ei koko talossa ollut ainoata sielua, ylhäistä eikä alhaista, joka ei ollut mieltynyt siihen suloiseen olentoon, ja palvelijatkin olivat yhtä kernaat palvelemaan häntä kuin omaa emäntäänsä.

"Kerronpa Teille jotakin", sanoo yksi heistä. "Nähkääs, hyvä Tit, minä olen konessööri ja ymmärrän asioita, ja jos koskaan elämässäni olen nähnyt oikeata rouvasihmistä, niin on se rouva Titmarsh. Minä en voi olla tuttavallinen hänen kanssansa — minä olen koettanut —"

"Vai olette?" sanon minä.

"Älkää katsoko niin julmasti. Minä en voi olla tuttavallinen hänen kanssansa, tarkoitan, niinkuin Teidän kanssanne. Hänessä on jotakin, *shönniskoaa*, joka estää minua, sir, ja mylordinkin oma palvelija, jolla on ollut yhtä paljon menestystä kuin kellään gentlemannilla Euroopassa — hänkin sanoo, että lempo soi —"

"Herra Charles", sanon minä, "sanokaa Te mylordin omalle palvelijalle, että jos hän tahtoo pitää paikkansa ja säilyttää nahkansa eheänä, elköön koskaan sanoko tälle naiselle ainoatakaan sanaa, jota palvelija ei voisi lausua emäntänsä kuullen, ja pankaa muistiin, että minä olen gentlemanni, vaikka köyhäkin, ja tapan ensimmäisen miehen, joka loukkaa häntä."

Herra Charles sanoi vain "Kiesus!" tälle puheelle. Mutta top! Kehuskellessani omaa miehuuttani minä olenkin unohtanut kertoa, mikä suuri onni kohtasi minua rakkaan vaimoni ansiosta.

Ristiäispäivänä herra Preston tarjosi hänelle ensiksi viiden punnan ja sitten kahdenkymmenen punnan rahaa, mutta hän epäsi kummankin.

Mutta hän ei evännyt lahjaa, jonka molemmat naiset yhdessä antoivat hänelle, eikä se ollut mikään muu kuin *vapautukseni Fleet-vankilasta*. Lordi Tiptoffin asianajaja maksoi jokaisen laskuni, ja se onnellinen ristiäispäivä teki minusta vapaan miehen. Ah, kenpä ottaa kertoakseen sen päivän riemua tai sitä iloista päivällistä, jonka me söimme Maryn huoneessa lordi Tiptoffin talossa, kun lordi ja lady tulivat ylös puristamaan kättäni?

"Minä olen puhunut herra Prestonin kanssa", sanoo mylord, "sen herran, jonka kanssa Teillä oli se muistettava riita. Hän on antanut Teille anteeksi, vaikka oli väärässä, ja lupaa tehdä jotakin puolestanne. Me lähdemme nyt hänen kotiinsa Richmondiin, ja olkaa varma siitä, herra Titmarsh, että minä en ole muistuttamatta hänelle Teistä."

"Siitä kyllä rouva Titmarsh pitää huolen", sanoo mylady, "sillä Edmund on hirveästi hullaantunut häneen!" Ja Mary punastui ja minä nauroin, ja me olimme kaikki hyvin onnellisia. Ja totta tosiaan tulikin Richmوندista kirje minulle ilmoittaen, että minä olin otettu neljänneksi kirjanpitäjäksi reistraattorinvirastoon kahdeksankymmenen punnan vuosipalkalla.

Tähän minun tarinani kaiketi tulisi päättyä, sillä minä olin viimeinkin onnellinen enkä ole sittemmin koskaan, Jumalan kiitos, tuntenut puutetta, mutta Gus tahtoo minun lisäämään, kuinka minä luovuin paikastani reistraattorinvirastossa ja mistä syystä. Oivallinen lady Jane Preston on jo kauan sitten kuollut ja niin on myöskin herra Preston — halvaukseen, eikä tarinan kertominen ole miksiäkään vahingoksi.

Seikka oli se, että herra Preston oli rakastunut Maryyn paljoa vakavammin kuin kukaan meistä aavisti, sillä minä luulen, että hän kutsui lankomiehensä Richmondiin ainoastaan saadakseen miellyttellä hänen poikansa imettäjää. Ja kun minä eräänä päivänä olin kovalla kiiruulla tullut kiittämään häntä paikasta, jonka hän oli hankkinut minulle, ja herra Charles oli ohjannut minut "istukkaisiin", kuten hän kutsui alas joelle vievää istutuskujaa — siellä minä totta toisen kerran tapasin herra Prestonin polvillaan hietikkotiellä ja hänen edessään Maryn pikku lordi sylissään.

"Armahin olento!" sanoo herra Preston. "Kuule minua, ja minä teen miehesi konsuliksi Timbuktuun. Hän *ei koskaan* saa sitä tietää, sanon minä, hän ei koskaan voi saada tietää sitä! Sen minä takaan ministerin-sanallani! Oo, elä katso minuun noin tuikeasti. Kautt' taivaan, silmäsi tappavat minut!"

Kun Mary näki minut, purskahti hän nauramaan ja juoksi pois käytävätä pitkin, ja pikku lordi päästi lisäksi kauhean porun ja viuhtoivat lihavia pikku kätösiään. Herra Preston, joka oli raskaanpuoleinen mies, vääntäytyi hitaasti jaloilleen, kun hän äkätessään minut, joka katselin häntä silmillä tulisilla kuin Etnan kraateri — horjahti taaksepäin, menetti jalansijan ja suistui pää edellä ryöpsähtäen veteen puutarhan syrjässä. Vesi ei ollut syvää, ja hän pääsi pian pois puhisten ja päristellen yhtä pahasti peloissaan kuin äkeissään.

"Te s—n kiittämätön lurjus!" sanoo hän. "Mitä Te siinä seisotte nauramassa?"

"Minä odotan määräystäni Timbaktuun, herra", sanon minä ja nauroin kuollakseni, ja niin teki lordi Tiptoffkin ja hänen seurueensa, joka yhtyi meihin käytävällä; ja James, palvelija, auttoi herra Prestonia ylös vedestä.

"Voi Teitä vanhaa syntistä!" sanoo mylord, kun hänen lankonsa nousi ylös ruohorinteelle. "Onko tuo Teidän sydämenne aina pysyvä yhtä herkkänä, Te romantinen, halvaukseen tuomittu, epäsiiveellinen mies?"

Herra Preston meni pois sinisenä raivosta ja piteli vaimoan pahoin kokonaisen kuukauden perästäpäin.

"Joka tapauksessa", sanoo mylord, "on Titmarsh saanut paikan ystävämme onnettoman hellyyden kautta. Ja rouva Titmarsh on vain nauranut hänelle, niin ettei siitä sen pahempaa. Ei sitä pahaa, josta ei hyvää, kuten tiedätte".

"Sellainen paha kuin tämä, mylord, ei koskaan tee hyvää minulle, kaikella kunnioituksella sanoen. Muutamien viimeksi kuluneitten vuosien aikana minä olen oppinut tietämään, mitä ystävyys väärän mammonan kanssa on ja ettei sellaisesta ystävydestä lopuksi lähde mitään hyvää kunniallisille miehille. Ei koskaan saada sanoa, että Sam Titmarsh sai paikan sen tähden, että ylhäinen mies oli rakastunut hänen vaimoonsa. Ja vaikka paikka olisi kymmenen kertaa edullisempi, niin minä punastuisin joka päivä astuessani sisälle konttorin ovesta, kun ajattelisin, millä alhaisella tavalla se onni on saatu. Te olette vapauttanut minut, mylord, ja Jumalan kiitos, minä olen kernas työhön. Minä voin kyllä saada kirjanpitäjän toimen ystäväni avulla, ja sillä ja vaimoni tulolla me saatamme kunniallisesti tulla toimeen maailmassa."

Tämän pitkänpuoleisen puheen minä pidin hieman tulistuneena, sillä nähkääs minulle ei sanottavasti ollut mieleen, että mylord uskoisi minun saattavan millään tavalla keinotella vaimoni kauneudella.

Mylord lensi ensin punaiseksi ja näytti koko tuimalta, mutta lopuksi ojensi minulle kätensä ja sanoi: "Te olette oikeassa, Titmarsh, ja minä väärässä, ja sallikaa minun näin kaikessa tuttavallisuudessa sanoa, että pidän Teitä oikein kunnian miehenä. Te ette sillä menetä, sen lupaan."

Enkä olekaan menettänyt. Sillä minä olen tällä hetkellä lordi Tiptoffin tilanhaltija ja oikea käsi. Ja enkö minä ole onnellinen isä? Ja eikö koko paikkakunta rakasta ja kunnioita vaimoani? Ja eikö Gus Hoskins ole minun lankomieheni, oivallinen isänsä kumppanus nahkuriliikkeessä ja kaikkien lasten ihastus kujeittensa ja keksintönsä vuoksi?

Mitä herra Broughiin tulee, niin sen herrasmiehen historia täyttäisi nidoksen yksinään. Hävittyään Lontoon maailmasta hän on tullut kuuluisaksi mannermaalla, jossa hän on näytellyt tuhansia osia ja kokenut kaikellaisia onnen vaiheita. Yhtä asiaa meidän sentään täytyy ihmetellä tässä miehessä, nimittäin hänen lannistumatonta rohkeuttaan, enkä minä voi olla ajattelematta, kuten olen ennen sanonut, että hänessä täytyy olla jotakin hyvää, katsoen siihen, kuinka uskollisena hänen perheensä pysyy hänelle. Roundhandista minun myöskin olisi paras puhua lempeästi. Yleisö vielä muistaa Roundhandin jutun Tiddiä vastaan; mutta en minä jaksa mitenkään käsittää, kuinka Bill Tidd, joka oli niin runollinen, koskaan saattoi sotkeutua sellaiseen lihavaan, ilettävään, alhaiseen naiseen kuin rouva Roundhandiin, joka siksi toiseksi oli kyllin vanha hänen äidikseen.

Niin pian kun me olimme menestyksen tiellä, yrittelivät herra ja rouva Grimes Wapshot päästä sovintoon kanssamme, ja herra Wapshot paljasti minulle herra Smithersin käytöksen koko halpamaisuuden tuossa Broughin asiassa. Smithers oli niinkään pyrkinyt hyvittelemään minua, kun minä kerta saavuin Somersetshireen, mutta minä katkaisin lyhyeen hänen yrityksensä, kuten olen osottanut. "Hän se kehotti rouva Grimesia (joka silloin oli rouva Hoggarty) ostamaan West Diddlesexin osakkeita, mistä hän tietysti sai runsaan korvauksen itse. Mutta heti kun hän oli huomannut, että rouva Hoggarty oli langennut herra Broughin käsiin ja että hän menettäisi tulonsa rouva Hoggartyn oikeusjutuista vuokralaistensa kanssa ja hänen maatilojensa hoidosta, päätti hän pelastaa hänet sen Brough hunsvotin satimesta ja saapui kaupunkiin siinä tarkoituksessa. Minuakin vastaan", lisäsi herra Wapshot, "hän syyti pahansuopaa panetteluaan, mutta taivas näki hyväksi saattaa häpeään hänen alhaiset suunnitelmansa. Broughin vararikkoo seuranneissa tutkimuksissa ei herra Smithers saattanut esiintyä, sillä hänen oma osallisuutensa yhtiön asioissa olisi aivan varmasti tullut näkyviin. Hänen ollessaan poissa Lontoosta tuli minusta tätinne aviomies — onnellinen aviomies. Mutta vaikka, rakas herra Titmarsh, minä olen ollut se välikappale, joka saattoi hänet armon yhteyteen, en saata salata Teiltä, että rouva Wapshotilla on vikoja, joita minun koko papillinen huolenpitoni ei ole pystynyt juurittamaan pois. Hän on kitsas rahoilleen, sir — hyvin kitsas, enkä minä voi käyttää hänen omaisuuttaan hyväntekeväisyystarkoituksiin kuin minun pappismiehenä tulisi, sillä hän pitää takanaan joka ainoan shillingin ja antaa minulle vain puoli kruunua viikossa taskurahoiksi. Hänen luonteensakin

on kovin kiivas. Yhdyselämämme ensi vuosina minä kamppailin hänen kanssansa, minä kuritinkin häntä, mutta hänen itsepintaisuutensa vei minusta voiton, tunnustan sen. Minä en enään tee vastaväitteitä, vaan olen kuin lammas hänen käsissään, ja hän johtaa minua mihin ikänä haluaa."

Herra Wapshot päätti puheensa lainaamalla minulta puoli kruunua (se tapahtui vuonna 1832 "Somersetin kahvilassa" Strandilla, jossa hän tuli minua tapaamaan), ja minä näin hänen menevän sieltä vastapäiseen kapakkaan, josta hän tuli ulos puoli tuntia myöhemmin hoiperrellen pitkin katua ja sikahumalassa.

Hän kuoli seuraavana vuonna. Silloin hänen leskensä, joka nyt kutsui itseään nimellä rouva Hoggarty-Grimes-Wapshot Castle Hoggartysta, sanoi, että tämän pyhimyksen haudan partaalla kaikki maalliset kiistat olivat unohdetut ja esitteli tulla asumaan meidän kanssamme, maksaen tietysti säällisen korvauksen. Mutta sen tarjouksen vaimoni ja minä kohteliaasti epäsimme, ja vielä kerran hän muutti testamenttinsa, jonka hän vielä kerta oli tehnyt meidän hyväksemme, kutsui meitä kiittämättömiksi hylkiöiksi ja ahnasteleviksi palkkalaisiksi ja sääsi kaiken omaisuutensa Irlannin Hoggarteille. Mutta nähtyään kerta vaimoni vaunuissa lady Tiptoffin kanssa ja kuultuaan, että me olimme olleet suurissa tanssiaisissa Tiptoffin linnassa ja että minusta oli tullut varakas mies, hän muutti jälleen mieltään, kutsui minut kuolinvuoteelleen ja jätti minulle maatilansa Slopertonin ja Squashtailin ja kaikki viisitoistavuotiset säästönsä. Rauha hänen hengelleen, sillä tosiaan hän jätti minulle oikein sievän omaisuuden.

Vaikka minä en ole itse kirjallinen mies, sanoo serkkuni Michael (joka tavallisesti tulee viettämään muutaman kuukauden luonamme, kun hänen rahansa ovat vähissä), että minun muistelmani saattavat olla hyödyksi yleisölle (tarkottaen sillä arvatakseni itseään), ja jos niin on, olen iloinen saattaessani palvella häntä ja muita, ja sanon täten jäähyväiset, pyytäen kaikkia herroja, jotka lukevat tämän, pitelemään huolellisesti rahojaan, jos heillä niitä on, ja vielä huolellisemmin ystäviensä rahoja, muistamaan, että suuret voitot ovat suurten vaarojen alaiset, ja että tämän maan suuret, älykkäät rahamiehet eivät tyytyisi neljään prosenttiin rahoilleen, jos he varmasti voisivat saada enemmän, ja ennen kaikkea, minä hartaasti varotan heitä koskaan ryhtymästä mihinkään keinotteluun, jonka hoidosta he eivät ole täysin selvillä ja jonka johtajat eivät ole täysin avomielisiä ja suoria.

Viiteselitykset:

[1] Kertomuksen oli julkaissut ja kuvittanut Samin serkku Michael Angelo, ilmoitettiin alkulehdellä. Kuvia ei kuitenkaan painettu lehteen. — Tässä Thackeray ensi kertaa käytti Michael Angelon nimeä. Samuel Titmarsh oli kirjoittaja, Michael Angelo aiottu kuvittaja. Koulussa Charter-Housessa oli nimittäin joku poika tappelussa iskenyt Thackerayn nenäluun vialle, ja hän haluaa tämän kautta viitata lystilliseen yhtäläisyyteensä suuren italialaisen taiteilijan Michael Angelon kanssa, jonka nenän niinikään oli oppitoveri ruhjonut.

[2] *John Sterling*, englantilainen kirjailija ja arvostelija (1806-44). Enemmän kuin omat teokset on hänen ystävänsä Carlylen laatima elämäkerta ("Life of J.S.") tehnyt hänet tunnetuksi. *Suom.*

[3] Englantilaisten kehnosta ja julmasta hallinnosta suuttuneina iiriläiset tekivät kapinan v. 1798. Mutta Vinegar Hillin luona — kukkula Kaakkois-Irlannissa — englantilaiset yllättivät iiriläisten joukot, ja kapina kukistettiin. *Suom.*

[4] Guinea = 21 shillinkiä, shillinki = 1 mk. 25 p.

[5] Rouva *Lucia Elizabeth Vestris* kuuluisa englantilainen näyttelijätär (1793-1856). — Neiti *Ellen Tree*, sittemmin naimisissa erään Kean-suvun jäsenen kanssa, engl. näyttelijätär (1805-80). — *Charles Kemble*, engl. näyttelijä-suvun jäsen (1775-1854). — *Thomas Love Peacock*, engl. runoilija ja romaanikirjailija (1785-1866), oli Itä-Intian komppanian palveluksessa (1819-60). Hänen kirjansa "*Maid Marian*" (Neito Marianna) ilmestyi 1822. *Suom.*

[6] Lontoon esikaupunkeja. *Suomentaja*.

[7] Katu Lontoon pohjoisosassa. *Suomentaja*.

[8] Leveä katu Lontoossa; sen varrella sijaitsevat ministeriöt.

[9] Lontoon läntinen, hieno kaupunginpuoli. *Suomentaja*.

[10] Mutta, rakkaani, sepä mainiota! *Suomentaja*.

[11] Hän on vallan mainio, teidän herra ystävänne.

[12] Te teette minulle suuren kunnian, hyvä rouva.

[13] Viittaus tarkoittaa kuuluisaa satiirillista kirjailijaa *Jonathan Swiftiä* (1667-1743), "Gulliverin matkustusten" kirjoittajaa, jolla oli tuomioprovastin arvo. Swift oli m.m. onnettomasti rakastunut kahteen naiseen ja hänen perhesuhteensa olivat perin kummalliset.

[14] Engl. kylpypaikka Thanetin saarella. *Suomentaja*.

[15] Toisen luokan teattereissa maksetaan kello 9 jälkeen vain puoli hintaa. *Suom.*

[16] Korundum-jalokivi muistuttaa timanttia.

[17] Piccadilly, Lontoon West Endin katuja.

[18] Cheapside, Cityssä.

[19] Fulham, Lontoon esikaupunki Thamesin varrella.

[20] Nämät kirjeet, jotka satiirinen kirjailija *Theodore Hook* (1788-1841) kirjoitti "Rouva Ramsbottomin" nimellä, ilmestyivät v:na 1829 "John Bull"-lehdessä; niissä oli käytetty hullunkurista oikokirjoitusta. *Suomentaja*.

[21] Esquire (lyhennetty Esq.) = herra; M.P., lyhennys sanoista Member of Parliament = parlamentin jäsen, edusmies. *Suomentaja*.

[22] Vieraita, — pienessä piirissä, — hienoa seuraa, — olonne mieluisaksi. *Suomentaja*.

[23] Vauxhall, entinen, v. 1859 sulettu hienon maailman huvittelupaikka Thamesin etelärannalla. *Suomentaja*.

[24] Waterman, mies, joka juottaa ajurien hevosia, kutsuu poissaolevat ajomiehet y.m. *Suom.*

[25] Suurempi eli pakottava syy.

[26] Muuan Bellingham ampui alahuoneessa toukok. 11 p:nä 1812 pääministeri Spencer Percevalin. *Suomentaja*.

[27] Katsike oli ennen Keski-Amerikan kansojen keskuudessa ruhtinaan arvonimi. *Suom.*

[28] Englannissa on osakeyhtiöitä, joiden osakkaat ovat rajattomassa vastuussa yhtiön asioista. *Suomentaja*.

[29] Juutalaisen suuhun on sijoitettu sukkeluus, kun hän ei äännä h:ta sanassa Hoff, tulee se merkitsemään niin paljon kuin "poissa, tipotiessään". *Suomentaja*.

[30] Sanaleikki: *Old Clos* merkitsee sekä vanhaa Clos-viiniä että vanhoja vaatteita. *Suomentaja*.

[31] Uncle = eno, setä, myöskin panttilainaja. *Suomentaja*.

[33] Skye, yksi Hebridein saarista, Skotlannin länsirannalla. *Suomentaja*.

[34] "Pickwick-klubin muistelmat" Charles Dickensin kuuluisa kirja, ilmestynyt 1836-37. *Suomentaja*.

[35] Almack's, entinen huvittelupaikka Lontoossa. *Suomentaja*.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK SAMUEL TITMARSH: TARINA ISOSTA HOGGARTYN
TIMANTISTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may

be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™ .

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the

second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses.

Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.